

รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยใน
พิพิธภัณฑ์ศิลปะ

นางสาวปทุมมา บำเพ็ญทาน

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MODEL OF CRITICAL THINKING DEVELOPMENT IN THAI MODERN AND CONTEMPORARY
ART LEARNING IN ART MUSEUMS

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Art Education

Department of Art Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
โดย	นางสาวปทุมมา บำเพ็ญทาน
สาขาวิชา	ศิลปศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปุ่นรัตน์ พิชญไพบุลย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนบทร แสงวณิช)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.โสเมฉาย บุญญานันต์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี)

ปทุมมา บำเพ็ญทาน : รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (MODEL OF CRITICAL THINKING DEVELOPMENT IN THAI MODERN AND CONTEMPORARY ART LEARNING IN ART MUSEUMS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รศ. ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 354 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ และ 3) ศึกษาผลการใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบที่ควรจะเป็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 2) การพัฒนารูปแบบโดยสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 ทดลองใช้ร่างรูปแบบ และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และ 3) การใช้รูปแบบกับตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน ในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน ด้วยแผนการทดลอง 2 กลุ่ม วัดผลหลังกิจกรรม และนำเสนอรูปแบบ เครื่องมือการทดลองประกอบด้วย คู่มือการจัดการกิจกรรม ใบงาน คู่มือการเรียนรู้ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน แบบสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) รวบรวมข้อมูล 2) พิจารณารายละเอียดข้อมูล 3) วิเคราะห์และจำแนกข้อมูล 4) สรุปและตีความโดยใช้เหตุผล และ 5) ประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเชื่อมโยงกับมิติการคิด 3 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบศิลป์ มโนทัศน์ และประวัติศาสตร์ศิลปะ ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ อภิปรายแสดงความคิดเห็น และสร้างงานศิลปะ โดยเน้นพฤติกรรมแสดงออก 6 ข้อ คือ อธิบาย ตีความผลงาน เปรียบเทียบผลงาน แสดงมุมมองของตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น และสร้างงานศิลปะ โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ วิทยากร ครูผู้สอน นักเรียน สื่อ และบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งกลไกสนับสนุนประกอบด้วย การพัฒนาการเข้าถึง การพัฒนาความรับผิดชอบ และการพัฒนาความร่วมมือ ผลการใช้รูปแบบสรุปได้ว่า 1) ผลการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยภาพรวมของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ (ระดับ 3) 2) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างตัวอย่าง 2 กลุ่ม ในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกันพบว่า คะแนนรวมของตัวอย่าง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา	ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา	ศิลปศึกษา	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
ปีการศึกษา	2560	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5784210327 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: CRITICAL THINKING / ART LEARNING / ART MUSEUM

PATUMMA BUMPENTAN: MODEL OF CRITICAL THINKING DEVELOPMENT IN THAI MODERN AND CONTEMPORARY ART LEARNING IN ART MUSEUMS. ADVISOR: ASST. PROF. APICHART PHOLPRASERT, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. DUANGKAMOL TRAIWICHITKHUN, Ph.D., 354 pp.

The purposes of this research were 1) to study fundamental information for develop a model of critical thinking development in Thai modern and contemporary art learning in art museums, 2) to develop a model, and 3) to study the effects of the model and present the model.

The research was divided into three phases: 1) studying fundamental information for develop the model that consisted of documentary research, survey research by using questionnaires for visual art teachers, interviewing art museums staff, field research in art museum by observing and interviewing, and interviewing experts 2) Developing the model and evaluating propriety standards and feasibility standards from experts and 3) Implementing the model with 2 samples, 50 students in each group, in different art exhibitions. The study used two-group posttest-only design. The experiment instruments were consisted of instruction guide, worksheet, learning guide, student satisfaction questionnaire, student behavior observation form, teacher and student interview form and participants questionnaire. The data were analyzed by using frequency, means, standard deviation, independent samples t-test and content analysis

As the result of a model development, the principle of a model was educational activity for develop critical thinking in art learning in museums that consisted of 5 components: 1) data collection 2) data consideration 3) analysis and classification 4) summary and interpretation and 5) evaluation and decision making. Connecting with 3 dimensions of thinking: form, concept and art history. There were 3 components of the learning process: understanding works of art, discussing about art and creating artwork. This model emphasized 6 components of learning behavior: explain, interpret, analyze, have perspective, empathize and create artwork. Model's supporting factors were trainers, teachers, students, learning media and environment. Model's supporting mechanic consisted of 3 components: accessibility, accountability and collaboration. The results were as follows: 1) the overall mean score for critical thinking evaluation of 2 samples were in competent level (level3). 2) Comparing the overall mean scores between 2 samples in different exhibitions showed that there was a statistically difference between 2 samples at the significant level of 0.5.

Department: Art Music and Dance Education Student's Signature

Field of Study: Art Education Advisor's Signature

Academic Year: 2017 Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการแนะนำ ช่วยเหลือ ดูแล และเอาใจใส่ เป็นอย่างดี จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ตลอดจน ศาสตราจารย์วิโชค มุกตามณี รองศาสตราจารย์ ดร.ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนบพร แสงวงนิช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินทิรา พรหมพันธ์ อาจารย์ ดร.โสภณาย บุญญานันต์ และคณาจารย์สาขาวิชาศิลปศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ แนวทางดำเนินงาน และประสบการณ์อันทรงคุณค่าในการศึกษาหลักสูตรครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณในความกรุณาของคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา และเจ้าหน้าที่นำชม ของ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการ ดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณครูและนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุธี คุณาวิชยานนท์ รองศาสตราจารย์ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มล.นิพาดา เทวกุล รวมถึงผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ข้อมูล และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ใน การทำวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบคุณรุ่นพี่ รุ่นน้อง และเจ้าหน้าที่ธุรการ ในสาขาวิชาศิลปศึกษาทุกคน ที่ให้ ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณแม่ และคุณภาณทัต กันตพงษ์ ที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1. ศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทย.....	11
2. พิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์.....	21
3. การจัดการศึกษาและการจัดการศึกษาศิลปะ.....	29
4. การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	45
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	79
การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบ.....	82

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ.....	101
การวิจัยระยะที่ 3 การใช้และนำเสนอรูปแบบ.....	121
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	136
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	137
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ.....	204
ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	233
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	266
สรุปผลการวิจัย.....	267
อภิปรายผลการวิจัย.....	276
ข้อเสนอแนะ	288
รายการอ้างอิง	289
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัย	299
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.....	304
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2.....	322
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3.....	347
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	354

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 พัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	17
ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคุณลักษณะของศิลปะในประเทศไทย	20
ตารางที่ 3 องค์ประกอบในการจัดการศึกษา	36
ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบลำดับชั้นของกระบวนการทางปัญญาในการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทาง การศึกษาของบลูม.....	38
ตารางที่ 5 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	53
ตารางที่ 6 เกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามองค์ประกอบของการคิด	60
ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์	84
ตารางที่ 8 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์สำหรับบุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ	94
ตารางที่ 9 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษานิเทศการ	97
ตารางที่ 10 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ.....	100
ตารางที่ 11 รายละเอียดการสังเคราะห์ข้อมูลขององค์ประกอบร่างรูปแบบ	102
ตารางที่ 12 โครงสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิเทศการ	103
ตารางที่ 13 กรอบคำถามในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกิจกรรมการเรียนรู้ ศิลปะในพิพิธภัณฑสถาน.....	104
ตารางที่ 14 โครงสร้างใบงานกิจกรรมการศึกษานิเทศการ.....	105
ตารางที่ 15 ประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้.....	107
ตารางที่ 16 รายละเอียดของกลุ่มทดลอง นิเทศการ และวันเวลา ในการทดลอง	109
ตารางที่ 17 ขั้นตอนดำเนินการทดลองใช้ร่างรูปแบบ	110
ตารางที่ 18 เกณฑ์การประเมินใบงานกิจกรรม ในการวิจัยระยะที่ 2.....	111
ตารางที่ 19 โครงสร้างใบงานกิจกรรมการศึกษานิเทศการในการวิจัยระยะที่ 3	123
ตารางที่ 20 แบบแผนการวิจัย.....	126
ตารางที่ 21 ขั้นตอนดำเนินการใช้รูปแบบในการวิจัยระยะที่ 3.....	126

ตารางที่ 22	เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับใบงาน	128
ตารางที่ 23	หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาศิลปะ.....	138
ตารางที่ 24	การวิเคราะห์เอกสารเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ	142
ตารางที่ 25	ค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไปและ สถานภาพ.....	143
ตารางที่ 26	ค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์จัดการ เรียนรู้.....	144
ตารางที่ 27	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366).....	146
ตารางที่ 28	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366).....	147
ตารางที่ 29	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการ จัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366).....	148
ตารางที่ 30	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของครุทัศน์ศิลป์ใน การจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)	150
ตารางที่ 31	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ของไทย (N=366).....	152
ตารางที่ 32	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366).....	153

ตารางที่ 33	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรม ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366).....	156
ตารางที่ 34	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366).....	157
ตารางที่ 35	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ ในพิพิธภัณฑ์(N=366).....	159
ตารางที่ 36	ค่าความถี่ของความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์เกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นของ พิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะ	162
ตารางที่ 37	ค่าความถี่ของความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการใช้ พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะ	163
ตารางที่ 38	ค่าความถี่ของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูทัศนศิลป์ต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ.....	164
ตารางที่ 39	ข้อมูลของตัวอย่างบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ที่เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์	165
ตารางที่ 40	สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้านการจัดกิจกรรม การศึกษา.....	167
ตารางที่ 41	สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้านแนวทางในการจัด กิจกรรมการศึกษา	168
ตารางที่ 42	สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้านการให้ความสำคัญต่อ การจัดกิจกรรมการศึกษา.....	169
ตารางที่ 43	ผลการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการศึกษาของ พิพิธภัณฑ์	170
ตารางที่ 44	ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการศึกษาในการ เรียนรู้ศิลปะของพิพิธภัณฑ์	173

ตารางที่ 45	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านแนวทางการคัดเลือกผลงานศิลปะ.....	174
ตารางที่ 46	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	175
ตารางที่ 47	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	176
ตารางที่ 48	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	177
ตารางที่ 49	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านแนวทางการจัดการศึกษา.....	177
ตารางที่ 50	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา.....	178
ตารางที่ 51	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา.....	179
ตารางที่ 52	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านสิ่งที่ควรเน้นย้ำของการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	180
ตารางที่ 53	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านอุปสรรคของการจัดการศึกษา.....	181
ตารางที่ 54	ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านหลักการดำเนินงานในการจัดการศึกษา.....	182
ตารางที่ 55	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ศิลปะ.....	184
ตารางที่ 56	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการพัฒนาความคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์.....	185

ตารางที่ 57 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อวิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	186
ตารางที่ 58 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	187
ตารางที่ 59 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสิ่งที่ควรเน้นย้ำของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	188
ตารางที่ 60 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	189
ตารางที่ 61 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อองค์ประกอบของเนื้อหาสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ...	191
ตารางที่ 62 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	192
ตารางที่ 63 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	192
ตารางที่ 64 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ...	193
ตารางที่ 65 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์.....	193
ตารางที่ 66 ปัจจัยสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	196
ตารางที่ 67 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	198
ตารางที่ 68 โครงสร้างแนวทางพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	204
ตารางที่ 69 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานันทนาการ	210

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย 78

แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 81

แผนภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ..... 255

แผนภาพที่ 4 แกนหลักของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 256

แผนภาพที่ 5 มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ 258

แผนภาพที่ 6 กระบวนการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ 259

แผนภาพที่ 7 พฤติกรรมการเรียนรู้..... 261

แผนภาพที่ 8 รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ 275

แผนภาพที่ 14 ใบงานกิจกรรมการศึกษานันทนาการในการวิจัยระยะที่ 2..... 327

แผนภาพที่ 15 คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียนในการวิจัยระยะที่ 2 329

แผนภาพที่ 11 คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานันทนาการในการวิจัยระยะที่ 3..... 349

แผนภาพที่ 12 ใบงานกิจกรรมการศึกษานันทนาการในการวิจัยระยะที่ 3..... 351

แผนภาพที่ 13 คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียนในการวิจัยระยะที่ 3 353

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวพันกับมนุษย์มาอย่างยาวนาน มีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายตามชนชาติและวัฒนธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะยุคต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานของศิลปะในปัจจุบัน และศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคมไทย ดังที่ อภินันท์ โปษยานนท์ (Poshyananda, 1992) กล่าวว่า ศิลปะสมัยใหม่ของไทยเป็นการแสดงออกที่ซับซ้อนซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายของสังคมไทย และวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2539) ที่กล่าวว่า ศิลปะร่วมสมัยเป็นศิลปะที่ก้าวหน้าไปตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งศิลปินมักจะสร้างสรรค์ศิลปะไปตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่งผลให้งานศิลปะมีความก้าวหน้ามากขึ้น ดังนั้นการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยที่มีความซับซ้อนตามการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลก มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีรูปแบบที่ก้าวหน้าไปตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ การเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละชิ้นงานจึงทำทนายกระบวนการตีความเพื่อทำความเข้าใจผลงาน (Henry, 2010) ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดในการพิจารณา ตีความ และประเมินผลงานอย่างมีเหตุผล ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือในภาษาอังกฤษคือ Critical Thinking เป็นการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อการตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อหรือควรกระทำ (Ennis, 2011) จึงมีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ศิลปะศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและสังคมโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ด้วยความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม องค์การสหประชาชาติได้กำหนดประเด็นเรื่องวัฒนธรรมไว้ในหลักการและข้อตกลงร่วมกันของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ.2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) ที่ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม และตระหนักว่าวัฒนธรรมและอารยธรรมทั้งหมดสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations, n.d.) ซึ่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO (n.d.) ได้กล่าวถึง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับวัฒนธรรมใน

วาระ 2030 ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางอย่างเป็นธรรม ไม่มีการพัฒนาใดจะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้โดยปราศจากวัฒนธรรม กำหนดให้วัฒนธรรมเป็นหัวใจของนโยบายการพัฒนา และเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความเป็นประชาคมโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งประเทศไทยมีการส่งเสริมให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่ามากขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยบูรณาการศิลปวัฒนธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้และวิถีชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ศิลปะเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ เกี่ยวพันกับวิถีชีวิต คติความเชื่อ และรูปแบบทางวัฒนธรรมอันหลากหลายในสังคม ศิลป์ พีระศรี (2546) กล่าวถึงความสำคัญของศิลปะว่า ศิลปะเป็นสิ่งบุกเบิกทางแห่งอารยธรรมและแสดงถึงระดับทางวัฒนธรรมของประชาชน ศิลปะในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมายาวนานจนเกิดเป็นรูปแบบศิลปะไทยประเพณีที่สร้างสรรค์อยู่บนคติความเชื่อทางพุทธศาสนาและเรื่องราวจากวรรณคดี ต่อมาศิลปะในประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการสร้างสรรค์โดยรับอิทธิพลศิลปะตะวันตก จากการศึกษาที่พระมหากษัตริย์ได้นำศิลปะตะวันตกเข้ามาสู่ราชสำนักและสถาบันการศึกษา ดังในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรับคอร์ราโด เฟโรจี (ศิลป์ พีระศรี) มาดำเนินการสร้างอนุสาวรีย์พระมหากษัตริย์ไทย ซึ่ง ศิลป์ พีระศรี ได้วางแผนการศึกษาด้านศิลปะสมัยใหม่แก่เยาวชนไทยด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ซึ่งต่อมาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร การศึกษาศิลปะสมัยใหม่ในมหาวิทยาลัยศิลปากรและการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของศิลปะสมัยใหม่ของไทย (Poshyananda, 1992; วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2548; สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, 2557) ต่อมาการสร้างสรรค์ศิลปะในประเทศไทยเกิดการฟื้นคืนของประเพณีไทย การหวนกลับไปสู่ธรรมชาติ คติความเชื่อ และการตอบสนองต่อแรงบีบคั้นสังคมบริโภคนิยม ทำให้เกิดการสังเคราะห์องค์ประกอบจากอดีตและปัจจุบัน (Poshyananda, 1992) การนำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยกลับมาใช้ก่อให้เกิดเป็นแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ในบริบทไทย ส่งผลให้ศิลปะไทยเป็นอิสระจากอิทธิพลตะวันตก โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ.2523-2532 ศิลปินไทยเริ่มสร้างงานศิลปะในรูปแบบใหม่แทนที่ศิลปะนามธรรมซึ่งเป็นศิลปะในลัทธิสมัยใหม่ ทั้งศิลปะสื่อผสม ศิลปะการแสดง และศิลปะแนวมนต์ศิลป์ (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2548) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากศิลปะสมัยใหม่สู่ศิลปะร่วมสมัยของไทย ซึ่งการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของงานศิลปะของศิลปินไทย ที่มีการผสมผสานแนวคิด คติความเชื่อ เทคนิคการสร้างสรรค์ รวมถึงเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเรื่องราวในแต่ละยุคสมัย

การเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยที่มีการแสดงออกที่ซับซ้อนซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายของสังคมไทย ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นกระบวนการคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและสรุปเป็นข้อยุติในการเชื่อหรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล (Ennis, 2011; เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์, 2537; มลิวลัย สมศักดิ์, 2540; สุคนธ์ สิ้นรพานนท์ และคณะ, 2550) ในการพิจารณาตีความ และประเมินศิลปะอย่างมีเหตุผล สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจที่จะนำไปสู่ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ซึ่งการเรียนรู้ศิลปะโดยใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณสอดคล้องกับการเรียนรู้ด้านศิลปศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา รวมถึงต้องเข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม เปิดใจยอมรับแนวคิดที่แตกต่าง และนำเอาความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรมมาใช้ในการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ (the Partnership for 21st Century Learning, 2010) สอดคล้องกับการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ในยุคการศึกษาไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2556) ดังนั้นการจัดการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยจึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ ตีความ และประเมินผลงานศิลปะ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจและตระหนักคุณค่าของผลงานการสร้างสรรค์ของศิลปินไทย

แม้ว่าแนวทางจัดการเรียนรู้ด้านศิลปศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการศึกษาไทย 4.0 จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันกลับพบว่านักเรียนไทยมีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับต่ำและการเรียนศิลปะกลับส่งผลกระทบต่อด้านการคิดวิเคราะห์ ดังผลการวิจัยของดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ (2559) ที่พบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ในระดับต่ำ โดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 เพียงร้อยละ 2.09 สอดคล้องกับการศึกษาของมนตรี วงษ์สะพาน (2556) ที่พบว่า ผู้เรียนขาดทักษะการคิด เนื่องจากผู้สอนให้ความสำคัญกับคำตอบมากกว่ากระบวนการ ผู้เรียนจึงขาดเครื่องมือช่วยคิด ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ รวมถึงไม่มีการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความคิดที่ชาญฉลาด ทั้งการคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และคิดเชิงวิพากษ์ (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2553) ซึ่งการเรียนรู้ศิลปะโดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังงานวิจัยของ (Kisida, Bowen, & Greene, 2016) ที่พบว่า ทักษะศึกษาพิพิธภัณฑศิลป์ส่งผลกระทบทางบวกต่อความสามารถของผู้เรียนในการพิจารณาผลงานศิลปะอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้การศึกษาในพิพิธภัณฑศิลป์จะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนในชั้นเรียนและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ครูโรงเรียนและพิพิธภัณฑศิลป์ (Elliot, 2012; Hui, 2012) การเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑศิลป์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน

การเรียนรู้จากผลงานศิลปะที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ สอดคล้องกับนิยามที่ว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นแหล่งเก็บรักษา เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงผลงานศิลปะในแต่ละยุคสมัยสู่สาธารณชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาศิลปะ ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้งต่องานศิลปะ และความเพลิดเพลินใจ (นิคม มุสิกคามะ, 2536; ราชบัณฑิตยสถาน, 2530; วิโชค มุกดามณี, 2554) ซึ่ง Henry (2010) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะจะก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายแก่ผู้ชม โดยการชมงานผลงานศิลปะจริงจะสร้างการรับรู้ที่ลึกซึ้งและมีคุณค่า ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สอดคล้องกับ Hein (1999) ที่กล่าวว่า รูปแบบพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันจะเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ (Constructivist museum) ให้ผู้เข้าชมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง ดังนั้นการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในพิพิธภัณฑ์ศิลปะซึ่งเป็นแหล่งเก็บรวบรวมและจัดแสดงผลงานศิลปะจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงรายละเอียดของผลงานศิลปะ ซึ่งการพิจารณาผลงานศิลปะทั้งในมิติด้านองค์ประกอบ ด้านแนวคิด และด้านบริบทที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมิติที่ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Sandell, 2009) พิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ

พิพิธภัณฑ์ศิลปะจำนวนมากในต่างประเทศเห็นความสำคัญของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมการศึกษานិทรรศการ ดังศูนย์ศิลปะร่วมสมัยออสเตรเลียจัดกิจกรรม TALK THINK MAKE สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการเรียนรู้ศิลปะด้วยการพูดคุย อภิปรายให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จนสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยด้วยประสบการณ์ตรง และกิจกรรม ANALYTICAL FRAMEWORKS เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตีความและสะท้อนความคิดต่องานศิลปะร่วมสมัย (Australian Centre for Contemporary Art, 2018) พิพิธภัณฑ์ศิลปะ S.M.A.K. - Stedelijk Museum voor Actuele Kunst ประเทศเบลเยียม จัดกิจกรรม Explore สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยให้ผู้เรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างความคิดเห็นของตนเอง และกิจกรรม The Bridge เป็นการเรียนรู้ด้วยการศึกษาความแตกต่าง ความคล้ายคลึง และเนื้อหาเรื่องของศิลปะและศิลปะในอดีตและปัจจุบัน (S.M.A.K., 2018) พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ MoMA จัดกิจกรรม Art & Inquiry: Museum Teaching Strategies for Your Classroom เป็นกิจกรรมอบรมสำหรับครูในระบบโรงเรียนและนักศึกษาตามอัยาศัย ด้วยการบูรณาการผลงานศิลปะกับการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการสืบสอบ (The Museum of Modern Art, 2018) จากการศึกษากิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสืบสอบเป็นการ

เรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ และตีความผลงานจัดแสดง ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Lampert, 2006a) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบสอบจะเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง และความสามารถของผู้เรียนทั้งด้านศิลปะและการใช้ชีวิตให้เผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อน และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยคามระมัดระวัง

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการดำเนินงาน และการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือความต้องการของประชาชนเป็นฐาน ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนเข้าไม่ถึงและไม่เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย (กมลวรรณ จันทวร, 2555; คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2548; อำนาจ เย็นสบาย, 2548) นอกจากนี้ในการศึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของไทยพบว่ามีจำนวนน้อยและส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางสุนทรียะของผู้เรียน ด้วยความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อการเรียนรู้ศิลปะ พิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงจำเป็นต้องพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้และความเข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ซึ่งการพัฒนาการเข้าถึงเนื้อหาผลงานจัดแสดงสอดคล้องหลักการและมาตรฐานศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (Committee on Education, 2005) ที่ว่า หลักการด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลายของผู้ชมเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงเนื้อหาการจัดแสดง ดำเนินการโดยนักพิพิธภัณฑ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้วยความร่วมมือกับนักวิชาการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ให้ผู้เรียนสามารถใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการพิจารณา ตีความ และประเมินผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นอย่างไร และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรเป็นอย่างไร

2. การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีรูปแบบ ลักษณะ องค์ประกอบ ขั้นตอนเป็นอย่างไร

3. รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ให้กับผู้เรียนได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2 ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรเป็น

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

3. เพื่อศึกษาผลการใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาผลการจัดกิจกรรมการศึกษาตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยใช้ใบงานกิจกรรมเป็นเครื่องมือประเมินระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ได้จากการศึกษาพัฒนาการทางความคิดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาดังนี้

พัฒนาการทางความคิดของวัยรุ่นจะเริ่มมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยต้องการคิดด้วยตนเองและชอบทบทวนปัญหา แต่คุณภาพการคิดจะขึ้นอยู่กับสมอง พันธุกรรม การเรียนรู้ในวัยที่ผ่านมา บทเรียนทางวิชาการ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการทางความคิด ทั้งนี้สมรรถนะในการคิดเห็นอย่างมีเหตุผลจะเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 17-18 ปี (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) สอดคล้องกับ เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ (2549) ที่กล่าวว่า พัฒนาการทางปัญญาของวัยรุ่นจะสามารถคิดได้หลายด้านในเวลาเดียวกัน แต่สมรรถนะทางปัญญาของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับระดับความสามารถทางสมองและระดับการคิดอาจจะไม่สามารถคิดในระดับสูงสุดได้ตลอดเวลา ซึ่งนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจะมีอายุระหว่าง 13-18 ปี จึงอาจมีพัฒนาการในการคิดอย่างมีเหตุผลไม่เต็มที่ แต่การเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการที่มุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งเป็นการจัดบทเรียนและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการคิด ดังนั้นนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจึงควรมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ โดยสามารถคิดได้มีประสิทธิภาพและถูกต้อง แต่อาจจะขาดรายละเอียดของการให้เหตุผลซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ The Foundation for Critical Thinking (n.d.) ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ คือ สามารถคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และชัดเจน แต่ขาดรายละเอียดของเหตุผลและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งในทุกรายละเอียดของข้อมูล

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑสถานจะมีคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับการคิดที่มีสมรรถนะขึ้นไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเริ่มจากการพัฒนารูปแบบ และนำรูปแบบไปทดลองใช้เพื่อประเมินผล ปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. งานวิจัยนี้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑสถานศิลปะสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะพิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์ที่มีการจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และ/หรือผลงานศิลปะร่วมสมัยที่จัดแสดงงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งประเภทนิทรรศการถาวรและนิทรรศการชั่วคราว ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะของภาครัฐ พิพิธภัณฑสถานส่วนบุคคล พิพิธภัณฑสถานขององค์กรไม่แสวงผลกำไร และพิพิธภัณฑสถานมหาวิทยาลัย

โดยศึกษาพิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์ที่มีหน่วยงานด้านการศึกษาและ/หรือมีบริการด้านการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมด้านใดด้านหนึ่งดังต่อไปนี้

- 2.1 การจัดบรรยาย การอภิปราย และปาฐกถาทางวิชาการ
 - 2.2 การจัดประชุมและสัมมนาทางวิชาการโดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับนิทรรศการ
 - 2.3 การบริการนำชมผลงานศิลปะโดยบุคคล หรือการใช้สื่อสารสนเทศสมัยใหม่
 - 2.4 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการประเภทต่าง ๆ
 - 2.5 การจัดชั้นเรียนในหอศิลป์
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ

ตัวแปรตาม คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง แบบแผนที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และแนวคิด โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สามารถนำไปพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและสรุปเป็นข้อยุติในการเชื่อหรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล และการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

ศิลปะสมัยใหม่ของไทย หมายถึง ผลงานศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยที่ศิลปินไทยสร้างสรรค์ตามรูปแบบศิลปะสมัยใหม่แบบตะวันตก ซึ่งเกิดจากการจัดการศึกษาตามมาตรฐานศิลปะตามหลักวิชาของชาติตะวันตก (Academic art) จากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรในปี พ.ศ.2486 (Bhirasri, 1960a: 4 อ้างถึงใน Poshyananda, 1992: 57)

ศิลปะร่วมสมัยของไทย หมายถึง ผลงานศิลปะที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นต่อเนื่องจากศิลปะสมัยใหม่ของไทย โดยมีวัฒนธรรมเป็นรากฐานในการสร้างสรรค์ ผสมผสานกับสื่อ เทคนิค และรูปแบบการสร้างสรรค์เฉพาะตัวของศิลปินแต่ละคน โดยลักษณะสำคัญของศิลปะร่วมสมัย คือมีความสัมพันธ์สอดคล้องและสะท้อนสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ศิลปะ หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเก็บรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้และจัดแสดงผลงานศิลปะสู่สาธารณชน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านศิลปะ ก่อให้เกิดความซาบซึ้งต่องานศิลปะและความเพลิดเพลินใจ

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ

1.1 ทำให้นักเรียนได้รับความรู้จากกิจกรรมที่พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการตีความ และสร้างความรู้ ความเข้าใจคุณค่าของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

1.2 ทำให้ได้ต้นแบบในการพัฒนากิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในพิพิธภัณฑ์ศิลปะและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

2. ประโยชน์เชิงปฏิบัติ

ทำให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

3. ประโยชน์เชิงนโยบาย

ทำให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะและแหล่งการเรียนรู้ได้ต้นแบบในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ผู้วิจัยได้มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทย
 - 1.1 ความหมายของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย
 - 1.2 ที่มาและความสำคัญของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย
 - 1.3 คุณลักษณะของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย
2. พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์
 - 2.1 ความหมาย แนวคิด และประเภทของพิพิธภัณฑ์
 - 2.2 การจัดการและการจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 - 2.3 บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
3. การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ศิลปะ
 - 3.1 เป้าหมายและแนวทางในการจัดการศึกษา
 - 3.2 องค์ประกอบในการจัดการศึกษา
 - 3.3 การจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษา
 - 3.4 การจัดการเรียนรู้ศิลปะ
4. การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.2 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.3 การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.4 การวัดและประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทย

1.1 ความหมายของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ตอนปลายศตวรรษที่ 19 ศิลปะตะวันตกในทุกสาขาเกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ในด้านจิตรกรรม ศิลปินในกลุ่มสำัจนิยม (Realism) ได้นำเสนอแนวคิดในการสร้างสรรค์งานตามสภาพจริง เชื่อว่าความงามมีอยู่ทุกหนแห่งและยอมรับการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อวงการศิลปกรรมในยุคนั้นเป็นอย่างมาก ต่อมาเกิดคตินิยมในการสร้างสรรค์ศิลปะแบบใหม่คือ ศิลปะลัทธิประทับใจ (Impressionism) ซึ่งศิลปะลัทธิประทับใจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เศรษฐกิจ และหลักปรัชญาที่ยึดหลักอิสรภาพ เสรีภาพ และภราดรภาพ ศิลปินดำรงชีพด้วยตนเองตามหลักเศรษฐกิจแนวเสรีนิยม จึงสร้างสรรค์งานตามใจชอบโดยไม่มีข้อผูกมัด รวมถึงความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะการค้นคว้าทฤษฎีแม่สีของแสงโดยนักวิทยาศาสตร์ชื่อ เชฟเวเรล (Chevereuil) ที่ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับทฤษฎีสีขึ้น เป็นแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งาน โดยศิลปินแต่ละคนต่างยึดหลักทฤษฎีสีแต่จะมีอิสระในการแสดงออกด้านความรู้สึกและจินตนาการ ซึ่งศิลปะลัทธิประทับใจมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวงการศิลปะ โดยถือเป็นบ่อเกิดของศิลปะสมัยใหม่ (กัจจกร สุนพงษ์ศรี, 2558) ศิลปะสมัยใหม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงคตินิยมในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นผลมาจากการวิวัฒนาการทางสังคมในทุก ๆ ด้าน ส่งผลให้ศิลปินมีอิสระในการสร้างสรรค์ทั้งด้านแนวคิด รูปแบบ เนื้อหา และเทคนิควิธี จนเกิดเป็นรูปแบบศิลปะที่มีหลากหลายในปัจจุบัน ได้มีผู้ศึกษาและให้นิยามความหมายของศิลปะสมัยใหม่และศิลปะสมัยใหม่ของไทยไว้ดังต่อไปนี้

MoMA Learning (2016) กล่าวถึงศิลปะสมัยใหม่ว่า ในศตวรรษที่ 19 ศิลปินจำนวนมากเริ่มต้นสร้างสรรค์งานศิลปะเกี่ยวกับคน สถานที่ หรือแนวคิดที่ทำให้พวกเขาสนใจ และจากสิ่งทีพวกเขาประสบการณตรง รวมถึงผลงานตีพิมพ์ของ Sigmund Freud เรื่อง The Interpretation of Dreams (1899) และแนวความคิดเกี่ยวกับจิตใต้สำนึกที่ได้รับความนิยม ศิลปินจำนวนมากเริ่มสำรวจความฝัน สัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ของบุคคลเป็นแนวทางสำหรับการถ่ายทอดความประสบการณ์ส่วนตัวของพวกเขา โดยเป็นการท้าทายความคิดที่ว่า ศิลปะต้องแสดงถึงความเป็นจริงของโลก ศิลปินบางคนได้ทดลองด้วยการใช้สี วัสดุ เทคนิคและสื่อแสดงออกใหม่ ๆ และหนึ่งในนั้นคือการถ่ายภาพ ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาในช่วงปี 1830 ซึ่งถูกนำมาเป็นวิธีใหม่ในการถ่ายทอด พิพิธิภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่รวบรวมผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นหลังจากปี 1880 เมื่อบรรยากาศสูงงอมสำหรับศิลปินหัวก้าวหน้าได้ทำงานในแบบใหม่ แบบที่ไม่คาดคิด และเป็นแนวทาง "สมัยใหม่"

The Art Story Foundation (2016) กล่าวว่า ศิลปะสมัยใหม่แสดงถึงวิวัฒนาการของชุดความคิดของจิตรกร ประติมากร นักเขียน และนักแสดง ทั้งในรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งแสวงหา

แนวทางใหม่ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ แม้ว่ามองย้อนกลับไปในยุคเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่ ในราวปี 1850 ด้วยศิลปะสำัจนิยม (Realism) แนวทางและรูปแบบของศิลปะถูกกำหนดและนิยามใหม่ มาตลอดศตวรรษที่ 20 ผู้สร้างสรรค์งานในแต่ละรูปแบบใหม่ ๆ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาภาษาภาพที่เป็นต้นแบบและเป็นตัวแทนของช่วงเวลาดังกล่าว

สุธี คุณาวิชยานนท์ (2548) กล่าวถึงศิลปะสมัยใหม่ว่า ศิลปะสมัยใหม่ของตะวันตกเป็น กระแสด้านศิลปะตามหลักวิชา (Academic art) ที่มุ่งเน้นความถูกต้องเหมือนจริงตามหลักวิชา โดย ศิลปินสมัยใหม่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยรูปแบบและเนื้อหาตามความต้องการของตนเอง ด้วย คตินิยมศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for art's sake)

สำหรับศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ที่มีศิลปะแบบเหมือนจริงแตกต่างไปจากศิลปะไทยประเพณี เป็นรูปแบบศิลปะที่เน้นความ ถูกต้องตามหลักวิชา จนกระทั่งปลายพุทธศตวรรษ 2480 และต้นพุทธศตวรรษ 2490 จึงมีศิลปินที่ ทำงานศิลปะในรูปแบบศิลปะสมัยใหม่แบบตะวันตก ซึ่งการที่ศิลปินไทยรับเอารูปแบบศิลปะสมัยใหม่ มาปฏิบัติจึงเป็นจุดสำคัญที่ศิลปะสมัยใหม่ของไทยได้เข้าสู่ระบบเดียวกับศิลปะสมัยใหม่ตะวันตก

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (2557) กล่าวถึงศิลปะสมัยใหม่ของไทยว่า ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายปลูกฝังประชาชนให้ตื่นตัวเรื่อง วัฒนธรรมและความรักชาติ โดยในปี พ.ศ.2492 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เสนอให้กรมศิลปากรจัด “งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ” ขึ้นเป็นครั้งแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยให้ประเทศมี ความก้าวหน้า เกิดความเคลื่อนไหวในด้านศิลปะ และเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจงาน ศิลปะสมัยใหม่ ในแต่ละปีจะมีศิลปินเข้าแข่งขันและร่วมแสดงเป็นประจำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย

จากนิยามความหมายของศิลปะสมัยใหม่สามารถสรุปได้ว่า ศิลปะสมัยใหม่เริ่มต้นจากการที่ ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยรูปแบบและเนื้อหาตามความต้องการของตนเองด้วยคตินิยมศิลปะ เพื่อศิลปะ โดยศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ที่มีศิลปะแบบเหมือนจริงแตกต่างไปจากศิลปะไทยประเพณี ต่อมาศิลปะสมัยใหม่ใน ประเทศไทยได้มีการจัดการศึกษาตามมาตรฐานศิลปะตามหลักวิชาของชาติตะวันตก (Academic art) จากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรในปี พ.ศ.2486 (ค.ศ.1943) (Bhirasri, 1960a: 4 อ้างถึงใน Poshyananda, 1992: 57) ศิลปินไทยจึงทำงานศิลปะในรูปแบบศิลปะสมัยใหม่แบบตะวันตก

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 จนถึงปลายศตวรรษที่ 20 วงการศิลปะมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่ง เกิดจากการที่ชาติต่าง ๆ สนับสนุนวงการศิลปะในฐานะที่เป็นแกนหลักของวัฒนธรรมและอารยธรรม และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สมัยใหม่ สารสนเทศการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินให้

สามารถสร้างงานได้หลากหลายกว่าในอดีต นอกจากนี้สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก ทั้งปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหายาเสพติด และอาชญากรรม เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ กลายเป็นเรื่องราวที่ศิลปินนำมาใช้ในการสร้างงาน (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2558) โดยในช่วงทศวรรษ 1970 วงการศิลปะได้มีการกล่าวถึง ลัทธิหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีการรื้อฟื้นรูปแบบ เนื้อหาสาระที่ศิลปะสมัยใหม่ปฏิเสธ ทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นต้น โดยแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบัน ซึ่งมีผู้ศึกษาและนิยามความหมายของศิลปะร่วมสมัยและศิลปะร่วมสมัยของไทยไว้ดังต่อไปนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527) ให้ความหมายของศิลปะร่วมสมัยไว้ว่า ศิลปะที่อยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดที่สัมพันธ์หรือร่วมสมัยกันด้วย แต่ก็ไม่สามารถจะขีดเส้นบอกไว้ว่าช่วงเวลาใดแน่นอนตายตัว การกล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยจึงเป็นการกล่าวอย่างกว้าง ๆ ส่วนคำว่า ศิลปะสมัยใหม่เป็นศิลปะที่เน้นถึงศิลปะที่เปลี่ยนจากอดีตมาสู่รูปแบบ เนื้อหา และแนวคิดใหม่ โดยมุ่งเน้นแหล่งกำเนิดจากสังคมตะวันตกเป็นหลัก โดยคำว่าศิลปะร่วมสมัยจำเป็นต้องใช้ควบคู่กับศิลปะสมัยใหม่ตลอดเวลา

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2538) กล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยว่า เป็นศิลปะที่เกิดขึ้นในช่วงปัจจุบัน เกิดในช่วง 25 ปีที่ผ่านมาเท่านั้น เป็นศิลปะที่เปิดกว้างไม่จำกัดแนวคิด รูปแบบ เทคนิค ในการแสดงออก ด้านทัศนคติของศิลปิน ศิลปะที่มองเห็นด้วยตา (Visual Art) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ศิลปะสองมิติ (Two Dimensions) และศิลปะสามมิติ (Three Dimensions) มากกว่าที่จะแบ่งเป็นประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาพพิมพ์ และสื่อผสม (Mixed Media) ดังแต่ก่อนเพราะปัจจุบันแนวคิดของผู้สร้างศิลปะก้าวหน้าและเปิดกว้างมาก ศิลปะแบบต่าง ๆ มีแนวคิดแปลกใหม่เกิดขึ้นมาก ศิลปะบางอย่างได้รับความนิยมในช่วงสั้น ๆ และเสื่อมความนิยมไป

ในปี พ.ศ.2539 วิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้กล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยว่า ทุกวันนี้ศิลปะเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนมากขึ้น แต่การทำความเข้าใจศิลปะของประชาชนกลับมีอุปสรรคมากขึ้นด้วยเช่นกัน ศิลปินและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศิลปะได้พยายามลดช่องว่างของความไม่เข้าใจศิลปะของประชาชนด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการให้การศึกษ เสริมความรู้ความเข้าใจศิลปะแก่ประชาชน จัดนิทรรศการศิลปะให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจได้ชื่นชมและศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะศิลปะปัจจุบันหรือที่เรียกว่า ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) ที่เป็นศิลปะที่ก้าวหน้าไปตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ศิลปินมักจะสร้างสรรค์งานศิลปะไปตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ผลงานศิลปะก้าวหน้ามากขึ้นไปอีก ส่งผลให้ประชาชนไม่เข้าใจศิลปะร่วมสมัย (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2539)

อาทิตยา จันทะวงษ์ (2540) กล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยว่า ศิลปะร่วมสมัยมีพัฒนาการตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้ทางศิลปะแบบประเพณีในอดีตผสมกับแรงบันดาลใจเฉพาะตัวของศิลปินแต่ละคน

งานศิลปะร่วมสมัยจึงมีความหลากหลายทั้งทางเนื้อหา รูปแบบ และเทคนิค รวมถึงมีงานลักษณะใหม่เกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยที่ศิลปะร่วมสมัยมีลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์สอดคล้องและสามารถสะท้อนสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

สุธี คุณาวิชยานนท์ (2548) กล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยว่า ศิลปะร่วมสมัยเป็นคำที่ยากต่อการแบ่งขอบเขตและให้ความหมายตายตัว โดยส่วนใหญ่จะการกำหนดขอบเขตจุดเริ่มต้นศิลปะร่วมสมัยในตะวันตกในราวทศวรรษ 1940 ซึ่งหากกล่าวอย่างจำเพาะเจาะจงกล่าวได้ว่า ศิลปะสมัยใหม่ที่เกิดจากความคิดแบบลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) ได้จบสิ้นในปลายทศวรรษ 1970 และโลกศิลปะได้เข้าสู่ศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ (Post-modern) ในประเทศไทย ช่วง พ.ศ.2523-2532 ได้มีการใช้คำว่า ศิลปะร่วมสมัย แทนที่ ศิลปะสมัยใหม่ มากขึ้น โดยมีกลุ่มศิลปินที่ทำงานสื่อผสมและงานที่มุ่งเน้นความคิดพหุติปัญญาแทนศิลปะนามธรรมซึ่งเป็นแนวศิลปะที่แสดงอุดมการณ์ของศิลปะสมัยใหม่ ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากศิลปะสมัยใหม่สู่ศิลปะร่วมสมัย

พระราชบัญญัติส่งเสริมศิลปะร่วมสมัย พ.ศ.2551 ได้ให้ความหมายของศิลปะร่วมสมัยว่า ศิลปะที่สร้างสรรค์จากความคิดและประยุกต์อย่างบูรณาการโดยมีวัฒนธรรมเป็นฐานรากสำคัญในการสร้างสรรค์เพื่อรับใช้สังคม (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, 2551)

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (2560) กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย หมายถึง ผลงานศิลปวัฒนธรรมที่มีเนื้อหาหลักสะท้อนความเป็นปัจจุบันทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนและนำมาปรับแต่งโดยผ่านกระบวนการผสมผสานองค์ประกอบทั้งเก่าและใหม่ สร้างการเชื่อมโยงมิติเวลา สถานที่ และกลุ่มคนในสังคม ผ่านการใช้เทคนิคและเทคโนโลยีในการนำเสนอ เพื่อสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

จากคำนิยามความหมายของศิลปะร่วมสมัย สามารถสรุปความหมายของศิลปะร่วมสมัยของไทยได้ว่า เป็นศิลปะที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นต่อเนื่องจากศิลปะสมัยใหม่ของไทย โดยมีวัฒนธรรมเป็นรากฐานในการสร้างสรรค์ ด้วยการย้อนกลับไปนำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณีไทย ศาสนา ตำนาน คติความเชื่อ และปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ผสมผสานกับสื่อ เทคนิค และรูปแบบการสร้างสรรค์เฉพาะตัวของศิลปินแต่ละคน โดยลักษณะสำคัญของศิลปะร่วมสมัยคือ มีความสัมพันธ์สอดคล้องและสะท้อนสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

1.2 ที่มาและความสำคัญของศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทย (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2548; สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, 2557; สุธี คุณาวิชยานนท์, 2548)

ศิลปะไทยมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานจนเกิดเป็นรูปแบบศิลปะไทยประเพณีสร้างสรรค์อยู่บนคติความเชื่อทางพุทธศาสนาและเรื่องราวจากวรรณคดี โดยผลงานจิตรกรรมไทยจะปรากฏอยู่บนฝาผนังในพระอุโบสถหรือในสมุดข่อย นิยมเขียนสีแบน ไม่คำนึงถึงแสงและเงา ตัดเส้นชัดเจน มุมมอง

จากที่สูงมองลงต่ำ เขียนติดต่อกันเป็นตอน ๆ สามารถดูจากซ้ายไปขวาหรือล่างและบนได้ทั่วทั้งภาพ และมีการประดับตกแต่งลวดลายไทย ส่วนประติมากรรมนูนต่ำและนูนสูงมักทำเป็นลวดลายประกอบสถาปัตยกรรม และตกแต่งประติมากรรมลอยตัวซึ่งมักทำเป็นพระพุทธรูป เทวรูป รูปเคารพ และเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น ต่อมาศิลปะในประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการสร้างสรรค์โดยรับอิทธิพลศิลปะตะวันตกซึ่งเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาผ่านการติดต่อกับชาวยุโรป และเริ่มชัดเจนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดังผลงานจิตรกรรมของชรัวินโฆ่ง ซึ่งเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์วิหารที่เคยเขียนตามแบบประเพณีนิยมมาเป็นแบบสัจนิยม (Realism) อย่างตะวันตก

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนประเทศอย่างจริงจังตามแบบตะวันตก และเป็นช่วงที่ศิลปะตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย ซึ่งการเสด็จประพาสยุโรปของรัชกาลที่ 5 ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงด้านศิลปะในประเทศไทย เนื่องจากพระองค์ท่านได้นำแบบอย่างที่ได้พบเห็นในยุโรปกลับมาประเทศไทย ทรงว่าจ้างสถาปนิก จิตรกร ประติมากรชาวยุโรปเข้ามาทำงานในประเทศ ซึ่งช่างเหล่านี้ได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะแบบตะวันตกไว้จำนวนมาก เช่น พระที่นั่งอนันตสมาคมซึ่งเป็นศิลปะแบบตะวันตกทั้งหมด พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวังเป็นสถาปัตยกรรมผสมระหว่างศิลปะตะวันตกและศิลปะไทย เป็นต้น โดยช่างและศิลปินชาวตะวันตกได้ให้อิทธิพลทางความคิดแก่ช่างและศิลปินไทยในสมัยนั้น ทำให้เกิดศิลปะที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างศิลปะตะวันตกกับศิลปะไทย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญที่ต้องปรับเปลี่ยนงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติเพื่อความอยู่รอดจากกระแสของจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยทรงก่อตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติและเปิดโรงเรียนเพาะช่างซึ่งเปิดสอนด้านช่างศิลป์ขึ้นเป็นแห่งแรก นอกจากนี้พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะดำเนินการเกี่ยวกับอนุสาวรีย์พระมหากษัตริย์ไทยจึงได้ประกาศรับนายช่างชาวตะวันตก ซึ่งคอร์ราโด เฟโรจี (ศิลปิน พีระศรี) สอบผ่านเข้ารับราชการตำแหน่งช่างปั้นกรมศิลปากรและทำหน้าที่สอนช่างศิลป์ของกรมศิลปากร โดย ศิลปิน พีระศรี ได้วางแผนการศึกษาด้านศิลปะสมัยใหม่แก่เยาวชนไทยด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ.2486 ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเปิดสอนเพียง 2 สาขา คือ จิตรกรรมและประติมากรรม การเรียนการสอนเน้นการปูพื้นฐานในการปฏิบัติงานศิลปะตามมาตรฐานศิลปะตามหลักวิชาของชาติตะวันตก (Academic art) ซึ่งการศึกษาศิลปะสมัยใหม่ในมหาวิทยาลัยศิลปากรถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของศิลปะสมัยใหม่ของไทย (Poshyananda, 1992; ศิลปิน พีระศรี, 2546) ได้กล่าวถึง ระบบการจัดการศึกษาศิลปะสมัยใหม่ในมหาวิทยาลัยศิลปากรไว้ดังนี้

ระบบการศึกษาปัจจุบันซึ่งเจริญรอยตามแบบอย่างของชาวตะวันตก
 อำนวยให้อุชนของเราได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ อันเป็นหลัก
 เบื้องต้นและเป็นสากลนิยม แ่นละเรื่องเช่นนี้ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่
 ความรู้สึกนึกคิดของคนไทยอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับทางด้านศิลปะ การศึกษาปัจจุบัน
 ได้ทำให้ศิลปินเป็นอิสระจากการทำงานที่บรรยายถึงเรื่องราววรรณกรรมโบราณ
 ความรู้ทั่วไปช่วยให้เกิดมโนภาพกว้างขวางขึ้น และผลก็คือศิลปินหนุ่ม ๆ
 ‘ต้องการ’ เนรมิตสิ่งใหม่ ๆ อันสมดุลงกับมโนคติและการตระหนักรู้อันแท้จริง
 ของตน (ศิลป์ พีระศรี, 2546: 389-399)

ในปี พ.ศ.2492 ศิลป์ พีระศรี เสนอให้มีการจัดงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก มี
 วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยให้ประเทศมีความก้าวหน้าเกิดความเคลื่อนไหวในด้านศิลปะ และเพื่อ
 กระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจงานศิลปะสมัยใหม่ โดยการจัดงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ
 เป็นจุดที่สำคัญของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย วงการศิลปะเริ่มมีศิลปินไทยที่ได้รับทุนไปดูงานและ
 ศึกษาต่อในต่างประเทศทำให้ได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากตะวันตก ต่อมาได้เกิดการฟื้นคืนของ
 ประเพณีไทย การหวนกลับไปสู่ธรรมชาติ ดำเนินและคติความเชื่อ ปฏิกริยาตอบสนองต่อแรงบีบคั้น
 สังคมบริโภคนิยม ทำให้เกิดการสังเคราะห์องค์ประกอบจากอดีตและปัจจุบันเป็นแนวคิดศิลปะหลัง
 สมัยใหม่ในบริบทไทย (Poshyananda, 1992) โดยในช่วงปี พ.ศ.2499-2508 ศิลปินรุ่นใหม่กลับจาก
 การศึกษาต่อต่างประเทศเริ่มสร้างสรรค์งานศิลปะแบบกึ่งนามธรรมมากขึ้น และได้พัฒนาเป็นศิลปะ
 นามธรรมในที่สุด ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2516 เกิดแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตสื่อถึงความทุกข์ยากของ
 ประชาชน ปัญหาสังคม และแสดงออกทางการเมือง โดยในช่วงปี พ.ศ.2523-2532 ได้มีกลุ่มศิลปิน
 สร้างงานศิลปะแบบสื่อผสม ศิลปะการแสดง ศิลปะจัดวาง และศิลปะแนวมโนทัศน์ศิลป์ ซึ่งถือเป็นจุด
 เปลี่ยนจากการสร้างสรรค์งานศิลปะสมัยใหม่สู่ศิลปะร่วมสมัย (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2548) โดย
 การศึกษาผลงานศิลปะของศิลปินไทยที่มีรูปแบบและแนวความคิดแตกต่างกันตามยุคสมัย แสดงให้
 เห็นพัฒนาการทางรูปแบบและแนวคิดของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยเป็นอย่างดี

1.3 คุณลักษณะของศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทย

คุณลักษณะหรือลักษณะเฉพาะของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป
 ตามยุคสมัย ซึ่ง วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2548) ได้กล่าวว่า ศิลปะที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยมีความสัมพันธ์กับ
 วิถีชีวิต การเมือง สังคม และศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแนวคิด รูปแบบ และหลัก
 สุนทรียภาพ เกิดเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปกรรมในแต่ละยุคสมัย สามารถสรุปพัฒนาการของศิลปะ

สมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในแต่ยุคสมัยได้ใน ตารางที่ 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้ (มูลนิธิตอศิลปะ แห่งรัชกาลที่ 9, 2550; วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2548; สุธี คุณาวิชยานนท์, 2546)

ตารางที่ 1 พัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ช่วงปี	แนวคิดหลัก	รายละเอียด
พ.ศ.2394-2453	ศิลปะแบบตะวันตกในสยาม	สร้างศิลปะตามแบบตะวันตก โดยใช้ศิลปะแสดงความเป็นอารยประเทศ เพื่อยกฐานะประเทศสยามให้เทียบเคียงกับประเทศตะวันตก
พ.ศ.2453-2486	ศิลปะสยามและก้าวสู่ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย	ศิลปะสยาม เป็นคำที่ รัชกาลที่ 6 ทรงนำมาใช้ โดยอาจจะมีพระราชประสงค์ให้ระลึกถึงความสำคัญของศิลปะประจำชาติ พ.ศ.2453-2486 ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย และประเทศไทย มีรูปแบบศิลปะแบบเหมือนจริง โดยมีแนวคิดสนับสนุนความเป็นชาตินิยม (พ.ศ.2482 ประเทศสยามเปลี่ยนชื่อเป็น ประเทศไทย)
พ.ศ.2486-2505	ศิลปะสมัยใหม่ระยะแรก	พ.ศ.2486 ก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีการเรียนการสอนศิลปะตามหลักวิชาของศิลปะตะวันตก (Academic art) เกิดกลุ่มศิลปินสมัยใหม่ที่สร้างสรรค์ตามศิลปะลัทธิสมัยใหม่แบบตะวันตก ทั้งแบบลัทธิประทับใจ (Impressionism) ลัทธิประทับใจยุคหลัง (Post-Impressionism) และลัทธิบาศกนิยม (Cubism) เกิดกลุ่มศิลปินที่สร้างงานตามรูปแบบศิลปะที่ผสมผสานความเป็นไทยกับศิลปะสมัยใหม่ พ.ศ.2492 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 1 มีผลงานศิลปะสมัยใหม่ของไทยมาจัดแสดงและได้รับรางวัลทั้งแบบเหมือนจริง แบบลัทธิสมัยใหม่แบบตะวันตก และแบบผสมผสานความเป็นไทยกับศิลปะสมัยใหม่
พ.ศ.2506-2515	ศิลปะสมัยใหม่และการค้นหาแนวทางใหม่	เกิดศิลปะแบบกึ่งนามธรรม ศิลปะนามธรรม ลัทธิสำแดงพลังอารมณ์แนวนามธรรม และลัทธิเหนือจริง โดยได้รับอิทธิพลจากระบบการสื่อสารที่ก้าวหน้า กลุ่มศิลปินที่ศึกษาต่อประเทศ และการเรียนในมหาวิทยาลัยศิลปากร เกิดการเติบโตของศิลปะภาพพิมพ์ จากการที่คณะจิตรกรรม ตั้งภาควิชาภาพพิมพ์ ใน พ.ศ.2509

ตารางที่ 1 พัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (ต่อ)

ช่วงปี	แนวคิดหลัก	รายละเอียด
พ.ศ.2516-2522	ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อศิลปะ และศิลปะสมัยใหม่แนวไทยประเพณี	<p>เกิดแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน มีเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ยากลำบาก ปัญหาของสังคม และสะท้อนการเมือง</p> <p>ศิลปินรุ่นใหม่จากมหาวิทยาลัยศิลปากรได้พัฒนาศิลปะแนวนามธรรมไปสู่จุดสูงสุด โดยศิลปินแทบจะทั้งเรื่องราวและการใช้ภาพตัวแทนออกไปหมด</p> <p>ศิลปะสมัยใหม่ในแนวไทยประเพณียังคงเป็นแนวทางหลักที่ทำให้วงการศิลปะไทยมีเอกลักษณ์</p> <p>14 พฤษภาคม พ.ศ.2517 เปิดหอศิลป์ พีระศรี</p>
พ.ศ.2523-2530	ศิลปะร่วมสมัยกับสื่อใหม่	<p>เกิดการผสมผสานสื่อและเทคนิคใหม่ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เกิดเป็นศิลปะสื่อผสม รวมถึงเกิดศิลปะแสดงสด (Performance art) และวิดีโอ อาร์ต (Video art)</p> <p>พ.ศ.2520 มหาวิทยาลัยศิลปากรก่อตั้งภาควิชาศิลปะไทย ศิลปินสื่อความคิดไปหารากเหง้าของศิลปะไทย</p> <p>พ.ศ.2523 กมล ทัศนาญชลี นำศิลปะที่มีลักษณะเป็น Environmental art และ Installation art (ศิลปะสิ่งแวดล้อมและศิลปะจัดวาง) มาจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ซึ่ง กมล เรียกว่าเป็นงาน Conceptual art (มโนทัศน์ศิลป์)</p> <p>เกิดการก่อตั้งกลุ่มศิลปะจากท้องถิ่นต่าง ๆ</p>
พ.ศ.2531-2545	ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคโลกาภิวัตน์	<p>การเติบโตของศิลปะแนวสื่อผสม ศิลปะจัดวาง ศิลปะแสดงสด คอมพิวเตอร์ อาร์ต วิดีโอ อาร์ต และศิลปะแบบตอบสนองสองทาง</p> <p>ศิลปินไทยได้ร่วมแสดงผลงานศิลปะในเวทีศิลปกรรมนานาชาติ</p> <p>เกิดการรณรงค์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างแพร่หลาย และการจัดประกวดศิลปะเทิดทูนสถาบันหลักของชาติ เช่น ศาสนาและราชวงศ์</p> <p>ศิลปะไทยร่วมสมัยแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น</p> <p>ศิลปะวิพากษ์สังคมร่วมสมัย ตั้งคำถามต่อสังคมบริโภคนิยมแบบโลกาภิวัตน์</p>

ตารางที่ 1 พัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (ต่อ)

ช่วงปี	แนวคิดหลัก	รายละเอียด
พ.ศ.2545-2560	ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคดิจิทัล	<p>การเติบโตของการใช้สื่อสมัยใหม่ โดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ตนำเสนอผลงานศิลปะผ่านระบบออนไลน์โดยทำเป็นพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง (Virtual Museum) แสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยของไทย</p> <p>เกิดกลุ่มศิลปินที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) นำเสนอผลงานศิลปะของตนเอง</p> <p>ศิลปินไทยได้ร่วมแสดงผลงานศิลปะในเวทีศิลปกรรมนานาชาติมากขึ้น</p> <p>เกิดการรณรงค์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยต่อเนื่องจากยุคโลกาภิวัตน์</p> <p>เกิดการรวมตัวของกลุ่มศิลปินในท้องถิ่นต่าง ๆ และมีการจัดตั้งหอศิลป์ตามภูมิภาค</p>

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดและรูปแบบตามยุคสมัย โดยในช่วงปี พ.ศ.2394-2453 มีการสร้างศิลปะตามแบบตะวันตกเพื่อแสดงความเป็นอารยประเทศ ช่วงปี พ.ศ.2453-2486 มีการสร้างศิลปะแบบเหมือนจริงเพื่อสนับสนุนแนวคิดชาตินิยมสร้างชาติ ช่วงปี พ.ศ.2486-2505 เกิดการเรียนการสอนศิลปะตามหลักวิชาของศิลปะตะวันตก (Academic art) และมีการสร้างสรรค์ศิลปะตามลัทธิสมัยใหม่แบบตะวันตก และมีกลุ่มศิลปินที่สร้างงานตามรูปแบบศิลปะที่ผสมผสานความเป็นไทยกับศิลปะสมัยใหม่ ช่วงปี พ.ศ.2506-2515 เกิดการสร้างศิลปะแบบกึ่งนามธรรม ศิลปะนามธรรม ลัทธิสำแดงพลังอารมณ์ นามธรรม และลัทธิเหนือจริง ช่วงปี พ.ศ.2516-2522 เกิดกลุ่มศิลปินที่สร้างงานตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต กลุ่มศิลปินที่พัฒนาการสร้างงานศิลปะนามธรรมไปสู่จุดสูงสุด และกลุ่มศิลปินที่สร้างงานศิลปะสมัยใหม่ในแนวไทยประเพณี ช่วงปี พ.ศ.2523-2530 เกิดการผสมผสานสื่อและเทคนิคใหม่ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เกิดเป็นศิลปะสื่อผสม รวมถึงเกิดศิลปะแสดงสด (Performance art) และวิดีโอ อาร์ต (Video art) ช่วงปี พ.ศ.2531-2545 การเติบโตของศิลปะร่วมสมัยและศิลปินไทยได้ร่วมแสดงผลงานศิลปะในเวทีศิลปกรรมนานาชาติ และช่วงปี พ.ศ.2545-2560 เกิดการเติบโตของการใช้สื่อสมัยใหม่ โดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ตนำเสนอผลงานศิลปะผ่านระบบออนไลน์

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ทั้งศิลปะไทยประเพณี ศิลปะสมัยใหม่ของไทย และศิลปะร่วมสมัยของไทย โดยสามารถวิเคราะห์ในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคุณลักษณะของศิลปะในประเทศไทย

รูปแบบ คุณลักษณะ	ศิลปะไทยประเพณี	ศิลปะสมัยใหม่ของไทย	ศิลปะร่วมสมัยของไทย
คุณลักษณะเด่น	มุ่งเน้นในการแสดงออกถึงเรื่องราวทางพุทธศาสนาและวรรณคดีตามแบบแผนอย่างชัดเจน	แสดงออกถึงรูปทรงที่บริสุทธิ์ มุ่งเน้นการสร้างสรรค์และประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ สร้างรูปแบบที่เป็นสากล	ผสมผสานรูปแบบและสื่อที่แตกต่างหลากหลาย มุ่งเน้นวัฒนธรรมที่หลากหลาย ปฏิเสธขีดชั้นของศิลปะชั้นสูงกับศิลปะชั้นต่ำ
รูปแบบ	แบบแผนชัดเจน มุมมองจากที่สูงลงต่ำ เขียนติดต่อกันเป็นตอน ดูจากซ้ายไปขวาหรือล่างและบนได้ทั่วภาพ ตกแต่งลวดลายไทย	มีกระบวนแบบ (Style) ตามคตินิยมของลัทธิศิลปะสมัยใหม่แบบ เช่น ลัทธิประทับใจ (Impressionism) ลัทธิบาศกนิยม (Cubism) และแนวนามธรรม (Abstract) เป็นต้น ผสมผสานความเป็นไทยกับศิลปะสมัยใหม่	รูปแบบการสร้างสรรค์มีความหลากหลายตามลักษณะการสร้างสรรค์ เช่น ศิลปะจัดวาง (Installation art) ศิลปะสิ่งแวดล้อม (Environmental art) มโนทัศน์ศิลป์ (Conceptual art) และ วิดีโอ อาร์ต (Video art) เป็นต้น
เทคนิค	นิยมเขียนสีแบน ไม่คำนึงถึงแสงและเงา ตัดเส้นชัดเจน	การสร้างสรรค์งานตามคตินิยมและหลักสุนทรียภาพของแต่ละลัทธิ คำนึงถึงกระบวนแบบ (Style) บนพื้นฐานความงามทางสุนทรียศาสตร์	มีการนำเสนอความคิดและเทคนิคการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย โดยไม่ได้คำนึงถึงกระบวนแบบ (Style)
เนื้อหา	คติความเชื่อทางพุทธศาสนาและเรื่องราวจากวรรณคดี	เรื่องราวตามความรู้สึกของศิลปิน (ศิลปะสมัยใหม่) สะท้อนความเป็นไทยโดยสร้างสรรค์แบบศิลปะสมัยใหม่ สะท้อนปัญหาสังคม (ศิลปะเพื่อชีวิต)	สังเคราะห์องค์ประกอบจากอดีตและปัจจุบัน ด้วยวัฒนธรรมและมุมมองที่หลากหลาย ความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น วิพากษ์สังคมร่วมสมัย
วัสดุ	สีฝุ่น ทองคำเปลว วัสดุธรรมชาติ	สีน้ำมัน สีอะคริลิก สีน้ำ กระดาษ และผ้าใบ เป็นต้น	สื่อวัสดุในการสร้างสรรค์มีความหลากหลาย ทั้งสื่อดิจิทัล วัสดุสำเร็จรูป และวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

จากตารางที่ 2 การศึกษาคุณลักษณะในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในประเทศไทย พบว่า ศิลปะไทยประเพณีมุ่งเน้นในการแสดงออกถึงเรื่องราวทางพุทธศาสนาและวรรณคดี โดยมีแบบแผนในการสร้างสรรค์ที่ชัดเจน ส่วนศิลปะสมัยใหม่ของไทยมีกระบวนการแบบ (Style) ในการสร้างสรรค์แบบศิลปะสมัยใหม่ของตะวันตก ยึดหลักสุนทรียภาพ โดยมีเนื้อหาเรื่องราวที่หลากหลายทั้งเรื่องราวตามอารมณ์ความรู้สึกของศิลปิน ผสมผสานความเป็นไทย และสะท้อนปัญหาสังคม เป็นต้น ส่วนศิลปะร่วมสมัยของไทยมีการผสมผสานรูปแบบในการสร้างสรรค์ มุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรม มีการสังเคราะห์องค์ประกอบจากอดีตและปัจจุบัน รวมถึงมีการใช้สื่อวัสดุที่หลากหลาย

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทยสรุปได้ว่า ศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทยมีลักษณะเฉพาะที่มีความหลากหลายในด้านรูปแบบ เทคนิค และเนื้อหา โดยมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทยสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และสร้างความตระหนักคุณค่าศิลปะ

2. พิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์

2.1 ความหมาย แนวคิด และประเภทของพิพิธภัณฑสถาน

2.1.1 ความหมายของพิพิธภัณฑสถานและหอศิลป์

สภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museums) ได้ให้คำนิยามของพิพิธภัณฑสถานไว้ว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นสถาบันถาวรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ให้บริการแก่สังคม และการพัฒนาของสังคม เป็นสถานที่เปิดทั่วไปสำหรับสาธารณชน ทำหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดง มรดกของมวลมนุษยชาติทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม รวมถึงบริบทด้านสภาพแวดล้อม เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา การเรียนรู้และความเพลิดเพลิน (ICOM, 2007)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้อธิบายความหมายพิพิธภัณฑสถานว่า เป็นสถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

The Hutchinson unabridged encyclopedia with atlas and weather guide ("Museum," 2016) อธิบายความหมายพิพิธภัณฑสถานว่า สถานที่หรืออาคารสำหรับเก็บรักษาและจัดแสดงผลงานศิลปะ ตัวอย่างทางวิทยาศาสตร์ หรือวัตถุสำคัญทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ในสมัยกรีกโบราณ

“มูเซออน” (Mouseion) เป็นเทวาลัยของหมู่เทพธิดามูซา ส่วนในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) พิพิธภัณฑ์หมายถึง ห้องสำหรับนักวิชาการใช้ในการตรวจสอบและศึกษาโบราณวัตถุ โดยแนวคิดในการจัดแสดงผลงานเก็บสะสมของชาติแก่สาธารณชนได้รับชมเริ่มจากการปฏิวัติฝรั่งเศส และเปิดพิพิธภัณฑ์ลูฟร์ (Louvre Museum) ในปี ค.ศ. 1793 ซึ่งก่อนหน้านั้น ในปี ค.ศ. 1753 มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อังกฤษ (the British Museum) เป็นสถาบันสำหรับประชาชน (Public institution) โดยในทุกวันนี้พิพิธภัณฑ์ได้พยายามที่จะผสมผสานเป้าหมายด้านการศึกษาและการอนุรักษ์ด้วยแนวทางที่น่าเพลิดเพลินใจมากยิ่งขึ้นให้แก่ผู้ชมทุกคน

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2530 ได้อธิบายความหมายของคำว่า พิพิธภัณฑ์สถาน (Museum) ว่า สถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงอย่างถาวรของสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมหรือวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ประโยชน์ในการอนุรักษ์วัตถุโบราณและศิลปวัตถุ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อประเทืองปัญญาและอารมณ์ และอธิบายความหมายของหอศิลป์ (Gallery) ว่า ห้อง ห้องโถง หรืออาคารจัดแสดงผลงานศิลปะ เช่น ประติมากรรม จิตรกรรม ภาพถ่ายหรือผลงานศิลปะประเภทอื่น ๆ อาจใช้เป็นที่เก็บสะสม จำหน่าย หรือประมุขผลงานศิลปะด้วย เช่น หอศิลป์แห่งชาติ (National Gallery) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530)

นิคม มูลิกะคามะ (2536) ได้อธิบายความหมายของพิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะ ใน คู่มือ: การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ว่า สถานที่เก็บรวบรวมงานที่แยกออกไปเป็นพิเศษ ซึ่งงานศิลปะเหล่านี้มีค่าควรแก่การจดจำไว้ การเก็บธรรมดาคจะเป็นเหตุผลดั้งเดิมเพื่อรักษาไว้ซึ่งศิลปะ ถึงแม้ว่าเหตุผลข้อนี้จะไม่ได้หมายความถึงคุณค่าทางหลักเกณฑ์ทางศิลปะ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชมกับสุนทรียะทางศิลปะและศึกษาวิวัฒนาการทางด้านศิลปะหรือประวัติศาสตร์ศิลปะด้วย

วิโชค มุกดามณี (2554) กล่าวว่า หอศิลป์ คือสถานที่รวบรวมผลงานศิลปกรรมของศิลปินในแต่ละยุคสมัย โดยหอศิลป์มีหน้าที่ดูแลรักษาผลงานศิลปกรรม เพื่อเผยแพร่ให้ความรู้และเพลิดเพลินในการชมสิ่งสวยงาม รวมทั้งจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นแก่ประชาชน

จากคำนิยามข้างต้น สามารถสรุปความหมายของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ว่า สถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงผลงานศิลปะ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเก็บรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้และจัดแสดงผลงานศิลปะสู่สาธารณชน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านศิลปะ ก่อให้เกิดความซาบซึ้งต่องานศิลปะและความเพลิดเพลินใจ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์มีพัฒนาการไปในแต่ละยุคสมัยซึ่งมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับนิยามความหมายของพิพิธภัณฑ์ โดยคำว่า “มิวเซียม” เป็นคำยืมจากภาษาละตินว่า “มุเซอุม” (Musaeum) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณว่า “มุเซออน” (Mouseion) หมายถึง เทวาลัยของหมู่เทพธิดามูซา (The sanctuary of the Muses) ซึ่งเป็นพระธิดาของเทพซีอุส (Zeus) และเทวีเนโมซีเน (Mnemosyne) โดยตำนานเทพปกรณัมกรีกเชื่อว่า หมู่เทพธิดามูซาเป็นเทพธิดาแห่งวรรณกรรม กวีนิพนธ์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี และดาราศาสตร์ ด้วยการบูชาหมู่เทพธิดามูซาเพื่อให้อำนาจพรในการแต่งบทประพันธ์และตำราต่าง ๆ ส่งผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในสมัยกรีกโบราณ โดยพิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติสมาธิและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบูชาเทพธิดามูซา ต่อมาในยุคเฮลเลนนิสติก (The Hellenistic era) แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถาบันที่มีการเก็บสะสมสิ่งของต่าง ๆ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในลักษณะของห้องสมุดขนาดใหญ่และสถาบันวิจัย โดยเป็นสถาบันที่เรียกว่า Museum แห่งแรก มีชื่อว่า The Alexandrian Museum สร้างขึ้นโดย Ptolemy I Soter สถาบันแห่งนี้ถือกันว่าเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกในโลก เนื่องจากมีห้องบรรยาย ห้องโถงรวบรวมศิลปะโบราณวัตถุ มีสวนพฤกษศาสตร์และสวนสัตว์อยู่ด้วย ซึ่งหากไม่ถือว่า The Alexandrian Museum เป็นพิพิธภัณฑ์สำหรับประชาชนโดยตรง อาจถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ในมหาวิทยาลัยแห่งแรกในโลกได้ ในสมัยโรมัน พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านปรัชญา จนถึงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ที่เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี คลังสมบัติของตระกูลเมดิชี (Medici) ได้ถูกเรียกว่า Museum ซึ่งนับว่าเป็นต้นแบบของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน โดยเป็นสถานที่ที่มีสิ่งสะสมต่าง ๆ มีภัณฑารักษ์ดูแลและมีการซ่อมรักษาวัตถุเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล (Private museum) ที่เปิดให้ศิลปินเข้าชมได้ (Lewis, 1998; จิรา จงกล, 2532; ปรีตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, 2559)

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สำหรับประชาชนขึ้น ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของแนวคิดด้านประชาธิปไตยที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ เป็นความต้องการทางการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปให้สามารถเรียนได้อย่างเท่าเทียมกัน ที่เมือง Oxford ได้มีการเปิดพิพิธภัณฑ์ส่วนตัวของ John Tradescant ให้ประชาชนเข้าชม ซึ่งต่อมาได้ยกให้มหาวิทยาลัย Oxford จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ ต่อมาได้เกิดพิพิธภัณฑ์อังกฤษ (The British Museum) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1753 เป็นการรวมกันของการนำผลงานเก็บสะสมของเซอร์ แฮนส์ สโลน (Hans Sloane) กับห้องสมุดที่มีชื่อเสียงอีกสองแห่งในอังกฤษ (The Cottonian and Harleian) เป็นพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชน ในปี ค.ศ. 1793 ประเทศฝรั่งเศสได้เปิดพิพิธภัณฑ์ลูฟร์ (Louvre Museum) ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะแห่งแรกขึ้น และได้เกิดพิพิธภัณฑ์สถานขึ้นอีกหลายแห่งในยุโรป ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการใช้เครื่องจักรในการผลิตผลงานจน

เกิดความคิดว่า งานศิลปะของช่างฝีมือจะหมดไป ในประเทศอังกฤษจึงเกิดมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปะตกแต่ง (Decorative art) โดยพระเสาวนีย์ของพระนางเจ้าวิกตอเรีย โปรตไท้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน Victoria and Albert Museum ขึ้น เพื่อรวบรวมงานศิลปะตกแต่งของศิลปินหรือช่างฝีมือสมัยต่าง ๆ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ศิลปะตกแต่งได้มีพัฒนาการโดยในบางประเทศจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปะประยุกต์และวิทยาศาสตร์ (Applied Arts and Science) แสดงวิวัฒนาการของงานฝีมือไปสู่เครื่องจักรกล ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้เกิดความคิดในการรวบรวมของเก่าที่กำลังจะสูญหายไป ทำให้เกิดพิพิธภัณฑ์สถานแขนงใหม่ คือ พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา (Museum of ethnology) และรวบรวมสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้น (Museum of science and technology) ต่อมาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษา โดยได้พัฒนาการจัดนิทรรศการและกิจกรรม เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน (จิรา จงกล, 2532)

งานศึกษานาถของพิพิธภัณฑ์และการศึกษาขององค์การพันธมิตรพิพิธภัณฑ์อเมริกา (American Alliance of Museum) (Kratz & Merritt, 2011) พบว่า บทบาทด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะหลักของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความคิดวิจารณ์ญาณ การสังเคราะห์ข้อมูล คักยภาพในการสร้างนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น พิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ตนเองต้องการ ด้วยการเป็นแหล่งข้อมูลและโอกาสในการเรียนรู้ รวมถึงการอบรมครูในทักษะการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ การศึกษาจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของพิพิธภัณฑ์เพื่อให้ผู้เข้าชมมีโอกาสในการเรียนรู้ สอดคล้องกับรูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Constructivist museum) ให้ผู้เข้าชมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง (Hein, 1999)

จากแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ศึกษาแสดงให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์มีการพัฒนาไปในแต่ละยุคสมัย โดยในสมัยกรีกโบราณ พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติสมาธิและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบูชาเทพธิดามูซา ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในยุคเฮเลนนิสติก พิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถาบันในการรวบรวมองค์ความรู้ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับห้องสมุดและสถานที่ในการศึกษาวิจัย จนถึงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่มีสิ่งสะสมซึ่งแม้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในยุคแรกจะให้ความสำคัญกับการศึกษา แต่ยังคงเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคลยังไม่เปิดให้แก่ประชาชนทั่วไป จนในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เกิดจากอิทธิพลของแนวคิดประชาธิปไตยให้ประชาชนทั่วไปให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกิดพิพิธภัณฑ์สำหรับประชาชนทั่วไป จนกระทั่งปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มุ่งเน้นเรื่องการให้โอกาสทางการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกคน โดยให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ผ่านผลงานจัดแสดงในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.1.3 ประเภทของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

พิพิธภัณฑ์ศิลปะหรือหอศิลป์เป็นพื้นที่สำหรับการจัดนิทรรศการศิลปะซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานทัศนศิลป์ พิพิธภัณฑ์มีทั้งที่เป็นพิพิธภัณฑ์สาธารณะและพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล โดยจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผลงานสะสมหรือผลงานจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ Edson (2004) ได้แบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์ตามการจัดการและหน่วยงานที่สนับสนุนเงินทุน ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. พิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้งและอยู่ในการควบคุมและบริหารจัดการของภาครัฐ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ
2. พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับทุนและบริหารจัดการโดยภาคเอกชน ซึ่งอาจจะมีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์
3. พิพิธภัณฑ์ขององค์กรไม่แสวงผลกำไร สถาบันการเงิน และหน่วยงานภาคสังคม
4. พิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัย เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ด้านการศึกษา และมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของสาธารณชนด้วยเช่นกัน

วิโชค มุกดามณี (2554) ได้แบ่งประเภทของหอศิลป์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. หอศิลป์แห่งชาติ เป็นหอศิลป์ที่มีความสำคัญระดับชาติ อยู่ในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการของรัฐบาล
2. หอศิลป์ประจำจังหวัด อยู่ในการดูแลควบคุมและบริหารจัดการของหน่วยงานในระดับจังหวัด หรือส่วนราชการในระดับท้องถิ่น
3. หอศิลป์ในมหาวิทยาลัย อยู่ในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา
4. หอศิลป์เอกชน อยู่ในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการของบุคคล สมาคม องค์กร หรือบริษัทเอกชน

จากการศึกษาการแบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์แสดงให้เห็นว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์สามารถแบ่งได้ตามการบริหารจัดการและหน่วยงานสนับสนุนเงินทุน โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ พิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคลหรือเอกชน พิพิธภัณฑ์ขององค์กรไม่แสวงผลกำไร และพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัย

2.1.4 การจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์

การจัดแสดงนิทรรศการเป็นกิจกรรมสำคัญของพิพิธภัณฑ์ โดยการจัดนิทรรศการเป็นการนำเสนอผลงานจัดแสดงและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะต้องใช้เทคนิคการตีความและจัดลำดับชั้นการเรียนรู้เพื่อให้การจัดแสดงนิทรรศการดังกล่าวสามารถถ่ายทอดและสื่อสารมโนทัศน์ คุณค่า และองค์ความรู้ให้แก่ผู้ชม (Herreman, 2004) สามารถแบ่งประเภทของนิทรรศการ

ได้ 3 ประเภท คือ นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว และนิทรรศการเคลื่อนที่ ดังรายละเอียดดังนี้ (Herreman, 2004; วิโชค มุกดามณี, 2554)

1. นิทรรศการถาวร (Permanent Exhibition) เป็นนิทรรศการที่จัดแสดงเป็นระยะเวลานาน มักจะมีระยะเวลาในการจัดแสดง 10-15 ปี นับเป็นนิทรรศการหลัก (Core exhibition) ของพิพิธภัณฑ์ ควรเลือกเนื้อหาที่สำคัญและมีคุณค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งปัจจุบันนิทรรศการขนาดเล็กหลายแห่งจะมีระยะเวลาการจัดนิทรรศการถาวรประมาณ 1-3 ปี

2. นิทรรศการชั่วคราว (Temporary Exhibition) จะกำหนดระยะเวลาในการจัดแสดงในแต่ละครั้งในเวลาอันสั้น โดยสามารถแบ่งนิทรรศการชั่วคราวตามระยะเวลาในการจัดได้ 3 รูปแบบ คือ

ระยะสั้น (Short term) ระยะเวลาประมาณ 1-3 เดือน

ระยะกลาง (Medium term) ระยะเวลา 3-6 เดือน

ระยะยาว (Long term) ไม่มีการกำหนดระยะสิ้นสุดตายตัว

โดยเมื่อนิทรรศการชั่วคราวสิ้นสุดก็จะมีการปรับเปลี่ยนนิทรรศการต่อไป ซึ่งการหมุนเวียนนิทรรศการจะกระตุ้นความสนใจของผู้ชม

3. นิทรรศการเคลื่อนที่ (Travelling Exhibition หรือ Mobile Exhibition) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้ชมผลงานจัดแสดงในวงกว้างมากขึ้น โดยจัดแสดงในสถานที่ที่แตกต่างกันออกไปเป็นการขยายการให้บริการแก่ชุมชน ซึ่งทำได้ 2 ลักษณะ คือ หลังจากจัดกิจกรรมที่หอศิลป์ในส่วนกลางแล้วนำผลงานจัดแสดงไปจัดนิทรรศการในส่วนภูมิภาค อีกรูปแบบคือ การจัดแสดงนิทรรศการในยานพาหนะที่เคลื่อนที่ได้ เช่น รถบัส รถบรรทุก หรือรถไฟ เป็นต้น โดยการใช้สื่อสารสนเทศสมัยใหม่ และการบรรยายประกอบนิทรรศการในการให้ความรู้แก่สาธารณชนผู้สนใจ

2.2 บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.2.1 บทบาทหน้าที่และการบริการด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีความสำคัญในการทำหน้าที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ เพื่อประโยชน์ทั้งด้านการศึกษาและความเพลิดเพลินแก่สังคม โดยจะต้องรองรับความหลากหลายของผู้คน ทั้งศิลปิน นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และผู้เข้าชมทั่วไป ซึ่งมีความแตกต่างทั้งระดับอายุ การศึกษา และความเข้าใจทางด้านศิลปะ คณะกรรมการศึกษา สมาคมพิพิธภัณฑ์สหรัฐอเมริกา (American association of museums) (Committee on Education, 2005) ได้กำหนดหลักการและมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วย หลักการเข้าถึง ความรับผิดชอบ และการสนับสนุน ดังรายละเอียดดังนี้

1. การเข้าถึงได้ (Accessibility) การสร้างความมีส่วนร่วมในการทำงานของหลายภาคส่วน เพื่อพัฒนาระดับการเข้าถึงเนื้อหาในการจัดแสดง ด้วยการคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลายจากภูมิหลัง ด้านการศึกษา กายภาพ วัฒนธรรม และบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์

2. ความรับผิดชอบ (Accountability) เป็นการพัฒนาความรู้ให้ครอบคลุมงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ ทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์กับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ การวิจัย เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาชีพพิพิธภัณฑ์ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีด้านการศึกษาพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ และการใช้เครื่องมือทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

3. การสนับสนุน (Advocacy) การเป็นกระบอกเสียงให้แก่ผู้ใช้งานทุกคน และส่งเสริมให้งาน การศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วัดได้ นำยุทธศาสตร์มา ส่งเสริมงานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ให้เข้มแข็งมากขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพในวงการพิพิธภัณฑ์ และการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและแนวทางใหม่ ๆ ด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ รวมถึงสนับสนุน นโยบายสาธารณะเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์

จากหลักการและมาตรฐานการศึกษาแสดงให้เห็น หลักการด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ จะต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลายของกลุ่มผู้เข้าชมเพื่อส่งเสริม การเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ ซึ่งดำเนินการโดยนักพิพิธภัณฑ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้วยความร่วมมือกับ นักวิชาการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ วิโชค มุกตามณี (2554) ได้กล่าวถึง กิจกรรมด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ ดังนี้

1. การจัดบรรยาย การอภิปราย และปาฐกถาทางวิชาการ
2. การจัดประชุมและสัมมนาทางวิชาการโดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับนิทรรศการและกิจกรรม ที่ดำเนินการ
3. การจัดบรรยายโดยศิลปิน
4. การบริการนำชมผลงานศิลปะโดยบุคคล หรือการใช้สื่อสารสนเทศสมัยใหม่
5. การสาธิตการสร้างสรรค์การทำงานศิลปะ
6. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการประเภทต่าง ๆ
7. การจัดชั้นเรียนในหอศิลป์
8. การจัดฉายภาพยนตร์และวีดิทัศน์
9. การศึกษาค้นคว้าเพื่อส่งเสริมงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์มีบทบาทหน้าที่ในการบริการด้านการศึกษาแก่สาธารณชน โดย ข้อมูลความรู้ที่ผู้ชมจะได้รับจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์นั้นเป็นสหวิทยาการที่มีความหลากหลาย

ซึ่ง UNESCO (1973) ได้ระบุบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ไว้ในเอกสาร Museum, Imagination and Education ว่า พิพิธภัณฑ์มีบทบาทในการให้ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์และการชื่นชมงานศิลปะ ให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ให้ความรู้เชิงสหวิทยาการและมานุษยวิทยา และให้ความรู้เชิงสังคม สอดคล้องกับศิริวัฒน์ แสนเสริม (2546) ที่กล่าวถึงข้อมูลความรู้ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ควรจะให้แก่ผู้เข้าชม ดังนี้

1. ความรู้ทางด้านสุนทรียศาสตร์และศิลปะนิยม พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรเป็นแบบอย่างของรสนิยมที่ดีของชุมชน และเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ทางศิลปะแก่นักเรียนซึ่งจะเป็นการสร้างพื้นฐานความรู้ทางศิลปะเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับศิลปะในแขนงอื่น ๆ ของชีวิต

2. ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ หลักความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะมักจะอยู่ในรูปของการสื่อความหมายจากภาพ การบอกด้วยยุคสมัย รูปแบบประจำชาตินั้น ๆ และการบันทึกข้อมูลหรือการให้ข้อมูลจากศิลปิน

3. ความรู้ทางด้านสหวิทยาการและมนุษยศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นสถาบันที่ให้ประสบการณ์หรือหลักความรู้ทางสุนทรียะ ซึ่งนำเอาหลักความรู้จากหลายสาขามาประกอบกัน ความเป็นสหสาขาของกิจกรรมและการเรียนรู้ที่รวมอยู่ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะได้แก่ ทักษะศิลป์ ศิลปะการแสดง งานออกแบบตกแต่งภายใน และการแสดงดนตรี เป็นต้น และวัตถุที่จัดเก็บรวบรวมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ได้ โดยนำเอาผลงานศิลปะ ความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องพัฒนาเป็นหลักสูตรสำหรับชั้นเรียนในโรงเรียน

4. ความรู้ทางการศึกษากับสังคม ประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน คือ การให้ความรู้ทางศิลปะและบริบทแวดล้อมทางศิลปะ ยกระดับและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดีทางศิลปะแก่สังคม เป็นการนำเอาศิลปะสู่ประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นหลัก มีจุดมุ่งหมายในการนำเอาศิลปะไปสู่นโยบายและแผนงานของเมือง นโยบายเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน พร้อมทั้งช่วยยกระดับและปรับปรุงคุณภาพชีวิต

บทบาทหน้าที่ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในปัจจุบันมีการพัฒนาโดยคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลาย เพื่อสามารถจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เข้าชมในแต่ละกลุ่ม ซึ่งพิพิธภัณฑ์จะต้องพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Constructivist museum) โดยผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์จะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากงานจัดแสดง และกระบวนการได้มาซึ่งองค์ความรู้จะเกิดขึ้นด้วยตนเองจากงานจัดแสดง (Hein, 1999) สอดคล้องกับ สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ (2559) ที่กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยจะต้องให้ผู้เข้าชมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างความรู้ผ่านเนื้อหาการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะแสดงให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์มีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย โดยปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มุ่งเน้นเรื่องการให้โอกาสทางการเรียนรู้ที่

เท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกคน ให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดงในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ด้วยตนเอง พิพิธภัณฑ์ศิลปะซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปะจึงมีบทบาทในการให้การศึกษาด้านศิลปะแก่สาธารณชน โดยจะต้องรองรับความหลากหลายของผู้ใช้งาน การวิจัยเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดหลักการและมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ซึ่งประกอบด้วย หลักการเข้าถึง ความเป็นมิตร และ การสนับสนุน โดยคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลาย สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ (American association of museums, 2005) และคำนึงถึงบทบาทด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะหลักของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความคิด วิจารณญาณ การสังเคราะห์ข้อมูล ศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นตามหลักการเข้าถึง (Kratz และ Merritt, 2011) เพื่อสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการและมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนสามารถสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง

3. การจัดการศึกษาและการจัดการศึกษาศิลปะ

3.1 เป้าหมายและแนวทางในการจัดการศึกษา

องค์การสหประชาชาติได้รับรองวาระการพัฒนายั่งยืน ค.ศ.2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) ในการประชุมสุดยอดการพัฒนายั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดความยากจนในทุกมิติและทุกรูปแบบเพื่อให้เกิดการพัฒนายั่งยืน ประกอบด้วยเป้าหมายการพัฒนายั่งยืน 17 ข้อ (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งการศึกษาเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนายั่งยืน เพื่อประกันว่า ทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเป็นธรรม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (United Nations, 2017)

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ได้กำหนดเป้าหมาย 4 เสาหลักทางการศึกษา (The four pillars of learning) (UNESCO, 2016) ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to know) เพื่อให้การเรียนรู้พัฒนากระบวนการทางปัญญาที่จำเป็นต่อการเข้าใจโลกที่มีความซับซ้อน และเพื่อให้รากฐานให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอตลอดชีวิต 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) เป็นการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติ หรือลงมือทำ ให้มีทักษะความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติงาน และมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจและสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) เป็นการเรียนรู้เพื่อให้รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และ 4) การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน (Learning to live together)

เป็นการเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน หลักการประชาธิปไตย มีความเข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสมานฉันท์ ทั้งนี้แนวคิด 4 เสาหลักทางการศึกษา เป็นการใช้การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญา การปฏิบัติ การเข้าใจตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 กำหนดวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาไทยว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น โดยมีทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และควมมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดความมุ่งหมายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งยึดหลักการศึกษตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้คนไทยมีความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของไทย จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ โดยเฉพาะจากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละระดับ และสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน รวมถึงส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

ปัจจุบันสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคการศึกษาไทย 4.0 เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อทุกรูปแบบ รวมถึงการนำสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มาเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาการเรียนการสอน มาสู่ยุคการเรียนรู้รูปแบบใหม่ซึ่งเป็นยุคผลิิตภาพที่ผู้เรียนไม่ใช่เป็นเพียงผู้รับความรู้ แต่เป็นผู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งพัฒนาการของการศึกษาไทยในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกัน โดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557) ได้แบ่งยุคของการศึกษาไทยออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

1. การศึกษาไทย 1.0 เป็นการศึกษาในยุคเกษตรกรรม เน้นทักษะการอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตเป็นหลัก กระบวนการผลิตจะใช้แรงงานคนและแรงงานสัตว์ โดยอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำรงชีวิต

2. การศึกษาไทย 2.0 เป็นการศึกษาในการเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไปโดยนิยมความเจริญแบบตะวันตก มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะในแนวโรงงานอุตสาหกรรม (Factory Model) ระบบการศึกษาไทยเป็นไปตามระบบโรงเรียนที่เป็นแนวความคิดใหม่ทั่วโลก โดยไม่ได้เน้นทางด้านความคิดสร้างสรรค์

3. การศึกษาไทย 3.0 เป็นยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งประเทศไทยได้รับเทคโนโลยีเข้ามา ทักษะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มุ่งตามกระแสเทคโนโลยี ส่งผลให้เยาวชนไทยเป็นผู้บริโภคตามกระแสโลก

4. การศึกษาไทย 4.0 เป็นยุคที่สังคมไทยต้องเน้นส่งเสริมการผลิตความคิด ทักษะการผลิต และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ จำเป็นเพื่อก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันสูง

การศึกษาไทยในยุค 4.0 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรม การจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในการส่งเสริมการผลิตความคิด ทักษะการผลิต และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ซึ่ง ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2556) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะพื้นฐานที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีในการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Mind) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Mind) การสร้างสรรค์ผลผลิต (Productive Mind) และการมีความรับผิดชอบ (Responsible Mind)

ผู้เรียนจะต้องมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตใหม่ ๆ และเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ เกิดขึ้นได้ด้วยการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ 4 แบบ ประกอบด้วย Criticality-based instruction, Creativity-based instruction, Productivity-based instruction และ Responsibility-based instruction เป็นการเปลี่ยนแปลงให้คนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสร้างสรรค์ผลงานได้ โดยบรรยากาศในการเรียนรู้จะต้องมีการจัดระบบให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative idea) มีกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถร่วมมือกัน (Corporative activity) มุ่งเน้นคุณภาพ (Quality Oriented) และสิ่งที่เรียนมาจะต้องเชื่อมโยงกับสังคม (Social relevance) ซึ่งการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและพัฒนาผลงานด้วยตนเองให้มากที่สุด

จากการศึกษาเป้าหมายและแนวทางในการจัดการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องมีคุณภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญา การปฏิบัติ การเข้าใจตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข โดยผู้เรียนต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตใหม่ ๆ และเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ

3.2 องค์ประกอบของการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการทางการศึกษา โดยวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาของไทยให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบในการจัดการศึกษาได้ดังนี้

3.2.1 องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

1. จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม รวมถึงมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. เนื้อหาสาระ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

3. ผู้เรียน ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4. ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอนทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ และบุคลากรทางการศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ

5. การจัดกระบวนการเรียนการสอน จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

6. บรรยากาศ สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

7. การวัดและประเมินผลทางการศึกษา ประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ความร่วมมือในการจัดการศึกษา จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา และบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

9. การพัฒนาและการวิจัยการจัดการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

3.2.2 องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

1. จุดมุ่งหมายการจัดการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม โดยมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่ยึดมั่นหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาและการประกอบอาชีพ รวมถึงการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานที่ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้านเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัย โดยปลูกฝังจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อสังคม จัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

3. ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำข้อมูลไปใช้วางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อทำทลายความสามารถของผู้เรียน โดยกำหนดเป้าหมาย ออกแบบ และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนสู่เป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4. สาระการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา โดยกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

5. จัดการเรียนรู้โดยยึดหลักการว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

6. สื่อการเรียนรู้ต้องส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ความร่วมมือในการจัดการศึกษา การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

3.2.3 องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของนักวิชาการ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545) กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการศึกษา 8 องค์ประกอบ ดังนี้

1. สารระเนื้อหาในการศึกษา (หลักสูตร) เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระในการศึกษา ซึ่งในกรณีการจัดการศึกษาในระบบจะมีหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ โดยให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ ซึ่งเนื้อหาสาระในการศึกษาควรทันสมัยเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

2. ครู ผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผู้สอนต้องสามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สารระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3. สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครู และผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลสื่อและอุปกรณ์ให้มีเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

4. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน ระบบการศึกษาควรเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงควรมีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยผู้สอนต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

5. ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารมีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาที่ให้เรียบร้อยตามเป้าหมายที่ต้องการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ทำหน้าที่สนับสนุน

6. เงินทุนสนับสนุน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

7. สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม อาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแลให้เพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

8. ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2012) กล่าวถึง องค์ประกอบในการจัดการศึกษาไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และแนวทางในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา รวมทั้งให้กรอบการประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย

3. การประเมินผลการเรียน เป็นสารสนเทศย้อนกลับที่สะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งช่วยตัดสินผลการเรียนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

สันติ งามเสริฐ (2553) กล่าวถึง องค์ประกอบในการจัดการศึกษาไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy) เป็นความเชื่อที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นหลักยึดในการปฏิบัติ ปรัชญาการศึกษาเป็นตัวกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาว่า ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ มีความสามารถ หรือให้มีความเจริญงอกงามในด้านใด

2. หลักสูตร (Curriculum) เป็นองค์ประกอบที่กำหนดคุณลักษณะที่จำเป็น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถตามปรัชญาการศึกษาที่กำหนด โดยหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนคือ 2.1) จุดมุ่งหมาย (Objective) จุดมุ่งหมายเป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียน และ 2.2) เนื้อหา (Content) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดสาระหรือรายละเอียดของประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) เป็นการสร้างสถานการณ์หรือเงื่อนไข เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ

4. การวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation) เป็นการติดตามผลการจัดการเรียนการสอนว่า ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ หรือทักษะตามจุดมุ่งหมายของการสอน

5.การวิจัย (Research) เป็นกระบวนการค้นหาความจริง สาเหตุของปัญหาหรือข้อบกพร่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การวัด และประเมินผลการศึกษา

จากองค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวคิดของนักวิชาการ สามารถวิเคราะห์เป็นตารางองค์ประกอบในการจัดการศึกษา ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบในการจัดการศึกษา

องค์ประกอบ แหล่งที่มา	ปรัชญาการศึกษา	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหาสาระ	ผู้เรียน	ผู้สอน	บุคลากรการศึกษา	กระบวนการเรียนรู้	สื่อการสอน	แหล่งการเรียนรู้	บรรยากาศ	การวัดประเมินผล	ความร่วมมือ	การพัฒนาและวิจัย	เงินทุนสนับสนุน
พรบ.การศึกษา แห่งชาติ 2542	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/	
หลักสูตรแกนกลาง 2551		/	/	/	/		/	/			/	/		
ปรัชญา เวสารัชช (2545)			/	/	/	/	/	/		/				/
ผดุงชัย กุฬพัฒน์ (2545)		/					/				/			
สันติ งามเสริฐ (2553)	/	/	/				/				/		/	

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบในการจัดการศึกษาสามารถสรุปองค์ประกอบในการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 8 องค์ประกอบ ดังนี้

1.จุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.เนื้อหาสาระ เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระในการศึกษาโดยต้องมีความเหมาะสมกับความ ต้องการและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถตามปรัชญา จุดมุ่งหมายการศึกษาที่กำหนดไว้

3. ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามศักยภาพ

4. ผู้สอน เป็นผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน ถ่ายทอดสาระความรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งมีหน้าที่ในการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับระดับการศึกษาของผู้เรียน

5. ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ

6. กระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

7. สื่อการสอน บรรยากาศ และแหล่งการเรียนรู้ สถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมถึงการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

8. การวัดและประเมินผล จัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

3.3 การจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

การจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเป็นการจำแนกประเภทวัตถุประสงค์การเรียนรู้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ทั้งในการออกแบบหลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ในปี ค.ศ.1956 Benjamin Bloom ได้เสนอกรอบการจัดกลุ่มเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ การจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของบลูม (Bloom's Taxonomy) โดยได้จัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิปัญญา (Cognitive domain) ด้านอารมณ์ (Affective domain) และด้านทักษะทางกาย (Psychomotor domain) ซึ่งบลูมได้แบ่งวัตถุประสงค์การศึกษาด้านพุทธิปัญญาออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ เป็นทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน และการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เป็นทักษะการคิดขั้นสูง ต่อมาในปี ค.ศ.2001 Krathwohl และ Anderson ได้ปรับปรุงและนำเสนอการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของบลูมใหม่ โดยใช้ชื่อว่า อนุกรมวิธานสำหรับการสอน การเรียน และ

การประเมินผล โดยการปรับปรุงการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิปัญญาของบลูม ได้เปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์ในมิติกระบวนการทางปัญญาจากที่ใช้คำนามเป็นคำกริยา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการใช้ในวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจากหนึ่งมิติให้เป็น 2 มิติ โดยเพิ่มมิติด้านความรู้ (Knowledge Dimension) ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Krathwohl, 2002)

มิติกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process Dimension)

ลำดับชั้นของกระบวนการทางปัญญาในการปรับปรุงการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของบลูม ยังคงเป็น 6 ลำดับ แต่มีการเปลี่ยนแปลงโดยการเปลี่ยนคำศัพท์และจัดลำดับชั้นใหม่ โดยสามารถเปรียบเทียบการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้ดังนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบลำดับชั้นของกระบวนการทางปัญญาในการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของบลูม

ต้นฉบับ	ปรับปรุง
ความรู้ (Knowledge)	จำ (Remembering)
ความเข้าใจ (Comprehension)	เข้าใจ (Understanding)
การประยุกต์ใช้ (Application)	ประยุกต์ใช้ (Applying)
การวิเคราะห์ (Analysis)	วิเคราะห์ (Analysing)
การสังเคราะห์ (Synthesis)	ประเมิน (Evaluating)
การประเมิน (Evaluation)	สร้างสรรค์ (Creating)

การปรับปรุงการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์ทางการศึกษา มิติกระบวนการทางปัญญาได้ปรับเปลี่ยนมาใช้คำกริยา และจำแนกตามลำดับชั้นการเรียนรู้ด้านพุทธิปัญญา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. จำ (Remembering) หมายถึง การเรียกความทรงจำที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้จาก ความทรงจำระยะยาว ได้แก่ การระลึกและการจดจำ

2. เข้าใจ (Understanding) หมายถึง การกำหนดความหมายของโครงสร้างข้อความ ทั้งที่เป็นคำพูด ข้อเขียน และการสื่อสารด้วยภาพ ได้แก่ การตีความ การยกตัวอย่างประกอบ การจำแนก การสรุป การอ้างอิง การเปรียบเทียบ และการอธิบาย

3. ประยุกต์ใช้ (Applying) หมายถึง การดำเนินการหรือการปฏิบัติตามกระบวนการในสถานการณ์ที่กำหนดให้ ได้แก่ การดำเนินงานและการปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จ

4. วิเคราะห์ (Analysing) หมายถึง การจำแนกองค์ประกอบออกเป็น ส่วน ๆ และพิจารณาว่า องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กับส่วนอื่นและกับโครงสร้างหรือวัตถุประสงค์ทั้งหมดอย่างไร ได้แก่ การจำแนกความแตกต่าง การจัดการ และการอธิบายคุณลักษณะ

5. ประเมิน (Evaluating) หมายถึง การตัดสินโดยมีพื้นฐานจากเกณฑ์และมาตรฐาน ได้แก่ การตรวจสอบ และการวิจารณ์

6. สร้างสรรค์ (Creating) หมายถึง การนำองค์ประกอบต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างสิ่ง ใหม่ การเชื่อมโยงภาพรวม หรือการสร้างต้นแบบ ได้แก่ การสร้าง การวางแผน และการผลิต

มิติด้านความรู้ (Knowledge Dimension) สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

ความรู้ด้านข้อเท็จจริง (Factual Knowledge) เป็นองค์ประกอบความรู้พื้นฐานต่าง ๆ ที่ ผู้เรียนจะต้องรู้ในหลักการ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับศัพท์เฉพาะ (Knowledge of terminology) และ ความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดและองค์ประกอบ (Knowledge of specific details and elements)

ความรู้ด้านมโนทัศน์ (Conceptual Knowledge) เป็นความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบพื้นฐานภายในโครงสร้างใหญ่ที่ทำให้เกิดการหน้าที่ร่วมกัน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัด ประเภทและหมวดหมู่ ความรู้เกี่ยวกับหลักการและการสรุปอ้างอิง และความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี รูปแบบ และโครงสร้าง

ความรู้ด้านกระบวนการ (Procedural Knowledge) เป็นความรู้เกี่ยวกับวิธีในการดำเนิน ทั้งวิธีการแสวงหาความรู้ เกณฑ์การใช้ทักษะ ลำดับขั้นตอน เทคนิค และแนวทาง ได้แก่ ความรู้ เกี่ยวกับทักษะเฉพาะและลำดับวิธีการ ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการเฉพาะ ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ สำหรับในการใช้วิธีดำเนินการที่เหมาะสม

ความรู้ด้านอภิปัญญา (Meta-Cognitive Knowledge) เป็นความรู้เกี่ยวกับพุทธิปัญญา โดยทั่วไปของบุคคล ทั้งตระหนักและรับรู้ถึงพุทธิปัญญาของตนเอง ได้แก่ ความรู้เชิงกลยุทธ์ ความรู้ เกี่ยวกับงานทางพุทธิปัญญา รวมถึงความรู้เกี่ยวกับบริบทและเงื่อนไขที่เหมาะสม และการรู้จักตนเอง

3.4 การจัดการเรียนรู้ศิลปะ

3.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ศิลปะ

การศึกษาด้านศิลปะของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านปรัชญา การศึกษาและทฤษฎีการเรียนการสอน โดยการเรียนการสอนศิลปะของไทยในอดีตจะเป็นลักษณะ ของการเรียนแบบช่างฝึกหัดไม่มีระบบการเรียนที่แน่นอน จนกระทั่งปี พ.ศ.2452 ปลายรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีหมวดศิลปะซึ่งประกอบด้วยวิชาวาดเขียน และขับร้องอยู่ในชั้นมูลศึกษาของหลักสูตรการศึกษาในระบบโรงเรียน พ.ศ.2452 จนกระทั่งปี พ.ศ.

2503 จึงได้มีการกำหนดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และในปี พ.ศ.2511 ได้มีการเรียนการสอนศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นครั้งแรกในแผนกศิลปศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

แนวคิดปรัชญาศิลปศึกษามีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น ดังที่ มะลีนัตร์ เอื้ออานันท์ (2545) ได้สรุปความเปลี่ยนแปลงใน ปรัชญาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษไว้ว่า ในระยะเริ่มต้น (ก่อนปี ค.ศ. 1850) การเรียนศิลปะใช้เป็นวิชาช่วยเสริมการสอนวิชาอื่น เช่น ภูมิศาสตร์และเรขาคณิต จนกระทั่งกลางศตวรรษที่ 19 จึงเปลี่ยนแปลงไปสู่การเรียนศิลปะในแนวอุตสาหกรรมศิลป์ การเรียน ศิลปะอยู่ในรูปของวิชาชีพ จนกระทั่งทฤษฎีการศึกษาของดิวอี้ (Dewey) ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อ การศึกษาศิลปะ โดยทฤษฎีได้แพร่หลายทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ซึ่งก่อให้เกิด กระบวนการสอนแบบพิพัฒนาการ(Progressivism) โดยมีแนวทางของทฤษฎีที่สำคัญคือ การให้ ความสำคัญกับความเข้าใจในตัวผู้เรียนและพัฒนาการของการเรียนรู้ รวมถึงพยายามที่จะทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ศิลปะจากการฝึกฝีมือระบบเก่ามาสู่การเรียนรู้แบบใหม่ ซึ่งให้ ความสำคัญกับการแสดงออกทางศิลปะตามพัฒนาการของเด็ก นอกจากนี้ ฟรานซิส ปาร์คเกอร์ ถือเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อวงการศิลปศึกษาได้แนะนำว่า ศิลปะในโรงเรียนประถมและ มัธยมควรเป็นกลุ่มวิชาที่ส่งเสริมเด็กให้ได้แสดงออก (Mode of Expression) ซึ่งในช่วงครึ่งแรกของ ศตวรรษที่ 20 ปรัชญาศิลปศึกษาเน้นในเรื่องการแสดงออกเฉพาะตัวของเด็กเป็นอย่างมาก จาก แนวคิดของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ และวิกเตอร์ ตามิโก

การสอนที่มุ่งเน้นแสดงออก (Mode of Expression) ได้ส่งผลต่อการด้อยในด้านสาระความรู้ จนมีการศึกษาเพื่อคัดค้านแนวคิดพิพัฒนาการจากกลุ่มนักวิชาการที่ยึดหลักเกณฑ์ (Discipline Centered Movement) ซึ่งมีนักวิชาการที่สำคัญทางศิลปศึกษาได้แสดงให้เห็นความสำคัญของ หลักเกณฑ์ ทั้ง เอลเลียต ไอสนอร์ (Elliot Eisner) มานูเอล บาร์แคน (Manuel Barkan) อาร์เธอร์ เอฟแลน (Arthur Efland) เป็นต้น ซึ่งต่อมาแนวคิดนี้มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า Discipline Based Art Education หรือ DBAE คือแนวคิดทฤษฎีศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นฐานซึ่งได้รับการยอมรับ อย่างกว้างขวาง และประเทศไทยได้นำทฤษฎีศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นฐานมาปรับใช้ ปรากฏ ในหลักสูตรศิลปศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 และหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปี พ.ศ.2533 โดยการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนศิลปะจะมีความแตกต่างไปตามแนวคิดปรัชญาศิลปศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับ แนวคิดทฤษฎีศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นฐานนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนศิลปะตาม หลักเกณฑ์สาระความรู้ 4 แกน คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติ โดยผู้สอนจะต้องเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้

3.4.2 ทักษะการเรียนรู้ศิลปะในศตวรรษที่ 21

การเรียนการสอนทางด้านศิลปะในปัจจุบันจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills, 2010) ได้อธิบายถึงทักษะการศึกษาด้านศิลปะไว้ดังนี้

1. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
2. ทักษะการสื่อสาร (Communication)
3. ทักษะการร่วมมือในการทำงานร่วมกัน (Collaboration)
4. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
5. ทักษะการพัฒนานวัตกรรม (Innovation)
6. ทักษะความรู้ด้านสารสนเทศ (Information Literacy)
7. ทักษะความรู้เกี่ยวกับสื่อ (Media Literacy)
8. ทักษะความรู้ด้านสารสนเทศ การสื่อสารและเทคโนโลยี (Information, Communication, and Technology Literacy)
9. ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability)
10. ทักษะความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ (Initiative and Self-direction)
11. ทักษะทางสังคมและเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-cultural Skills)
12. ทักษะการเพิ่มผลผลิตและความรับผิดชอบน่าเชื่อถือ (Productivity and Accountability)
13. ทักษะความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

โดยแนวทางการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยเฉพาะทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองความซับซ้อนในการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลและประสบการณ์อย่างมีเหตุผล เพื่อใช้ในการตีความ ประเมินผล แก้ปัญหา และตัดสินใจในการเชื่อหรือกระทำสิ่งใด โดยการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจะต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในการศึกษาตามแนวทางสหวิทยาการ (Interdisciplinary Themes) ที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ที่หลากหลาย เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่อไปนี้

การตระหนักรู้ต่อโลก (Global Awareness) ศิลปะได้ให้โอกาสและประสบการณ์แก่ผู้เรียนในการทำความเข้าใจโลก ด้วยการสร้างสรรค์งานศิลปะที่มีการแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย ศาสนา และวิถีชีวิต นอกจากนี้ศิลปะยังทำให้เกิดความเข้าใจชนชาติและวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนามุมมองที่แท้จริงที่มีต่อโลก

การศึกษาทางการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and entrepreneurial Literacy) ผู้เรียนศิลปะต้องมีความรู้ทางการประมาณการค่าใช้จ่าย เวลา ต้นทุน แรงงาน แนวโน้มการออกแบบ อุปสงค์ อุปทาน และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจซึ่งจะมีผลในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การศึกษาทางการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) การศึกษาทางด้านศิลปะมีความเกี่ยวข้องกับบริบทด้านสิทธิและการเป็นพลเมือง ซึ่งผู้เรียนจะต้องใส่ใจในเรื่องของนโยบายและกฎหมายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และต้องเรียนรู้ทักษะในการควบคุมตนเองและทักษะการสื่อสารในการทำงานศิลปะ

การศึกษาทางด้านสุขภาพ (Health Literacy) ผู้เรียนศิลปะจะต้องเข้าใจและแสดงพฤติกรรมที่ให้ความสำคัญทางด้านสุขภาพ โดยผลงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ศิลปะจะช่วยเพิ่มพูนสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและอารมณ์

การศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) ผู้เรียนศิลปะจะต้องตระหนักการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้วัสดุรีไซเคิลและความระมัดระวังในการใช้วัสดุเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ดังนั้นทักษะการเรียนรู้ศิลปะในศตวรรษที่ 21 ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยจะต้องตระหนักต่อโลกในฐานะการเป็นพลเมืองโลก และเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่ง (Banks, 2015) ได้กำหนดแนวทางปฏิรูปหลักสูตรพหุวัฒนธรรมโดยแบ่งระดับการบูรณาการเนื้อหาตามพหุวัฒนธรรมออกเป็น 4 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

ระดับที่ 1 การกระจายเนื้อหาโดยเท่าเทียมกัน (The Contributions Approach) เป็นการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม

ระดับที่ 2 การเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในภายหลัง (The Ethnic Additive Approach) เป็นการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับชนโนทัศน์ รูปแบบ และมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ในภายหลัง โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตร

ระดับที่ 3 แนวทางการเปลี่ยนแปลง (The Transformation Approach) โครงสร้างหลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนจากมุมมองของความแตกต่างทางชาติพันธุ์และกลุ่มวัฒนธรรม

ระดับที่ 4 แนวทางการปฏิบัติการทางสังคม (The Decision-Making and Social Action Approach) โดยผู้เรียนต้องคิดวิเคราะห์ ประเมินและตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นด้านชาติพันธุ์กับสังคม

นอกจากนี้ Banks ได้เสนอผสมผสานแนวทาง (Mixing and Blending the Approaches) เป็นการผสมผสานแนวทางต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนตามสภาพความเป็นจริง

การเรียนรู้ศิลปะในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีความรู้ที่หลากหลายตามแนวทางสหวิทยาการ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และความหลากหลายในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสรรคนวัตกรรมด้านศิลปะต่อไป

3.4.3 หลักสูตรการเรียนรู้ศิลปะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันการเรียนรู้ศิลปะของไทยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ หลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระทัศนศิลป์ โดยกำหนดให้นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้และเข้าใจเรื่องทัศนธาตุและหลักการออกแบบและเทคนิคที่หลากหลายในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ เพื่อสื่อความหมายและเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ วิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาและประเมินคุณค่างานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่น สามารถเลือกงานทัศนศิลป์โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม และมีความรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของงานทัศนศิลป์ของชาติและท้องถิ่นแต่ละยุคสมัย เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและสามารถเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ที่มาจากยุคสมัยและวัฒนธรรมต่าง ๆ

นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุและหลักการออกแบบในการสื่อความหมาย สามารถใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์ อธิบายจุดประสงค์และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์ มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์ วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด เทคนิควิธีการ การแสดงออกของศิลปินทั้งไทยและสากล ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์งานที่เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมด้วยภาพล้อเลียน ตลอดจนประเมินและวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ด้วยหลักทฤษฎีวิจารณ์ศิลปะ รวมถึงสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก เข้าใจอิทธิพลของมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาระหว่างประเทศที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ในสังคม

หลักสูตรการศึกษาด้านศิลปะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุหลักการออกแบบ และเข้าใจพัฒนาการของงานทัศนศิลป์ของชาติและท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัย รวมถึงให้มีความสามารถในการวิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์จากยุคสมัยและวัฒนธรรมต่าง ๆ และเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรจึงต้องมีกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจศิลปะ อันจะนำไปสู่ความมีสุนทรียภาพและการเห็นคุณค่าของศิลปะของไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัยต่าง ๆ ต่อไป

3.4.4 การทำความเข้าใจศิลปะ

Barrett (2004) กล่าวว่า การวิเคราะห์ วิจารณ์เกี่ยวกับความหมายของศิลปะจะเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักซาบซึ้งศิลปะ ผ่านการอ่าน เขียน และพูดคุยเกี่ยวกับศิลปะ โดยหลักการในการตีความผลงานศิลปะจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาของงาน (Subject matter) สื่อและวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ (Medium) รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของผลงาน (Form) และบริบทที่เกี่ยวข้องของผลงาน (Context) สอดคล้องกับ Sandell (2009) ที่เสนอแนวทางในการพิจารณาผลงานศิลปะเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมิติที่ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพและเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ด้วยการพิจารณาผลงานศิลปะในมิติด้านองค์ประกอบ (Form) ด้านแนวเรื่อง (Theme) และด้านบริบทที่เกี่ยวข้อง (Context) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลงาน ทั้งชื่อศิลปิน ปีที่สร้างสรรค์ และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

Stavropoulos (1992) เสนอการประเมินความเข้าใจทางด้านศิลปะโดยการเขียนเกี่ยวกับผลงานศิลปะ (A diagnostic profile of art understandings based on verbal responses to works of art) ซึ่งได้มีการใช้ตัวแปรการจัดมิติด้านข้อมูลเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยความเข้าใจทางด้านศิลปะ โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ มิติด้านรูปแบบ มิติด้านการบรรยาย มิติด้านการตีความ และมิติด้านประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดในแต่ละมิติดังนี้

มิติด้านรูปแบบ (Formal Dimension) ครอบคลุมในมิติด้านรูปแบบจะสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ ทางด้านรูปแบบของผลงานศิลปะ องค์ประกอบของการออกแบบ (เช่น เส้น รูปร่าง สี พื้นผิว) การจัดองค์ประกอบ (เช่น การซ้ำ ความสมดุล เอกภาพ) กระบวนการทางเทคนิคหรือวัสดุ (เช่น การพิมพ์ การวาด) และรูปแบบทางศิลปะ (เช่น ศิลปะนามธรรม ศิลปะเหมือนจริง)

มิติด้านการบรรยาย (Descriptive Dimension) ครอบคลุมในมิติด้านการบรรยายจะสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับเนื้อหาของผลงานศิลปะ ประกอบด้วยวัตถุ หรือรูปร่าง (เช่น ภาพสัญลักษณ์) แบบทางศิลปะ (เช่น ทิวทัศน์ หุ่นนิ่ง) และกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ

มิติด้านการตีความ (Interpretive Dimension) ครอบคลุมในมิติด้านการตีความจะสะท้อนถึงความหลากหลายของผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับ คุณภาพการแสดงออกของผลงานศิลปะ ความหมาย และการตีความส่วนบุคคล และมุมมองการตีความที่หลากหลาย

มิติด้านประวัติศาสตร์ (Historical Dimension) ครอบคลุมในมิติด้านประวัติศาสตร์จะมุ่งเน้นข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับศิลปิน (เช่น ชื่อ เชื้อชาติ สถานที่เกิด) ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับตัวผลงาน (เช่น ชื่อผลงาน วันที่สร้างสรรค์งาน) ลัทธิทางศิลปะ (เช่น ลัทธิประทับใจ ลัทธิเหมือนจริง) เรื่องราว แรงบันดาลใจ ตำนานที่เกี่ยวข้องกับผลงาน วัตถุประสงค์ ประโยชน์ใช้สอย การใช้ผลงาน และนัยสำคัญต่าง ๆ ของผลงาน

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การทำความเข้าใจศิลปะจะเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ผลงานศิลปะผ่านการพิจารณา การพูดคุยแสดงมุมมอง และการเขียน โดยมีตีในการพิจารณาผลงานศิลปะสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติสำคัญ ดังนี้

มิติด้านองค์ประกอบศิลป์ เป็นการพิจารณารายละเอียดของผลงานศิลปะในด้านทัศนธาตุ สี วัสดุ เทคนิค และการจัดองค์ประกอบศิลป์

มิติด้านเนื้อหา เป็นการตีความเนื้อหาของผลงานและแนวคิดในสิ่งที่ศิลปินต้องการสื่อสาร

มิติด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ เป็นการพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้องกับผลงานในด้านต่าง ๆ ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับศิลปิน ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผลงาน และลัทธิทางศิลปะ เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการจัดการศึกษาศิลปะสามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาสติปัญญา มีทักษะการปฏิบัติ เข้าใจตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ผู้วิจัยจะพัฒนาการจัดการศึกษาโดยพิจารณาจากองค์ประกอบในการจัดการศึกษา 8 องค์ประกอบ คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน สื่อประกอบและบรรยากาศการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิปัญญาของบลูม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความเข้าใจศิลปะในมิติด้านองค์ประกอบของงานศิลปะ ด้านเนื้อหาและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน และด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ เพื่อสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ศิลปะในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และความหลากหลายในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านศิลปะต่อไป

4. การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมาจากภาษาอังกฤษคำว่า “Critical Thinking” ซึ่งนักวิชาการไทยใช้คำว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการกล่าวถึง Critical Thinking ในหนังสือและบทความ ดังนี้

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2558) ในบทความ การพัฒนาแบบการสอนเพื่อส่งเสริมการคิด
 วิจารณ์ญาณในวิชาชีพครูศาสตร์ : การทดลองในวิชาปฐมนิเทศการศึกษา หนังสือศาสตร์การคิด :
 รวบรวมบทความเรื่องการคิดและการสอนคิด

ทศนา แคมมณี และคณะ (2544) ในหนังสือวิทยาการด้านการคิด

ทศนา แคมมณี (2558) ในบทความการคิดวิจารณ์ญาณ : มุมมองการศึกษาและการบริหาร
 จัดการ

บรรจง อมรชีวิน (2556) ในหนังสือการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ : หลักการพัฒนาการคิด
 อย่างมีตรรกะ เหตุผล และดุลยพินิจ

ลักขณา สรีวัฒน์ (2549) ในหนังสือการคิด (Thinking)

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544) ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

สุวิทย์ มูลคำ (2547) ในหนังสือกลยุทธ์การสอนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ (2555) ในหนังสือพัฒนาทักษะการคิด ตามแนวปฏิรูป
 การศึกษา

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2555) ในหนังสือทักษะความคิด: พัฒนาอย่างไร

อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย (2543) ในหนังสือการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ : การเรียนการสอน
 ทางพยาบาลศาสตร์

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในการกล่าวถึงคำว่า
 Critical Thinking เนื่องจากการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล
 ซึ่งตรงกับความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ที่ว่า วิจารณ์ญาณ หมายถึง
 ปัญญาที่สามารถรู้และให้เหตุผลที่ถูกต้องได้ ทั้งนี้การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นทักษะการคิดที่มี
 ความจำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังที่ (ทศนา แคมมณี และคณะ, 2544) กล่าวว่า
 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกระดับ เป็น
 พื้นฐานของการคิดทั้งปวง ผู้วิจัยได้รวบรวมนิยามความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณไว้
 ดังต่อไปนี้

Cambridge Advanced Learner's Dictionary (McIntosh, 2013) อธิบายความหมายของ
 การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า เป็นกระบวนการของการคิดอย่างระมัดระวังเกี่ยวกับเนื้อหาหรือแนวคิด
 โดยปราศจากการใช้ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มากกระทบ

Dictionary of visual discourse: A dialectical lexicon of terms (2011) (Sandywell,
 2011) อธิบายความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า เป็นกระบวนการและผลผลิตของการสืบ
 สอบที่เกิดจากการปฏิบัติของการสะท้อนความคิดและอภิปรายอย่างมีเหตุผล

Ennis (2011) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า การคิดอย่างมีเหตุผลและการสะท้อนความคิด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อหรือควรกระทำ

Lau and Chan (n.d.) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นความสามารถในการคิดอย่างกระฉับกระเฉงและมีเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งที่กระทำและสิ่งที่เชื่อ โดยการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยความสามารถในการสะท้อนความคิดและการคิดอย่างอิสระ

Philosophy of education: An encyclopedia (1996) อธิบายความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นการคิดที่ดีและเป็นการคิดที่มีการใช้เหตุผล นักทฤษฎีทางการศึกษามองว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นศูนย์กลางของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา และเป็นเป้าหมายในการเคลื่อนไหวปฏิรูปการศึกษาที่มาพร้อมกับนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาของสื่อการสอนและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

Paul and Elder (2006) อธิบายความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นรูปแบบของการคิดเกี่ยวกับเนื้อหาหรือปัญหา ซึ่งนักคิดจะเพิ่มคุณภาพของการคิดด้วยการวิเคราะห์ ประเมิน และถอดโครงสร้างของประเด็นเหล่านั้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการกำกับตนเอง การมีวินัยในตนเอง การตรวจสอบตนเอง และการคิดอย่างถูกต้องด้วยตนเอง โดยการอย่างมีคิดวิจาร์ณญาณจะนำมาซึ่งการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการแก้ปัญหา

The Open University (2008) อธิบายความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นการคิดอย่างรอบคอบเพื่อตรวจสอบ ประเมินแนวคิด และตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

ทิตินา แคมมณี (2544) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นการคิดที่สะท้อนออกมาอย่างมีเหตุผล เพื่อแสดงถึงการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือทำอะไร ความคิดจะมีเหตุผลก็ต่อเมื่อสามารถที่จะอธิบายข้อถกเถียงโต้แย้งได้อย่างสมเหตุสมผล โดยมีหลักฐานยืนยันที่น่าเชื่อถือได้

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณหมายถึง กระบวนการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่ปรากฏ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเองในการสำรวจหลักฐานอย่างรอบคอบเพื่อไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

มลิวลัย สมศักดิ์ (2540) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นกระบวนการคิดอย่างไตร่ตรองรอบคอบ เกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัญหา ข้อโต้แย้ง หรือข้อมูลที่คลุมเครือ เพื่อตัดสินใจ และนำไปสู่การสรุปเป็นข้อยุติอย่างสมเหตุสมผล

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2549) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า การใช้ความคิดในลักษณะวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาโดยยึดหลักการคิดด้วยเหตุผล จากข้อเท็จจริงมากกว่าอารมณ์และการคาดเดา พิจารณาความเป็นไปได้ในแง่ต่าง ๆ ว่าอะไรคือความจริง อะไรถูกต้อง

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ (2550) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผลโดยมีการศึกษาข้อเท็จจริง หลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ แล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล ก่อนตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ

อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย (2538) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นการทำงานของสมองที่มีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลหรือสภาพการณ์ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเอง ในการสำรวจหลักฐานอย่างละเอียด เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2555) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับข้อมูลเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมว่า สิ่งใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง สิ่งใดดีหรือไม่ดี สิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ

จากนิยามความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ว่า เป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและสรุปเป็นข้อยุติในการเชื่อหรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล

4.2 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Ennis (2011) แบ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ 15 ประการ โดยองค์ประกอบข้อ 1-3 เป็นความสามารถในการอธิบายพื้นฐาน (รวบรวมข้อมูล) ข้อ 4-5 เป็นหลักในการตัดสินใจ (พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกต) ข้อ 6-8 เป็นการสรุป ข้อ 9-10 เป็นความสามารถในการอธิบายให้ชัดเจนขั้นสูง (การตั้งข้อสันนิษฐาน) ข้อ 11-12 เป็นการคาดคะเนและบูรณาการ ข้อ 13-15 ไม่ได้เป็นส่วนประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่เป็นปัจจัยส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความสามารถในการระบุประเด็นคำถาม ประกอบด้วย การจำแนกหรือการกำหนดคำถาม การจำแนกหรือการกำหนดเกณฑ์เพื่อการตัดสินใจคำตอบที่จะเป็นไปได้ และการเก็บหรือจดจำคำถามและสถานการณ์ไว้ในใจ

2. ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อโต้แย้ง ประกอบด้วย การจำแนกข้อสรุป การจำแนกเหตุผล การให้เหตุผลหรือจำแนกสมมติฐานเบื้องต้น การจำแนกและจัดการเรื่องที่ไม่ตรงประเด็น การมองโครงสร้างของข้อโต้แย้ง และการสรุปประเด็น

3. ความสามารถในการถามและตอบคำถามให้กระจ่างชัด หรือการตั้งคำถามที่ท้าทาย

4. ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

5. ความสามารถในการสังเกตและตัดสินรายงานผลการสังเกตการณ์
6. ความสามารถในการใช้ความคิดเพื่อหาข้อสรุปจากหลักทั่วไป และการตัดสินข้อนิรนัย ประกอบด้วย ประเภทของตรรกะ เงื่อนไขของตรรกะ การตีความอย่างมีเหตุผล และการให้เหตุผลในการนิรนัยอย่างมีคุณภาพ
7. ความสามารถในการสรุปอ้างอิงหรือการอุปนัย ประกอบด้วย การสรุปอ้างอิงทั่วไป การอธิบายสมมติฐาน และการกำหนดเกณฑ์ในการสรุปอ้างอิง
8. ความสามารถในการตัดสินคุณค่า ซึ่งประกอบปัจจัยสำคัญคือ ข้อเท็จจริงพื้นฐาน ผลลัพธ์ของการยอมรับหรือปฏิเสธข้อตัดสิน หลักฐานที่พอเพียงในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แนวทางเลือก และการถ่วงน้ำหนักข้อเท็จจริง
9. ความสามารถในการนิยามและตัดสินความหมาย โดยใช้เกณฑ์ที่เหมาะสม
10. ความสามารถในการพิจารณาถึงสมมติฐานที่ไม่ได้กล่าวถึง
11. ความสามารถในการพิจารณาและให้เหตุผลจากหลักฐาน (การคิดคาดคะเน)
12. การบูรณาการแนวโน้มและความสามารถอื่น ๆ ในการตัดสินและปกป้องการตัดสินใจ
13. การกระทำอย่างมีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมกับสถานการณ์
14. วัตถุประสงค์ ระยะเวลาของความรู้ และความสัมพันธ์ของบุคคลอื่น
15. การใช้วาทศิลป์ที่เหมาะสมในการอภิปรายและนำเสนอ

Paul (1993 อ้างถึงในทิสนา แคมมณี และคณะ, 2544) แบ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจรรณญาณออกเป็น 7 ประการ ดังนี้

1. จุดหมาย เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการคิด
2. ประเด็นคำถาม เป็นปัญหาหรือคำถามที่ต้องการรู้
3. สารสนเทศ คือ ข้อมูล ข้อความรู้ต่าง ๆ เพื่อประกอบการคิด
4. ข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ความน่าเชื่อถือ ความชัดเจนถูกต้อง และความเพียงพอต่อการใช้เป็นพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุผล
5. แนวคิดอย่างมีเหตุผล คือ แนวคิดที่จำเป็นสำหรับการคิดอย่างมีเหตุผล โดยแนวคิดนั้นจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือคำถามที่ต้องการหาคำตอบ
6. ข้อสันนิษฐาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญโดยจะต้องข้อสันนิษฐานให้มีความชัดเจนสามารถตัดสินได้ เพื่อประโยชน์ในการหาข้อมูลมาใช้ในการคิด

7. การนำไปใช้และผลที่ตามมา ผู้คิดจะต้องคำนึงถึงผลกระทบ โดยต้องมีการคิดไกลถึงผลที่ตามมารวมถึงการนำไปใช้

Paul and Elder (2006) แบ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกเป็น 8 ประการ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการคิดว่า สิ่งใดเป็นพื้นฐานของการคิด
2. ประเด็นคำถาม เป็นปัญหาหรือคำถามหลักที่พยายามจะค้นหาคำตอบ
3. ข้อมูลประกอบการคิด เป็นข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการตอบคำถาม
4. การตีความและการอ้างอิง เป็นข้อมูลเพื่อการสรุปและหาแนวทางแก้ปัญหา
5. มโนทัศน์ เป็นความคิดรวบยอดเบื้องต้นของคำถามหรือปัญหานั้น
6. ข้อสันนิษฐาน เป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานที่ใช้ในการให้เหตุผล
7. การพิจารณาความหมายและผลสืบเนื่องของการนำไปใช้
8. การสร้างมุมมอง เป็นมุมมองของตนเองที่มีต่อประเด็นคำถาม โดยคำนึงถึงหลักฐานอ้างอิงและความสอดคล้องในการนำไปใช้

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2536) แบ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกเป็น 7 ประการ ดังนี้

1. การระบุประเด็นปัญหา เป็นการระบุหรือทำความเข้าใจประเด็นปัญหา ข้อคำถาม หรือข้อโต้แย้ง ด้วยการพิจารณาข้อมูลหรือสถานการณ์ที่ปรากฏ รวมทั้งความหมายของคำ เพื่อกำหนดประเด็นข้อสงสัยและประเด็นหลักที่ควรพิจารณา และการแสวงหาคำตอบ
2. การรวบรวมข้อมูล เป็นความสามารถในการรวบรวมข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการรวมข้อมูลจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ซึ่งเกิดจากการคิด การพูดคุย การสังเกตที่เกิดขึ้นจากตนเองและผู้อื่น
3. การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล เป็นความสามารถในการพิจารณา ประเมิน ตรวจสอบ ตัดสินข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยพิจารณาถึงที่มาของข้อมูลสถิติและหลักฐานที่ปรากฏ รวมทั้งความเพียงพอของข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การ ลงข้อสรุปอย่างมีเหตุผล หากยังไม่เกี่ยวข้องที่จะใช้พิจารณาลงข้อสรุปจะต้องรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม
4. การระบุลักษณะของข้อมูล เป็นความสามารถในการจำแนกประเภทของข้อมูล เป็นการพิจารณาแยกแยะเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล การตีความข้อมูล ประเมินว่า ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น รวมถึงการระบุข้อสันนิษฐานหรือข้อตกลงเบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลังข้อมูลที่

ปรากฏ เป็นการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่อาศัยข้อมูลจากประสบการณ์เดิมมาร่วมพิจารณา เพื่อทำการสังเคราะห์จัดกลุ่มและจัดลำดับความสำเร็จของข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการพิจารณาตั้งสมมติฐาน

5. การตั้งสมมติฐาน เป็นความสามารถเหนือกำหนดขอบเขต แนวทางการพิจารณาหาข้อสรุปของคำถาม ประเด็นปัญหา และข้อโต้แย้ง เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างข้อมูลที่มีอยู่เพื่อระบุทางเลือกที่เป็นไปได้ โดยเน้นการเชื่อมโยงเหตุการณ์และสถานการณ์

6. การลงข้อมูล เป็นความสามารถในการสรุปด้วยการใช้เหตุผล ทั้งการใช้เหตุผลเชิงอุปนัยหรือเหตุผลเชิงนิรนัย โดยการให้เหตุผลเชิงอุปนัยเป็นการสรุปความโดยพิจารณาข้อมูลที่เกิดขึ้นเฉพาะเรื่อง เพื่อไปสู่กฎเกณฑ์ เป็นการวัดความสามารถในการสรุปความเหตุการณ์ ส่วนการใช้เหตุผลเชิงนิรนัยเป็นการสรุปความโดยพิจารณาเหตุผลจากกฎเกณฑ์และหลักการทั่วไปไปสู่เรื่องเฉพาะ ซึ่งเป็นการวัดความสามารถในการสรุปความโดยพิจารณาจากหลักการหรือกฎเกณฑ์ทั่วไปที่กำหนดไว้แล้ว ตัดสินใจลงข้อสรุปในประเด็นคำถาม

7. การประเมินผล เป็นความสามารถในการประเมินความถูกต้องสมเหตุสมผลของข้อสรุป ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินอย่างไตร่ตรอง เพื่อพิจารณาความสมเหตุสมผลเชิงตรรกะจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วจึงสรุปเพื่อตัดสินใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 อ้างถึงใน ทิศนา แฉมมณี และคณะ, 2544) อธิบายองค์ประกอบของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังนี้

1. ตั้งเป้าหมายในการคิด
2. ระบุประเด็นในการคิด
3. ประมวลข้อมูลทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คิด ทางกว้าง ลึก และไกล
4. วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ จัดหมวดหมู่ของข้อมูล และเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้
5. ประเมินข้อมูลที่จะใช้ในแง่ความถูกต้อง ความเพียงพอ และความน่าเชื่อถือ
6. ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูล เพื่อแสวงหาทางเลือกหรือคำตอบที่สมเหตุสมผล
7. เลือกทางเลือกที่เหมาะสมโดยพิจารณาถึงผลที่จะตามมา และคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น
8. ชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสีย คุณโทษในระยะสั้นและระยะยาว
9. ไตร่ตรอง ทบทวนกลับไปกลับมาให้รอบคอบ
10. ประเมินทางเลือกและลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ (2550) อธิบายองค์ประกอบของกระบวนการคิดอย่างมีวิचारณญาณดังนี้

1. การทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา คำถาม หรือสถานการณ์ที่พบ
2. การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
3. การวิเคราะห์ พิจารณาความมีเหตุผลและน่าเชื่อถือของข้อมูล
4. การสรุปเพื่อตัดสินใจ

อุษณีย์ โปธิสุข และคณะ (2544 อ้างถึงใน อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์, 2555) อธิบายองค์ประกอบของกระบวนการคิดอย่างมีวิचारณญาณดังนี้

1. การกำหนดปัญหา คือ การทำความเข้าใจปัญหา โดยพิจารณาข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจ
2. การรวบรวมข้อมูล คือ การรวบรวมรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อโต้แย้ง หรือสิ่งที่คลุมเครือจากแหล่งต่าง ๆ ให้มากที่สุด รวมทั้งการนำความรู้จากประสบการณ์มาใช้
3. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความเพียงพอของข้อมูล และการจัดระบบของข้อมูล
4. การตั้งสมมติฐาน คือ การพิจารณาแนวทางการสรุปอ้างอิงของปัญหา โดยนำข้อมูลที่มีการจัดระบบมาพิจารณาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เพื่อกำหนดแนวทางการสรุปที่น่าจะเป็นไปได้
5. การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักเหตุผล คือ การพิจารณาเลือกแนวทางที่สมเหตุสมผลที่สุดจากข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่
6. การประเมินและสรุป คือ การประเมินความสมเหตุสมผลเพื่อการสรุปอ้างอิงภายหลังจากการตัดสินใจสรุปโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ รวมถึงการพิจารณาว่า ข้อสรุปสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ถ้าข้อมูลที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงหรือค้นพบข้อมูลเพิ่มเติมต้องกลับไปรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง เพื่อดังสมมติฐานและข้อสรุปอ้างอิงใหม่

จากการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการคิดอย่างมีวิचारณญาณแสดงให้เห็นถึงหลักการกำหนดองค์ประกอบความคิดที่หลากหลาย สามารถสรุปเป็นตารางการวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการคิดอย่างมีวิचारณญาณได้ดังนี้

ตารางที่ 5 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผู้เสนอแนวคิด	Ennis (2011)	Paul (1993)	Paul and Elder (2006)	เพ็ญพิศุทธิ์ เนตมานุรักษ์ (2536)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540)	สุคนธ์ สรินทร์พานนท์ และคณะ (2550)	อุษณีย์ โพธิ์สุข และคณะ (2544)	
องค์ประกอบ								
	1.การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	ระบุประเด็นคำถาม	วัตถุประสงค์ของการคิด	วัตถุประสงค์ของการคิด	ระบุประเด็นปัญหา	ตั้งเป้าหมายในการคิด	ทำความเข้าใจกับปัญหา	กำหนดปัญหา
		ตั้งคำถามที่ท้าทาย	ประเด็นคำถาม	ประเด็นคำถาม	รวบรวมข้อมูล	ระบุประเด็นการคิด	รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	รวบรวมข้อมูล
		สารสนเทศ			ประมวลข้อมูล			
2.การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล	พิจารณาความน่าเชื่อถือ	ข้อมูลเชิงประจักษ์	ข้อมูลประกอบการคิด	พิจารณาความน่าเชื่อถือแหล่งข้อมูล	ประเมินความถูกต้องของข้อมูล	พิจารณาเหตุผลและนำเชื่อถือของข้อมูล	พิจารณาความน่าเชื่อถือเพียงพอของข้อมูล	
	สังเกตและตัดสินผลการสังเกต				ใช้เหตุผลพิจารณาข้อมูล			
3.การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล	วิเคราะห์ข้อโต้แย้ง	แนวคิดอย่างมีเหตุผล	วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล	จำแนกประเภทข้อมูล	วิเคราะห์จำแนกข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	
4.การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล	หาข้อสรุปจากหลักการ	กำหนดข้อสันนิษฐาน	การตีความและการอ้างอิง	การตั้งสันนิษฐาน	เลือกทางเลือกที่เหมาะสม	สรุปเพื่อตัดสินใจ	การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักเหตุผล	
	สรุปอ้างอิง			การสรุปโดยใช้เหตุผล	ซึ่งน้ำหนักผลได้ผลเสีย			
5.การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล	การตัดสินใจคุณค่าโดยใช้เหตุผล	การนำไปใช้และผลที่ตามมา	พิจารณาผลสืบเนื่องของการนำไปใช้	การประเมินผลโดยใช้เหตุผล	ไตร่ตรองประเมินทางเลือกและลงความเห็น		การประเมินและสรุป	
	ตัดสินใจความหมาย		สร้างมุมมองของตนเอง					

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การคิดหรือประเด็นคำถาม
2. การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล เป็นการพิจารณาข้อมูลที่รวบรวมได้ ทั้งความน่าเชื่อถือและความเพียงพอของข้อมูล
3. การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล เป็นการวิเคราะห์จัดกลุ่มและเปรียบเทียบข้อมูล
4. การสรุปและตีความด้วยใช้เหตุผล เป็นการสรุปและตีความข้อมูลเพื่อเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
5. การประเมินและตัดสินใจด้วยใช้เหตุผล เป็นการประเมินเหตุผลของข้อมูลโดยคำนึงการนำไปใช้และผลที่ตามมา

4.3 การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4.3.1 แนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ (The Partnership for 21st Century Learning, 2010) ทั้งนี้มีนักการศึกษาได้เสนอแนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

Ennis (2002 อ้างถึงใน อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์, 2555) ได้เสนอแนะแนวทางการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับเหตุผล
2. ให้ความสำคัญกับการเคารพความคิดของผู้อื่น การแสดงออกถึงการเปิดใจรับฟังผู้อื่น
3. ให้ผู้เรียนฝึกคิดร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้กระบวนการคิดของผู้อื่นไปในขณะเดียวกัน
4. ตั้งคำถามกับผู้เรียนให้มีการถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหา
5. ให้ความคิดอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับแต่ละโจทย์
6. ให้มีข้อตกลงเกณฑ์การประเมินในแต่ละเรื่อง

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ (2550) กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้นักเรียน ว่าครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เปิดโอกาส ให้นักเรียนรู้จักคิดในสิ่งที่เรียน รู้จักตีความหมายในรายละเอียด รู้จักขยายผลของสิ่งที่คิดและปรับใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ฝึกให้นักเรียนได้รู้ปัญหา วิธีแก้ไขปัญหามันพื้นฐานของข้อมูล โดยนำมาวิเคราะห์พิจารณาความน่าเชื่อถือก่อนการตัดสินใจ ประเด็นสำคัญคือการสร้างให้นักเรียนรู้จักคิดก่อนทำ สามารถอธิบายการกระทำของตนว่ามีเหตุผลอย่างไร และฝึกให้นักเรียนมีเหตุผล

2. ส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจด้วยตนเอง ให้มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรู้สึกที่เป็นอิสระ ซึ่งผู้สอนอาจจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน และให้นักเรียนได้มีโอกาสตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการฝึกฝนและพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณ อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

3. จัดสื่อการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งสื่อมีหลายรูปแบบ เช่น หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ นิตาน ฯลฯ เมื่อนักเรียนอ่านแล้วครูอาจใช้คำถามฝึกการคิด เช่น เรื่องนี้คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในการอ่านจะ ช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ ครูอาจจัดทำแบบฝึกหัดทักษะการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนซึ่งอาจมีรูปแบบหลากหลาย เช่น สถานการณ์ จำลอง และครูใช้คำถามเพื่อฝึกการคิดหลังจาก นักเรียนอ่านสถานการณ์ หรือฝึกการคิดจากภาพ เป็นต้น

4. ฝึกให้นักเรียนมีการอภิปรายร่วมกันตามหัวข้อต่าง ๆ ที่น่าสนใจ หรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จากข้อมูลข่าวสาร จากความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ในช่วงประจำวัน จากการ์ตูนล้อการเมือง จะทำให้นักเรียนมีทักษะในการอภิปรายเชิงวิเคราะห์ วิเคราะห์ ฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการลงข้อสรุปและรู้จักประเมินความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้นักเรียนรู้จักการอ้างเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นกลาง

5. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวางแผนการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยแนะนำให้นักเรียนวางเป้าหมาย ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินงานว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ โดยมีข้อมูลหลักฐานในการตรวจสอบและใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจ และรู้จักวิธีการในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม รอบคอบ และควบคุมตนเองให้ดำเนินงานตามแผนการทำงาน

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2555) กล่าวถึงการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณว่า ต้องดูลักษณะ องค์ประกอบ และกระบวนการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว นำมาปรับในการเรียน โดยประเด็นสำคัญมีดังต่อไปนี้

1. ทักษะการแสวงหาความรู้ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะทางภาษา ทักษะการสังเกต และทักษะ การคาดคะเนคำตอบ

2. ทักษะการใช้เหตุผล ได้แก่ การอุปมานและอนุมาน
3. ทักษะการประเมินข้อมูล ได้แก่ ทักษะการจำแนก และทักษะการเปรียบเทียบ
4. ทักษะการเลือกและการตัดสินใจ
5. การนำการตัดสินใจไปใช้

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุข

ครูมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดี จัดการเรียนรู้ที่สนุก และนำศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว มาผสมผสานในการจัดกิจกรรม

2. การแสวงหาข้อมูล ผสมผสานความรู้ และการคิดวิเคราะห์ของสมอง

ครูมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการแนะนำแหล่งเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด เช่น การตั้งคำถาม จัดการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะพื้นฐานของการคิดวิจารณ์ เช่น การคิดตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ คิดค้นหาคำตอบ จัดระเบียบข้อมูล ตีความ ตรวจสอบข้อมูล ลงมือกระทำ แก้ปัญหา สรุปและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเรื่องราวในสิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตจริง จัดประสบการณ์การเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำ เพื่อหาประสบการณ์

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณพบว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด ดังนี้

จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด ด้วยการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับเหตุผล การฝึกแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การตั้งคำถามถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาโดยใช้เวลาคิดอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับแต่ละโจทย์

จัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการวางแผนการทำงานด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ และดำเนินงานตามแผนงาน เพื่อฝึกแก้ปัญหาและใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองการดำเนินงาน รวมถึงการสรุปและอภิปรายผลการดำเนินงาน

ทั้งนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การฝึกคิดวางแผนการทำงาน การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น และการลงมือปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสบการณ์การในการเรียนรู้

4.3.2 รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541) กล่าวถึง “การคิดเป็น” ว่าเป็นวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่สำคัญมาก เนื่องจาก “การคิดเป็น” เป็นทักษะที่ผู้ใหญ่ทุกคนจะมีเพื่อใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้การคิดเป็นสิ่งสามารถสอนได้และครูทุกคนควรสอนการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนจึงควรปลูกฝังทักษะการคิดให้นักเรียน สอดคล้องกับ Bandura (1994) ที่กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ปลูกฝังการรับรู้ความสามารถของตนเองทางปัญญา ด้วยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกเพื่อจูงใจและเสริมสร้างการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งกรมวิชาการ (2534 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2559) ได้เสนอกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมโดยไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับขั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ดังรายละเอียดดังนี้

- 1) สังเกต ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ
- 2) อธิบาย ให้นักเรียนตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล
- 3) รับฟัง ให้นักเรียนได้รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อความคิดของตนเอง
- 4) เชื่อมโยงสัมพันธ์ ให้นักเรียนเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและแตกต่าง และจัดกลุ่มข้อมูล
- 5) วิเคราะห์ จัดกิจกรรมเพื่อให้วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ของข้อมูลโดยใช้เหตุผล
- 6) สรุป จัดกิจกรรมให้พิจารณาข้อมูลที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันแล้วสรุปให้ถูกต้องตามหลักฐาน

Yenawine (2014) ได้พัฒนากลยุทธ์การคิดวิเคราะห์ภาพ (Visual Thinking Strategies หรือ VTS) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ เพื่อใช้เป็นโปรแกรมการเรียนการสอนที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ และใช้ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ช่วยฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้นักเรียนสร้างและเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการกระตุ้นด้วยคำถามที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างระมัดระวัง ในการจัดการเรียนรู้ครูเป็นผู้จัดการคัดเลือกภาพให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้และจัดการอภิปรายเกี่ยวกับภาพผลงานศิลปะที่คัดเลือก โดยให้ผู้เรียนได้พิจารณาผลงานศิลปะ และตอบข้อซักถาม รวมถึงร่วมอภิปรายกับเพื่อนและผู้สอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลงานศิลปะ โดยการพิจารณาถึงสิ่งที่ปรากฏในภาพมาใช้ประกอบอธิบายเป็นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ กลยุทธ์นี้จะช่วยให้ครูและโรงเรียนสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะสำคัญตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ ทั้งทักษะการคิดและถ่ายโอนการเรียนรู้ ความสามารถในการพูดและการเขียน ความสามารถในการอ่าน

ภาพ และการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนจะเกิดการพัฒนาโดยรับการกระตุ้นจากสิ่งต่าง ๆ ทั้งจากการชมผลงานศิลปะที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การตอบคำถาม และการมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม

นอกจากกระบวนการเรียนรู้แบบสืบสอบแล้ว การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential learning) มีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่ง ทิศนา แจมมณี (2559) กล่าวว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของความคิด ความรู้ และการกระทำ การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนได้สังเกต อภิปรายร่วมกัน สร้างความคิดรวบยอดจากประสบการณ์ที่ได้รับ และนำความคิดที่สร้างขึ้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ สอดคล้องกับโปรแกรมการเรียนการสอนเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Teaching and Learning for a Sustainable Future) ของ UNESCO (2010) ที่มีหลักการว่า หัวใจของการเรียนรู้ทุกรูปแบบคือ การที่เราประมวลผลประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เราสะท้อนประสบการณ์ที่สำคัญออกมา หลักการเรียนรู้นี้มุ่งเน้นการศึกษาโดยเน้นประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางสำคัญในการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน ซึ่งประสบการณ์การเรียนรู้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจในบริบทที่เกี่ยวข้อง แนวทางการเรียนรู้ยังเปิดโอกาสให้แสดงรายละเอียดและการรวมความคิดและทักษะผ่านผลป้อนกลับ การสะท้อน และประยุกต์แนวคิดและทักษะในสถานการณ์ใหม่ ๆ

4.4 การวัดและประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การวัดและประเมินความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถประเมินได้จากการทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสังเกตพฤติกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลทักษะการคิดในแนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทั้งในขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการวัดและประเมินทักษะการคิดของผู้เรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม แบบทดสอบ แบบประเมินผลงาน แบบประเมินโครงงาน แบบประเมินการนำเสนองาน และแบบประเมินการทำงานกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งครูผู้สอนจะเลือกรูปแบบการวัดและประเมินทักษะการคิดที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนและทักษะการเรียนรู้ที่ต้องการวัดและประเมินผล Paul และ Elder (2007) ได้กล่าวถึง การประเมินผลการเรียนรู้เป็นตัวผลักดันการเรียนการสอน โดยเฉพาะการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านปัญญา อย่างไรก็ตามปัจจุบันการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณมักจะใช้แบบทดสอบมาตรฐานซึ่งอาจจะประเมินไม่ครอบคลุมองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ต้องการ ซึ่งการประเมินควรมีความ

เหมาะสมกับลักษณะของลักษณะการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ทั้งนี้ Paul and Elder (2007) ได้นำเสนอเครื่องมือการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้แก่ แบบฟอร์มการประเมินผลรายวิชา แบบทดสอบย่อยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ : การให้เหตุผลเชิงวิเคราะห์ แบบประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ : มโนทัศน์และความเข้าใจ แบบทดสอบการอ่านและการเขียนอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินลำดับขั้นของการคิด เป็นต้น ดังนั้นการวัดและประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะควรจะมีการประเมินให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนและมิติการเรียนรู้ศิลปะ Paul and Elder (2007) ได้กล่าวถึง เกณฑ์ในการออกแบบการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องกำหนดมโนทัศน์พื้นฐานและมโนทัศน์ที่สำคัญที่มีความหมายและมีความสำคัญ โดยการกำหนดรายการมโนทัศน์พื้นฐานและมโนทัศน์ที่สำคัญ
2. การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดอย่างเหมาะสม โดยการกำหนดรายการตรวจสอบทักษะและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรอิงมาตรฐานด้านการคิด โดยการกำหนดมาตรฐานการคิดที่เกี่ยวข้องในแบบประเมิน
4. การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรมีการตั้งคำถามให้มีการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลต่อประเด็นที่ขัดแย้งหรือคำถามที่ซับซ้อนซึ่งต้องการข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์และการให้เหตุผล โดยกำหนดรายการคำถาม

The Foundation for Critical Thinking (n.d.) อธิบายเกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยแบ่งระดับของการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 4 หมายถึง การคิดที่เป็นแบบอย่าง มีทักษะ มีความชัดเจน มีความถูกต้อง มีความแม่นยำ มีการอ้างอิง มีความลึกและกว้าง มีตรรกะเหตุผล และมีความเป็นธรรม

ระดับที่ 3 หมายถึง การคิดที่มีสมรรถนะ มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และชัดเจน แต่ขาดรายละเอียดของเหตุผลและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งในทุกรายละเอียดของข้อมูล

ระดับที่ 2 หมายถึง การคิดที่ขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกัน ไม่มีประสิทธิภาพ แสดงถึงการขาดความสอดคล้องกันของความคิด ซึ่งมักจะไม่มี ความชัดเจน ไม่แน่ชัด ไม่ถูกต้อง และเป็น การคิดผิวเผิน

ระดับที่ 1 หมายถึง การคิดที่ขาดทักษะ ไม่เพียงพอ และไม่มี ความแน่ชัด ขาดความชัดเจน เป็นการคิดผิวเผิน ไม่มีตรรกะเหตุผล ไม่ถูกต้อง และลำเอียง

โดยสรุปเกณฑ์การประเมินระดับการคิดวิจารณ์ตามองค์ประกอบการคิดดังตารางต่อไป (The Foundation for Critical Thinking, n.d.)

ตารางที่ 6 เกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามองค์ประกอบของการคิด

ระดับการคิด องค์ประกอบ การคิด	ระดับที่ 4 การคิดที่เป็นแบบอย่าง	ระดับที่ 3 การคิดที่มีสมรรถนะ	ระดับที่ 2 การคิดที่ขัดแย้งกัน	ระดับที่ 1 การคิดที่ขาดทักษะ
วัตถุประสงค์	แสดงความเข้าใจอย่างชัดเจนต่อวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมาย	แสดงความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมาย	ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมายยังไม่สมบูรณ์	ไม่มีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมาย
คำถามหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - นิยามประเด็นหรือปัญหาอย่างชัดเจน - จำแนกแก่นของประเด็นได้ถูกต้อง - มองประเด็นปัญหาโดยกว้างและลึกซึ้ง - แสดงความเป็นกลางต่อปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - นิยามประเด็นได้ - จำแนกแก่นของประเด็นได้ แต่อาจจะไม่กว้างและลึกซึ้ง - แสดงความเป็นกลางได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - นิยามประเด็นได้ แต่ไม่มีคุณภาพ ผิดเพี้ยนและแคบ - มองข้ามแก่นของประเด็นบางอย่าง - ประสบปัญหาในการคงความเป็นกลางต่อปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ล้มเหลวในการนิยามประเด็นหรือปัญหา - ไม่รู้ถึงแก่นของประเด็น - ล้มเหลวในการคงความเป็นกลางต่อปัญหา
มุมมอง	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกและประเมินนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับมุมมอง - มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีความเป็นกลางในการตรวจสอบมุมมองที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกและประเมินมุมมองที่เกี่ยวข้องได้ - มีความเป็นกลางในการตรวจสอบมุมมองดังกล่าว 	<ul style="list-style-type: none"> - อาจจะจำแนกมุมมองอื่น ๆ แต่ไม่มีความเป็นกลาง - อาจจะมุ่งเน้นกับมุมมองที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีความสำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> - พิกเฉยหรือประเมินมุมมองทางเลือกอื่นอย่างผิวเผิน - ไม่สามารถแยกความสนใจหรือรู้สึกของตนเองเมื่อต้องประเมินมุมมองอื่น
ข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถืออย่างเพียงพอ โดยมีการอ้างอิงครบถ้วน - รวมทั้งข้อมูลที่คัดค้านและข้อมูลสนับสนุนในการให้เหตุผล - แยกแยะข้อมูลและข้ออนุมานจากข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถืออย่างเพียงพอ โดยมีการอ้างอิง - รวมข้อมูลมุมมองคัดค้านบางส่วน - แยกแยะข้อมูลและข้ออนุมานจากข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือบางส่วน แต่ไม่พอเพียง และบางข้อมูลไม่มีความเกี่ยวข้อง - ละเลยข้อมูลที่มีนัยสำคัญ รวมถึงข้อมูลที่คัดค้าน - บางครั้งมีความสับสนระหว่างข้อมูลและข้ออนุมาน 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นข้อมูลที่ไม่เพียงพอ และไม่เกี่ยวข้อง และไม่น่าเชื่อถือ - ล้มเหลวในการจำแนกหรือไม่มีข้อมูลคัดค้าน - สับสนระหว่างข้อมูลกับข้ออนุมาน
มโนทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกและอธิบาย/ใช้มโนทัศน์หลักที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกและอธิบาย/ใช้มโนทัศน์หลักได้ แต่ไม่ลึกซึ้งและขาดความถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกมโนทัศน์หลักบางอย่างได้ แต่ใช้มโนทัศน์อย่างผิวเผินและไม่ถูกกาลเทศะ 	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดความเข้าใจมโนทัศน์หลักหรือพิกเฉยต่อมโนทัศน์หลักที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ตารางที่ 6 เกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามองค์ประกอบของการคิด (ต่อ)

ระดับการคิด องค์ประกอบ การคิด	ระดับที่ 4 การคิดที่เป็นแบบอย่าง	ระดับที่ 3 การคิดที่มีสมรรถนะ	ระดับที่ 2 การคิดที่ขัดแย้งกัน	ระดับที่ 1 การคิดที่ขาดทักษะ
ข้อสันนิษฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกข้อสันนิษฐานได้อย่างถูกต้อง - สร้างข้อสันนิษฐานอย่างมีเหตุผล และถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกข้อสันนิษฐานได้ - สร้างข้อสันนิษฐานได้ถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ล้มเหลวในการจำแนกหรืออธิบายข้อสันนิษฐาน หรือข้อสันนิษฐานที่จำแนกไม่มีความเกี่ยวข้อง ไม่ชัดเจน และ/หรือ ไม่ถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ล้มเหลวในการจำแนกข้อสันนิษฐาน - สร้างข้อสันนิษฐานที่ไม่ถูกต้อง
การตีความ / การอ้างอิง	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์และเหตุผลในการหาข้อสรุปหรือแนวทางการแก้ปัญหาโดยแสดงหลักฐาน และใช้ตรรกะ - กำหนดข้ออนุมานอย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับข้ออนุมานอื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์และเหตุผลที่นำไปสู่ข้อสรุปที่มีเหตุผลและตรรกะ - กำหนดข้ออนุมานที่ถูกต้อง แต่ขาดความลึกซึ้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์บางประการเพื่อให้ได้ข้อสรุป แต่ข้ออนุมานที่ได้มักจะไม่ชัดเจน ไม่มีตรรกะ ไม่มีความสอดคล้อง และ/หรือมีความผิดพลาด 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เหตุผลที่ผิวเผิน ที่ง่ายเกินไป หรือไม่เกี่ยวข้อง และเป็นข้อเรียกร้องที่ไม่มีเหตุผล - กำหนดข้ออนุมานที่ไม่มีตรรกะ ไม่สอดคล้อง ขาดการพิจารณาหลักฐานเชิงประจักษ์ ยึดมั่นหรือปกป้องมุมมองจากความสนใจส่วนบุคคล
ผลที่ตามมาและข้อสรุป	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกข้อสรุปโดยนัยสำคัญและผลที่ตามมาของการให้เหตุผล ทั้งด้านบวกและ/หรือด้านลบ - แยกแยะความเป็นไปได้จากสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกข้อสรุปโดยนัยสำคัญและผลที่ตามมาได้ และแยกแยะความเป็นไปได้จากสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ไม่ลึกซึ้งและไม่ถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ประสบปัญหาในการจำแนกข้อสรุปโดยนัยสำคัญและผลที่ตามมา และปัญหาในการจำแนกสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพิกเฉยต่อผลข้อสรุปและผลที่ตามมาของการให้เหตุผล

ที่มา: <http://www.criticalthinking.org/pages/critical-thinking-testing-and-assessment/594>

จากเกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามองค์ประกอบของการคิดแสดงให้เห็นว่าการวัดและประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องมีการกำหนดเกณฑ์ประเมินทักษะและความสามารถในการคิดให้ชัดเจน โดยอิงมาตรฐานการคิด ทั้งการกำหนดจุดหมาย ประเด็นปัญหา และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล กำหนดข้อสันนิษฐานการสรุปด้วยการใช้เหตุผล และการประเมินและตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล โดยคำนึงการนำไปใช้และผลที่ตามมา

4.4.2 การประเมินความเข้าใจ

นอกจากการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการทดสอบทักษะการคิด การสังเกต พฤติกรรมที่แสดงถึงความเข้าใจอย่างแท้จริงมีความสำคัญต่อการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่ง Wiggins and McTighe (2005) ได้นำเสนอเกณฑ์การวิเคราะห์พฤติกรรมแสดงความเข้าใจ 6 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การอธิบาย เป็นความสามารถในการอธิบายข้อมูลทั่วไปหรือหลักการ โดยจัดกลุ่มข้อมูล ข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ
- 2) การตีความ เป็นความสามารถในการอธิบายความหมาย โดยการแปลความและตีความหมายของข้อมูลในมิติส่วนบุคคลหรือมิติด้านประวัติศาสตร์
- 3) การประยุกต์ใช้ เป็นความสามารถในการใช้และประยุกต์ใช้ข้อมูลในบริบทที่หลากหลาย
- 4) การสร้างมุมมองของตนเอง เป็นความสามารถในการแสดงมุมมองของตนเองอย่างมี วิจารณ์ญาณ
- 5) การมีความรู้สึกร่วม เป็นความสามารถในการค้นหาคุณค่าและมีความรู้สึกร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานของประสบการณ์ตรง
- 6) การสร้างความรู้ของตนเอง เป็นความสามารถในการเข้าใจตนเอง โดยสามารถสร้างความเข้าใจของตนเองได้

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถสรุปได้ว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและสรุปเป็นข้อยุติในการเชื่อหรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งสามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้ง 5 องค์ประกอบ คือทักษะการรวบรวมที่เกี่ยวข้อง การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล การสรุปและตีความ และการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบโดยเน้นประสบการณ์จากผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และเข้าใจศิลปะโดยสามารถแสดงพฤติกรรมแสดงความเข้าใจ 6 ด้าน คือผู้เรียนมีความสามารถในการอธิบาย การตีความ การประยุกต์ใช้ การสร้างมุมมองของตนเอง การมีความรู้สึกร่วม และการสร้างความรู้ของตนเองได้ นำไปสู่การใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ ตีความ และประเมินผลงานศิลปะในนิทรรศการ เพื่อเกิดความเข้าใจศิลปะในมิติต่าง ๆ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นของตนเองได้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การพัฒนาการคิด และศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในพิพิธภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ภาษาไทย

กมลวรรณ จันทวร (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในปัจจุบันรวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอศิลป์ของรัฐ โดยนำมาสรุปปัญหาและเสนอแนะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า หอศิลป์ที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบสถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิจะสามารถบริหารจัดการหอศิลป์ได้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากกว่าหอศิลป์ที่เป็นรูปแบบส่วนราชการ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จ คือ การวางแผนธุรกิจขององค์กร ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนผลความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะมากที่สุด และมีความพึงพอใจในด้านการประชาสัมพันธ์น้อยที่สุด ผู้มาใช้บริการมีความคิดเห็นว่า การที่ประชาชนเข้าไม่ถึงวงการศิลปะและไม่เข้าใจศิลปะร่วมสมัยเป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในอนาคตควรที่จะมีรูปแบบการบริหารงานอื่นที่ไม่ใช่ส่วนราชการ เช่น องค์กรมหาชน เพื่อความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน มีการวางแผนทางการตลาดเพื่อตอบโจทย์ต่อกลุ่มเป้าหมายและให้ความสำคัญกับการให้บริการแก่สาธารณชนเป็นหลัก ทั้งในส่วนของการอำนวยความสะดวกและการจัดกิจกรรม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (2548) ศึกษาองค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย โดยสำรวจข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทยและญี่ปุ่น 8 แห่ง คือ 1.พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ 2.หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 3.หอศิลป์สมเด็จพระนางสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ 4.หอนิทรรศการศิลปะวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 5.หอศิลป์แห่งเอเชียฟูกูโอกะ 6.หอศิลป์ร่วมสมัยแห่งศตวรรษที่ 21 เมืองคานาซาว่า 7.พิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยโตเกียว 8. พิพิธภัณฑ์โมริ ผลการศึกษาพบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทยมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการตามสายงานราชการ ซึ่งมีผลต่อการจัดระบบการบริหารและงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาองค์กรได้ตามแผนงาน โดยงบประมาณหลักได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดเท่านั้น เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหรือมาตรการรองรับสำหรับการบริจาคขององค์กรเอกชนที่จะ

ให้กับหอศิลป์ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนงบประมาณสำหรับใช้ในการดำเนินการ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กรก็เน้นไปที่การเก็บสะสมและจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยเท่านั้น โดยขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มผู้ชม ความสัมพันธ์กับองค์กรท้องถิ่น นโยบายการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายระหว่างองค์กรและขาดแผนการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน รวมถึงรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์ยังอยู่ในขอบเขตจำกัด มีเพียงรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเท่านั้น สำหรับพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยในประเทศญี่ปุ่นมีการวางแผนและจัดระบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ไว้เป็นอย่างดี โดยมีรูปแบบการดำเนินงานแบบมูลนิธิ โดยเฉพาะในหน่วยงานเอกชน จัดตั้งระบบการดำเนินงานในรูปแบบบริษัททำให้เกิดการพัฒนาในด้านการบริหารและจัดการองค์กร มีการให้ความสำคัญกับการกำหนดคุณสมบัติของตำแหน่งในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน ส่งผลให้การดำเนินงานมีบทบาทและทำหน้าที่ต่อสังคมได้อย่างสมบูรณ์

ธาริน กลิ่นเกษร (2555) ศึกษาผลของการส่งเสริมประสบการณ์ทางสุนทรียะผ่านกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีต่อสุนทรียภาพของนักเรียนประถมศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า 1.ระดับพัฒนาการสุนทรียภาพของนักเรียนที่มีต่อภาพผลงานศิลปะหลังเรียนผ่านกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสูงกว่าก่อนเรียนผ่านกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.ค่าเฉลี่ยสูงสุดของระดับพัฒนาการสุนทรียภาพของนักเรียนที่มีต่อภาพผลงานศิลปะอยู่ระดับ 3 การแสดงออก 3.พฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความสนใจต่อเนื้อหา 4.ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดคือ ชอบกิจกรรมที่จัดในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะช่วยให้เห็นคุณค่าของการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ และ 5.นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดในทุก ๆ กิจกรรม และกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ศิลปะเกาะประตู่ห้องเรียนมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด

นตวัน ชื่นชม (2549) ศึกษาเรื่อง หอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร : แนวทางในการออกแบบและการบริหารจัดการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการออกแบบและการบริหารจัดการหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า โดยส่วนมากในประเทศไทยมีรูปแบบของการบริหารจัดการโดยเอกชนซึ่งส่วนมากจะเปิดทำการในเวลาอันสั้น เนื่องจากความนิยมในศิลปะมีในกลุ่มจำกัด จำเป็นต้องมืองค์กรใหญ่สนับสนุนเช่นในตัวอย่างการศึกษาในต่างประเทศการบริหารจัดการจะเป็นในรูปแบบของรัฐผสมกับเอกชนและองค์กรท้องถิ่น ผู้เข้าชมหอศิลป์ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาซึ่งต้องการเรียนรู้ศึกษาศิลปะจึงควรสร้างสื่อที่ดึงดูดและสร้างเสริมให้เกิดความน่าสนใจ ที่สำคัญคือให้ความรู้แก่ผู้ชมและกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น เพื่อจูงใจให้ประชาชนเข้าหาศิลปะ เป็นสิ่งเชื่อมโยงให้ผู้คนทั่วไปเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และได้เข้าชมผลงานศิลปะอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีมาตรฐานในการบริหารงานของหอศิลป์ เนื่องจากในปัจจุบันขาดผู้

ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านภัณฑารักษ์ และระบบโครงสร้างตลาดศิลปะเมืองไทย และควรที่จะมีระบบการจัดจำหน่ายผลงานศิลปะที่มีมาตรฐาน

ศิริวัฒน์ แสนเสริม (2543) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และนักวิชาการศิลปะศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยสอดคล้องกันในระดับมากในเรื่อง 1.หลักการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2.นโยบายทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 3.แผนปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ 4.บทบาททางการศึกษาที่คาดหวังของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย การให้ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์และการชื่นชมงานศิลปะ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ความรู้เชิงสหวิทยาการและมานุษยวิทยา และความรู้เชิงสังคม โดยมีความคิดเห็นว่าพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยควรมีบทบาทในการเป็นแหล่งการศึกษาอย่างผสมผสาน ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ความงามทางสุนทรีย์และความชื่นชมงานศิลปะ หลักและวิธีจัดเก็บสะสมงานศิลปะ การส่งเสริมคุณค่าทางสุนทรีย์และสร้างพื้นฐานความรู้ทางศิลปะ และการให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สังคม สภาพแวดล้อม คติความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีและอิทธิพลของลัทธิต่าง ๆ โดยผ่านงานศิลปะ

สุชาติ ทองสิมา (2552) ศึกษาแนวทางสร้างสรรค์ศิลปกรรมและกิจกรรมศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยญี่ปุ่นโดยใช้กรณีศึกษา ศูนย์ศิลปะ หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ และพื้นที่ทางศิลปะ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในศูนย์ศิลปกรรมแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางสร้างสรรค์ศิลปกรรมและกิจกรรมศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยญี่ปุ่นทั้ง 4 แห่ง ประกอบด้วย 1. การแสดงนิทรรศการหมุนเวียน 2. นิทรรศการผลงานสะสม 3. การรวบรวมสะสมงานศิลปะ 4. งานศึกษาวิจัยผลงานที่จัดแสดง มีระบบการเก็บรักษาเอกสารและข้อมูลประวัติของศิลปินและผลงาน 5. การให้บริการด้านการศึกษากับทุกกลุ่มคนเพื่อสร้างให้เกิดความเข้าใจและความสนใจศิลปะ ซึ่งการให้บริการด้านการศึกษามีสามารถจำแนกย่อยออกได้เป็นหลายด้านคือ 5.1 Gallery Talk หรือการบรรยายในห้องแสดงงานซึ่งดำเนินการโดยทีมผู้จัดนิทรรศการ 5.2 Lectures จัดขึ้นในนิทรรศการพิเศษ ดำเนินการโดยวิทยากรรับเชิญหรือทีมภัณฑารักษ์ 5.3 Programs จัดโปรแกรมต่าง ๆ ในโอกาสพิเศษ โดยทีม Curators หรืออาสาสมัคร เช่น โปรแกรมสำหรับเด็กและเยาวชน สำหรับผู้พิการ 5.4 Publication เผยแพร่เอกสารสิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือ แผ่นพับนิทรรศการ 5.5 Outreach Events นิทรรศการสัญจรเพื่อให้ประชาชนที่อยู่นอกพื้นที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับงานที่สะสมของพิพิธภัณฑ์ หรืออาจเป็นในแง่ของการออกไปบรรยายภายนอก ให้ความรู้ตามโรงเรียน ชุมชน 5.6 Volunteer เป็นงานอาสาสมัครซึ่งเปิดรับบุคคลภายนอกที่มีเวลาว่างและมีจิตอาสาเข้ามาร่วมเป็นทีมงานของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะเป็นการให้ความรู้ทั้งตัวอาสาสมัครเองที่ผ่านการอบรมและผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ 5.7 Art Activity กิจกรรมศิลปะ

ปฏิบัติสำหรับเด็กและบุคคลทั่วไป 5.8 Other Service บริการอื่น ๆ เช่น ห้องสมุด ฐานข้อมูล และ

6. การประกวดและจัดแสดงศิลปะเด็กและเยาวชน

สุทธาสินี วัชรบูล (2544) ทำการศึกษาเรื่อง พิพิธภัณฑ์ชุมพลังแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา ประเทศอังกฤษ เป็นการวิจัยกรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ในประเทศอังกฤษ ซึ่งรัฐบาลอังกฤษจึงได้กำหนดบทบาทของพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งรัฐบาลอังกฤษต้องการให้พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งให้ความสำคัญกับงานการศึกษาเป็นอันดับแรก เพื่อให้การศึกษาพัฒนามนุษย์ อันจะนำมาสู่การพัฒนาสังคมและประเทศในที่สุด โดยพิพิธภัณฑ์จะเป็นศูนย์การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริงและเพียงพอจะต้องมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเข้าถึง ต้องให้พิพิธภัณฑ์ หอสมุด และหอจดหมายเหตุเป็นองค์กรที่สามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 ต้องจัดกิจกรรมใหม่ที่น่าสนใจ มีหัวข้อหลากหลาย กระตุ้นความสนใจของผู้ชมซึ่งต้องหลากหลายและเป็นผู้ชมกลุ่มใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ขั้นที่ 3 พิพิธภัณฑ์ต้องหาวิธีการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทางที่ดีขึ้น

อัญชลีรัตน์ มิลินทสูต (2548) ศึกษาการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า 1) การใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนรู้ที่ศนศิลป์ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ที่ศนศิลป์ ครูส่วนใหญ่มีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปะ 2) ลักษณะการใช้พิพิธภัณฑ์ในการสอนวิชาทัศนศิลป์ของครูศิลปะ 2.1) ขั้นการเตรียมพร้อมก่อนที่จะใช้พิพิธภัณฑ์ ครูส่วนใหญ่มีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากในเรื่องคุณภาพผลงานที่จัดแสดง 2.2) ขั้นการทำกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ ครูส่วนใหญ่มีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากในเรื่องการใช้แหล่งข้อมูลที่พิพิธภัณฑ์จัดทำขึ้น 2.3) ขั้นสรุปผลภายหลังการใช้พิพิธภัณฑ์ ครูส่วนใหญ่มีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากในเรื่องการประเมินผล การใช้พิพิธภัณฑ์ด้วยการจัดกลุ่มอภิปราย 3) ประโยชน์ของการใช้พิพิธภัณฑ์ในการจัดการเรียนรู้วิชาทัศนศิลป์ครูส่วนใหญ่มีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในเรื่องที่ผู้เรียนสามารถได้ศึกษาผลงานศิลปะที่หลากหลาย 4) การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการศึกษาในวิชาทัศนศิลป์ ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากในเรื่องการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในความต้องการของทั้ง 2 ฝ่าย และขอให้พิพิธภัณฑ์จัดทำข้อมูลเฉพาะเรื่อง หรือ ตามความต้องการของโรงเรียน เพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด และ web site เป็นต้น ส่วนเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากในเรื่องการเน้นความร่วมมือระยะยาว และการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในความต้องการของทั้ง 2 ฝ่ายและร่วมกันสรุปวัตถุประสงค์ และเป้าหมายทางการจัดการเรียนการสอนในพิพิธภัณฑ์

อำนาจ เย็นสบาย (2548) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : หอศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสำรวจข้อมูลจากหอศิลป์ในประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและ ประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเบื้องต้นที่หอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ศิลปะไม่สามารถเติบโตได้ เนื่องจากข้อจำกัดเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องของโครงสร้างที่ต้องใช้เวลา และยุทธวิธีโดยทำให้เป็นประเด็นสาธารณะ ประเด็นคุณภาพชีวิต ประเด็นทางการเมือง หรือให้เกิด จากความต้องการของคนในชุมชนหรือประชาชนเป็นฐาน หอศิลป์ควรสร้างบทบาทและสร้าง กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวาทั้งทางด้านนิทรรศการ การให้ การศึกษากับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ควรมีการจัดการแบบมืออาชีพ ด้วยคนที่มีฐานความรู้จริงตาม องค์ประกอบของมาตรฐานหอศิลป์ ตลอดจนการจัดตั้งองค์กร โดยการบริหารไม่ใช่อยู่นอกกรอบของ ระบบราชการแบบตายตัว ทั้งยังต้องมีฐานความคิดที่ยอมรับความหลากหลายทางอัตลักษณ์ ควร สนับสนุนการดำเนินการภายใต้องค์กรสนับสนุนที่หลากหลาย ทั้งโดยงบประมาณของรัฐและเอกชน และต้องเป็นแหล่งสะท้อนความคิดการเคลื่อนไหวทางความคิด เป็นพื้นที่เปิดให้มีบรรยากาศการ วิพากษ์ศิลปะและวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งต้องผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์อีกด้วย

ภาษาอังกฤษ

Burchenal and Lasser (2007) ศึกษาเรื่อง Beyond the Field Trip เป็นการศึกษาเพื่อ การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน กับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยกล่าวถึงประโยชน์ ของการพัฒนาทางด้านวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตร และการมีส่วนร่วมของครอบครัว ซึ่งโปรแกรม ความร่วมมือ (Partnership programs) จะช่วยให้บุคลากรของพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนร่วมกันสร้าง การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยโปรแกรมประกอบด้วย การพัฒนาด้านวิชาชีพครู โปรแกรมศิลปิน และ การทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและชุมชน Burchenal และ Lasser กล่าวถึง โปรแกรมความร่วมมือ ระหว่าง The Gardner Museum กับโรงเรียนว่า มีการวางหลักสูตรความร่วมมือ และมีการพัฒนา ด้านวิชาชีพครูอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการตลอดทั้งปี การวางแผนการสอนจะมีการพัฒนา ตลอดปีโดยนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์และครูในโรงเรียน ซึ่งการสอนอยู่บนปรัชญาของกลยุทธ์การ คิดวิเคราะห์ภาพ (Visual Thinking Strategies) เน้นกระบวนการสืบสอบ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการใช้กระบวนการกลุ่มในการอภิปราย นอกจากนี้ได้มีการจัดทำโปรแกรมศิลปินในพำนักเพื่อให้ ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากศิลปิน ภายใต้การวางแผนอย่างระมัดระวังของบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ และโรงเรียน โดยการประเมินผลสำเร็จของความร่วมมือจะพิจารณาการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดปีโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมความร่วมมือพบว่า โปรแกรมความ ร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะการสร้าง ความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จคือ ควรเริ่มต้นจากความร่วมมือขนาดเล็ก การทำความเข้าใจความ

ต้องการจำเป็นของผู้ร่วมมือ การจำแนกและค้นหาผู้ร่วมมือในการแบ่งปันแนวทางการเรียนการสอนที่มีความคล้ายคลึงกับโปรแกรมการเรียนรู้ของหน่วยงาน การสร้างความเชื่อมั่นว่าทุกฝ่ายมีความเข้าใจเรื่องของการร่วมมือ การสร้างกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้บริหารและผู้ปกครองของเด็ก การใช้เวลาในการพัฒนาการแบ่งปันเป้าหมาย การสร้างความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน และร่วมมือกันด้วยความสนุก ซึ่งการสร้างความร่วมมือที่ดีจะส่งผลให้สร้างแนวทางใหม่เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์ทางศิลปะที่มีความหมายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นสำหรับเยาวชน

Chen (2007) ทำวิจัยเรื่อง Exploration of the development of museum-school collaboration in art education: Prospects and difficulties in a case example พบว่า ภายใต้อาณัติของโครงการศึกษาตลอดชีวิตและการบูรณาการทางการเรียนรู้ นักศิลปศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะบูรณาการทรัพยากรของโรงเรียนและสังคม หน่วยงานด้านศิลปศึกษาต้องร่วมมือกับโรงเรียนโดยให้ความสำคัญและความใกล้ชิดมากขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา ซึ่งความร่วมมือจะช่วยสร้างสรรค์งานด้านศิลปศึกษา และช่วยให้หน่วยงานทั้งสองฝ่ายเจริญเติบโตขึ้น ในการศึกษาความร่วมมือของพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนทำการรวบรวมความหมายและคุณลักษณะสำคัญของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ การศึกษาในโรงเรียน และการศึกษาตลอดชีวิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อความเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานและความแตกต่าง กระบวนการและรูปแบบของการสร้างความร่วมมือของพิพิธภัณฑ์กับโรงเรียน และศึกษาบทบาทและหน้าที่ของครูในความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์กับโรงเรียน

Danker (2012) ทำวิจัยเรื่อง Museums and schools: strengthening relationships between an art museum educator and local teachers วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความพยายามในการจัดตั้งชุมชนแห่งการปฏิบัติการของครูและนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและวิชาชีพนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ ด้วยการศึกษาค้นคว้าของกลุ่มนักการศึกษาเป็นเวลานานกว่า 16 เดือน ระหว่างกิจกรรมในหลายช่วงเวลาและมีการสร้างความร่วมมือทั้งในโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์หลายแห่ง รวมถึงมีการฝึกปฏิบัติการสำหรับครูจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวความสัมพันธ์ระหว่างนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์กับครูผู้สอนในโรงเรียนมีความเข้มแข็งขึ้นนำไปสู่การริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการใช้ทรัพยากรของพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน โดยความสัมพันธ์นี้นำไปสู่การสร้างความสำเร็จในการปฏิบัติการทางวิชาชีพซึ่งกันและกัน นับสำคัญของการศึกษาอยู่ที่ขึ้นเริ่มต้นของกลุ่มครูและพิพิธภัณฑ์ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความร่วมมือของพิพิธภัณฑ์ศิลปะกับโรงเรียน โดย 1) การสร้างวิสัยทัศน์แห่งการแบ่งปัน 2) การลำดับความสำคัญของพิพิธภัณฑ์และโรงเรียน 3) การสนับสนุนด้านการบริหาร 4) การข้ามขอบเขตการทำงาน 5) การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาพบว่า การสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติการระหว่างนักการศึกษาในระบบและนอกระบบนั้นยากที่จะสำเร็จในระยะเวลาอันสั้น และไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากผู้ปฏิบัติการที่มีความเข้าใจสถาบันทั้งสองฝ่าย

Elliot (2012) ทำวิจัยเรื่อง To infinity and beyond: museum-school partnerships beyond the field trip เป็นการศึกษาความเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างโรงเรียนและสถาบันวิทยาศาสตร์ เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น เพื่อศึกษาความเป็นหุ้นส่วนที่แท้จริง เนื่องจากปัจจัยด้านงบประมาณที่จำกัด สถาบันการศึกษาจึงมักจะให้นักเรียนไปทัศนศึกษา สถาบันวิทยาศาสตร์ ซึ่งที่จริงแล้วความเป็นหุ้นส่วนเป็นมากกว่าการทัศนศึกษา แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงลึกระหว่างโรงเรียนกับสถาบันวิทยาศาสตร์ ที่ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ตามกฎหมาย แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และสถาบันวิทยาศาสตร์เองด้วย ซึ่งการวิจัยนี้ได้ศึกษาความเป็นหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนกับสถาบันวิทยาศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จทั่วประเทศ ทั้งในนิวยอร์ก เดนเวอร์ ไมอามี บอสตัน ชิคาโก อิลลินอยส์ และแคลิฟอร์เนีย โดยการอภิปรายถึงความเป็นมา โครงสร้าง และผลกระทบของแต่ละโปรแกรม รวมถึงการประเมินผลโปรแกรมความเป็นหุ้นส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และสถาบันวิทยาศาสตร์

Erickson and Hales (2014) ทำวิจัยเรื่อง Teen Artists: Impact of a Contemporary Art Museum เป็นการศึกษาผลของการเข้าร่วมโปรแกรมเรียนรู้ศิลปะสำหรับวัยรุ่นในพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย โดยเน้นประสบการณ์กับศิลปะร่วมสมัยและศิลปะด้วยแนวทางอภิปัญญา รวมถึงการคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับผลงานศิลปะของตนเอง ผู้วิจัยเปรียบเทียบโปรแกรมด้วยการสำรวจรายการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของสาขาการศึกษาพิพิธภัณฑ์ องค์กรศิลปะศึกษาแห่งชาติ และวิเคราะห์เว็บไซต์ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 40 แห่ง การรวบรวมข้อมูลรวมถึงการศึกษาวารสารและสำรวจโปรแกรมหลังการเยี่ยมชม รวมถึงการสัมภาษณ์ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับวัยรุ่น 12 คนใน 42 คนที่เข้าร่วมโครงการ ความคิดของวัยรุ่นเกี่ยวกับศิลปะมีตั้งแต่ลัทธิสัจนิยมไปจนถึงองค์ประกอบของรูปทรง และหลักการแสดงออกของความหมาย ซึ่งการเปรียบเทียบการตอบสนองต่อคำถามก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับผลงานศิลปะของตนเองพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อรูปทรง ความริเริ่ม และความแท้ของวัสดุในการแสดงออกถึงความหมาย โดยรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงจากการวิเคราะห์พบได้ในผู้เรียน 2 คน ซึ่งอยู่ในผู้เรียนที่ได้สัมภาษณ์ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

Hui (2012) วิจัยเรื่อง Exploration of museum-school collaborations in Shanghai China พบว่า ปัจจุบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ พิพิธภัณฑ์ศิลปะจำนวนมากพัฒนาและนำกิจกรรมทางการศึกษามาดึงดูดความสนใจผู้ชม ซึ่งกิจกรรมทางการศึกษานี้ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ศิลปะกับโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ได้ว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะจะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนในชั้นเรียน และพิพิธภัณฑ์ศิลปะตระหนักได้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากโรงเรียน ภายใต้การสอบเข้าศึกษาต่อและสอบวัดผล

มาตรฐานการศึกษา ส่งผลให้วิชาศิลปะถูกลดความสำคัญลงในทุก ๆ ที่ รวมถึงประเทศจีน ดังนั้นการดำเนินการด้านศิลปะศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงเป็นประเด็นในการศึกษาซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากจากทั้งพิพิธภัณฑ์และโรงเรียน ในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาการดำเนินการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนในพิพิธภัณฑ์ 3 แห่ง ในเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน โดยครูและนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นเป้าหมายหลักในการศึกษา ส่วนท้ายของงานวิจัยจะอธิบายถึงปัญหาที่มีอยู่ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาความร่วมมือ

Nam (2009) ทำวิจัยเรื่อง Collaborations between art museums and schools: A focus on high school art teachers' utilization of museum resources พบว่า การศึกษากลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในโลกของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งการสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนได้รับการเน้นย้ำความสำคัญเพื่อเป็นแนวทางที่ดีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์กับครูมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและปัญหาทางด้านทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและเวลาซึ่งเป็นอุปสรรคในการสร้างความร่วมมือให้ประสบผลสำเร็จ การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปปฏิบัติสำหรับการสร้างความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ศิลปะ Jordan Schnitzer และโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต Eugene คำถามวิจัยคือ การสร้างความร่วมมือในการสร้างโปรแกรมทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์กับโรงเรียนเป็นอย่างไร ครูทัศนศิลป์สามารถใช้ทรัพยากรของพิพิธภัณฑ์อย่างไรได้บ้าง ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะช่วยเสริมสร้างการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในเขต Eugene ด้วยการให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าสำหรับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์กับโรงเรียน

Terreni (2015) ทำวิจัยเรื่อง Young children's learning in art museums: a review of New Zealand and international literature เป็นการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของการศึกษาพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับเด็ก รวมถึงช่องว่างของการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในการเข้าถึงและใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะ การศึกษารวมถึงประเภทของการเรียนรู้ที่มีอยู่สำหรับเด็กในพิพิธภัณฑ์ บทบาทของครูและนักศิลปะศึกษา การพัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์ และบทบาทของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในการพัฒนาทางด้านวิชาชีพของครู ซึ่งการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ทางการศึกษาที่หลากหลายสามารถเกิดขึ้นได้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ แสดงถึงคุณค่าของประสบการณ์สำหรับเด็ก นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะและครูผู้สอนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างประสบการณ์ให้กับเด็ก ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การเชื่อมโยงศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ศิลปะกับการเรียนรู้ของเด็กจะสามารถสร้างชุมชนแห่งการแบ่งปันในการฝึกปฏิบัติทางด้านทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเด็ก ครู และนักศิลปะศึกษา พิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นสถานที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาวิชาชีพสำหรับครู

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑศึกษาพบว่า งานวิจัยของไทยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยผลการสำรวจพิพิธภัณฑศึกษาในประเทศไทยพบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการดำเนินงานและการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือความต้องการของประชาชนเป็นฐาน ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนเข้าไม่ถึงและไม่เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย (อำนาจ เย็นสบาย, 2548; คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2548; กมลวรรณ จันทวร, 2555) ทั้งนี้งานวิจัยของไทยมีการศึกษากิจกรรมในพิพิธภัณฑศึกษาโดยมุ่งเน้นประสบการณ์ทางสุนทรียะ ส่วนงานวิจัยต่างประเทศมีทั้งงานวิจัยเชิงสำรวจและเชิงทดลองโดยพบว่า การจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑศึกษาสามารถสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้ใช้งานแต่ละกลุ่ม ทั้งเป็นการสร้างความรู้ เข้าใจ และประสบการณ์ทางศิลปะที่ลึกซึ้ง รวมถึงพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน สนับสนุนการเรียนรู้ในโรงเรียน พัฒนาความสามารถด้านวิชาชีพสำหรับครู และพิพิธภัณฑศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการศึกษาด้วยการสร้างความร่วมมือกับโรงเรียน

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคิด ภาษาไทย

ธนวัฒน์ กันภัย (2554) ศึกษาการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปวิจารณ์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการคิดขั้นสูงของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านวัตถุประสงค์กำหนดให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิวิจารณ์ศิลปะโดยบูรณาการความรู้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ 2) ด้านเนื้อหาต้องบูรณาการความรู้ด้านศิลปวิจารณ์เชื่อมโยงกับศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ศิลป์ ปรัชญา และหลักการศิลปะ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น 4) ด้านวิธีสอนควรให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ใช้รูปแบบวิธีการเรียนที่ส่งเสริมการคิด สื่อประกอบการสอน ได้แก่ ผลงานจริงและบทวิจารณ์ศิลปะ 5) ด้านการวัดและประเมินผลความสามารถในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ผ่านการพูดและเขียนวิจารณ์ศิลปะ โดยผู้สอนสร้างเครื่องมือการประเมินโดยตั้งเกณฑ์ยึดตามกระบวนการคิดขั้นสูงได้แก่ ขั้นการประยุกต์ วิเคราะห์ ประเมินผล และสร้างความรู้ 6) ด้านผู้สอนควรมีลักษณะของนักจัดอภิปราย เป็นผู้ฟังที่ดี และรู้จักเรื่องศิลปวิจารณ์ 7) ด้านผู้เรียนควรมีลักษณะของผู้แสดงความคิดเห็นและผู้ฟังที่ดี 8) บรรยากาศการเรียนรู้อาจมีลักษณะสัมมนาในบรรยากาศที่เป็นกันเอง นอกจากนี้ นักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษาต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธีรวดี ถังคบุตร (2552) ศึกษาการพัฒนาแบบการออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้แผนผังทางปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ คือ เนื้อหา ระบบบริหารจัดการ รูปแบบการสื่อสาร การประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียน วิธีการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือและโปรแกรมประยุกต์ ชนิดของเครื่องมือในการสื่อสาร และโครงสร้างพื้นฐาน 2. ตัวอย่างที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้แผนผังทางปัญญามีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. รูปแบบการออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้แผนผังทางปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ ประกอบด้วย การออกแบบการเรียนการสอน 9 ชั้น การเรียนการสอนแบบผสมผสาน 2 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนการสอนในห้องเรียน และการเรียนการสอนออนไลน์ ส่วนประกอบของการเรียนการสอนออนไลน์ 8 องค์ประกอบ แผนผังทางปัญญา 4 แผนผัง ได้แก่ แผนผังมโนทัศน์ แผนผังความคิด แผนผังก้างปลา และแผนผังงาน การสร้างแผนผังทางปัญญา 5 ชั้น และการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 11 ชั้น

นิธิภัทร บาลศิริ (2553) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต : การประยุกต์ใช้โมเดลพัฒนาการพหุระดับแบบผสม ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยระดับนักศึกษาอธิบายการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณได้ 77% เชี่ยวปัญญาทางอารมณ์ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณมากที่สุด ปัจจัยระดับโปรแกรมวิชาอธิบายการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณได้ 30% สภาพแวดล้อมในการเรียนส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณมากที่สุด 2. โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ มีรูปแบบของโมเดลและค่าพารามิเตอร์ไม่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่มีสาขาวิชา เพศ และเกรดเฉลี่ยสะสม แตกต่างกัน 3. ความเชื่ออำนาจภายในตนและเชียวปัญญาทางอารมณ์ ทักษะทางปัญญาและเชียวปัญญาทางอารมณ์ มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 4. พัฒนาการการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณของนักศึกษาแต่ละคนเป็นแบบเส้นตรง ส่วนในรายโปรแกรมวิชาเป็นแบบไม่เป็นเส้นตรง และ 5. สภาพแวดล้อมในการเรียน ความสามารถทางภาษา และความเชื่ออำนาจภายในตน มีอิทธิพลต่อค่าอัตราพัฒนาการของการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในระดับสูง

ภาษาอังกฤษ

Montana-Hoyos and Lemaitre (2011) ทำวิจัยเรื่อง Systems thinking, disciplinary and critical thinking in relation to creativity within contemporary arts and design education เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของการคิดอย่างเป็นระบบ สาขาวิชา และการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ ต่อการสร้างสรรคในการศึกษาทางด้านศิลปะร่วมสมัยและการออกแบบ การศึกษา มุ่งเน้นในเรื่องของการออกแบบในการศึกษาศิลปะร่วมสมัยและการออกแบบ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างเป็นระบบ พหุศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ และการสร้างสรรคจากมุมมอง

ของการออกแบบอุตสาหกรรม รายงานการศึกษาในช่วงแรกกล่าวถึงวิวัฒนาการของการคิดอย่างเป็นระบบ จากนั้นจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ของพหุศาสตร์กับการออกแบบและยกตัวอย่างการใช้การคิดอย่างเป็นระบบในโครงการออกแบบพหุศาสตร์ในระดับที่แตกต่างกัน ต่อมากล่าวถึงการร่วมมือระหว่างสาขาวิชาและการคิดอย่างเป็นระบบในการศึกษาด้านการออกแบบผ่านกรณีศึกษา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การคิดสร้างสรรค์ในการศึกษาศิลปะร่วมสมัยและการออกแบบสามารถเพิ่มขึ้นได้ผ่านการคิดอย่างเป็นระบบและการทำงานร่วมกันระหว่างหรือสหสาขาวิชา ซึ่งการคิดสร้างสรรค์สามารถเติมเต็มได้ด้วยการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นดังเครื่องมือในการประเมินและการตัดสินใจ

Vanada (2016) ทำการศึกษาเรื่อง An equitable balance: Designing quality thinking systems in art education ซึ่ง Vanada กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีทักษะการคิดสร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ต้องมีส่วนร่วมในทีม มีวาทศิลป์ในการโต้แย้ง และมีทักษะทางอารมณ์ สังคม การจะทำให้สิ่งเหล่านี้มีความสมดุลในตัวบุคคลเป็นเรื่องของระบบการศึกษาและครูในทุกสาขาวิชาที่มีหน้าที่ในการทำให้เกิดขึ้น โดยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบพลวัตของศิลปะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความหมายอย่างลึกซึ้ง การสังเคราะห์ และการเชื่อมโยงโอกาส กระบวนการใหม่สำหรับการสอนและการเรียนจำเป็นต้องยกระดับศักยภาพของผู้เรียน ในการศึกษานี้จะกล่าวถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาและทางสังคมซึ่งสามารถรับรู้ได้จากวัฒนธรรมทางการคิดที่พัฒนาความสมดุลทางปัญญาของผู้เรียน การวิจัยนี้เกิดขึ้นในชั้นเรียนทัศนศิลป์โดยรายงานผลกระทบทางบวกของของความสมดุล การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาการคิดอย่างมีคุณภาพและความโน้มเอียงของลักษณะนิสัยของผู้เรียน ซึ่งพบว่า ชั้นเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะมีผลกระทบทางบวกต่อความนับถือตนเองของผู้เรียน โดยผลการศึกษาทำให้เกิดการประเมินผลแนวใหม่สำหรับวัดทักษะการคิดอย่างสมดุลและแนวโน้มลักษณะนิสัยของผู้เรียน ทั้งทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การสร้างสรรค์ และการปฏิบัติ รวมถึงก่อให้เกิดทฤษฎีของระบบการคิดอย่างมีคุณภาพซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกในแนวทางการจัดการชั้นเรียนและระบบพลวัตที่มีผลต่อระดับความมุ่งมั่นของผู้เรียน และเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาความยืดหยุ่น นวัตกรรม และการสังเคราะห์ของผู้เรียนในทุกวันนี้จะต้องทำให้เกิดการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงและมีความหมาย ชั้นเรียนศิลปะร่วมสมัยและการออกแบบอาจมีอิทธิพลและนำไปสู่ความเท่าเทียมและความยุติธรรม การแนะนำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จผ่านวัฒนธรรมการสนับสนุน ความสมดุลของการเรียนรู้ และการคิดในแนวทางที่ถูกต้อง

Kisida et al. (2016) ทำวิจัยเรื่อง Measuring Critical Thinking: Results From an Art Museum Field Trip Experiment เป็นการศึกษาผลการทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยการวิจัยแสดงว่าในทศวรรษที่ผ่านมา ศิลปศึกษาโดยมีโรงเรียนเป็นฐานได้รับการปฏิเสธ เป็นปัญหาถึงบทบาทของศิลปะในการศึกษาซึ่งขาดผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่แสดงให้เห็นถึง

ประโยชน์ด้านการศึกษา ในการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากการสุ่มเพื่อประเมินผลของการเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งผลการวิจัยพบผลกระทบทางบวกของการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อความสามารถของผู้เรียนในการตรวจสอบผลงานศิลปะอย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้วิจัยได้ทดลองเพิ่มโดยใช้รูปแบบศิลปะที่แตกต่างออกไปในการศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าผู้กำหนดนโยบายควรพิจารณาประโยชน์ทางการศึกษาของศิลปะศึกษา และนักวิชาการควรพิจารณาแนวทางในการประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในรายวิชาที่ไม่มีการทดสอบ

Kwan and Wong (2015) ทำวิจัยเรื่อง Effects of the constructivist learning environment on students' critical thinking ability: Cognitive and motivational variables as mediators เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง (the constructivist learning environment) กับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับแรงจูงใจและกลยุทธ์ทางปัญญา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนักเรียน 967 คน ที่เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในฮ่องกง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ทางปัญญาอาจจะไม่มีความจำเป็นต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่วนเป้าหมายเป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองส่งผลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อใช้เป็นสื่อกลางผ่านกลยุทธ์ทางปัญญาและเป้าหมาย ซึ่งผลการวิจัยทำให้นักวิจัยทราบถึงตัวแปรที่มีความจำเป็นในการสร้างรูปแบบโมทัศน์ในการอธิบายถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทำให้นักการศึกษาทราบถึงปัจจัยที่จำเป็นต้องพิจารณาในการออกแบบกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน

Lampert (2006a) ทำวิจัยเรื่อง Critical Thinking Dispositions as an Outcome of Art Education เป็นการศึกษาเปรียบเทียบแนวโน้มของการมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างนักศึกษาทางด้านศิลปะกับนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนทางด้านศิลปะ จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณพบว่า หลักสูตรการศึกษาแบบสืบสอบมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการเรียนรู้ทางด้านศิลปะโดยส่วนใหญ่จะเป็นเน้นกระบวนการสืบสอบ การสังเคราะห์ข้อค้นพบและผลการศึกษาในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ศิลปะมีอิทธิพลทางบวกต่อลักษณะนิสัยของผู้เรียนในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การศึกษาในครั้งนี้ใช้ the California Critical Thinking Disposition Inventory (CCTDI) เป็นเครื่องมือในการสำรวจ โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 141 คน เป็นนักศึกษาด้านศิลปะและไม่ได้ศึกษาด้านศิลปะ ซึ่งไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม แต่นักศึกษาด้านศิลปะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญในประเด็นการค้นหาความจริง การมีวุฒิภาวะ และการเปิดใจ การวิจัยแสดงให้เห็น

ว่า การเรียนรู้ศิลปะก่อให้เกิดจุดแข็งต่อแนวโน้มการมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และศิลปะจะเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Lampert (2006b) ทำการศึกษาเรื่อง Enhancing Critical Thinking with Aesthetic, Critical, and Creative Inquiry. เป็นการศึกษากิจกรรมของชั้นเรียนที่เน้นกระบวนการสืบสอบในการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณและส่งผลต่อแนวทางการใช้สุนทรียะ วิจารณ์ และ การสืบสอบอย่างสร้างสรรค์ในชั้นเรียนศิลปะเพื่อสร้างการคิดขั้นสูงของนักเรียนศิลปะ การคิดอย่างมี วิจารณญาณของผู้เรียนเป็นความเข้าใจต่อการสื่อสารทางภาพซึ่งถูกทำให้ลึกซึ้งในชั้นเรียนที่เน้นการ สืบสอบด้วยคำถามเชิงสุนทรียะ เชิงวิจารณ์ และเชิงสร้างสรรค์ เมื่อผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับงานศิลปะ เพื่อแสดงออกถึงสิ่งที่เห็นและเชื่อ รวมถึงความหมาย ของตัวผลงาน ผู้เรียนจะเรียนรู้จากผลงานศิลปะและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนบุคคล ซึ่งกิจกรรม ดังกล่าวจะเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง และความสามารถของผู้เรียนทั้งด้านศิลปะและการใช้ชีวิตให้ เผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อนและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยความรู้ความระมัดระวัง

Lazo and Smith (2014) ทำวิจัยเรื่อง Developing thinking skills through the visual: An a/r/tographical journey เป็นการศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ รูปภาพ ในประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งหลักสูตรการศึกษาและระบบการประเมินผลของชาติเน้นทักษะการ คิดเป็นสมรรถนะสำคัญ และมุ่งเน้นการพัฒนาการอ่านภาพ การศึกษาใช้การวิเคราะห์ภาพเป็นกล ยุทธ์ในการทดสอบโดยครูผู้สอน 2 คน เพื่อสร้างเสริมการคิดของผู้เรียนวัย 13 ปี ในการศึกษา ทักษะศิลปะและการตอบสนองต่อประสบการณ์ดังกล่าว โดยการวิจัยใช้กรอบแนวคิด an a/r/tographical framework เป็นวิธีการในการเชื่อมศิลปะ การวิจัย และการสอน ซึ่งผลการวิจัย แสดงถึง ผลของการมองอย่างมีวิจารณญาณผ่านการค้นหาคำตอบ

Nilson, Fetherston, McMurray, and Fetherston (2013) ทำวิจัยเรื่อง Creative Arts: An Essential Element in the Teacher's Toolkit When Developing Critical Thinking in Children เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการใช้ศิลปะในหลักสูตรการศึกษา และการพัฒนาการคิด อย่างมีวิจารณญาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการนวัตกรรมซึ่งเป็นการรับรู้ของครูผู้สอนและ มารดาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ในปี ค.ศ. 2014 หลักสูตรการศึกษาของประเทศ ออสเตรเลียได้ให้ความสำคัญกับงานศิลปะสร้างสรรค์ โดยแนะนำให้ใช้ศิลปะในหลักสูตรการศึกษา ทั้ง ในองค์กรด้านการศึกษา ครู โรงเรียน และองค์กรศิลปะในชุมชน ซึ่งการรูปแบบของความร่วมมือนี้ จะต้องให้มีครูที่มีความรู้มาเตรียมหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนให้มีทักษะที่ดีเพื่อให้ ศิลปะหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปรแกรมศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และคิดอย่างมี วิจารณญาณในผู้เรียนต้องการครูที่มีทักษะในการใช้โปรแกรมศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการ สะท้อน ประเมินความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของตนเอง และสนับสนุนโอกาส

การพัฒนาทางวิชาชีพ นอกจากนี้ความขัดแย้งในนโยบายและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมด้านการเรียนการสอนและหลักสูตรต้องมีการปรับมุมมองใหม่เพื่อสร้างสภาพภายในองค์กรด้านการศึกษาให้กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านศิลปะสร้างสรรค์

Short (1998) วิจัยเรื่อง The High School Studio Curriculum and Art Understanding: An Examination เป็นการศึกษาศิลปะปฏิบัติเพื่อการสร้างเสริมความเข้าใจและตระหนักซาบซึ้งศิลปะ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติเพียงอย่างเดียวไม่สามารถเสริมสร้างความเข้าใจและความเห็นคุณค่างานศิลปะได้ ผู้เรียนที่เรียนศิลปะปฏิบัติอย่างเดียวไม่สามารถจำแนกความแตกต่างของผลงานศิลปะในประวัติศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ศิลปะด้วยกระบวนการสืบสอบอย่างมีวิจารณญาณด้วยการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและกิจกรรมการเขียน สามารถพัฒนาผู้เรียนศิลปะให้สามารถแสดงความเข้าใจศิลปะได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคิดพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิจัยเชิงทดลองโดยศึกษาผลการทดลองใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนซึ่งพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบและการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้ ทั้งทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดขั้นสูง เป็นต้น

5.3 แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์ศิลปะร่วมสมัยออสเตรเลียจัดกิจกรรม TALK THINK MAKE สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการเรียนรู้ศิลปะด้วยการพูดคุย อภิปรายให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จนสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยด้วยประสบการณ์ตรง และกิจกรรม ANALYTICAL FRAMEWORKS เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตีความและสะท้อนความคิดต่องานศิลปะร่วมสมัย (Australian Centre for Contemporary Art, 2018)

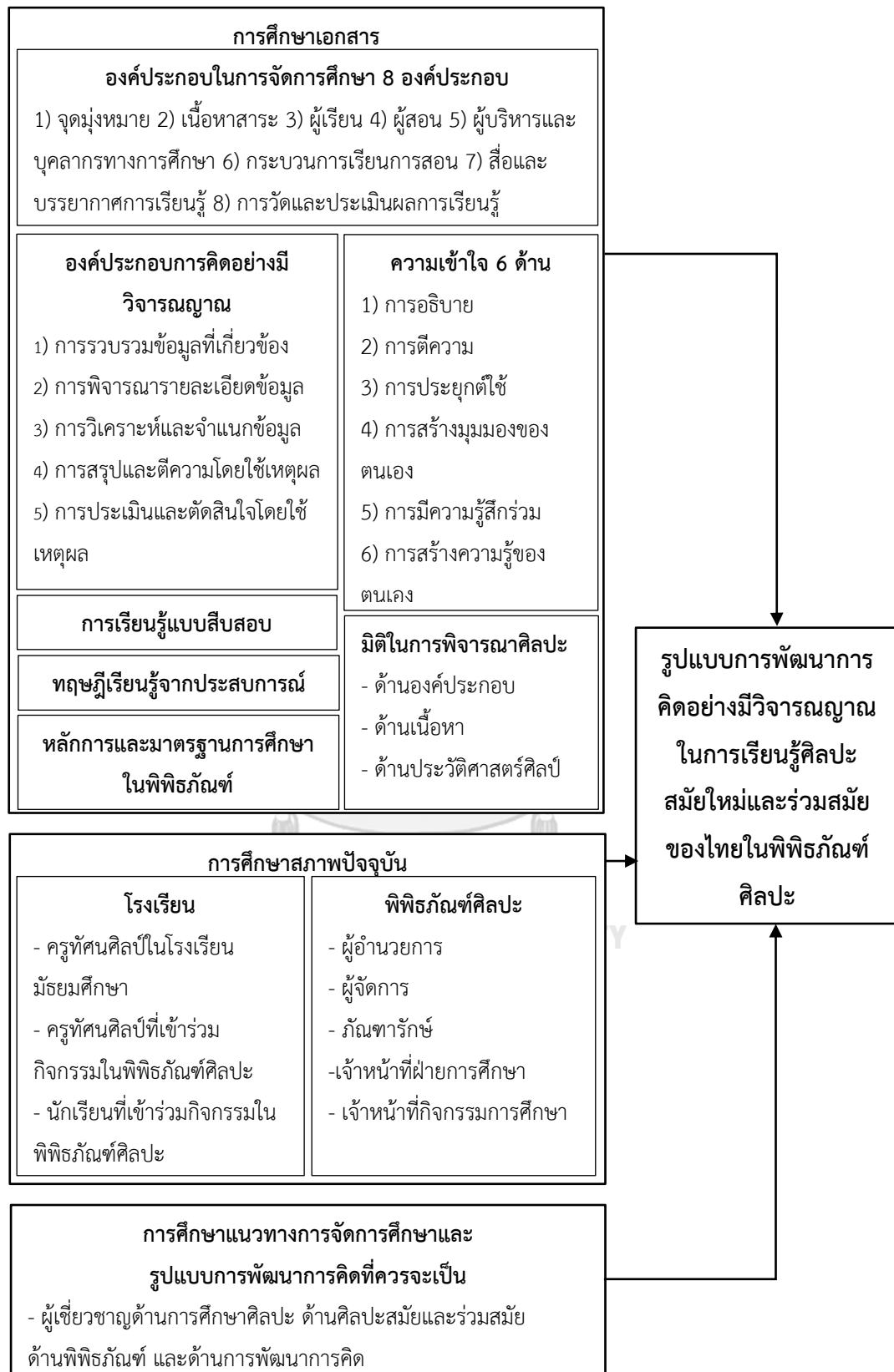
พิพิธภัณฑ์ศิลปะ S.M.A.K. - Stedelijk Museum voor Actuele Kunst ประเทศเบลเยียมจัดกิจกรรม Explore สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยให้เรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างความคิดเห็นของตนเอง และกิจกรรม The Bridge เป็นการเรียนรู้ด้วยการศึกษาความแตกต่าง ความคล้ายคลึง และเนื้อหาเรื่องของศิลปะและศิลปะในอดีตและปัจจุบัน (S.M.A.K., 2018)

หอศิลป์แห่งชาติสิงคโปร์ (National Gallery Singapore) ประเทศสิงคโปร์ จัดกิจกรรมการศึกษาให้แก่แก่นักเรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงครูผู้สอน โดยกิจกรรมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาศึกษามีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้งานศิลปะที่แตกต่างหลากหลาย และพัฒนาความสามารถในการสร้างความเข้าใจและตีความผลงานศิลปะ โดยเชื่อมโยงความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ สังคม และประวัติศาสตร์ แบ่งเป็นกิจกรรมนำชมในประเด็น Art and Voices และ Art and Community และมีโปรแกรมพิเศษในหัวข้อ Student Ambassador Programme เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจศิลปะอย่างลึกซึ้งผ่านผลงานที่จัดแสดง (National Gallery Singapore, 2018)

จากการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณพบว่า พิพิธภัณฑ์จะใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบผ่านการศึกษาดูผลงานจัดแสดงในนิทรรศการและอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานในมิติต่าง ๆ รวมถึงให้ผู้เรียนสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยตนเอง ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจศิลปะผ่านการชมผลงานในนิทรรศการ อภิปรายแสดงความคิดเห็น และสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง

สรุปข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีลักษณะเฉพาะมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย การเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยจำเป็นต้องเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้ชมแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง ซึ่งการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยกระบวนการสืบสอบมีความสำคัญต่อการสร้างความรู้และเข้าใจศิลปะ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ประชาชนไทยเข้าถึงและไม่เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แนวคิด ทฤษฎีเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยองค์ประกอบในการจัดการศึกษา องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทฤษฎีเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้แบบสืบสอบ มิติในการพิจารณาศิลปะ ความเข้าใจ 6 ด้าน และหลักการและมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเริ่มจากการพัฒนารูปแบบ และนำรูปแบบไปทดลองใช้เพื่อประเมินผล ปรับปรุง และนำเสนอรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2.1 การวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยใช้แบบสอบถามจากครูทัศนศิลป์

1.2.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์

1.2.2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2.2.2 การวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์

1.3 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยนำข้อมูลพื้นฐานจากการวิจัยระยะที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ร่างที่ 1

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างและพัฒนาร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.2 การทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการจัด
สนทนากลุ่ม และผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบ

การวิจัยระยะที่ 3 การใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการ
เรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

3.2 การใช้รูปแบบกับตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่ม ในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน เพื่อ
ศึกษาผลการใช้รูปแบบและปรับปรุงแก้ไข

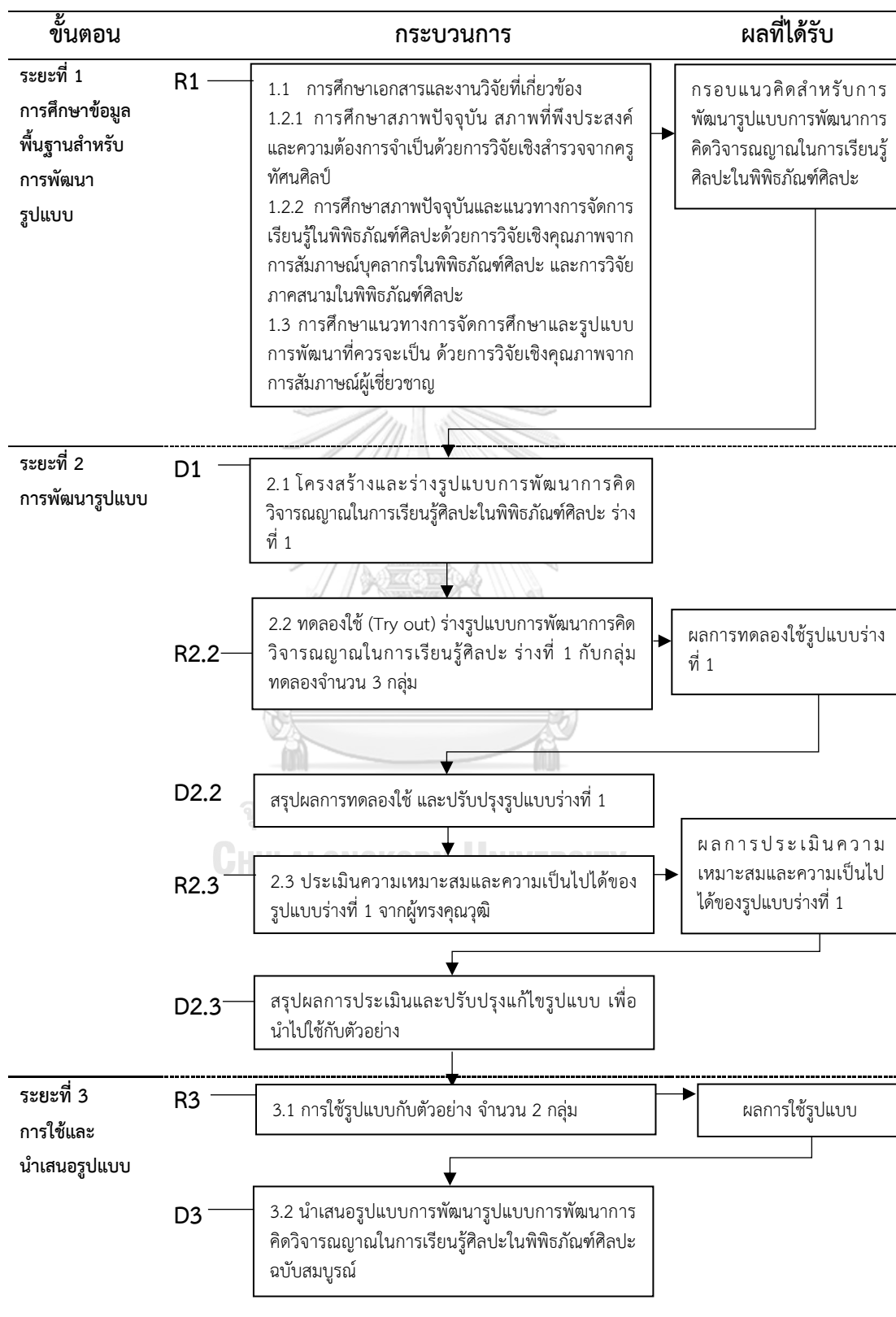
3.2 นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และ
ร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะฉบับสมบูรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบ

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และนักเรียน ครูและเจ้าหน้าที่การศึกษาที่ร่วมกิจกรรมการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.3 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็นจากผู้เชี่ยวชาญ

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศ และกรณีศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เอกสารที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.1 ได้แก่

หนังสือวิชาการ ตำรา งานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศ และกรณีศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2) เครื่องมือที่ใช้การวิจัยระยะที่ 1.1

แบบวิเคราะห์เอกสาร ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบการจัดการศึกษา 8 ประการ และหลักการและมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (American association of museums, 2005) โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาและแหล่งข้อมูล ดังนี้

ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทย
2. แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ศิลปะศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. เอกสารของหน่วยงานระดับนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ เช่น UNESCO ICOM และ American association of museums เป็นต้น
2. เอกสารเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลห้องสมุด และฐานข้อมูลออนไลน์
4. ข้อมูลการลงภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1.1

ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

4) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1.1

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1.1 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย

1.2.1 การวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยใช้แบบสอบถามจากครูทัศนศิลป์

1.2.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

1.2.2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2.2.2 การวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์ โดยลำดับตามขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1.2.1 การวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยใช้แบบสอบถามจากครูทัศนศิลป์

1) ประชากรและตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 1.2.1

ประชากร คือ ครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสาธิตในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) รวมจำนวน 2,418 โรงเรียนทั่วประเทศ

ตัวอย่าง คือ ครูทัศนศิลป์จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียนสาธิตในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% คำนวณขนาดของตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้เท่ากับ 343 และผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดตัวอย่างขึ้นอีกร้อยละ 20 เพื่อชดเชยอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่อาจไม่ครบถ้วน ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีตัวอย่างจำนวน 420 คน เมื่อได้ขนาดของตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 42 เขต แล้วใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากโรงเรียนในเขตพื้นที่ เขตละ 10 โรงเรียน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.2.1

2.1) แบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์

เป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับครูทัศนศิลป์ โดยแบ่งโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	ข้อคำถามแบบเลือกรายการ (Checklist)	ศึกษาข้อมูลและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	1. เพศ 2. อายุ 3. วุฒิการศึกษาสูงสุด 4. ตำแหน่ง

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบ แบบสอบถาม (ต่อ)	ข้อคำถามแบบ เลือกรายการ (Checklist)	เพื่อศึกษา ข้อมูลทั่วไป และสถานภาพ ของผู้ตอบ แบบสอบถาม	ข้อมูลทั่วไป และสถานภาพ ของผู้ตอบ แบบสอบถาม	5. ประสิทธิภาพในปฏิบัติหน้าที่ใน ตำแหน่งปัจจุบัน 6. ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาความรู้ ความเข้าใจศิลปะสมัย ใหม่และร่วมสมัยของไทย 7. ประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ 8. ประสิทธิภาพในการนำผู้เรียนไป เรียนรู้ในพิพิธภัณฑศิลปะ 9. เหตุผลของการนำนักเรียนในความ รับผิดชอบไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑศิลปะ
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่ พึงประสงค์ใน การจัดการ เรียนรู้ศิลปะ สมัยใหม่และ ร่วมสมัยของ ไทย	มาตราประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่ พึงประสงค์ใน การจัดการ เรียนรู้ศิลปะ สมัยใหม่และ ร่วมสมัยของ ไทย	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ตาม องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา 8 องค์ประกอบ	<p>1.การกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา</p> <p>1.1 การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจประวัติศาสตร์ รูปแบบเทคนิค และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยไทย</p> <p>1.2 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยในพิพิธภัณฑ</p> <p>1.3 การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย</p> <p>1.4 การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลปะ</p> <p>2.การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้</p> <p>2.1 ประวัติศาสตร์ รูปแบบ และเทคนิคการสร้างสรรคศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย</p> <p>2.2 วิธีการเรียนรู้และปฏิบัติตนในพิพิธภัณฑศิลปะ</p>

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย (ต่อ)	มาตราประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ตาม องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา 8 องค์ประกอบ และทักษะการ คิดอย่างมี วิจารณญาณ 5 องค์ประกอบ	<p>2.3 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย</p> <p>2.4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ</p> <p>3. คุณลักษณะของนักเรียน</p> <p>3.1 สนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย</p> <p>3.2 มีความรู้ เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย</p> <p>3.3 สนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ</p> <p>3.4 มีทักษะการแสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูล</p> <p>3.5 มีทักษะการใช้เหตุผล พิจารณาความน่าเชื่อถือข้อมูล</p> <p>3.6 มีทักษะการวิเคราะห์ จำแนกข้อมูล และกำหนดข้อสันนิษฐาน</p> <p>3.7 มีทักษะการเลือกและการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล</p> <p>4. คุณลักษณะของครูทัศนศิลป์</p> <p>4.1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย</p> <p>4.2 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และทฤษฎีด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย</p> <p>4.3 ความสามารถในการถ่ายทอดหลักการปฏิบัติงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย</p>

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย (ต่อ)	มาตราประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ตาม องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา 8 องค์ประกอบ และหลักการ จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการ คิดอย่างมี วิจารณญาณ	4.4 ความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่และ ร่วมสมัย 4.5 ความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการ พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย 4.6 ความสามารถในการพัฒนาทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย 4.7 ความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการ พัฒนาการของสมองส่วนบริหารจัดการ (Executive Functions, EF) 4.8 วิเคราะห์ความแตกต่างทาง ความสามารถของผู้เรียนรายบุคคล
				<p>5.คุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน</p> <p>5.1 ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะ</p> <p>5.2 ผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมทุกสาระการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน</p> <p>5.3 ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ</p> <p>5.4 ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ</p> <p>5.5 บุคลากรทางการศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดเรียนรู้ศิลปะ</p>
				<p>6. กระบวนการจัดการเรียนการสอนในการเรียนรู้ศิลปะ</p> <p>6.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน</p>

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย (ต่อ)	มาตราประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ตาม องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา 8 องค์ประกอบ และหลักการ จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการ คิดอย่างมี วิจารณญาณ	6.2 การให้ผู้เรียนได้พูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ 6.3 การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ กำหนดประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ ในการเรียนรู้ 6.4 การจัดการเรียนรู้ที่เน้น กระบวนการคิดด้วยการตั้งคำถาม 6.5 การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อ ประเด็นปัญหา 6.6 การกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความจำ หรือข้อมูลจากประสบการณ์ที่ผ่านมาใน การเรียนรู้ 6.7 การให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม 6.8 การฝึกการยับยั้งชั่งใจ การยืดหยุ่น ความคิด และการควบคุมอารมณ์ของ นักเรียนในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น 6.9 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง 6.10 การฝึกให้ผู้เรียนใส่ใจจดจำ และ การมุ่งเป้าหมายในการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง 6.11 การให้ผู้เรียนริเริ่ม วางแผนและ การจัดระบบดำเนินการด้วยตนเอง 6.12 การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลและ สรุปผลการเรียนรู้ 6.13 การให้ผู้เรียนประเมินและ ตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล โดยคำนึง การนำไปใช้และผลที่ตามมา 6.14 การให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ชิ้นงาน ของตนเองจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา 6.15 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ผลการเรียนรู้

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย (ต่อ)	มาตราประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ตาม องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา 8 องค์ประกอบ และหลักการ จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการ คิดอย่างมี วิจารณญาณ	6.16 การให้ผู้เรียนกำหนดประเด็น ปัญหาที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบ 6.17 ผู้สอนมีการวัด ประเมินผล และ ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน 7.การจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และ กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ 7.1 การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่ หลากหลายและเพียงพอ 7.2 การใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการ เรียนรู้ 7.3 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับวัยและช่วงชั้นของผู้เรียน วิธีการเรียนการสอน และเนื้อหาของ บทเรียน 7.4 การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ห้องสมุด ชุมชน เป็นต้น 7.5 การเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้าน ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมา ให้ความรู้ในห้องเรียน 7.6 การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนทรัพยากร การเรียนรู้ และวิทยากร ระหว่าง โรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 7.7 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัยร่วมกัน ระหว่าง โรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 8.การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ศิลปะ 8.1 มีการวัดและประเมินความรู้ ความ เข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และทฤษฎีศิลปะ

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย (ต่อ)	มาตรฐาน ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ตาม องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา 8 องค์ประกอบ	8.2 มีการวัดและประเมินการเห็นคุณค่า และตระหนักซาบซึ่งต่อผลงานศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัย 8.3 มีการวัดและประเมินทักษะปฏิบัติ การสร้างสรรค์ศิลปะ 8.4 มีการวัดและประเมินพฤติกรรม และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณใน การเรียนรู้ 8.5 มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามสภาพจริง 8.6 มีการกำหนดเกณฑ์ประเมินผลการ เรียนรู้ (Rubrics) 8.7 มีการใช้เครื่องมือประเมินผลการ เรียนรู้ที่หลากหลาย 8.8 มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุง การจัดการศึกษาทางด้านศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัย
ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ต่อ การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	มาตรฐาน ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ต่อ การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ โดย พิจารณาจาก กิจกรรมด้าน การศึกษาของ พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	1. การจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัยหลากหลาย ประเภท 2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับแต่ละวัย และเนื้อหาของ นิทรรศการ 3. ให้ผู้เข้าชมสามารถพูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระต่อ ผลงานจัดแสดง 4. มีจัดบรรยายหรืออบรมเชิงปฏิบัติการ จากศิลปิน หรือผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัย 5. มีการบริการนำชมผลงานศิลปะโดย เจ้าหน้าที่

ตารางที่ 7 โครงสร้างของแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	รูปแบบ	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ต่อ การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	มาตรฐาน ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งการ เก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ สภาพ ปัจจุบันและ สภาพที่พึง ประสงค์	เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง ประสงค์ต่อ การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	การประเมิน การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ โดย พิจารณาจาก กิจกรรมด้าน การศึกษาของ พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	6. มีการใช้สื่อสารสนเทศสมัยใหม่ ประกอบการชมนิทรรศการ 7. มีการจัดชั้นเรียนในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 8. มีการสาธิตการสร้างสรรค์การทำงาน ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย 9. มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อส่งเสริม งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัย 10. มีสื่อการเรียนรู้หลากหลายประเภท และมีความเหมาะสมกับแต่ละวัย 11. การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ นิตาน ฯลฯ เป็นสื่อการเรียนรู้ 12. การใช้สื่อวีดิทัศน์ในการเรียนรู้ เช่น สไลด์ ภาพยนตร์ 13. การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการเรียนรู้ 14. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับวัย 15. การสร้างความร่วมมือในการจัดการ เรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
ตอนที่ 4 ความ คิดเห็นต่อการ เรียนรู้ศิลปะ สมัยใหม่และ ร่วมสมัยของ คนไทยใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	คำถาม ปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) ชนิดความเรียง	เพื่อศึกษา ความคิดเห็น ของครู ทัศนศิลป์ต่อ การเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทยใน พิพิธภัณฑ์	ความคิดเห็น ของครู ทัศนศิลป์ต่อ การเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทยใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	1. ประโยชน์และมีความจำเป็นของ พิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อการจัดการศึกษา ทางด้านศิลปะ 2. ปัญหาและอุปสรรคของการใช้ พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะ 3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.2.1

3.1) นำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านพิพิธภัณฑสถาน ด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ด้านการพัฒนาการคิด และด้านการใช้ภาษาไทย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษา

3.2) การนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ค่าดัชนีที่ได้ควรมีค่า ≥ 0.50 ขึ้นไป จึงจะแสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) โดยพบว่า แบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ มีค่าดัชนี IOC อยู่ในช่วง 0.6-1.00 ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง

3.3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ที่ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในด้านภาษา แล้ววิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (α -Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามฉบับดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1.2.1

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2560 ถึง 30 มิถุนายน 2560 โดยดำเนินการติดต่อประสานงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ทั้งหมด 42 เขต เพื่อนำแบบสอบถาม จดหมายขอความร่วมมือ คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม และซองสำหรับส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัย ส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้ง 42 เขต เขตละ 10 ชุด เพื่อส่งไปยังโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาผ่านผู้จัดหมายส่วนตัวของโรงเรียน

5) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1.2.1

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ จำแนกตามรูปแบบของคำถามดังนี้

5.1.1) ข้อคำถามแบบเลือกรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ

5.1.2) ข้อคำถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าคะแนนของคำตอบแต่ละข้อตามเกณฑ์ต่อไปนี้

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพปัจจุบัน”

ระดับ 5 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพที่พึงประสงค์”

ระดับ 5 หมายถึง	พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	ไม่พึงประสงค์ หรือควรมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

เกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิตของสภาพปัจจุบัน

4.50 - 5.00	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิตของสภาพที่พึงประสงค์

4.50 - 5.00	หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง ไม่พึงประสงค์ หรือควรมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

5.1.3) คำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาเพื่อหาค่าความถี่

1.2.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และการวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2.2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1) ประชากรและตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.1

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ และภัณฑารักษ์ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกบุคลากรจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ที่มีการจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่ และ/หรือผลงานศิลปะร่วมสมัยของไทย และมีหน่วยงานด้านการศึกษาและ/หรือมีการบริการด้านการศึกษา จำนวน 7 แห่ง แห่งละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 7 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.1

เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยแบ่งโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตารางที่ 8 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์สำหรับบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ประเด็นที่ศึกษา	วัตถุประสงค์	ข้อคำถาม
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์	เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของ ผู้ที่ ได้ รับ การ สัมภาษณ์	ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์: ตำแหน่ง หน่วยงาน ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดกิจกรรมทางการศึกษาของหน่วยงาน 2. แนวทางหรือรูปแบบในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา 3. การให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 4. จุดเด่นของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะ 5. จุดอ่อนหรือข้อจำกัดของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 6. โอกาสหรือปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 7. ปัญหาหรืออุปสรรคของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ตารางที่ 8 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์สำหรับบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	วัตถุประสงค์	ข้อคำถาม
<p>ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)</p>	<p>เพื่อศึกษามุมมองของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อแนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ และ การดำเนินงานตามหลักการและมาตรฐานการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. หากมีการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ควรใช้ผลงานศิลปะชิ้นใด ของศิลปินท่านใด 2. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรเป็นเช่นใด 3. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 4. ความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 5. การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 6. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยที่ควรจะเป็น 7. องค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 8. จุดประสงค์สำคัญ/สิ่งที่ควรเน้นย้ำ ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 9. อุปสรรคของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย 10. หลักการดำเนินงานเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ <ol style="list-style-type: none"> 10.1 การเข้าถึงได้ (Accessibility) คือ การพัฒนาระดับการเข้าถึงเนื้อหาในการจัดแสดง 10.2 ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ การพัฒนาความรู้ให้ครอบคลุมงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ 10.3 การเป็นกระบอกเสียงให้แก่ผู้ชม (Advocacy) คือ การส่งเสริมให้งานการศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์
<p>ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</p>	<p>เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเพิ่มเติม</p>	<p>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ</p>

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.1

3.1) นำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านพิพิธภัณฑศาสตร์ ด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ด้านการพัฒนาการคิด และด้านการใช้ภาษาไทย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษา

3.2) การนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ค่าดัชนีที่ได้ควรมีค่า ≥ 0.50 ขึ้นไป จึงจะแสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) โดยพบว่า แบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนี IOC อยู่ในช่วง 0.6-1.00 ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง

3.3) ผู้วิจัยปรับความชัดเจนของการใช้ภาษาของแบบสัมภาษณ์สำหรับบุคลากรในพิพิธภัณฑศาสตร์ศิลปะ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.1

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑศาสตร์ศิลปะ ระหว่างวันที่ 21 พฤษภาคม 2560 ถึง 31 กรกฎาคม 2560 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.2.1) ผู้วิจัยดำเนินการเลือกพิพิธภัณฑศาสตร์และหอศิลป์ที่มีการจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และ/หรือผลงานศิลปะร่วมสมัยของไทย และมีหน่วยงานด้านการศึกษาและ/หรือมีการบริการด้านการศึกษา เพื่อติดต่อขอความร่วมมือในการวิจัย

4.2.2) ผู้วิจัยทำจดหมายขอความร่วมมือและตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ ส่งไปยังพิพิธภัณฑศาสตร์ศิลปะ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยอย่างเป็นทางการ พร้อมนัดหมายวันเวลาที่จะเข้าไปเก็บข้อมูล

4.2.3) ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในพิพิธภัณฑศาสตร์ศิลปะตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้ ดังนี้

21 พฤษภาคม 2560	สัมภาษณ์ผู้จัดการ หอศิลป์เอมเจริญ
29 พฤษภาคม 2560	สัมภาษณ์ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน จังหวัดกระบี่ ณ หอศิลป์อันดามัน
8 มิถุนายน 2560	สัมภาษณ์ผู้อำนวยการหอศิลป์ริมน่าน
11 มิถุนายน 2560	สัมภาษณ์ภัณฑารักษ์ชำนาญการ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์
14 มิถุนายน 2560	สัมภาษณ์ผู้อำนวยการหอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร
23 มิถุนายน 2560	สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร
31 กรกฎาคม 2560	สัมภาษณ์ภัณฑารักษ์หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

5) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.1

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม และจัดหมวดหมู่เพื่อหาค่าความถี่

1.2.2.2 การวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์

1) ประชากรและตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.2

ประชากร คือ นักเรียน ครูทัศนศิลป์ และเจ้าหน้าที่การศึกษา ในกิจกรรมการศึกษานิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตัวอย่าง คือ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2560 จำนวน 40 คน จากโรงเรียน 20 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน ได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิ แล้วใช้การสุ่มแบบง่าย

ครูทัศนศิลป์ที่นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จำนวน 20 คน จากโรงเรียน 20 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน ได้จากการสุ่มแบบแบบชั้นภูมิ

เจ้าหน้าที่การศึกษาในกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ จำนวน 6 คน จากกิจกรรมนำชมและศิลปะปฏิบัติ กิจกรรมละ 3 คน ได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิตามกิจกรรม แล้วใช้การสุ่มแบบง่าย

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.2

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยกำหนดเฉพาะหัวข้อหลัก ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกในการวิจัยภาคสนาม โดยแบ่งโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 9 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

ประเด็นที่ศึกษา	วัตถุประสงค์	ข้อคำถาม
แบบสัมภาษณ์สำหรับนักเรียน		
พื้นฐานการเรียนรู้ศิลปะในโรงเรียน	เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ศิลปะในโรงเรียน	กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะที่โรงเรียน
ประสบการณ์การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของนักเรียน	เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของนักเรียน	ประสบการณ์การเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ทั่วไป และพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
ความรู้สึกที่มีต่อโครงการ	เพื่อศึกษามุมมองของนักเรียนที่มีกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ	ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโครงการ
ประสบการณ์ที่ได้รับจากการร่วมโครงการ	เพื่อศึกษาประสบการณ์ที่ได้รับจากการร่วมโครงการ	ประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้รับจากการร่วมโครงการ

ตารางที่ 9 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษานิเทศการ (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	วัตถุประสงค์	ข้อคำถาม
แบบสัมภาษณ์สำหรับครูทัศนศิลป์		
ประสบการณ์การนำนักเรียนเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ	เพื่อศึกษาประสบการณ์ของครูทัศนศิลป์ในการนำนักเรียนเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน	ประสบการณ์ของครูทัศนศิลป์ในการนำนักเรียนเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ
ความเชื่อมโยงของกิจกรรมกับหลักสูตร	เพื่อศึกษามุมมองของครูเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมกับหลักสูตรการศึกษา	ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมกับหลักสูตรการศึกษา
ความรู้สึกที่มีต่อโครงการ	เพื่อศึกษาความรู้สึกของครูที่มีต่อโครงการ	ความรู้สึกของครูที่มีต่อโครงการ
แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่การศึกษา		
การเตรียมพร้อมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา	เพื่อศึกษาการเตรียมพร้อมผู้ปฏิบัติงานในกิจกรรมการศึกษานิเทศการ	การเตรียมพร้อมผู้ปฏิบัติงานในกิจกรรมการศึกษานิเทศการ
การดำเนินกิจกรรมการศึกษานิเทศการ	เพื่อศึกษาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการศึกษา	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการศึกษานิเทศการ
ความรู้สึกจากการปฏิบัติหน้าที่	เพื่อศึกษาความรู้สึกของเจ้าหน้าที่การศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่	ความรู้สึกของเจ้าหน้าที่การศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.2

3.1) นำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านพิพิธภัณฑสถาน ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ด้านการพัฒนาการคิด และด้านการใช้ภาษาไทย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษา

3.2) การนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ค่าดัชนีที่ได้ควรมีค่า ≥ 0.50 ขึ้นไป จึงจะแสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) โดยพบว่า แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษานิเทศการ มีค่าดัชนี IOC อยู่ในช่วง 0.6-1.00 ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง

3.3) ผู้วิจัยปรับความชัดเจนของการใช้ภาษาของแบบสัมภาษณ์สำหรับบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.2

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2560 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.3.1) ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อขอเข้าสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

4.3.2) ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

5) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1.2.2.2

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์

1.3 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็นจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1) ตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 1.3

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ ด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษา ด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย และด้านการพัฒนาทักษะการคิด ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ หรือศิลปศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์การสอนศิลปศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษา หรือการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานหรือการสอนเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ จำนวน 2 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีผลงานวิชาการด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย จำนวน 2 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทักษะการคิด เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ หรือมีผลงานวิชาการด้านการพัฒนาทักษะการคิด หรือมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาทักษะการคิด จำนวน 2 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1.3

เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็น โดยแบ่งโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตารางที่ 10 โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นที่ศึกษา	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	ข้อคำถาม
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์	เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	1. ตำแหน่ง หน่วยงาน 2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่
ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็น	การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะตามองค์ประกอบ องค์ประกอบ การจัด การศึกษา 8 องค์ประกอบ	1. มุมมองต่อพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2. วิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ 3. องค์ประกอบของการจัดการศึกษา 4. จุดประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษา 5. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6. องค์ประกอบของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 7. สื่อและอุปกรณ์ 8. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 9. การประเมินผลการเรียนรู้ 10. บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 11. ปัจจัยเสริมที่เกี่ยวข้อง
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบ	ศึกษาความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบ

3) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

3.1) นำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย และด้านการใช้ภาษาไทย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษา

3.2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ค่าดัชนีที่ได้ควรมีค่า ≥ 0.50 ขึ้นไป จึงจะแสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) โดยแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนี IOC อยู่ในช่วง 0.66-1.00 ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับภาษาของข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2560 ถึง 15 พฤศจิกายน 2560 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และติดต่อขอความร่วมมือในการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยทำจดหมายขอความร่วมมือ ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามครูทัศนศิลป์ ผลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยอย่างเป็นทางการ พร้อมนัดหมายวันเวลาที่จะเข้าไปเก็บข้อมูล

4.3 ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในพิพิธภัณฑ์ศิลปะตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้

5) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่จำแนกตามเนื้อหาเพื่อหาความถี่

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยนำข้อมูลพื้นฐานจากการวิจัยระยะที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ร่างที่ 1 โดยการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างและพัฒนาร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.2 การทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการจัดสนทนากลุ่ม และผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบ

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบมาวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ เป็นโครงสร้างของรูปแบบ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย หลักการ เนื้อหา มิติการคิด กระบวนการเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ และกลไกสนับสนุนรูปแบบ โดยมีรายละเอียดการสังเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 11 รายละเอียดการสังเคราะห์ข้อมูลขององค์ประกอบรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบ	ข้อมูลที่ใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูล
หลักการ	1. ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ แนวคิดในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
เนื้อหา	1. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
มิติการคิด	1. หลักการในการพิจารณาผลงานศิลปะ 2. ข้อมูลจากการสอบถามครูทัศนศิลป์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
กระบวนการเรียนรู้	1. หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
พฤติกรรมการเรียนรู้	1. แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมเพื่อสื่อถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง 2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ	1. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และวิจัยภาคสนาม
กลไกสนับสนุนรูปแบบ	1. หลักการ และมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ 2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และวิจัยภาคสนาม

2.2 การทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1) ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร คือ กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เข้าชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตัวอย่าง คือ กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เข้าชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ที่ได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา (สกอ.) 14 คน

กลุ่มที่ 2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 20 คน

กลุ่มที่ 3 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 18 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 2.1) คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ
- 2.2) ใบงานกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ
- 2.3) คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียน
- 2.4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน
- 2.5) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.6) แบบสัมภาษณ์นักเรียนและครูที่เข้าร่วมกิจกรรม

2.1) คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ เป็นเครื่องมือประกอบการจัดกิจกรรมตามรูปแบบพัฒนาขึ้นจากหลักการของรูปแบบ โดยแบ่งโครงสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ตารางที่ 12 โครงสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

องค์ประกอบ	รายละเอียด
1. สาระสำคัญของนิทรรศการ	เนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับนิทรรศการ รายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาและสถานที่จัดนิทรรศการ
2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ
3. กลุ่มเป้าหมาย	1. กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2. จำนวนนักเรียนสูงสุดต่อกลุ่ม 3. จำนวนเจ้าหน้าที่ต่อกลุ่ม

ตารางที่ 12 โครงสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานិพนธ์การ

องค์ประกอบ	รายละเอียด
4. กระบวนการเรียนรู้	ลักษณะของกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้: ขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
5. สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้	สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้
6. กิจกรรมเสนอแนะ	กิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ กิจกรรมสำหรับฝึกทักษะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบคำถามในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ โดยแบ่งโครงสร้างตามองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 13 กรอบคำถามในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ข้อความ (ภาษาทางการ)	ข้อความ (ภาษาไม่เป็นทางการ)
1. การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - คุณเห็นงานศิลปะประเภทใดบ้างในนิพนธ์การ - นิพนธ์การมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร 	<ul style="list-style-type: none"> - น้อง ๆ เห็นงานศิลปะอะไรในนิพนธ์การบ้าง - นิพนธ์การนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร
2. การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - ศิลปินใช้ เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว อย่างไร - งานศิลปะชิ้นนี้สร้างจากอะไร - ศิลปินใช้เทคนิคการสร้างงานอย่างไร - งานศิลปะชิ้นนี้มีรายละเอียดเพิ่มเติมอะไรหรือไม่ - ศิลปินจัดองค์ประกอบงานอย่างไร ส่วนใดเป็นจุดเด่นของงาน - ศิลปินที่สร้างงานนี้คือใคร - งานศิลปะชิ้นนี้ชื่อว่าอะไร - งานศิลปะชิ้นนี้สร้างขึ้นในปีใด - คุณดูข้อมูลเกี่ยวกับงานจากที่ใด - คุณจะหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ใด 	<ul style="list-style-type: none"> - น้องดูว่า ศิลปินใช้ เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว ยังไงบ้าง - งานนี้สร้างจากอะไร ใช้อะไรทำ - งานนี้สร้างขึ้นมายังไง ทำยังไง - น้องคิดว่า งานชิ้นนี้มีรายละเอียดอะไรอีกไหม - น้องคิดว่า องค์ประกอบของงานเป็นยังไง ตรงไหนเด่น - ใครสร้างงานนี้ - งานนี้ชื่ออะไร - งานนี้สร้างปีไหน - น้องดูข้อมูลเกี่ยวกับงานจากที่ไหน - เราจะหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ไหน

ตารางที่ 13 กรอบคำถามในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ
ในพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

องค์ประกอบการคิด อย่างมีวิจารณญาณ	ข้อคำถาม (ภาษาทางการ)	ข้อคำถาม (ภาษาไม่เป็นทางการ)
3.การวิเคราะห์และ จำแนกข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - งานชิ้นนี้จัดเป็นงานศิลปะประเภทใด - คุณคิดว่า งานชิ้นนี้มีความคล้ายคลึงกับงานชิ้นใดในนิทรรศการ - คุณคิดว่า งานชิ้นนี้มีความแตกต่างกับงานชิ้นใดในนิทรรศการ - งานชิ้นนี้มีความคล้ายคลึงกับงานศิลปะตะวันตกในยุคหรือรูปแบบใด 	<ul style="list-style-type: none"> - งานชิ้นนี้เป็นศิลปะประเภทไหน - นื่องคิดว่า งานนี้คล้ายงานไหนในนิทรรศการ - นื่องคิดว่า งานนี้ต่างจากงานไหนในนิทรรศการ - งานนี้คล้ายกับงานศิลปะตะวันตกยุคไหน หรือแบบไหน
4.การสรุปและตีความ โดยใช้เหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - คุณคิดว่า ศิลปินต้องการสื่อสารอะไรกับเรา เพราะอะไร - คุณคิดว่า ส่วนใดของงานชิ้นนี้มีความสำคัญมากที่สุด เพราะอะไร - คุณจะอธิบายผลงานชิ้นนี้ให้เพื่อนฟังอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - นื่องคิดว่า ศิลปินอยากจะสื่อสารอะไร อยากบอกอะไร เพราะอะไร - นื่องคิดว่า ตรงไหนในงานชิ้นนี้ที่สำคัญที่สุด เพราะอะไร - นื่องจะอธิบายงานนี้ให้เพื่อนฟังยังไง
5.การประเมินและ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - คุณคิดว่า งานชิ้นนี้ ดี หรือ ไม่ดี อย่างไร - หากคุณจะสร้างงานชิ้นนี้ใหม่จะทำอย่างไร - คุณได้รับแง่คิด หรือความรู้ใหม่ จากการชมนิทรรศการนี้ 	<ul style="list-style-type: none"> - นื่องคิดว่า งานนี้ดี ไม่ดี ยังไง - ถ้าต้องทำงานนี้ใหม่ จะทำยังไง - นื่องได้แง่คิด หรือความรู้ใหม่จากการดูนิทรรศการบ้าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2) ใบบงานกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

ใบบงานประกอบกิจกรรมการศึกษานิทรรศการแบ่งโครงสร้างเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ตารางที่ 14 โครงสร้างใบบงานกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

องค์ประกอบการ คิดอย่างมี วิจารณญาณ	มิติการคิด	กระบวนการเรียนรู้	ข้อคำถาม
1. การรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - องค์ประกอบ - มโนทัศน์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การทำความเข้าใจศิลปะ - การสร้างงานศิลปะ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณคาดหวังอะไรจากการชมนิทรรศการนี้ 2. เมื่อมองไปรอบ ๆ นิทรรศการนี้ คุณเห็นงานศิลปะอะไรบ้าง 3. คุณประทับใจศิลปะชิ้นใด เมื่อได้ชมนิทรรศการนี้ ให้วาดลงในกรอบ

ตารางที่ 14 โครงสร้างใบงานกิจกรรมการศึกษานิทรรศการตามองค์ประกอบการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ (ต่อ)

องค์ประกอบการ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ	มิติการคิด	กระบวนการ เรียนรู้	ข้อคำถาม
2. การพิจารณา รายละเอียดของ ข้อมูล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- การทำความเข้าใจศิลปะ	4. งานศิลปะชิ้นนี้สร้างจากอะไร 5. ศิลปินใช้เทคนิคในการสร้างผลงานอย่างไร 6. ศิลปินใช้ เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว อย่างไร 7. ดูป้ายอธิบายผลงานนี้ว่ามีข้อมูลอะไรบ้าง
3. การวิเคราะห์ และจำแนกข้อมูล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- การทำความเข้าใจศิลปะ	8. งานที่คล้ายกับงานชิ้นนี้ 9. งานที่แตกต่างจากงานชิ้นนี้ 10. งานชิ้นนี้คล้ายคลึงกับศิลปะตะวันตกยุคใด หรือ รูปแบบใด
4. การสรุปและ ตีความโดยใช้ เหตุผล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- การทำความเข้าใจศิลปะ - การแสดงความคิดเห็น	11. ศิลปินต้องการสื่อสารอะไร 12. ทำไมงานนี้ถึงมาจัดแสดงในนิทรรศการนี้ 13. มีคำถามอะไร จะถามศิลปินบ้างไหม 14. ประทับใจงานนี้เพราะอะไร
5. การประเมิน และ ตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- การทำความเข้าใจศิลปะ - การแสดงความคิดเห็น - การสร้างงานศิลปะ	15. งานชิ้นนี้จะพูดคุยกับงานชิ้นใด 16. เขาคุยเรื่องอะไรกัน 17. ถ้างานชิ้นนี้เป็นเครื่องดนตรี จะเป็นเครื่อง ดนตรีอะไร 18. อธิบายงานชิ้นนี้ให้เพื่อนฟังได้อย่างไร 19. บอกความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับ 20. แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้วิจัยนำใบงานไปตรวจสอบความเหมาะสมด้านการใช้ภาษา จากผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้
 ภาษาไทย และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงใบงาน

2.4) คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียน

เป็นคู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียน ใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ตาม
 รูปแบบ โดยแบ่งโครงสร้างของคู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียนออกเป็น 4 ส่วน คือ

- 1) ลำดับเวลา (Timeline) พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย และตะวันตก
- 2) พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย
- 3) พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของตะวันตก

4) มารยาทในการเข้าชมศิลปะ

2.5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

เป็นเป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ โดยนำกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบมาใช้ในการกำหนดประเด็นในการสอบถามความพึงพอใจ

2.6) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแบ่งเป็น 2 ชุด คือ 2.6.1) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และ 2.6.2) แบบสังเกตภาพรวมของกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ กระบวนการเรียนรู้และพฤติกรรมแสดงความเข้าใจอย่างแท้จริง (Six facets of understanding) มาสังเคราะห์เป็นประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 15 ประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

พฤติกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบการคิด					กระบวนการเรียนรู้			พฤติกรรมความเข้าใจ					
	รวบรวมข้อมูล	พิจารณารายละเอียด	วิเคราะห์ข้อมูล	ตีความข้อมูล	ประเมิน ตัดสินใจ	ทำความเข้าใจ	แสดงความคิดเห็น	สร้างงานศิลปะ	อธิบาย	ตีความ	ประยุกต์ใช้	แสดงมุมมอง	ความรู้สึกร่วม	สร้างองค์ความรู้
แสดงความสนใจกับการชมนิทรรศการ	/					/			/					
ตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน		/				/			/					
ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย		/				/			/	/	/			
พูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับวิทยากร			/	/		/	/		/	/	/	/	/	
พูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับเพื่อน			/	/		/	/		/	/	/	/	/	
รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			/	/		/	/						/	

ตารางที่ 15 ประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ (ต่อ)

พฤติกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบการคิด					กระบวนการเรียนรู้			พฤติกรรมความเข้าใจ					
	รวบรวมข้อมูล	พิจารณารายละเอียด	วิเคราะห์ข้อมูล	ตีความข้อมูล	ประเมิน ตัดสินใจ	ทำความเข้าใจ	แสดงความคิดเห็น	สร้างงานศิลปะ	อธิบาย	ตีความ	ประยุกต์ใช้	แสดงมุมมอง	ความรู้สึกร่วม	สร้างองค์ความรู้
พูดเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนหรือกิจกรรมกับความคิด และ/หรือประสบการณ์ของตนเองได้			/	/			/				/	/		/
สามารถถ่ายทอดและนำเสนอแนวความคิดของตนเอง					/	/	/	/			/	/		/
สร้างงานศิลปะของตนเองได้					/	/	/	/			/			/

2.6.2) **แบบสังเกตภาพรวมของกิจกรรม** เป็นแบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวม เพื่อให้ผู้วิจัยเห็นภาพรวมของกิจกรรม และเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนารูปแบบ

2.7) แบบสัมภาษณ์นักเรียนและครูที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยกำหนดเฉพาะหัวข้อหลัก เพื่อสะท้อนคิดเกี่ยวกับกิจกรรม ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากนักเรียนและครูที่เข้าร่วมกิจกรรม

3) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้ร่างรูปแบบ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2.1 ไปตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเครื่องมือวิจัย 2.1 รูปแบบการเรียนรู้ 2.2 คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.3 ใบงานกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 2.4 คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียน ไปตรวจสอบคุณภาพด้วยการทดลองใช้รูปแบบ (Try out) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบและปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัย 2.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน และ 2.6 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Item Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนี IOC อยู่ในช่วง 0.66-1.00 ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง

4) การดำเนินการทดลองใช้ร่างรูปแบบ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้ร่างรูปแบบกับกลุ่มทดลองจำนวน 3 กลุ่ม ระหว่างวันที่ 8 – 21 กุมภาพันธ์ 2561 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

4.1) ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับพิพิธภัณฑสถานศิลปะ โดยส่งร่างรูปแบบและรายละเอียดของกิจกรรม พร้อมขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาพิพิธภัณฑสถานเพื่อเตรียมเจ้าหน้าที่นำชมเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ

4.2) ผู้วิจัยทำจดหมายขอความร่วมมือ คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิเทศการ ใบงานกิจกรรม และคู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะสำหรับนักเรียน ส่งไปยังพิพิธภัณฑสถานศิลปะ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยอย่างเป็นทางการ

4.3) ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ ให้แก่ วิทยากร เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา เจ้าหน้าที่นำชม และผู้สังเกตการณ์ เพื่อเตรียมพร้อมในการจัดกิจกรรม

4.4) ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยส่งจดหมายขอความร่วมมือ คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิเทศการ ใบงานกิจกรรม และคู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะสำหรับนักเรียนไปยังโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยอย่างเป็นทางการ พร้อมนัดหมายวันเวลาที่จะนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ

4.5) ผู้วิจัยประสานงานไปยังพิพิธภัณฑสถานศิลปะเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวันเวลาที่นัดหมายกับครูทัศนศิลป์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 16 รายละเอียดของกลุ่มทดลอง นิเทศการ และวันเวลา ในการทดลอง

กลุ่มทดลอง	นิเทศการ	วัน-เวลา
กลุ่มที่ 1 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสาธิตสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 14 คน	นิเทศการ “อีสานสามัญ” จัดแสดงศิลปะ ร่วมสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมอีสาน หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร	8 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 13.30-15.00 น. รวม 1.30 ชั่วโมง
กลุ่มที่ 2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน	นิเทศการ “อีสานสามัญ” จัดแสดงศิลปะ ร่วมสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมอีสาน หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร	14 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 13.00-15.30 น. รวม 2 ชั่วโมง
กลุ่มที่ 3 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 20 คน	นิเทศการ “อีสานสามัญ” จัดแสดงศิลปะ ร่วมสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมอีสาน หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร	21 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 13.00-15.30 น. รวม 2 ชั่วโมง

4.6) ขั้นตอนดำเนินการทดลอง แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนเรียน ขั้นการเรียนรู้ และขั้นสรุปและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 17 ขั้นตอนดำเนินการทดลองใช้ร่างรูปแบบ

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	เครื่องมือ	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	นาที
ขั้นก่อนเรียน	เพื่ออธิบายกำหนดการและนำขมนิทรรศการโดยภาพรวม	- วิทยากรอธิบายกำหนดการ และมารยาทการขมนิทรรศการ - วิทยากรนำขมนิทรรศการ พร้อมอธิบายรายละเอียดของผลงาน	ผลงานในนิทรรศการ	วิทยากร นักเรียน ครูผู้สอน ผู้สังเกต	30
ขั้นการเรียนรู้	เพื่อให้ นักเรียนฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะจากการขมนิทรรศการผ่านกระบวนการทำความเข้าใจ ศิลปะ อภิปราย แสดงความคิดเห็น และสร้างงานศิลปะ	- วิทยากรอธิบายการทำกิจกรรม แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 25 คน แจกใบงานกิจกรรมและคู่มือการเรียนรู้แก่นักเรียน - นักเรียนขมนิทรรศการตามอัธยาศัย และทำกิจกรรมตามใบงาน - นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมพูดคุยอภิปราย แสดงความคิดเห็น โดยวิทยากรคอยตั้งคำถามตามชุดคำถามที่เตรียมไว้	- ผลงานในนิทรรศการ - ใบงาน - คู่มือ	วิทยากร นักเรียน ผู้สังเกต	10
		- นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง โดยใช้แรงบันดาลใจจากการขมนิทรรศการ	- ผลงานในนิทรรศการ - ใบงาน	วิทยากร นักเรียน ผู้สังเกต	50
			- ผลงานในนิทรรศการ - ใบงาน	วิทยากร นักเรียน ผู้สังเกต	40
ขั้นสรุปและประเมินผล	เพื่อให้ นักเรียนนำเสนอผลงานและสรุปผลการเรียนรู้	- นักเรียนนำเสนอผลงานและสะท้อนความคิดของตนเอง - วิทยากรให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่นักเรียน - วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรม	ใบงาน	วิทยากร นักเรียน ครูผู้สอน ผู้สังเกต	20

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองใช้ร่างรูปแบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1) การวิเคราะห์ใบงานกิจกรรม โดยให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ The Foundation for Critical Thinking (n.d.) ที่แบ่งระดับของการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 4 หมายถึง การคิดที่เป็นแบบอย่าง มีทักษะ มีความชัดเจน มีความถูกต้อง มีความแม่นยำ มีการอ้างอิง มีความลึกและกว้าง มีตรรกะเหตุผล และมีความเป็นธรรม

ระดับที่ 3 หมายถึง การคิดที่มีสมรรถนะ มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และชัดเจน แต่ขาดรายละเอียดของเหตุผลและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งในทุกรายละเอียดของข้อมูล

ระดับที่ 2 หมายถึง การคิดที่ขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกัน ไม่มีประสิทธิภาพ แสดงถึงการขาดความสอดคล้องกันของความคิด ซึ่งมักจะไม่มี ความชัดเจน ไม่แน่ชัด ไม่ถูกต้อง และเป็น การคิดผิวเผิน

ระดับที่ 1 หมายถึง การคิดที่ขาดทักษะ ไม่เพียงพอ และไม่มี ความแน่ชัด ขาดความชัดเจน เป็นการคิดผิวเผิน ไม่มีตรรกะเหตุผล ไม่ถูกต้อง และลำเอียง

ทั้งนี้จากการทดลองใช้ร่างพบว่า นักเรียนบางคนไม่เขียนคำตอบ ทำให้ไม่สามารถประเมินทักษะการคิดได้ จึงเพิ่มเกณฑ์การให้คะแนนเป็นค่าคะแนน 0 โดยมีเกณฑ์การให้ค่าคะแนน ดังนี้

ตารางที่ 18 เกณฑ์การประเมินใบงานกิจกรรม ในการวิจัยระยะที่ 2

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
1.การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง					
ข้อ 1 คุณคาดหวังอะไรจากการชมนิทรรศการนี้	สามารถแสดงความคาดหวังจากการชมนิทรรศการได้อย่างชัดเจน โดยแสดงเหตุผล	สามารถแสดงความคาดหวังจากการชมนิทรรศการ แต่ไม่มีการแสดงเหตุผล	แสดงความคาดหวัง เกี่ยวข้องกับการชมนิทรรศการ	คำตอบไม่มีการแสดงความคาดหวังที่ เกี่ยวข้องกับการชมนิทรรศการ ศิลปะ	ไม่มีคำตอบ คำถาม
ข้อ 2 เมื่อมองไปรอบ ๆ นิทรรศการนี้ คุณเห็นงานศิลปะอะไรบ้าง	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่จัดแสดง อยู่ในนิทรรศการ ได้อย่างครบถ้วนชัดเจน	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่จัดแสดง อยู่ในนิทรรศการ ได้บางส่วน	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะ แต่บางส่วนไม่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะ แต่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	ไม่มีคำตอบ คำถาม

ตารางที่ 18 เกณฑ์การประเมินใบงานกิจกรรม ในการวิจัยระยะที่ 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
1.การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง					
ข้อ 3 คุณประทับใจศิลปะชิ้นใด เมื่อได้ชมนิทรรศการนี้ ให้วาดลงในกรอบ	สามารถคัดเลือกและวาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจจากงานที่แสดงในนิทรรศการได้ โดยมีรายละเอียดครบถ้วน ชัดเจน	สามารถคัดเลือกและวาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจ จากผลงานที่จัดแสดงในนิทรรศการได้	วาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจได้ แต่ไม่มีรายละเอียด	วาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจได้ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	ไม่มีคำตอบคำถาม
2.การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล					
ข้อ 4 งานศิลปะชิ้นนี้สร้างจากอะไร	สามารถระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน	สามารถระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	ระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้สร้างผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน และบางส่วนยังไม่ถูกต้อง	ระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้ไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้องเลย	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 5 ศิลปินใช้เทคนิคในการสร้างผลงานอย่างไร	สามารถอธิบายรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน	สามารถอธิบายรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	อธิบายรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้สร้างผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน และบางส่วนยังไม่ถูกต้อง	ระบุรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้ไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้อง	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 6 ศิลปินใช้เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว อย่างไร 6.1 เส้น 6.2 สี 6.3 รูปร่าง 6.4 รูปทรง 6.5 พื้นผิว	สามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบในผลงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน	สามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบในผลงานได้อย่างถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	อธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบในผลงานได้ แต่ไม่ครบถ้วน และบางส่วนยังไม่ถูกต้อง	อธิบายองค์ประกอบไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้องเลย	ไม่มีคำตอบคำถาม

ตารางที่ 18 เกณฑ์การประเมินใบงานกิจกรรม ในการวิจัยระยะที่ 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
2.การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล					
ข้อ 7 ดูป้ายอธิบายผลงานนี้ว่ามีข้อมูลอะไรบ้าง	สามารถเขียนรายละเอียดในป้ายอธิบายผลงานได้ถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน	สามารถเขียนรายละเอียดในป้ายอธิบายผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน	เขียนรายละเอียดในป้ายอธิบายผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน และบางส่วนไม่ถูกต้อง	เขียนข้อมูลจากป้ายอธิบายไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้อง	ไม่มี การตอบคำถาม
3.การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล					
ข้อ 8 งานที่คล้ายกับงานชิ้นนี้	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยคัดเลือกงานที่คล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจมากที่สุดได้ถูกต้อง พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยคัดเลือกผลงานที่คล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจมากที่สุดได้ถูกต้อง แต่ไม่อธิบายเหตุผล	วิเคราะห์งานศิลปะ โดยคัดเลือกผลงานที่คล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจในระดับผิวเผิน และไม่มีเหตุผล	ไม่สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ มีการคัดเลือกผลงานที่คล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจ แต่ไม่ถูกต้อง	ไม่มี การตอบคำถาม
ข้อ 9 งานที่แตกต่างจากงานชิ้นนี้	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยคัดเลือกงานที่แตกต่างกับงานที่ประทับใจมากที่สุดได้ถูกต้อง พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยเลือกผลงานที่มีความแตกต่างกับงานที่ประทับใจได้ถูกต้อง แต่ไม่อธิบายเหตุผล	วิเคราะห์งานศิลปะ โดยคัดเลือกผลงานที่แตกต่างกับงานที่ประทับใจในระดับผิวเผิน และไม่อธิบายเหตุผล	ไม่สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ มีการคัดเลือกผลงานที่แตกต่างกับงานที่ประทับใจ แต่ไม่ถูกต้อง	ไม่มี การตอบคำถาม
ข้อ 10 งานชิ้นนี้คล้ายคลึงกับศิลปะตะวันตก ยุคใด หรือรูปแบบใด	สามารถเปรียบเทียบงานที่ประทับใจกับศิลปะตะวันตกได้ถูกต้อง โดยระบุรายละเอียดพร้อมเหตุผล	เปรียบเทียบผลงานศิลปะที่ประทับใจกับศิลปะตะวันตกได้ถูกต้อง แต่ไม่มีรายละเอียดและเหตุผล	เปรียบเทียบผลงานศิลปะที่ประทับใจกับศิลปะตะวันตกได้ แต่ยังไม่ถูกต้อง	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลงาน	ไม่มี การตอบคำถาม

ตารางที่ 18 เกณฑ์การประเมินใบงานกิจกรรม ในการวิจัยระยะที่ 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
4.การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล					
ข้อ 11 ศิลปินต้องการสื่อสารอะไร	สามารถตีความสิ่งที่ศิลปินต้องการจะสื่อสารได้ โดยอธิบายเหตุผลอย่างชัดเจน	สามารถตีความสิ่งที่ศิลปินต้องการจะสื่อสารได้ แต่ไม่มีการอธิบายเหตุผล	ตีความสิ่งที่ศิลปินต้องการจะสื่อสาร แต่ไม่มีความเกี่ยวเนื่องกับผลงาน	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับการตีความ	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 12 ทำไมงานนี้ถึงมาจัดแสดงในนิทรรศการนี้	สามารถตีความผลงาน ทั้งในมิติประวัติศาสตร์ ศิลป์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบ เชื่อมโยงกับเนื้อหาของนิทรรศการอย่างมีเหตุผล	สามารถตีความผลงานในมุมมองของตนเอง โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาของนิทรรศการ พร้อมระบุเหตุผล	ตีความผลงาน เชื่อมโยงกับเนื้อหาของนิทรรศการ แต่ไม่มีการใช้เหตุผล	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับการตีความ	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 13 มีคำถามอะไร จะถามศิลปินบ้างไหม	สามารถตีความและตั้งคำถามต่อผลงานในมิติประวัติศาสตร์ ศิลป์ หรือ มโนทัศน์ หรือ องค์ประกอบ พร้อมระบุเหตุผล	สามารถตั้งคำถามตีความและตั้งคำถามต่อผลงาน โดยใช้มุมมองของตนเอง พร้อมระบุเหตุผล	มีการตั้งคำถามต่อผลงาน แต่ไม่มีการใช้เหตุผล	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับตั้งคำถาม	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 14 ประทับใจงานนี้เพราะอะไร	สามารถสรุปความคิดและอธิบายเหตุผล ความประทับใจของตนเองที่มีต่อผลงานได้อย่างชัดเจน ครบถ้วน พร้อมระบุเหตุผล	สามารถสรุปความคิดและระบุเหตุผลความประทับใจของตนเองที่มีต่อผลงานได้ แต่ไม่มีรายละเอียด	เขียนความประทับใจของตนเองที่มีต่อผลงาน แต่ไม่มีความเกี่ยวเนื่องกับผลงาน	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับความประทับใจของตนเองที่มีต่อผลงาน	ไม่มีคำตอบคำถาม

ตารางที่ 18 เกณฑ์การประเมินใบงานกิจกรรม ในการวิจัยระยะที่ 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
5.การประเมินและตัดสินใจโดยมีเหตุผล					
ข้อ 15 งานชิ้นนี้จะพูดคุยกับงานชิ้นใด	สามารถประเมินความเชื่อมโยงผลงานใน	สามารถประเมินความเชื่อมโยงผลงานใน	ระบุชื่อผลงานที่จัดแสดงในนิทรรศการ แต่ไม่สามารถแสดง	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับการเชื่อมโยงผลงานในนิทรรศการ	ไม่มีคำตอบ
ข้อ 16 เขาคุยเรื่องอะไรกัน	นิทรรศการ ในมิติประวัติศาสตร์ ศิลป์ หรือมโนทัศน์ หรือองค์ประกอบได้ครบถ้วน พร้อมระบุเหตุผล	นิทรรศการในมุมมองของตนเองได้ แต่ไม่มีรายละเอียด	สามารถแสดง ความเชื่อมโยงผลงานในนิทรรศการได้		
ข้อ 17 ถ้างานชิ้นนี้เป็นเครื่องดนตรี จะเป็นเครื่องดนตรีอะไร ถ้างานชิ้นนี้เป็นอาหาร จะเป็นอาหารอะไร ถ้างานชิ้นนี้มีกลิ่น จะเป็นกลิ่นอะไร	สามารถประเมินความเชื่อมโยงผลงานในนิทรรศการกับการรับรู้ในด้านเสียง รส และกลิ่น ได้ครบถ้วน พร้อมระบุเหตุผล	สามารถประเมินความเชื่อมโยงผลงานกับการรับรู้ในด้านเสียง รส และกลิ่นได้ แต่ไม่มีการแสดงผล	ระบุข้อความเกี่ยวกับการรับรู้ในด้านเสียง รส และกลิ่น แต่ไม่มีความเชื่อมโยงกับผลงาน	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับการเชื่อมโยงผลงานในนิทรรศการกับการรับรู้	ไม่มีคำตอบ
ข้อ 18 อธิบายงานชิ้นนี้ให้เพื่อนฟังว่าอย่างไร	สามารถอธิบายรายละเอียดผลงานที่ประทับใจ ทั้งในมิติประวัติศาสตร์ หรือมโนทัศน์ ศิลป์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบ	สามารถอธิบายรายละเอียดงานที่ประทับใจในมิติประวัติศาสตร์ หรือมโนทัศน์ หรือองค์ประกอบ แต่ไม่มีรายละเอียดและเหตุผล	อธิบายรายละเอียดผลงานที่ประทับใจในมุมมองของตนเอง แต่ไม่มีรายละเอียดและเหตุผล	อธิบายผลงานที่ตนเองประทับใจ ในมุมมองของตนเอง แต่ไม่มีความเกี่ยวเนื่องกับผลงาน	ไม่มีคำตอบ

ตารางที่ 18 เกณฑ์การประเมินใบงานกิจกรรม ในการวิจัยระยะที่ 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
5.การประเมินและตัดสินใจโดยมีเหตุผล (ต่อ)					
ข้อ 19 บอกความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับ	สามารถอธิบายความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการได้อย่างชัดเจน ครบถ้วน พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถระบุความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการได้ แต่ไม่การอธิบายเหตุผล	ระบุความรู้สึกหรือความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการได้ แต่ไม่การอธิบายเหตุผล	ระบุความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการ แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 20 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน	สามารถอธิบายแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานตามวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน ครบถ้วน พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถระบุแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานตามวัตถุประสงค์ได้	ระบุแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้ แต่ไม่เป็นตามวัตถุประสงค์	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างสรรค์	ไม่มีคำตอบคำถาม

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

เกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิตของระดับการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

3.50-4.00 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่าง (ระดับที่ 4)

2.50-3.49 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ (ระดับที่ 3)

1.50-2.49 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในระดับการคิดที่ขัดแย้งกัน (ระดับที่ 2)

1.00-1.49 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในระดับการคิดที่ขาดทักษะ (ระดับที่ 1)

5.2 การวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยการให้ค่าคะแนนของคำตอบแต่ละข้อตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

5.3 การวิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้ค่าคะแนนของคำตอบแต่ละข้อตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อยที่สุด

5.4 การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์นักเรียนและครูที่เข้าร่วมกิจกรรม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลโดยจำแนกตามเนื้อหา

2.2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

เป็นการจัดการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอร่างรูปแบบและผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

1) ตัวอย่างในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ ด้านพิพิธภัณฑ์ ด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ด้านการพัฒนาทักษะการคิด และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบไปใช้ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 9 คน โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ หรือศิลปศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการสอนศิลปะ หรือศิลปศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ หรือการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานหรือการสอนเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ จำนวน 2 คน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบไปใช้ เป็นภัณฑารักษ์ฝ่ายการศึกษา นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ และ/หรือครูทัศนศิลป์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบไปใช้ จำนวน 3 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของรูปแบบ คือ 2.1 ชื่อรูปแบบ 2.2 หลักการของรูปแบบ 2.3 แกนหลักของรูปแบบและองค์ประกอบด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2.4 มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2.5 กระบวนการเรียนรู้ 2.6 พฤติกรรมการเรียนรู้ 2.7 ขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 2.8 ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ และ 2.9 กลไกสนับสนุนรูปแบบ

3) การตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

3.1 ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาในเบื้องต้นโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Item Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนี IOC อยู่ในช่วง 0.66-1.00 ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยได้ปรับภาษาของข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒีก่อนนำไปใช้จริง

4) การเก็บข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการประชุมสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการประชุมสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ณ ห้องประชุมชั้น 5 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 21 มีนาคม 2561 เวลา 13.00-16.00 น. โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 4.1) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และติดต่อประสานกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเชิญมาร่วมการประชุมสนทนากลุ่ม
- 4.2) ผู้วิจัยประสานงานกับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อติดต่อขอใช้สถานที่ในการจัดประชุมสนทนากลุ่ม
- 4.3) ผู้วิจัยทำจดหมายขอเชิญประชุม และรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ส่งไปให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอเชิญประชุมอย่างเป็นทางการ
- 4.4) ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ดำเนินการสนทนา ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาศิลปะในพิพิธภัณฑ์ เพื่ออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบ
- 4.5) ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มในวันเวลาที่กำหนด โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ
- 4.6) เก็บรวบรวมข้อมูลการประชุมสนทนากลุ่มโดยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง และการบันทึกภาพ
- 4.7) สรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาปรับแก้ไขและพัฒนารูปแบบ
- 4.8) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบรูปแบบ ดำเนินการแก้ไขรูปแบบตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปใช้ในการวิจัยระยะที่ 3

5) การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการประชุมสนทนากลุ่ม

แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 5.1) การวิเคราะห์แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ 5.2) การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

5.1) การวิเคราะห์แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการให้ค่าคะแนนของคำตอบแต่ละข้อตามเกณฑ์ต่อไปนี้

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “ความเหมาะสม”

ระดับ 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “ความเป็นไปได้”

ระดับ 5	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

เกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิตของความเหมาะสม

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิตของความเป็นไปได้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

5.2) การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

วิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิจัยระยะที่ 3 การใช้และนำเสนอรูปแบบ

เป็นการนำรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่พัฒนาขึ้น มาใช้กับตัวอย่างเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบที่มีต่อตัวอย่าง ทั้งนี้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ของครูที่จะเกิดขึ้นในรูปแบบการทัศนศึกษาหรือการเรียนในชั่วโมงกิจกรรมชุมนุม คือไม่เกิน 2.30-3 ชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับระยะเวลาที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ โดยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งกระบวนการที่เสร็จสิ้นภายในครั้งเดียว โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 การใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

เป็นการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยระยะที่ 2 กับตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม ในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบที่มีต่อตัวอย่าง

1) ประชากรและตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 3

1.1 พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์

ประชากร คือ พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ของไทย 62 แห่ง (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2559)

ตัวอย่าง คือ พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ของไทยที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

- เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ที่มีการจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และ/หรือผลงานศิลปะร่วมสมัยของไทย ที่จัดแสดงงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งประเภทนิทรรศการถาวรและนิทรรศการชั่วคราว ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของภาครัฐ พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล พิพิธภัณฑ์ขององค์กรไม่แสวงผลกำไร และพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัย
- เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ที่มีหน่วยงานด้านการศึกษาและ/หรือมีการบริการด้านการศึกษา

ผู้วิจัยคัดเลือกพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ของไทยตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วใช้การเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เต็มใจเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งได้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

1.2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยติดต่อประสานเพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ชมนิทรรศการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้ข้อมูลว่า ในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2561 มีกลุ่มผู้ชมเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโครงการแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวน 100 คน ซึ่งครูผู้ประสานยินดีให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้วิจัยจึงดำเนินการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มละ 50 คน ละครึ่งโรงเรียนและละครึ่งภูมิภาค เพื่อเข้าชมนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้จำนวนนักเรียนในกลุ่มมีความเหมาะสมกับกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

นักเรียนกลุ่มที่ 1 เข้าชมนิทรรศการ “อีสานสามัญ” เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยสะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของภาคอีสาน

นักเรียนกลุ่มที่ 2 เข้าชมนิทรรศการ “EARLY YEARS PROJECT #2” เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยของศิลปินรุ่นใหม่ ที่นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในประเด็น รูปแบบ และเทคนิคที่หลากหลาย

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีรายละเอียดดังนี้

คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียนและครูที่เข้าร่วมกิจกรรม มีลักษณะดังเช่นที่กล่าวในการวิจัยระยะที่ 2

ใบงานกิจกรรม

มีโครงสร้างดังเช่นที่กล่าวในการวิจัยระยะที่ 2 แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาในรายละเอียดตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยปรับลำดับข้อคำถามในองค์ประกอบด้านการรวบรวมข้อมูล ให้รวบรวมข้อมูลผลงานในนิทรรศการก่อนระบุความคาดหวัง และปรับข้อคำถามในองค์ประกอบด้านการประเมินและตัดสินใจ นำ “การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลงานในนิทรรศการ” ออก แทนที่โดย “การประเมินและตัดสินใจเลือกงานที่เป็นตัวแทนของนิทรรศการ” มีรายละเอียดในตารางที่ 19 ดังนี้

ตารางที่ 19 โครงสร้างใบงานกิจกรรมการศึกษานิเทศการในการวิจัยระยะที่ 3

องค์ประกอบการ คิดอย่างมี วิจารณญาณ	มิตินิเทศ	กระบวนการ เรียนรู้	ข้อคำถาม
1. การรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์	- กระบวนการ ทำความเข้าใจ ศิลปะ - กระบวนการ สร้างงาน ศิลปะ	1. เมื่อมองไปรอบ ๆ นิเทศการนี้ คุณเห็นงาน ศิลปะอะไรบ้าง 2. คุณคาดหวังอะไรจากการชมนิเทศการนี้ 3. คุณประทับใจศิลปะชิ้นใด เมื่อได้ชมนิเทศการ นี้ให้วาดลงในกรอบ
2. การพิจารณา รายละเอียดของ ข้อมูล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- กระบวนการ ทำความเข้าใจ ศิลปะ	4. งานศิลปะชิ้นนี้สร้างจากอะไร 5. ศิลปินใช้เทคนิคในการสร้างผลงานอย่างไร 6. ศิลปินใช้ เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว อย่างไร 7. ดูป้ายอธิบายผลงานนี้ว่ามีข้อมูลอะไรบ้าง
3. การวิเคราะห์ และจำแนกข้อมูล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- กระบวนการ ทำความเข้าใจ ศิลปะ	8. งานที่คล้ายกับงานชิ้นนี้ 9. งานที่แตกต่างจากงานชิ้นนี้ 10. งานชิ้นนี้คล้ายคลึงกับศิลปะตะวันตกยุคใด หรือ รูปแบบใด
4. การสรุปและ ตีความโดยใช้ เหตุผล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- กระบวนการ ทำความเข้าใจ ศิลปะ - กระบวนการ แสดงความ คิดเห็น	11. ศิลปินต้องการสื่อสารอะไร 12. ทำไมงานนี้ถึงมาจัดแสดงในนิเทศการนี้ 13. มีคำถามอะไร จะถามศิลปินบ้างไหม 14. ประทับใจงานนี้เพราะอะไร
5. การประเมิน และตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล	- องค์ประกอบ - มโนทัศน์ - ประวัติศาสตร์	- กระบวนการ ทำความเข้าใจ ศิลปะ - กระบวนการ แสดงความ คิดเห็น - กระบวนการ สร้างงานศิลปะ	15. งานชิ้นนี้จะพูดคุยกับงานชิ้นใด 16. เขาคุยเรื่องอะไรบ้าง 17. อธิบายงานชิ้นนี้ให้เพื่อนฟังว่าอย่างไร 18. เลือกผลงานเพื่อใช้ออกแบบโปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์นิเทศการ พร้อมบอกเหตุผล 19. บอกความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับ 20. แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียน

มีโครงสร้างดังเช่นที่กล่าวในการวิจัยระยะที่ 2 แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาในรายละเอียดตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับทัศนธาตุศิลปะ คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียนในการวิจัยระยะที่ 3 จึงมีโครงสร้างเนื้อหา ดังนี้

- 1) ลำดับเวลา (Timeline) พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย และตะวันตก
- 2) พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย
- 3) พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของตะวันตก
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนธาตุศิลปะ
- 5) มารยาทในการเข้าชมศิลปะ

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

เป็นคำถามปลายเปิดแบบความเรียงเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม ทั้งวิทยากร เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา เจ้าหน้าที่นำชม และผู้สังเกตพฤติกรรมนักเรียน

3) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 ได้ดำเนินการดังนี้

3.1) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่สร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และการทดลองใช้ร่างมาปรับปรุงเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1) รูปแบบคู่มือการจัดกิจกรรม ในระหว่างการทดลองใช้ร่างรูปแบบ ผู้วิจัยพบว่า ระยะเวลาที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบคือ ไม่ต่ำกว่า 2.30 ชั่วโมง จึงได้ปรับกรอบเวลาในการจัดกิจกรรมในคู่มือ และผู้ทรงคุณวุฒิให้ปรับให้มีรูปแบบเดียวกับใบงานกิจกรรมและคู่มือการเรียนรู้

3.1.2) ใบงานกิจกรรม ในระหว่างการทดลองใช้ร่างรูปแบบ ผู้วิจัยได้ปรับใบงานกิจกรรมโดยเพิ่มช่องใส่ชื่อ-สกุล ของนักเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิให้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาในรายละเอียด โดยปรับลำดับข้อความในองค์ประกอบด้านการรวบรวมข้อมูล และปรับข้อความในองค์ประกอบด้านการประเมินและตัดสินใจ

3.1.3) คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียน ในระหว่างการทดลองใช้ร่างรูปแบบ ผู้วิจัยได้ปรับสีในส่วนลำดับเวลา ด้วยการเน้นสีตามศิลปะลัทธิต่าง ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิให้เพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับทัศนธาตุศิลปะ และปรับภาษาให้มีความสม่าเสมอทั้งในส่วนพัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย และตะวันตก

3.2) ผู้วิจัยนำผลจากทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มทดลองในการวิจัยระยะที่ 2 ทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 52 คน มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (α -Cronbach's Alpha Coefficient) มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1) ใบงานกิจกรรม ได้ค่าความเที่ยงของใบงานกิจกรรมทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า ใบงานฉบับดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

3.2.2) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามความพึงพอใจทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

3.2.3) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้ค่าความเที่ยงของสังเกตพฤติกรรมทั้งฉบับเท่ากับ 0.76 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นว่า แบบสังเกตพฤติกรรมฉบับดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 3

ผู้วิจัยดำเนินการใช้รูปแบบกับตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม ในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2561 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

4.1) ผู้วิจัยติดต่อประสานกับฝ่ายการศึกษา หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อสรุปรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโครงการแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 100 คน ผู้วิจัยจึงดำเนินการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มละ 50 คน คณะโรงเรียนและคณะภูมิภาค เพื่อเข้าชมนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้จำนวนนักเรียนในกลุ่มมีความเหมาะสมกับกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

นักเรียนกลุ่มที่ 1 เข้าชมนิทรรศการ “อีสานสามัญ” เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยสะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของภาคอีสาน

นักเรียนกลุ่มที่ 2 เข้าชมนิทรรศการ “EARLY YEARS PROJECT #2” เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยของศิลปินรุ่นใหม่ ที่นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในประเด็น รูปแบบ และเทคนิคที่หลากหลาย

ใช้รูปแบบกับตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยมีแบบแผนการวิจัยแบบ Posttest Only Design มีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 20 แบบแผนการวิจัย

กลุ่มทดลอง	ตัวแปรจัดการกระทำ	วัดผลหลังการทดลอง
กลุ่มที่ 1	X	○
กลุ่มที่ 2	X	○

สัญลักษณ์

- X คือ การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ
○ คือ การวัดผลหลังการทดลอง

4.2) ผู้วิจัยจัดเตรียมคู่มือการจัดกิจกรรม ใบงานกิจกรรม และคู่มือการเรียนรู้สำหรับนักเรียน

4.3) ผู้วิจัยได้อธิบายการจัดกิจกรรมตามรูปแบบให้แก่ วิทยากร ผู้นำชม และผู้สังเกตพฤติกรรม ก่อนการจัดกิจกรรม 1 สัปดาห์

4.4) ครูและเจ้าหน้าที่หอศิลป์แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มละ 50 คน คณะโรงเรียนและคณะภูมิภาค เพื่อเข้าชมนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน

4.5) ผู้วิจัยดำเนินการใช้รูปแบบตามขั้นตอน ในแต่ละนิทรรศการแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน โดยมีวิทยากรประจำกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน และมีผู้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน นิทรรศการละ 1 คน เพื่อสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนนิทรรศการละ 20 คน ซึ่งวิทยากรทั้งหมดประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนศิลปะระดับอุดมศึกษา 1 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของหอศิลป์ 1 คน และเจ้าหน้าที่นำชมของหอศิลป์ 2 คน และผู้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สามารถสรุปขั้นตอนดำเนินการใช้รูปแบบในการวิจัยระยะที่ 3 ในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 21 ขั้นตอนดำเนินการใช้รูปแบบในการวิจัยระยะที่ 3

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	เครื่องมือ	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	นาที
ขั้นก่อนเรียน	เพื่ออธิบาย กำหนดการและ นำชม นิทรรศการ	- วิทยากรแนะนำเนื้อหา กำหนดการ และ มารยาทในการชมนิทรรศการ - วิทยากรนำชมนิทรรศการ พร้อมอธิบาย รายละเอียดของผลงาน	ผล งาน ใน นิทรรศการ	วิทยากร นักเรียน ครูผู้สอน ผู้สังเกต	30

ตารางที่ 21 ขั้นตอนดำเนินการใช้รูปแบบในการวิจัยระยะที่ 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	เครื่องมือ	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	นาที
ขั้นการ เรียนรู้	เพื่อให้ให้นักเรียน ฝึกทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะ จากการชม นิทรรศการผ่าน กระบวนการทำ ความเข้าใจ ศิลปะ อภิปราย แสดงความ คิดเห็น และ สร้างงานศิลปะ	- วิทยากรอธิบายการทำกิจกรรม แบ่ง นักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 25 คน แจกใบงานกิจกรรมและคู่มือการเรียนรู้แก่นักเรียน	- ผลงานใน นิทรรศการ -ใบงาน -คู่มือ	วิทยากร นักเรียน ผู้สังเกต	10
		- นักเรียนชมนิทรรศการตามอัธยาศัย และทำกิจกรรมตามใบงาน - นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมพูดคุยอภิปราย แสดงความคิดเห็น โดยวิทยากรคอยตั้ง คำถามตามชุดคำถามที่เตรียมไว้	- ผลงานใน นิทรรศการ -ใบงาน -คู่มือ	วิทยากร นักเรียน ผู้สังเกต	50
		- นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ ตนเอง โดยใช้แรงบันดาลใจจากการชมนิทรรศการ	- ผลงานใน นิทรรศการ -ใบงาน	วิทยากร นักเรียน ผู้สังเกต	40
ขั้นสรุป และ ประเมิน ผล	เพื่อให้ให้นักเรียน นำเสนอผลงาน และสรุปผลการ เรียนรู้	- นักเรียนนำเสนอผลงานและสะท้อน ความคิดของตนเอง - วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปและ ประเมินผลการร่วมกิจกรรม	ใบงาน	วิทยากร นักเรียน ครูผู้สอน ผู้สังเกต	20
เสร็จสิ้น กิจกรรม การ เรียนรู้		- นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อกิจกรรม - ผู้วิจัยสัมภาษณ์ครู นักเรียน เพื่อได้ ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกิจกรรม - ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นกับผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับกิจกรรม	แบบสอบถาม ความพึงพอใจ แบบ สัมภาษณ์ แบบสอบถาม ความคิดเห็น	วิทยากร นักเรียน ครูผู้สอน ผู้สังเกต	

4.6) ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษา ผลการใช้ ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
ตรวจสอบรูปแบบ

4.7) ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่
และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 3

5.1) การวิเคราะห์ใบงานกิจกรรม โดยให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ The Foundation for Critical Thinking (n.d.) ที่แบ่งระดับของการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 4 หมายถึง การคิดที่เป็นแบบอย่าง มีทักษะ มีความชัดเจน มีความถูกต้อง มีความแม่นยำ มีการอ้างอิง มีความลึกและกว้าง มีตรรกะเหตุผล และมีความเป็นธรรม

ระดับที่ 3 หมายถึง การคิดที่มีสมรรถนะ มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และชัดเจน แต่ขาดรายละเอียดของเหตุผลและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งในทุกรายละเอียดของข้อมูล

ระดับที่ 2 หมายถึง การคิดที่ขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกัน ไม่มีประสิทธิภาพ แสดงถึงการขาดความสอดคล้องกันของความคิด ซึ่งมักจะไม่มี ความชัดเจน ไม่แน่ชัด ไม่ถูกต้อง และเป็น การคิดผิวเผิน

ระดับที่ 1 หมายถึง การคิดที่ขาดทักษะ ไม่เพียงพอ และไม่มี ความแน่ชัด ขาดความชัดเจน เป็นการคิดผิวเผิน ไม่มีตรรกะเหตุผล ไม่ถูกต้อง และลำเอียง

ทั้งนี้จากการทดลองใช้ร่างในการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า นักเรียนบางคนไม่เขียนคำตอบ ทำให้ไม่สามารถประเมินทักษะการคิดได้ จึงเพิ่มเกณฑ์การให้คะแนนเป็นค่าคะแนน 0 สำหรับข้อคำถามที่ไม่มีการตอบคำถาม โดยเกณฑ์การให้ค่าคะแนนของคำตอบแต่ละข้อตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ตารางที่ 22 เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับใบงาน

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
1.การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง					
ข้อ 1 เมื่อมองไปรอบ ๆ นิทรรศการนี้ คุณเห็นงานศิลปะอะไรบ้าง	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่จัดแสดง อยู่ในนิทรรศการ ได้อย่างครบถ้วน ชัดเจน	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่จัดแสดง อยู่ในนิทรรศการ ได้บางส่วน	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะ แต่บางส่วนไม่เกี่ยวข้อง กับนิทรรศการ	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะ แต่ไม่มี ความเกี่ยวข้อง กับนิทรรศการ	ไม่มี การตอบ คำถาม
ข้อ 2 คุณคาดหวังอะไรจากการชม นิทรรศการนี้	สามารถแสดง ความคาดหวังจากการชม นิทรรศการได้ อย่างชัดเจน โดยแสดงเหตุผล	สามารถแสดง ความคาดหวังจากการชม นิทรรศการ แต่ไม่มีการแสดงเหตุผล	แสดงความคาดหวัง ที่เกี่ยวข้องกับการชมนิทรรศการ	คำตอบไม่มีการ แสดงความคาดหวังที่ เกี่ยวข้องกับการชมนิทรรศการ ศิลปะ	ไม่มี การตอบ คำถาม

ตารางที่ 22 เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับใบงาน (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
1.การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)					
ข้อ 3 คุณประทับใจศิลปะชิ้นใด เมื่อได้ชมนิทรรศการนี้ ให้วาดลงในกรอบ	สามารถคัดเลือกและวาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจจากงานที่แสดงในนิทรรศการได้ โดยมีรายละเอียดครบถ้วน ชัดเจน	สามารถคัดเลือกและวาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจ จากผลงานที่จัดแสดงในนิทรรศการได้	วาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจได้ แต่ไม่มีรายละเอียด	วาดรูปผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจได้ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	ไม่มีคำตอบคำถาม
2. ทักษะการพิจารณารายละเอียดของข้อมูล					
ข้อ 4 งานศิลปะชิ้นนี้สร้างจากอะไร	สามารถระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน	สามารถระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	ระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้สร้างผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน และบางส่วนยังไม่ถูกต้อง	ระบุรายละเอียดของวัสดุที่ใช้ไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้องเลย	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 5 ศิลปินใช้เทคนิคในการสร้างผลงานอย่างไร	สามารถอธิบายรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน	สามารถอธิบายรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้สร้างผลงานได้อย่างถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	อธิบายรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้สร้างผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน และบางส่วนยังไม่ถูกต้อง	ระบุรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้ไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้อง	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 6 ศิลปินใช้เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว อย่างไร 6.1 เส้น 6.2 สี 6.3 รูปร่าง 6.4 รูปทรง 6.5 พื้นผิว	สามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบในผลงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน	สามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบในผลงานได้อย่างถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน	อธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบในผลงานได้ แต่ไม่ครบถ้วน และบางส่วนยังไม่ถูกต้อง	อธิบายองค์ประกอบไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้องเลย	ไม่มีคำตอบคำถาม

ตารางที่ 22 เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับใบงาน (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
2.การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล (ต่อ)					
ข้อ 7 ดูป้ายอธิบายผลงานนี้ว่ามีข้อมูลอะไรบ้าง	สามารถเขียนรายละเอียดในป้ายอธิบายผลงานได้อย่างถูกต้องชัดเจนครบถ้วน	สามารถเขียนรายละเอียดในป้ายอธิบายผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน	เขียนรายละเอียดในป้ายอธิบายผลงานได้ แต่ยังไม่ครบถ้วน และบางส่วนยังไม่ถูกต้อง	เขียนข้อมูลจากป้ายอธิบายไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้อง	ไม่มีคำตอบคำถาม
3.การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล					
ข้อ 8 งานที่คล้ายกับงานชิ้นนี้	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยสามารถคัดเลือกผลงานที่มีความคล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจมากที่สุดได้ถูกต้อง พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยสามารถคัดเลือกผลงานที่มีความคล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจมากที่สุดได้ถูกต้อง แต่ไม่อธิบายเหตุผล	วิเคราะห์งานศิลปะ โดยคัดเลือกผลงานที่คล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจในระดับผิวเผิน และไม่มีเหตุผล	ไม่สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ คัดเลือกผลงานที่คล้ายคลึงกับงานที่ประทับใจ แต่ไม่ถูกต้อง	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 9 งานที่แตกต่างจากงานชิ้นนี้	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยสามารถคัดเลือกผลงานที่มีความแตกต่างกับงานที่ประทับใจมากที่สุดได้ถูกต้อง พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ โดยสามารถคัดเลือกผลงานที่มีความแตกต่างกับงานที่ประทับใจได้ถูกต้อง แต่ไม่อธิบายเหตุผล	วิเคราะห์งานศิลปะ โดยคัดเลือกผลงานที่แตกต่างกับงานที่ประทับใจในระดับผิวเผิน และไม่มีเหตุผล	ไม่สามารถวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการ คัดเลือกผลงานที่แตกต่างกับงานที่ประทับใจ แต่ไม่ถูกต้อง	ไม่มีคำตอบคำถาม

ตารางที่ 22 เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับใบงาน (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
3.การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล (ต่อ)					
ข้อ 10 งานชิ้นนี้คล้ายคลึงกับศิลปะตะวันตกยุคใด หรือรูปแบบใด	สามารถเปรียบเทียบงานศิลปะที่ประทับใจกับศิลปะตะวันตกได้อย่างถูกต้อง ระบุรายละเอียดชัดเจน พร้อมอธิบายเหตุผล	เปรียบเทียบงานศิลปะที่ประทับใจกับศิลปะตะวันตกได้ถูกต้อง แต่ไม่มีเหตุผล	เปรียบเทียบผลงานศิลปะที่ประทับใจกับศิลปะตะวันตกได้ แต่ยังไม่ถูกต้อง	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลงาน	ไม่มีคำตอบ
4.การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล					
ข้อ 11 ศิลปินต้องการสื่อสารอะไร	สามารถตีความสิ่งที่ศิลปินต้องการจะสื่อสารได้ โดยอธิบายเหตุผลอย่างชัดเจน	สามารถตีความสิ่งที่ศิลปินต้องการจะสื่อสารได้ แต่ไม่มีการอธิบายเหตุผล	ตีความสิ่งที่ศิลปินต้องการจะสื่อสาร แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับผลงาน	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับความตีความ	ไม่มีคำตอบ
ข้อ 12 ทำไมงานนี้ถึงมาจัดแสดงในนิทรรศการนี้	สามารถตีความผลงาน ทั้งในมิติประวัติศาสตร์ ศิลป์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบ เชื่อมโยงกับเนื้อหาของนิทรรศการอย่างมีเหตุผล	สามารถตีความผลงานในมุมมองของตนเอง โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาของนิทรรศการ พร้อมระบุเหตุผล	ตีความผลงาน เชื่อมโยงกับเนื้อหาของนิทรรศการ แต่ไม่มีการใช้เหตุผล	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับความตีความ	ไม่มีคำตอบ
ข้อ 13 มีคำถามอะไร จะถามศิลปินบ้างไหม	สามารถตีความและตั้งคำถามต่อผลงานในมิติประวัติศาสตร์ ศิลป์ หรือมโนทัศน์ หรือองค์ประกอบ พร้อมระบุเหตุผล	สามารถตั้งคำถามตีความและตั้งคำถามต่อผลงาน โดยใช้มุมมองของตนเอง พร้อมระบุเหตุผล	มีการตั้งคำถามต่อผลงาน แต่ไม่มีการใช้เหตุผล	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับตั้งคำถาม	ไม่มีคำตอบ

ตารางที่ 22 เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับใบงาน (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
4.การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล (ต่อ)					
ข้อ 14 ประทับใจงานนี้ เพราะอะไร	สามารถสรุป ความคิดและ อธิบายเหตุผล ความประทับใจ ของตนเองที่มีต่อ ผลงานได้อย่าง ชัดเจน ครบถ้วน พร้อมระบุเหตุผล	สามารถสรุป ความคิดและระบุ เหตุผลความ ประทับใจของ ตนเองที่มีต่อ ผลงานได้ แต่ไม่มี รายละเอียด	เขียนความ ประทับใจของ ตนเองที่มีต่อ ผลงาน แต่ไม่มี ความเกี่ยวเนื่อง กับผลงาน	เขียนคำตอบ แต่ ไม่เกี่ยวกับความ ประทับใจของ ตนเองที่มีต่อ ผลงาน	ไม่มี การ ตอบ คำถาม
5.การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล					
ข้อ 15 งานชิ้น นี้จะพุดคุยกับ งานชิ้นใด	สามารถประเมิน ความเชื่อมโยง ผลงานใน	สามารถประเมิน ความเชื่อมโยง ผลงานใน	ระบุชื่อผลงานที่ จัดแสดงใน นิทรรศการ แต่ไม่	เขียนคำตอบ แต่ ไม่เกี่ยวกับการ เชื่อมโยงผลงาน ในนิทรรศการ	ไม่มี การ ตอบ คำถาม
ข้อ 16 เขาคุย เรื่องอะไรกัน	นิทรรศการ ในมิติ ประวัติศาสตร์ ศิลป์ หรือมโน ทัศน์ หรือ องค์ประกอบได้ ครบถ้วน พร้อม ระบุเหตุผล	นิทรรศการใน มุมมองของตนเอง ได้ แต่ไม่มี รายละเอียด	สามารถแสดง ความเชื่อมโยง ผลงานใน นิทรรศการได้		
ข้อ 17 อธิบาย งานชิ้นนี้ให้ เพื่อนฟังว่า อย่างไร	สามารถอธิบาย รายละเอียด ผลงานที่ ประทับใจ ทั้งใน มิติประวัติศาสตร์ ศิลป์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบ	สามารถอธิบาย รายละเอียดงานที่ ประทับใจในมิติ ประวัติศาสตร์ หรือมโนทัศน์ หรือองค์ประกอบ แต่ไม่มี รายละเอียดและ เหตุผล	อธิบาย รายละเอียด ผลงานที่ ประทับใจใน มุมมองของตนเอง แต่ไม่มี รายละเอียดและ เหตุผล	อธิบายผลงานที่ ตนเองประทับใจ ในมุมมองของ ตนเอง แต่ไม่มี ความเกี่ยวเนื่อง กับผลงาน	ไม่มี การ ตอบ คำถาม

ตารางที่ 22 เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับใบงาน (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการคิด				
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1	ระดับ 0
5.การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล (ต่อ)					
ข้อ 18 เลือกผลงานเพื่อใช้ออกแบบโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์นิทรรศการพร้อมบอกเหตุผล	สามารถอธิบายเหตุผลในการเลือกผลงานที่เป็นตัวแทนของนิทรรศการได้ โดยมีรายละเอียดครบถ้วน	สามารถอธิบายเหตุผลในการเลือกผลงานที่เป็นตัวแทนของนิทรรศการได้ แต่ไม่มีรายละเอียด	สามารถเลือกผลงานที่เป็นตัวแทนของนิทรรศการได้ แต่ไม่มีรายละเอียดและเหตุผล	เลือกผลงานศิลปะ แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 19 บอกความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับ	สามารถอธิบายความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการได้อย่างชัดเจน ครบถ้วน พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถระบุความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการได้ แต่ไม่การอธิบายเหตุผล	ระบุความรู้สึกหรือความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการได้ แต่ไม่การอธิบายเหตุผล	ระบุความรู้สึกและความรู้ที่ได้รับจากนิทรรศการ แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	ไม่มีคำตอบคำถาม
ข้อ 20 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน	สามารถอธิบายแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานตามวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน ครบถ้วน พร้อมอธิบายเหตุผล	สามารถระบุแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานตามวัตถุประสงค์ได้	ระบุแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้ แต่ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์	เขียนคำตอบ แต่ไม่เกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างสรรค์	ไม่มีคำตอบคำถาม

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

เกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิตของระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.50-4.00 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่าง (ระดับที่ 4)

2.50-3.49 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ (ระดับที่ 3)

1.50-2.49 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในระดับการคิดที่ขัดแย้งกัน
(ระดับที่ 2)

0.00-1.49 หมายถึง มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในระดับการคิดที่ขาดทักษะ
(ระดับที่ 1)

เมื่อประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากใบงานของตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของตัวอย่างทั้งสองกลุ่มในแต่ละองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยวิธี Independent-Samples t-test จากค่าเฉลี่ยคะแนน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล 3) การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล 4) การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล และ 5) การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

5.2 การวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยการให้ค่าคะแนนของคำตอบแต่ละข้อตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

5.3 การวิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้ค่าคะแนนของคำตอบแต่ละข้อตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นจึงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อยที่สุด

5.3 การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์นักเรียนและครูที่เข้าร่วมกิจกรรม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล

5.4 การวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามเนื้อหาหาค่าความถี่

3.2 การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยสรุปผลการใช้รูปแบบจากการประเมินใบงานกิจกรรม ความพึงพอใจของนักเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน การสะท้อนคิดจากการสัมภาษณ์นักเรียนและครู และการสะท้อนคิดของวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยออกแบบเป็นแผนภาพ (Infographic) พร้อมคำอธิบายประกอบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ 3) ศึกษาผลการใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามระยะการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การวิจัยระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการ
 พัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์
 ศิลปะ เพื่อพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในบริบทของประเทศไทย โดย
 ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1.1) ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการ
 พัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์
 ศิลปะ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.2.1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น
 ของครูทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2.2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.3) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณใน
 การเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศ และกรณีศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 ในต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ
 สมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการ
 พัฒนารูปแบบ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้กรอบการวิเคราะห์ที่ตามองค์ประกอบในการจัดการศึกษา
 สามารถสรุปผลศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

องค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ สมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมี
 วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ตามองค์ประกอบ
 ในการจัดการศึกษา 8 ประการ คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน การ
 จัดการเรียนการสอนเรียน สื่อและบรรยากาศ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมี
 รายละเอียดดังนี้

จุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาศิลปะ ทั้งเอกสารในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยสามารถวิเคราะห์ในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 23 หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาศิลปะ

หลักการ	เนื้อหาสาระ
The 2030 Agenda for Sustainable Development	ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม และตระหนักว่าวัฒนธรรมและอารยธรรมทั้งหมดสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (UN, 2015)
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับวัฒนธรรมในวาระ 2030	วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางอย่างเป็นธรรม ไม่มีการพัฒนาใดจะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้โดยปราศจากวัฒนธรรม กำหนดให้วัฒนธรรมเป็นหัวใจของนโยบายการพัฒนา และเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความเป็นประชาคมโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (UNESCO, 2015)
เป้าหมาย 4 เสาหลักทางการศึกษา (The four pillars of learning)	เป็นการใช้การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญา การปฏิบัติ การเข้าใจตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข (UNESCO, 2016)
ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา รวมถึงต้องเข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural diversity) (the Partnership for 21st Century Learning, 2010)
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12	ส่งเสริมให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่ามากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579	- สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยบูรณาการศิลปวัฒนธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้และวิถีชีวิต - กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)
การศึกษาไทย 4.0	มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรม (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2556)
บทบาทด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ในศตวรรษที่ 21	สนับสนุนการพัฒนาทักษะหลักของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความคิด วิचारณญาณ การสังเคราะห์ข้อมูล ศักยภาพในการสร้างนวัตกรรม และการคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Kratz และ Merritt, 2011)

ตารางที่ 23 หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาศิลปะ (ต่อ)

หลักการ	เนื้อหาสาระ
รูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้	รูปแบบพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันจะเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ (Constructivist museum) ให้ผู้เข้าชมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง (Hein, 1999)

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะด้วยการวิเคราะห์ผลงานจัดแสดง แสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น และสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง

คุณลักษณะของนักเรียน ครู และผู้บริหาร

จากการศึกษาเอกสารพบว่า นักเรียนไทยมีทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับต่ำ ดังงานวิจัยของดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ (2559) ที่พบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ในระดับต่ำ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 เพียงร้อยละ 2.09 สอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี วงษ์สะพาน (2556) ที่พบว่า นักเรียนขาดทักษะการคิด เนื่องจากผู้สอนให้ความสำคัญกับคำตอบมากกว่ากระบวนการ ผู้เรียนขาดเครื่องมือช่วยคิด ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ รวมถึงไม่มีการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องปรับเปลี่ยนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความคิดที่ชาญฉลาด ทั้งการคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และคิดเชิงวิพากษ์ (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2553)

ครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยการตั้งคำถามโดยใช้เวลาคิดอย่างเพียงพอ และส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการวางแผนการทำงานด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้ (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ, 2544; สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2550) โดยผู้บริหารมีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาที่ให้เรียบร้อยตามเป้าหมายที่ต้องการ (ปรัชญา เวสารัชช, 2545)

ดังนั้นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยครูจะต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยการเน้นกระบวนการคิด ทั้งการแสวงหาความรู้ การแสดงความคิดเห็น และการวางแผนการทำงานด้วยตนเอง ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้การสนับสนุนและดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

การจัดการเรียนการสอนเรียน สื่อและบรรยากาศ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารพบว่า รูปแบบพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ (Constructivist museum) ให้ผู้เข้าชมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง (Hein, 1999) การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์จึงต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากผลงานจัดแสดง ดังทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของโคลบ (Kolb, 1999) ซึ่งเน้นย้ำบทบาทของประสบการณ์ในกระบวนการเรียนรู้ ความรู้เกิดจากการผสมผสานประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์เชิงรูปธรรม สังเกตด้วยการสะท้อนคิด สร้างมโนทัศน์เชิงนามธรรม และทดลองปฏิบัติจริง การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์จึงต้องให้นักเรียนได้ดูงานศิลปะ สังเกตด้วยการสะท้อนคิด สร้างมุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับงานศิลปะ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ดังที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะหลายแห่งในต่างประเทศจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ ศูนย์ศิลปะร่วมสมัยออสเตรเลียจัดกิจกรรม TALK THINK MAKE สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการเรียนรู้ศิลปะด้วยการพูดคุย อภิปรายให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จนสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยตนเอง (Australian Centre for Contemporary Art, 2018) และพิพิธภัณฑ์ศิลปะ S.M.A.K. - Stedelijk Museum voor Actuele Kunst ประเทศเบลเยียม จัดกิจกรรม Explore สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยให้เรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างความคิดเห็นของตนเอง (S.M.A.K., 2018)

กิจกรรมการศึกษาประถกอบนิทรรศการด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามกระบวนการสืบสอบสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน Yenawine (2014) ได้พัฒนากลยุทธ์การคิดวิเคราะห์ภาพ (Visual Thinking Strategies หรือ VTS) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ช่วยฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้นักเรียนสร้างและเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการกระตุ้นด้วยคำถามที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lampert (2006) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบสอบ จะเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงและความสามารถของผู้เรียน ทั้งด้านศิลปะและการใช้ชีวิตให้เผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อน การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของนักเรียน สอดคล้องกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ 3 บริบท คือ บริบทด้านบุคคล (Personal context) บริบทด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural context) และบริบทด้านกายภาพ (Physical context) (Falk & Dierking, 2000)

จากการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการจะต้องให้นักเรียนได้ดูงานศิลปะและสังเกตด้วยการสะท้อนคิด แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิลปะ และสร้างงานศิลปะ สอดคล้องกับลำดับขั้นการเรียนรู้ทางด้านพุทธิปัญญา

ของอนุกรมวิธานสำหรับการสอน การเรียน และการประเมินผล ที่เป็นปรับปรุงการจัดกลุ่ม วัตถุประสงค์ทางการศึกษาของบลูม (Anderson et al., 2001) คือ จำ เข้าใจ ประยุกต์ใช้ วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมการศึกษาด้วยการดูงานศิลปะและสังเกตด้วยการสะท้อนคิด จำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการดูงานที่จัดแสดง สอดคล้องกับแนวทางการพิจารณาผลงานศิลปะ ของ Sandell's FTC™ (Form+Theme+Context) ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาผลงานศิลปะเพื่อให้ เข้าใจมิติที่ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ด้วยการ พิจารณาในด้านองค์ประกอบ (Form) ด้านเนื้อหา (Theme) และด้านบริบทที่เกี่ยวข้อง (Context) เพื่อใช้ในการตีความ (Decoding) และสร้างความหมายใหม่ (Encoding) (Sandell, 2009)

การจัดกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงออกถึงความ เข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การวิเคราะห์พฤติกรรมแสดงความเข้าใจ 6 ด้านของ Wiggins และ McTighe (2005) เพื่อใช้ในการพิจารณาพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจอย่างแท้จริง ประกอบด้วย 1) การอธิบายข้อเท็จจริงและรายละเอียดของข้อมูล 2) การตีความความหมายในมิติ ด้านประวัติศาสตร์หรือมิติส่วนบุคคล 3) การประยุกต์ใช้กับบริบทที่หลากหลาย 4) การสร้างมุมมอง ของตนเองอย่างมีวิจารณ์ญาณ 5) การเข้าใจมุมมองของผู้อื่นบนพื้นฐานของประสบการณ์ตรง และ 6) สร้างองค์ความรู้ของตนเอง โดยการดำเนินการการจัดกิจกรรมการศึกษาจะต้องคำนึงถึงหลักการ และมาตรฐานศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (American association of museums, 2005) ที่ว่า หลักการด้าน การศึกษาในพิพิธภัณฑ์ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลายของผู้ชม เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงเนื้อหาการจัดแสดง ดำเนินการโดยนักพิพิธภัณฑ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้วยความร่วมมือกับนักวิชาการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์

จากการวิเคราะห์เอกสารเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่าง มีวิจารณ์ญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสรุปได้ว่า รูปแบบ การเรียนรู้จะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง (Hein, 1999) ในรูปแบบของกิจกรรม การศึกษาประกอบนิทรรศการ โดยใช้กระบวนการสืบสอบเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณใน การเรียนรู้ศิลปะ ดังงานวิจัยของ Lampert (2006) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบ สอบจะเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงและความสามารถของนักเรียน ให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจ ผลงานที่จัดแสดง และอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานที่จัดแสดง ซึ่งการให้นักเรียน พิจารณาผลงานศิลปะในมิติด้านองค์ประกอบ แนวคิด และบริบทที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักเรียนเข้าใจมิติที่ ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพ และเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Sandell, 2009) นอกจากนี้ควรให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ซึ่งการสร้างสรรค์เป็นการใช้ทักษะการ คิดขั้นสูงสุดตามลำดับขั้นการเรียนรู้ทางด้านพุทธิปัญญาของบลูม (Anderson et al., 2001) โดยการ

ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาจะต้องคำนึงถึงหลักการและมาตรฐานศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (American association of museums, 2005) ด้วยการพัฒนาระดับการเข้าถึงทั้งด้านเนื้อหาของงานจัดแสดงและการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ พัฒนาความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์ และส่งเสริมให้การศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งสามารถสรุปในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 24 การวิเคราะห์เอกสารเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

รายการ	รายละเอียด
จุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระ	มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ด้วยการวิเคราะห์ผลงานจัดแสดง แสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง
บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ครูสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยการเน้นกระบวนการคิด ผู้บริหารสนับสนุนและดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย ผู้ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง
กระบวนการเรียนรู้	ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบ (Inquiry-Based Learning)
มิติการคิดในการเรียนรู้ศิลปะ	มิติด้านองค์ประกอบศิลป์ แนวคิด และบริบทที่เกี่ยวข้อง ตามแนวทางการพิจารณาผลงานศิลปะของ Sandell's FTC™
พฤติกรรมการเรียนรู้	ลำดับขั้นการเรียนรู้ทางด้านพุทธิปัญญาของอนุกรมวิธานสำหรับการสอน การเรียน และการประเมินผล (Anderson et al., 2001) พฤติกรรมแสดงความเข้าใจ 6 ด้าน (Wiggins & McTighe, 2005)
หลักการดำเนินการจัดกิจกรรม	หลักการและมาตรฐานศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (American association of museums, 2005)

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย 1.2.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครู ทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ 1.2.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครุทัศน์ศิลป์ ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยใน พิพิธภัณฑศิลป์

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครุทัศน์ศิลป์ ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยใน พิพิธภัณฑศิลป์ ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามสำหรับครุทัศน์ศิลป์

1.2.1.1 ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครุทัศน์ศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวนทั้งสิ้น 420 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์และ ส่งกลับมาในระยะเวลาที่กำหนดจำนวนทั้งสิ้น 366 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.14 ของตัวอย่างที่เลือกไว้

ตารางที่ 25 ค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไปและสถานภาพ (N=366)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	171	46.70
1.2 หญิง	195	53.30
2. อายุ		
2.1 น้อยกว่า 30 ปี	136	37.20
2.2 30-39 ปี	167	45.60
2.3 40-49 ปี	35	9.60
2.4 50 ปีขึ้นไป	28	7.70
3. วุฒิการศึกษา		
3.1 ปริญญาตรี	220	60.10
3.2 ปริญญาโท	143	39.10
3.3 ปริญญาเอก	3	0.80
4. ตำแหน่ง		
4.1 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	99	27.00
4.2 ครุทัศน์ศิลป์	261	71.30
4.3 ตำแหน่งอื่น ๆ	6	1.60

ตารางที่ 25 ค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไปและสถานภาพ (N=366) (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
5. ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่		
5.1 น้อยกว่า 5 ปี	170	46.40
5.2 5-9 ปี	115	31.40
5.3 10-15 ปี	46	12.60
5.4 16-19 ปี	13	3.60
5.5 20 ปีขึ้นไป	22	6.00

จากตารางที่ 25 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 53.30 มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 45.60 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 60.10 เป็นครุฑทัศนศิลป์ จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 71.30 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 46.40

ตารางที่ 26 ค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์จัดการเรียนรู้ (N=366)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทย		
1.1 มีประสบการณ์	225	61.50
1.2 ไม่เคยมีประสบการณ์	141	38.50
2. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ		
2.1 เข้าชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	291	79.50
2.2 จัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	111	30.30
2.3 ส่งผลงานเข้าร่วมแสดงในพิพิธภัณฑ์	108	29.50
2.4 ไม่เคยมีประสบการณ์	56	15.30
3. ประสบการณ์ในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ		
3.1 มีประสบการณ์	225	61.50
3.2 ไม่เคยมีประสบการณ์	141	38.50

ตารางที่ 26 ค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์จัดการเรียนรู้ (N=366) (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
4. เหตุผลในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์		
4.1 ข้อกำหนดในการประกันคุณภาพการศึกษา	48	13.10
4.2 ครูต้องการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์	246	67.20
4.3 คำสั่งของผู้บริหารสถานศึกษา	42	11.50
4.4 พิพิธภัณฑ์ศิลปะทำหนังสือขอความร่วมมือ	87	23.80

จากตารางที่ 26 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 โดยมีประสบการณ์ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 เหตุผลในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์คือ ครูต้องการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20

1.2.1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครู ทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครู ทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย โดยวิเคราะห์ตามองค์ประกอบการจัดการศึกษา 8 ด้าน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะของนักเรียน คุณลักษณะของครูทัศนศิลป์ คุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ บรรยากาศ และกิจกรรม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 27 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
1.จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา								
1.1 การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.20	0.77	ปานกลาง	4.32	0.67	มาก	0.35	4
1.2 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	3.05	0.77	ปานกลาง	4.24	0.74	มาก	0.39	3
1.3 การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.00	0.83	ปานกลาง	4.29	0.67	มาก	0.43	1
1.4 การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์	3.00	0.79	ปานกลาง	4.22	0.74	มาก	0.41	2
รวม	3.06	0.79	ปานกลาง	4.27	0.71	มาก		

ตารางที่ 27 สภาพปัจจุบันด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) โดยจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.20$)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) โดยจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.35-0.43 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ($PNI_{Modified} = 0.43$)

ตารางที่ 28 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ (I-D)/D	ลำดับ
	(D)			(I)				
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
2. เนื้อหาสาระการเรียนรู้								
2.1 ประวัติศาสตร์ รูปแบบ และเทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.21	0.74	ปานกลาง	4.14	0.73	มาก	0.29	4
2.2 วิธีการเรียนรู้และปฏิบัติตนในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	3.20	0.99	ปานกลาง	4.24	0.70	มาก	0.33	3
2.3 การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.07	0.79	ปานกลาง	4.22	0.70	มาก	0.37	2
2.4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	3.02	0.77	ปานกลาง	4.19	0.66	มาก	0.39	1
รวม	3.13	0.83	ปานกลาง	4.20	0.70	มาก		

ตารางที่ 28 สภาพปัจจุบันด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) โดยเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รูปแบบ และเทคนิคการสร้างสรรคศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.21$)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) โดยเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ และปฏิบัติตนในพิพิธภัณฑศิลปะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.29-0.39 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ เนื้อหาเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลปะ ($PNI_{Modified} = 0.39$)

ตารางที่ 29 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ (I-D)/D	ลำดับ
	(D)		(I)		ความหมาย			
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}		SD.		
3. คุณลักษณะของนักเรียน								
3.1 สนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.12	0.89	ปานกลาง	4.23	0.70	มาก	0.36	5
3.2 มีความรู้ เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	2.89	0.75	ปานกลาง	4.15	0.74	มาก	0.44	1
3.3 สนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลปะ	3.10	0.85	ปานกลาง	4.26	0.75	มาก	0.37	4
3.4 มีทักษะการแสวงหาความรู้และรวบรวมข้อมูล	2.92	0.83	ปานกลาง	4.19	0.74	มาก	0.43	2

ตารางที่ 29 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366) (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ระดับ ค่าได้
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
3.5 มีทักษะการใช้เหตุผล พิจารณาความน่าเชื่อถือ แหล่งข้อมูล	2.92	0.79	ปานกลาง	4.14	0.76	มาก	0.42	3
3.6 มีทักษะการวิเคราะห์ จำแนกข้อมูล และกำหนด ข้อสันนิษฐาน	2.89	0.87	ปานกลาง	4.13	0.75	มาก	0.43	2
3.7 มีทักษะการเลือกและ การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล	3.05	0.72	ปานกลาง	4.17	0.75	มาก	0.37	4
รวม	2.98	0.82	ปานกลาง	4.18	0.74	มาก		

ตารางที่ 29 สภาพปัจจุบันด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับความสนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.12$)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับความสนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.36-0.44รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI_{Modified} สูงที่สุดคือ คุณลักษณะเกี่ยวกับการมีความรู้เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (PNI_{Modified} = 0.44)

ตารางที่ 30 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของครูทัศนศิลป์ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	(D)		ความหมาย	(I)		ความหมาย		
	\bar{X}	SD.		\bar{X}	SD.			
4.คุณลักษณะของครูทัศนศิลป์								
4.1 มีความรู้ ความเข้าใจ	3.20	0.71	ปานกลาง	4.29	0.71	มาก	0.34	3
• ประวัติศาสตร์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย								
• รูปแบบศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.25	0.74	ปานกลาง	4.26	0.72	มาก	0.31	6
• เทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.26	0.76	ปานกลาง	4.31	0.71	มาก	0.32	5
4.2 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และทฤษฎีด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.28	0.78	ปานกลาง	4.37	0.71	มาก	0.33	4
4.3 มีความสามารถในการถ่ายทอดหลักการปฏิบัติงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย	3.25	0.77	ปานกลาง	4.32	0.73	มาก	0.33	4
4.4 มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	3.09	0.84	ปานกลาง	4.30	0.72	มาก	0.39	2
4.5 มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.25	0.76	ปานกลาง	4.30	0.74	มาก	0.32	5

ตารางที่ 30 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของครูที่สอนศิลป์ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366) (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
4.6 มีความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของนักเรียน	3.24	0.76	ปานกลาง	4.30	0.74	มาก	0.33	4
4.7 มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการของสมองส่วนบริหารจัดการ (EF)	2.87	0.79	ปานกลาง	4.15	0.76	มาก	0.45	1
4.8 วิเคราะห์ความแตกต่างทางความสามารถของนักเรียนรายบุคคล	3.53	0.76	มาก	4.41	0.68	มาก	0.25	7
รวม	3.22	0.78	ปานกลาง	4.30	0.72	มาก		

ตารางที่ 30 สภาพปัจจุบันด้านคุณลักษณะของครูที่สอนศิลป์ในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างทางความสามารถของนักเรียนรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.53$)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะของครูที่สอนศิลป์ในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างของนักเรียนรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของครูที่สอนศิลป์ในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูที่สอนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านคุณลักษณะของครูที่สอนศิลป์ในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.25-0.45 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI_{Modified} สูงที่สุดคือ คุณลักษณะเกี่ยวกับการมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการของสมองส่วนบริหารจัดการ (Executive Functions, EF) (PNI_{Modified} = 0.45)

ตารางที่ 31 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
5. คุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา								
5.1 ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะ	3.18	0.89	ปานกลาง	4.29	0.73	มาก	0.35	3
5.2 ผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม	3.22	0.94	ปานกลาง	4.34	0.65	มาก	0.35	3
5.3 ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	3.22	0.86	ปานกลาง	4.28	0.74	มาก	0.33	4
5.4 ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	2.96	0.93	ปานกลาง	4.25	0.77	มาก	0.44	1
5.5 บุคลากรทางการศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดเรียนรู้ศิลปะ	3.06	0.77	ปานกลาง	4.29	0.72	มาก	0.40	2
รวม	3.13	0.89	ปานกลาง	4.29	0.72	มาก		

ตารางที่ 31 สภาพปัจจุบันด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) โดยผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน และสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกันมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.33-0.44 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ($PNI_{Modified} = 0.44$)

ตารางที่ 32 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			$PNI_{modified}$ (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
	6.การจัดการเรียนการสอนในการเรียนรู้ศิลปะ							
6.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ ดีระหว่างผู้สอนและนักเรียน	3.87	0.75	มาก	4.55	0.60	มากที่สุด	0.18	1
6.2 การให้นักเรียนได้พูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความ คิดเห็นได้อย่างอิสระ	3.92	0.75	มาก	4.57	0.60	มากที่สุด	0.17	1
6.3 การให้นักเรียนมีส่วน ร่วมในการกำหนดประเด็น ปัญหาหรือสถานการณ์ใน การเรียนรู้	3.64	0.80	มาก	4.43	0.67	มาก	0.22	7
6.4 การจัดการเรียนรู้ที่เน้น กระบวนการคิดด้วยการตั้ง คำถาม	3.56	0.74	มาก	4.43	0.64	มาก	0.24	5
6.5 การให้นักเรียนแสดง ความคิดเห็นต่อประเด็น ปัญหา	3.60	0.72	มาก	4.46	0.64	มาก	0.24	5

ตารางที่ 32 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366) (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	(D)			(I)				
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
6.6 การกระตุ้นให้นักเรียนนำความจำหรือข้อมูลจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในการเรียนรู้	3.69	0.83	มาก	4.48	0.68	มาก	0.21	8
6.7 การให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม	3.63	0.75	มาก	4.39	0.64	มาก	0.21	8
6.8 การฝึกการยับยั้งชั่งใจ การยืดหยุ่นความคิด และการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น	3.52	0.66	มาก	4.42	0.63	มาก	0.26	4
6.9 การจัดกิจกรรมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	3.54	0.72	มาก	4.51	0.58	มากที่สุด	0.27	3
6.10 การฝึกให้นักเรียนใส่ใจจดจำ และการมุ่งเป้าหมายในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	3.48	0.66	ปานกลาง	4.43	0.61	มาก	0.27	3
6.11 การให้นักเรียนริเริ่มวางแผนและการจัดระบบดำเนินการด้วยตนเอง	3.44	0.64	ปานกลาง	4.40	0.65	มาก	0.28	2
6.12 การให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการเรียนรู้	3.34	0.67	ปานกลาง	4.34	0.67	มาก	0.30	1
6.13 การให้นักเรียนประเมินและตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล โดยคำนึงการนำไปใช้และผลที่ตามมา	3.35	0.64	ปานกลาง	4.30	0.71	มาก	0.28	2

ตารางที่ 32 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366) (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ ค่าได้
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
6.14 การให้นักเรียน สร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา	3.83	0.78	มาก	4.57	0.63	มากที่สุด	0.19	9
6.15 ผู้สอนและนักเรียน ร่วมกันอภิปรายผลการ เรียนรู้	3.63	0.77	มาก	4.43	0.64	มาก	0.22	7
6.16 การให้นักเรียนกำหนด ประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบ เสาะหาคำตอบต่อไป	3.42	0.70	ปานกลาง	4.35	0.67	มาก	0.27	3
6.17 ผู้สอนมีการวัด ประเมินผล และให้ข้อมูล ป้อนกลับแก่นักเรียน	3.65	0.74	มาก	4.48	0.62	มาก	0.23	6
รวม	3.59	0.74	มาก	4.44	0.64	มาก		

ตารางที่ 32 สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) โดยการให้นักเรียนได้พูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.92$)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) โดยการให้นักเรียนได้พูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และการให้นักเรียนสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเองจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยทุกรายการ โดยมีค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.17-0.30 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI_{Modified} สูงที่สุดคือ การให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการเรียนรู้ (PNI_{Modified} = 0.30)

ตารางที่ 33 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
7.การจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ								
7.1 การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้อะเนาะหลายและเพียงพอ	3.46	0.77	ปานกลาง	4.43	0.67	มาก	0.28	5
7.2 การใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้อะเนาะหลาย	3.61	0.91	มาก	4.46	0.63	มาก	0.24	6
7.3 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้อะเนาะหลายให้เหมาะสมกับวัยและช่วงชั้นของนักเรียน	3.58	0.75	มาก	4.43	0.64	มาก	0.24	6
-วิธีการเรียนการสอน	3.58	0.78	มาก	4.43	0.65	มาก	0.24	6
-เนื้อหาของบทเรียน	3.54	0.83	มาก	4.38	0.66	มาก	0.24	6
7.4 การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย	3.03	0.86	ปานกลาง	4.28	0.78	มาก	0.41	4
7.5 การเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมาให้ความรู้ในหองเรียน	2.42	0.96	น้อย	4.05	0.91	มาก	0.67	1
7.6 การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนทรัพยากรการเรียนรู้อะเนาะหลายและวิทยากร ระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑศิลปะ	2.48	0.94	น้อย	3.99	0.96	มาก	0.61	3
7.7 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้อะเนาะหลายสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑศิลปะ	2.43	0.96	น้อย	3.98	0.96	มาก	0.64	2
รวม	3.13	1.00	ปานกลาง	3.98	0.80	มาก		

ตารางที่ 33 สภาพปัจจุบันด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรม ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.61$)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรม ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรม ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.24-0.67 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ การเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมาให้ความรู้ในห้องเรียน ($PNI_{Modified} = 0.67$)

ตารางที่ 34 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
8.การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ								
8.1 มีการวัดและประเมินความรู้ ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และทฤษฎีศิลปะ	3.33	0.82	ปานกลาง	4.27	0.75	มาก	0.28	4
8.2 มีการวัดและประเมินการเห็นคุณค่า และตระหนักซาบซึ้งต่อผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.21	0.76	ปานกลาง	4.26	0.70	มาก	0.33	2
8.3 มีการวัดและประเมินทักษะปฏิบัติ การสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย	3.38	0.80	ปานกลาง	4.30	0.72	มาก	0.27	5

ตารางที่ 34 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย (N=366) (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
8.4 มีการวัดและประเมินพฤติกรรมและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณในการเรียนรู้	3.31	0.75	ปานกลาง	4.33	0.73	มาก	0.31	3
8.5 มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	3.77	0.81	มาก	4.52	0.62	มาก	0.20	8
8.6 มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ Scoring Rubrics	3.63	0.85	มาก	4.45	0.69	มาก	0.23	7
8.7 มีการใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบทดสอบ แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น	3.55	0.87	มาก	4.44	0.67	มาก	0.25	6
8.8 มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	3.31	0.88	ปานกลาง	4.30	0.75	มาก	0.39	1
รวม	3.44	0.84	ปานกลาง	4.36	0.71	มาก		

ตารางที่ 34 สภาพปัจจุบันด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.77$)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.20-0.39 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ การนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการศึกษา ทางด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ($PNI_{Modified} = 0.39$)

1.2.1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครู ทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตารางที่ 35 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (N=366)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			$PNI_{modified}$ (I-D)/D	ลำดับ
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
1. มีการจัดแสดงนิทรรศการ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยหลากหลายประเภท	3.35	0.96	ปานกลาง	4.41	0.66	มาก	0.32	13
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ ละวัย และเนื้อหาของ นิทรรศการ	3.23	0.88	ปานกลาง	4.35	0.67	มาก	0.35	10
3. ให้ผู้เข้าชมสามารถพูดคุย ตั้งคำถาม และแสดง ความคิดเห็นได้อย่าง อิสระต่อผลงานจัดแสดง	3.20	1.01	ปานกลาง	4.37	0.73	มาก	0.37	8
4. มีจัดบรรยายหรืออบรม เชิงปฏิบัติการจากศิลปิน หรือผู้เชี่ยวชาญด้าน ศิลปะสมัยใหม่และร่วม สมัย	3.20	1.05	ปานกลาง	4.36	0.76	มาก	0.36	9
5. มีการบริการนำชมผลงาน ศิลปะโดยเจ้าหน้าที่	2.98	0.96	ปานกลาง	4.25	0.86	มาก	0.43	5

ตารางที่ 35 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (N=366) (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	(D)			(I)				
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
6. มีการใช้สื่อสารสนเทศสมัยใหม่ประกอบการชมนิทรรศการ	3.04	0.91	ปานกลาง	4.29	0.83	มาก	0.41	6
7. มีการจัดชั้นเรียนในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	2.58	1.02	ปานกลาง	4.16	0.83	มาก	0.61	1
8. มีการสาธิตการสร้างสรรคการทำงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย	2.80	0.98	ปานกลาง	4.16	0.79	มาก	0.49	3
9. มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อส่งเสริมงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย	2.84	0.93	ปานกลาง	4.19	0.78	มาก	0.48	4
10. มีสื่อการเรียนรู้หลากหลายประเภทและมีความเหมาะสมกับแต่ละวัย	3.07	0.88	ปานกลาง	4.27	0.67	มาก	0.39	7
11. การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ นิตาน ฯลฯ เป็นสื่อการเรียนรู้	3.15	0.91	ปานกลาง	4.26	0.72	มาก	0.35	10
12. การใช้สื่อวีดิทัศน์ในการเรียนรู้ เช่น สไลด์ ภาพยนตร์	3.24	0.85	ปานกลาง	4.30	0.70	มาก	0.33	12
13. การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการเรียนรู้	3.27	0.88	ปานกลาง	4.37	0.67	มาก	0.34	11
14. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย	3.24	0.91	ปานกลาง	4.37	0.66	มาก	0.35	10

ตารางที่ 35 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (N=366) (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	(D)			(I)				
	\bar{X}	SD.	ความหมาย	\bar{X}	SD.	ความหมาย		
15. การสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	2.76	0.91	ปานกลาง	4.30	0.77	มาก	0.56	2
รวม	3.06	0.96	ปานกลาง	4.29	0.75	มาก		

ตารางที่ 35 ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ต่อสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) โดยมีความคิดเห็นปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยหลากหลายประเภทมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.35$)

ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ต่อสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยมีความคิดเห็นที่พึงประสงค์ควรมีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยหลากหลายประเภทมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$)

ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทุกรายการ โดยมีค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.32-0.61 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI_{Modified} สูงที่สุดคือ การจัดชั้นเรียนในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (PNI_{Modified} = 0.61)

1.2.1.4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะได้จากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นของพิพิธภัณฑ์

ศิลปะต่อการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะ ปัญหาและอุปสรรคของการใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตารางที่ 36 ค่าความถี่ของความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์เกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นของพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะ

ประโยชน์และความจำเป็น	จำนวน
การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะที่จัดแสดง	106
การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจ เป็นแรงจูงใจในการเรียนศิลปะ	48
การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะกระตุ้นความคิด และจินตนาการที่เป็นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และสร้างสรรค์งานศิลปะ	44
นักเรียนได้ชมผลงานศิลปะที่หลากหลาย ได้เห็นเทคนิค กระบวนการ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินอย่างลึกซึ้ง	44
พิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นประโยชน์กว่าการเรียนในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว	42
การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นการเปิดโลกทัศน์และประสบการณ์ทางสุนทรียะแก่นักเรียน ให้เกิดความเข้าใจ ซาบซึ้ง ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะ	18
ไม่ค่อยมีความจำเป็น เพราะเข้าถึงได้ยาก ดูจากอินเทอร์เน็ตง่ายกว่า	3

จากตารางที่ 36 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะที่จัดแสดง รองลงมา มีความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจ เป็นแรงจูงใจในการเรียนศิลปะ และกระตุ้นความคิด และจินตนาการที่เป็นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมถึงนักเรียนได้ชมผลงานศิลปะที่หลากหลาย ได้เห็นเทคนิค กระบวนการ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินอย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งเห็นว่า การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะไม่มีความจำเป็น เนื่องจากเข้าถึงยาก โดยการเรียนรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ตจะสะดวกมากกว่า

ตารางที่ 37 ค่าความถี่ของความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการใช้
พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะ

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน
พิพิธภัณฑ์ศิลปะยังขาดการบริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้เข้าชม โดยขาด วิทยากรที่มีความรู้ในการนำชมและมีปัญหาในการรองรับนักเรียน	104
ระยะทางในการเดินทางเป็นอุปสรรค เพราะโรงเรียนอยู่ไกลจากพิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	94
พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีจำนวนน้อย โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในกรุงเทพมหานคร	66
งบประมาณในการเดินทางศึกษาดูงานและค่าเข้าชม	62
พิพิธภัณฑ์ศิลปะยังขาดการจัดแสดงที่น่าสนใจ คู่มือ	18
ความยุ่งยากในการขออนุญาตกับโรงเรียน	18
ภาครัฐและผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของการสนับสนุนการเรียนรู้ ศิลปะ	14
ปัญหาในการติดต่อประสานงานกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	8
นักเรียนไม่มีความพร้อมในการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	6

จากตารางที่ 37 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคของการใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะคือ พิพิธภัณฑ์ศิลปะยังขาดการบริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้เข้าชม โดยขาดวิทยากรที่มีความรู้ในการนำชมและมีปัญหาในการรองรับนักเรียน รองลงมาคือระยะทางในการเดินทางเป็นอุปสรรค เพราะโรงเรียนอยู่ไกลจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และพิพิธภัณฑ์มีจำนวนน้อย โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในกรุงเทพมหานคร รวมถึงการขาดงบประมาณในการเดินทางศึกษาดูงานและค่าเข้าชม

ตารางที่ 38 ค่าความถี่ของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูทัศนศิลป์ต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
ควรเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ให้ครอบคลุมมากขึ้น ในทุกสถาบันและทุกระดับการศึกษา	34
หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์มากขึ้น	28
พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์	22
พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการจัดทำสื่อออนไลน์ เพื่อนำเสนอข้อมูลทั้งรูปภาพ ความหมาย และเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนที่ไม่สามารถเดินทางไปได้	18
ควรมีพิพิธภัณฑ์ศิลปะเคลื่อนที่ตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อจะให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะนักเรียนในต่างจังหวัด	8
พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการประชาสัมพันธ์และทำหนังสือเชิญคณะครูและนักเรียนเข้าไปศึกษาดูงานในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	8
ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะให้บรรจุเข้าไว้ในหลักสูตรการเรียนวิชาศิลปะ โดยถือเป็นภาคบังคับ และมีงบประมาณสนับสนุน	5
พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการจัด Workshop โดยศิลปิน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้	5
พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการ หมุนเวียน หรือแสดงผลงาน	5

จากตารางที่ 38 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะว่า ควรเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ให้ครอบคลุมมากขึ้น ในทุกสถาบันและทุกระดับการศึกษา รองลงมาคือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์มากขึ้น และพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ รวมถึงพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการจัดทำสื่อออนไลน์ เพื่อนำเสนอข้อมูลทั้งรูปภาพ ความหมาย และเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนที่ไม่สามารถเดินทางไปได้

1.2.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

เป็นผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม โดยมีรายละเอียดของข้อมูลดังนี้

1.2.2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

เป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ และภัณฑารักษ์ ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจงจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ที่มีการจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และ/หรือผลงานศิลปะร่วมสมัยของไทย และมีหน่วยงานด้านการศึกษาและ/หรือมีการบริการด้านการศึกษา จำนวน 7 แห่ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 39 ข้อมูลของตัวอย่างบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ที่เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์

ชื่อพิพิธภัณฑ์	ประเภทของพิพิธภัณฑ์	ประเภทของนิทรรศการ	สถานภาพของบุคลากร
1) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า	พิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ (ระดับประเทศ)	นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว	ภัณฑารักษ์ ชำนาญการ
2) หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	พิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ (ระดับจังหวัด)	นิทรรศการชั่วคราว	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา
3) หอศิลป์อันดามัน ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน จังหวัดกระบี่	พิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ (ระดับท้องถิ่น)	นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว	ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน
4) หอศิลป์เอมเจริญ จังหวัดกาญจนบุรี	พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล	นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว	ผู้จัดการ
5) หอศิลป์ปรินาน จังหวัดน่าน	พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล	นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว	ผู้อำนวยการ (เจ้าของ)
6) หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	พิพิธภัณฑ์ขององค์กร ไม่แสวงผลกำไร	นิทรรศการชั่วคราว	ภัณฑารักษ์
7) หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร	พิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัย	นิทรรศการชั่วคราว	ผู้อำนวยการ

จากตารางที่ 39 พบว่า บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทั้ง 7 แห่ง ที่ให้สัมภาษณ์เป็นบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ที่มีการจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และ/หรือผลงานศิลปะร่วมสมัยของไทย และมีหน่วยงานด้านการศึกษาและ/หรือมีการบริการด้านการศึกษา โดยครอบคลุมประเภทของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 ประเภท (Edson, 2004) คือ พิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ ทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล พิพิธภัณฑ์ขององค์กรไม่แสวงผลกำไร และพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัย

1.2.2.2 ข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม

เป็นข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ฝังตัวอยู่ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษานันทนาการเป็นเวลา 2 เดือน ซึ่งมีโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 20 โรงเรียน และมีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 1,965 คน เมื่อผู้วิจัยได้สนามที่มีความเหมาะสมจึงวิจัยภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสภาพจริง และข้อมูลเชิงลึก ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา โดยจะนำข้อมูลมาตรวจสอบสามเส้าร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะและการวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สามารถสรุปในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 40 สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้านการจัดกิจกรรมการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัย ภาคสนามด้วยการ สังเกตและสัมภาษณ์
1.1 การจัด กิจกรรม การศึกษาของ พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	1. กิจกรรมนำชมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	7	กิจกรรมการศึกษา
	2. กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ (Art Workshop)	7	นิทรรศการแบ่งออกเป็น
	3. การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับศิลปะ	6	2 ส่วน คือ
	4. การจัดสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	4	1. กิจกรรมนำชม
	5. การบรรยายจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ	4	นิทรรศการ
	6. การจัดทำเอกสารหรือใบงาน (Worksheet) ประกอบ กิจกรรมการศึกษา	4	2. กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ
	7. การจัดทำเอกสารหรือแผ่นพับประกอบนิทรรศการ	3	นอกจากนี้ยังมีการจัด
	8. การจัดชุดข้อมูลนำชมนิทรรศการ สำหรับผู้นำชม	3	กิจกรรมการศึกษา ดังนี้
	9. การจัดกิจกรรมการศึกษาในทุกนิทรรศการหลัก	3	3. การจัดอบรมครู
	10.การจัดกิจกรรมการศึกษาทั่วไปเกี่ยวกับประเด็นที่ น่าสนใจเกี่ยวกับศิลปะ หรือประเด็นทางสังคม	2	4. การจัดสัมมนา
	11.การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาด้วยการ จัดแสดงนิทรรศการผลงานนักศึกษา	2	5. การจัดกิจกรรมการ
	12.การจัดกิจกรรมอบรมบุคลากรทางด้านศิลปะ	2	ประกวดผลงานศิลปะ
	13.การจัดกิจกรรมการประกวดผลงานศิลปะ	2	6. การบรรยายจาก
	14.การจัดกิจกรรมการศึกษาเชิงรุก (Outreach) เป็น การจัดกิจกรรมกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย	2	ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ

จากตารางที่ 40 แสดงให้เห็นว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบ โดยจะมีกิจกรรมนำชมและกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ (Art Workshop) เป็นหลัก และมีการจัดกิจกรรมการศึกษาทั่วไปนอกเหนือไปจากนิทรรศการ ทั้งการอบรมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ การจัดสัมมนา และการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น สอดคล้องกับข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตซึ่งพบว่า กิจกรรมการศึกษา นิทรรศการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมนำชมนิทรรศการและกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ นอกจากนี้พบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีการจัดอบรมครู การจัดสัมมนา การจัดกิจกรรมการประกวดผลงานศิลปะ และการบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลได้ว่า กิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะสามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) กิจกรรมการศึกษานิทรรศการ และ 2) กิจกรรมการศึกษาทั่วไป

ตารางที่ 41 สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้านแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
2. แนวทางหรือรูปแบบ (Theme) ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา	1. มุ่งเน้นความหลากหลายของกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 2. มุ่งเน้นให้ผู้ชมเกิดความตระหนักซาบซึ้งต่อศิลปะ 3. การผสมผสานเนื้อหาด้านศิลปะเข้ากับศาสตร์อื่น ๆ 4. การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาในระบบโรงเรียน	7 7 3 2	การจัดกิจกรรมนำชมและ กิจกรรมศิลปะ ปฏิบัติมุ่งเน้นการสร้าง ความซาบซึ้งศิลปะ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มเด็ก 2. กลุ่มวัยรุ่น 3. กลุ่มทั่วไป และ 4. กลุ่มผู้เรียนด้านศิลปะ

จากตารางที่ 41 แสดงให้เห็นว่า แนวทางหรือรูปแบบในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นความหลากหลายของกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย มุ่งเน้นให้ผู้ชมเกิดความตระหนักซาบซึ้งต่อศิลปะ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) แบบมีโจทย์ เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาตามโจทย์หรือหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ และ 2) แบบอื่น ๆ เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกเหนือจากนิทรรศการ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสังเกตในการวิจัยภาคสนามที่พบว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาทั้งในกิจกรรมนำชมและกิจกรรมศิลปะปฏิบัติมุ่งเน้นการสร้าง ความซาบซึ้งศิลปะ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มเด็ก (อนุบาล-มัธยมต้น) 2. กลุ่มวัยรุ่น 3. กลุ่มทั่วไป และ 4. กลุ่มผู้เรียนด้านศิลปะ ซึ่งจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยภาคสนามพบว่า กิจกรรมสามารถสร้างความตระหนักซาบซึ้งให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และครูเห็นว่า กิจกรรมมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา

ตารางที่ 42 สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้านการให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
3.การให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	1. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	7	พิพิธภัณฑ์ศิลปะมุ่งเน้นการจัดแสดงนิทรรศการที่หลากหลาย โดยจะมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อของพิพิธภัณฑ์เองทั้ง เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ และจัดทำข่าวยังสื่อมวลชนและบุคคลที่สนใจทั่วไป
	2. การจัดแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของศิลปินต่างชาติ เพื่อให้ผู้ชมได้ชมผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยที่มีความหลากหลาย	5	
	3. การจัดทำข่าวประชาสัมพันธ์ข้อมูลนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ไปยังสื่อมวลชนและบุคคลที่สนใจทั่วไป	3	
	4. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ไม่มีพื้นฐานทางศิลปะสามารถเข้าใจงานศิลปะด้วยตนเอง	1	

จากตารางที่ 42 ข้อมูลสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยผ่านการจัดนิทรรศการ สอดคล้องกับการวิจัยภาคสนามที่พบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะมุ่งเน้นการจัดแสดงนิทรรศการที่หลากหลาย โดยจะมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อของพิพิธภัณฑ์เองทั้ง เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ Instagram และจัดทำข่าวยังสื่อมวลชนและบุคคลที่สนใจทั่วไป สอดคล้องกับการวิจัยภาคสนามที่พบว่า พิพิธภัณฑ์มีการทำจดหมายประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมการศึกษานิทรรศการไปยังโรงเรียน และประชาสัมพันธ์ไปยังชมรมครูศิลปะกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 43 ผลการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัย ภาคสนามด้วยการ สังเกตและสัมภาษณ์
จุดเด่นของ การจัด การศึกษา	1. การจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ (Workshop) ให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ฝึกปฏิบัติและดูศิลปินสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้ชม	7	พิพิธภัณฑ์ศิลปะมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติโดยให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยใช้แรงบันดาลใจจากการชมนิทรรศการ
	2. ความหลากหลายของกิจกรรมโดยจัดกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับเนื้อหาพิพิธภัณฑ์	7	
	3. นิทรรศการหมุนเวียนที่หลากหลายส่งผลให้ผู้ชมเกิดความสนใจในการเยี่ยมชมอยู่เสมอ	6	
	4. มีผลงานสะสม (Collections) ที่มีความโดดเด่นกว่าพิพิธภัณฑ์ศิลปะอื่น ๆ	3	
	5. การเชื่อมโยงผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยเข้ากับศิลปะท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ การเมือง ในยุคต่าง ๆ ทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้ศิลปะหลากหลายรูปแบบ	2	
	6. ท่าเลที่ตั้งที่อยู่ใจกลางเมืองสามารถเดินทางได้สะดวก	1	
	7. เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะของมหาวิทยาลัย	1	
จุดอ่อนหรือ ข้อจำกัดของ การจัด การศึกษา	1. ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ	7	พิพิธภัณฑ์ศิลปะมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติโดยให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยใช้แรงบันดาลใจจากการชมนิทรรศการ
	2. จำนวนบุคลากรด้านการศึกษามีน้อยทำให้มีภาระงานมากและความหลากหลายของแนวคิด (Idea) ในการจัดกิจกรรมอาจจะมีน้อยลง ส่งผลให้ไม่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้ชมได้	7	
	3. ข้อจำกัดในด้านพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย ทำให้จัดกิจกรรมได้ไม่หลากหลายเท่าที่ควร	1	

ตารางที่ 43 ผลการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์
(ต่อ)

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัย ภาคสนามด้วยการ สังเกตและสัมภาษณ์
โอกาสหรือ ปัจจัยที่เอื้อ ต่อการจัด การศึกษา	1. การที่มีพื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย 2. การมีนิทรรศการหมุนเวียนเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการจัด การศึกษา เพราะสามารถดึงดูดให้ผู้ชมมาดูนิทรรศการ อย่างสม่ำเสมอ 3. วิสัยทัศน์ของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ที่มีความสำคัญต่อการ จัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ 4. การมีผลงานสะสมเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม 5. การจัดกิจกรรมการศึกษาทุก ๆ นิทรรศการหลัก เป็น โอกาสในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษาของ พิพิธภัณฑ์	7 6 3 2 2	พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีพื้นที่ที่ สามารถรองรับการจัด กิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจัดกิจกรรม นำชมในชั้นนิทรรศการ และจัดกิจกรรมศิลปะ ปฏิบัติ ใน ห อ ง อเนกประสงค์ รวมถึงมี พื้นที่สำหรับการพักผ่อน หย่อนใจสำหรับผู้ใช้งาน กลุ่มอื่นอีกด้วย
ปัญหาหรือ อุปสรรคของ การจัด การศึกษา	1. งบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 2. บุคลากรมีจำนวนน้อยและไม่ใช่มือเชี่ยวชาญด้าน การศึกษา 3. การที่มีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายเป็นปัญหาในการ กำหนดความลึกของเนื้อหาข้อมูลให้เหมาะสมกับทุก กลุ่มเป้าหมาย	7 7 5	บุ ค ล า ก ร ไม่ ไ ช่ ผู้ เชี่ยว ข า ญ ด้าน การศึกษา ส่งผลให้ไม่ สามารถถ่ายทอดความรู้ ได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจาก ไม่มีความเข้าใจจิตวิทยา การเรียนรู้ของกลุ่ม นักเรียนที่มีความ หลากหลาย

จากตารางที่ 43 สามารถสรุปได้ว่า จุดเด่นของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะของ
พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ (Workshop) ให้คนที่เกี่ยวข้อง
กิจกรรมได้ฝึกปฏิบัติและดูศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามความสนใจของผู้ชม สอดคล้องกับการ
วิจัยภาคสนามที่พบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติโดยให้นักเรียนได้
สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยใช้แรงบันดาลใจจากการชมนิทรรศการ นอกจากนี้พบว่า พิพิธภัณฑ์แต่ละ

แห่งมีจุดเด่นแตกต่างกัน โดยบางแห่งมีจุดเด่นด้านความหลากหลายของกิจกรรม บางแห่งมีผลงานสะสมที่โดดเด่นกว่าพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ส่วนบางแห่งมีนิทรรศการหมุนเวียนที่หลากหลายส่งผลให้ผู้ชมเกิดความสนใจในการเยี่ยมชมอยู่เสมอ และบางแห่งมีทำเลที่ตั้งที่อยู่ใจกลางเมือง สามารถเดินทางได้สะดวกเป็นจุดเด่นในการดึงดูดผู้ชม บางแห่งเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ในพิพิธภัณฑ์บางแห่งมีจุดเด่นอยู่ที่การเชื่อมโยงผสานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยเข้ากับศิลปะท้องถิ่น

จุดอ่อนหรือข้อจำกัดของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะของพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลคือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และจำนวนบุคลากรด้านการศึกษามีน้อยทำให้มีภาระงานมากและความหลากหลายของแนวคิด (Idea) ในการจัดกิจกรรมอาจจะมีน้อยลง ส่งผลให้ไม่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้ชมได้ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ศิลปะบางแห่งเป็นพิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดในด้านพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมการศึกษาจะต้องมุ่งเน้นที่นิสิต นักศึกษาเป็นหลัก ทำให้จัดกิจกรรมได้ไม่หลากหลายเท่าที่ควร ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามพบว่า บุคลากรประจำด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีจำนวนน้อย ทำให้การจัดการจัดกิจกรรมการศึกษาจะต้องมีการหาบุคลากรเพิ่ม ทั้งในรูปแบบการใช้บุคลากรจากฝ่ายงานอื่น การจ้างงานเฉพาะกิจกรรม และอาสาสมัคร

ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการที่มีพื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย รวมถึงการที่มีผลงานสะสมเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้ชม โดยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ สอดคล้องกับการวิจัยภาคสนามที่พบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีพื้นที่ที่สามารถรองรับการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมนำชมในชั้นนิทรรศการและจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติในห้องอเนกประสงค์ รวมถึงมีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้ใช้งานกลุ่มอื่นอีกด้วย

ปัญหาหรืออุปสรรคของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะของพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลจะเป็นเรื่องของงบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และบุคลากรมีจำนวนน้อย โดยที่บุคลากรหรือภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา การจัดกิจกรรมการศึกษาจึงเป็นการอาศัยประสบการณ์ ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามพบว่า ข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะคือ บุคลากรไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ส่งผลให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีความเข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ของกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลาย

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะของพิพิธภัณฑ์ สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหากกลยุทธ์ในการวางแผนการจัดการจัดกิจกรรมการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สรุปในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 44 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ ศิลปะของพิพิธภัณฑ์

ปัจจัยการจัดการศึกษา ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
	S ₁ การจัดกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ S ₂ ความหลากหลายของกิจกรรม S ₃ ความหลากหลายของผลงาน และนิทรรศการ	W ₁ งบประมาณในการดำเนินงาน W ₂ จำนวนบุคลากรด้านการศึกษา W ₃ พันธกิจของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
โอกาส (O) O ₁ พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์รองรับการจัด กิจกรรม O ₂ กิจกรรมที่หลากหลาย O ₃ วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร	S ₁₂₃ O ₁₂ พิพิธภัณฑ์ศิลปะพัฒนา การจัดกิจกรรมการศึกษา นิทรรศการให้มีความหลากหลาย ผ่านการเรียนรู้จากผลงานจัดแสดง S ₁₂ O ₃ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สนับสนุนการจัดกิจกรรม การศึกษา	W ₁₂ O ₁₂₃ สนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรในการจัดกิจกรรม ศึกษานิทรรศการ W ₁₂ O ₂ เพิ่มจำนวนบุคลากรด้าน การศึกษา W ₃ O ₃ กำหนดให้งานด้าน การศึกษาเป็นพันธกิจหลักของ พิพิธภัณฑ์
อุปสรรค (T) T ₁ งบประมาณที่ใช้ในการจัด กิจกรรม T ₂ บุคลากรไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้าน การศึกษา T ₃ กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลาย	S ₁₂₃ T ₁ สนับสนุนงบประมาณใน การจัดกิจกรรมการศึกษา นิทรรศการ S ₁₂ T ₂ สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนา ความรู้ด้านการศึกษา S ₁₂ T ₂ พัฒนาความร่วมมือกับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เพื่อ พัฒนากิจกรรม S ₁₂ T ₃ พัฒนาการจัดกิจกรรม การศึกษาให้สอดคล้องกับความ หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย	

จากตารางที่ 44 พบว่า จากการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทั้ง จุด
แข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สามารถกำหนดกลยุทธ์การจัดการศึกษานิทรรศการในพิพิธภัณฑ์
ศิลปะ 8 ข้อ คือ 1) พิพิธภัณฑ์ศิลปะพัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการให้มีความหลากหลาย
ผ่านการเรียนรู้จากผลงานจัดแสดง 2) ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ศิลปะสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษา
3) สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ 4) เพิ่มจำนวนบุคลากร
ด้านการศึกษา 5) กำหนดให้งานด้านการศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์ 6) สนับสนุนให้

บุคลากรพัฒนาความรู้ด้านการศึกษา 7) พัฒนาความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรม และ 8) พัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษาให้สอดคล้องกับความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย

2) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

สรุปข้อมูลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ได้ดังนี้

ตารางที่ 45 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านแนวทางการคัดเลือกผลงานศิลปะ

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
แนวทางการคัดเลือกผลงานศิลปะที่มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะ	1. การคัดเลือกผลงานเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ทำได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งคัดเลือกตามลำดับเวลาตามประเด็น บุคคล หรือประเภทผลงาน	7	พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย โดยมักจะคัดเลือกผลงานตามประเด็นหรือบุคคล
	2. ควรมีการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะของไทยอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถคัดเลือกผลงานที่มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้	3	
	3. ควรมีการศึกษาหนังสือ สื่อบัตร และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด	2	

จากตารางที่ 45 บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเสนอแนวทางการคัดเลือกผลงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยที่มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะว่า การคัดเลือกผลงานเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งคัดเลือกตามลำดับเวลาตามประเด็น บุคคล หรือประเภทผลงาน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะของไทยอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถคัดเลือกผลงานที่มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาจากหนังสือ สื่อบัตร และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด เพื่อให้ทำให้เห็นถึงแนวความคิด แรงบันดาลใจ เทคนิค และขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามพบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะโดยมักจะคัดเลือกผลงานตามประเด็นหรือบุคคล

ตารางที่ 46 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	1. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้แสดงความคิดของตนเอง ด้วยการตั้งคำถามชี้ชวนให้ผู้ชมเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเองกับผลงานศิลปะ และคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับงาน	7	1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีกิจกรรมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะ
	2. วิทยากรผู้นำกิจกรรมมีความสำคัญในการดึงดูดผู้ชมให้เกิดความสนใจและกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง	5	2. คำถามที่ใช้ไม่สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	3. ผลงานศิลปะที่เป็นสื่อและชุดคำถามจะต้องกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความสนใจ และพิจารณาเชื่อมโยงความคิด	3	3. ไม่มีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของนักเรียน
	4. เด็กไทยไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่ได้รับการฝึกให้อธิบายในสิ่งที่ตนเองคิด จึงควรทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการให้เด็กได้พูด วิเคราะห์ และปฏิบัติงานศิลปะ	3	4. บุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่การศึกษาบางคนที่เป็นทางการ ทำให้นักเรียนไม่กล้าพูดคุย

จากตารางที่ 46 ความคิดเห็นของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยสรุปได้ว่า ควรเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้แสดงความคิดของตนเอง ด้วยการตั้งคำถามชี้ชวนให้ผู้ชมเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเองกับผลงานศิลปะ และคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับงาน ซึ่งผลงานศิลปะที่เป็นสื่อและชุดคำถามจะต้องกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความสนใจ เกิดการพิจารณาเชื่อมโยงความคิด โดยวิทยากรผู้นำกิจกรรมมีความสำคัญในการดึงดูดผู้ชมให้เกิดความสนใจและกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง จาก การวิจัยภาคสนามพบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีกิจกรรมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะในนิทรรศการ อย่างไรก็ตามคำถามที่ใช้ในการพูดคุยกับนักเรียนยังไม่สามารถใช้ในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และไม่มีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของนักเรียน รวมถึงบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูเป็นทางการ ทำให้นักเรียนไม่กล้าพูดคุยและแสดงความคิดเห็น

ตารางที่ 47 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	1. ไม่มีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย	7	1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีกิจกรรมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และ ทำ ใ บ ง า น กิจกรร ม 2. ประเด็นคำถามในงานส่วนใหญ่เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยทั่วไป 3. การจัดทำใบบางงานไม่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมและระดับชั้นของนักเรียน
	2. มีการสอดแทรกเรื่องของการคิดวิเคราะห์ พูดคุยเกี่ยวกับตัวงาน หรือจัดทำเอกสารประกอบกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ แต่ยังไม่ได้มุ่งเน้นที่การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	3	

ตารางที่ 47 บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ยังไม่มีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ทั้งนี้พิพิธภัณฑ์ศิลปะบางแห่งมีการสอดแทรกเรื่องของการคิดวิเคราะห์ พูดคุยเกี่ยวกับตัวงาน หรือจัดทำเอกสารประกอบกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ แต่ยังไม่ได้มุ่งเน้นที่การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามพบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะมีกิจกรรมให้นักเรียนพูดคุย แสดงความคิดเห็น และทำใบบางงานเกี่ยวกับผลงานศิลปะในนิทรรศการ แต่ประเด็นคำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยทั่วไปของผลงาน ยังไม่สามารถใช้ในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ และการจัดทำใบบางงานไม่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมและระดับชั้นของนักเรียนทำให้มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดในใบบางงานให้สามารถนำมาใช้ประกอบกิจกรรมได้

ตารางที่ 48 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
ความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	1. มีความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ 2. จัดเป็นกิจกรรมการศึกษานันทนาการให้นักเรียนได้พูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานจัดแสดง 3. อาจจะมีการขอรับการสนับสนุนความร่วมมือจากบุคลากรหรือองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญ	7 7 2	-

จากตารางที่ 48 บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ โดยจะจัดเป็นกิจกรรมการศึกษานันทนาการให้นักเรียนได้พูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานจัดแสดงด้วยการสื่อสารสองทาง โดยอาจขอรับการสนับสนุนความร่วมมือจากบุคลากรหรือองค์กรที่เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 49 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านแนวทางการจัดการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
แนวทางจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	1. ควรเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาให้นักเรียนได้ดูงานศิลปะ โดยมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับผลงานและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น คิดวิเคราะห์เกี่ยวกับผลงาน 2. ครูจะต้องมีการเตรียมพร้อมเกี่ยวกับนันทนาการ 3. บุคลากรในพิพิธภัณฑ์จะต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ	7 5 5	1. ควรให้นักเรียนเรียนรู้จากผลงานที่สนใจ 2. นักเรียนส่วนใหญ่ชอบกิจกรรมสร้างสรรค์ 3. ครูส่วนใหญ่ไม่เตรียมความพร้อมนักเรียน

จากตารางที่ 49 บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาควรเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาให้นักเรียนได้ดูงานศิลปะในพิพิธภัณฑสถาน โดยมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับผลงานและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น คติวิเคราะห์เกี่ยวกับผลงานศิลปะ ทั้งนี้บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะให้ความคิดเห็นว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งของครูผู้สอนในโรงเรียนและบุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยครูจะต้องมีการเตรียมพร้อมตั้งแต่ที่โรงเรียนเกี่ยวกับนิทรรศการ และบุคลากรในพิพิธภัณฑสถานจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ เชื่อมโยงความรู้ใหม่จากผลงานจัดแสดงกับประสบการณ์ของตนเอง และอธิบายสิ่งที่คิดออกมาได้ ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามพบว่า กิจกรรมการศึกษาในนิทรรศการควรให้นักเรียนเรียนรู้จากผลงานที่ตนเองสนใจ เพราะนักเรียนจะมีความตั้งใจ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ นอกจากนี้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะชื่นชอบกิจกรรมการสร้างสรรคงานศิลปะ และการเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑสถานจะเป็นประโยชน์ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑสถาน

ตารางที่ 50 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑสถาน ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	1.ควรเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ โดยอาจจะจัดในลักษณะของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ กระตุ้นให้นักเรียนสังเกต ใช้ความคิดเชื่อมโยง ทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ของตนเองกับผลงานที่จัดแสดง	7	1. พิพิธภัณฑสถานศิลปะมีกิจกรรมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และทำใบงานกิจกรรม 2. ประเด็นคำถามในใบงานส่วนใหญ่เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยทั่วไป
	2.การตั้งคำถามปลายเปิดให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงผลงานจัดแสดงกับประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งควรเป็นคำถามลูกโซ่ ถาม-ตอบ ต่อเนื่องกันไป	7	
	3.อาจจะทำเป็นกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ (Role play) ให้นักเรียนลองสับเปลี่ยนบทบาทกันในการชมผลงาน เพื่อให้นักเรียนสนุกและเกิดความคุ้นเคยกับงานศิลปะ	1	

จากตารางที่ 50 บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า รูปแบบการจัดการศึกษาควรเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานันทรรศการ โดยอาจจะจัดในลักษณะของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการกระตุ้นให้นักเรียนสังเกต ใช้ความคิดเชื่อมโยง ทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ของตนเองกับผลงานที่จัดแสดง โดยการตั้งคำถามปลายเปิดให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงผลงานจัดแสดงกับประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งควรเป็นคำถามลูกโซ่ ถาม-ตอบ ต่อเนื่องกันไป จุดประกายความสนใจในการดูชิ้นงาน

ตารางที่ 51 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑสถาน ด้านองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์
องค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิทยากรผู้นำกิจกรรมต้องเป็นผู้มีความรู้ สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียน ตั้งคำถามให้นักเรียนใช้ความคิด และกล้าแสดงความคิดเห็น 2. ผลงานศิลปะในการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย 3. สื่อกิจกรรมต้องเหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย 4. บรรยากาศการเรียนรู้ควรจะสนุกสนาน ผ่อนคลาย กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก 5. เนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน 6. นักเรียนควรมีความพร้อมในการเรียนรู้ 7. ครูมีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนมาที่พิพิธภัณฑสถาน 8. โรงเรียนควรสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน 	<p>7</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิทยากรมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน 2. ครูส่วนใหญ่มักจะไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน

จากตารางที่ 51 บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดกิจกรรมคือ วิทยากรผู้นำกิจกรรม โดยวิทยากรต้องเป็นผู้มีความรู้ สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียน ตั้งคำถามให้นักเรียนใช้ความคิด และกล้าแสดงความคิดเห็น ผลงานศิลปะในการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย และสื่อประกอบกิจกรรมต้องเหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย บรรยากาศการเรียนรู้ควรจะสนุกสนาน ผ่อนคลาย กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก เนื้อหาสาระการ

เรียนรู้จะต้องมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน และนักเรียนควรมีความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามพบว่า วิทยากรมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน หากวิทยากรมีท่าที่เป็นมิตรจะทำให้ให้นักเรียนกล้าพูดคุย ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามจากการสังเกตพบว่า ครูส่วนใหญ่จะไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ซึ่งครูบางส่วนจะเข้มงวดในการตอบคำถามของนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่กล้าตอบคำถามวิทยากร และครูบางส่วนไม่รู้ว่าจะทำอะไรในขณะที่นักเรียนร่วมกิจกรรม ก็จะปล่อยนักเรียนไว้กับเจ้าหน้าที่การศึกษาแล้วกลับมาเริ่มเมื่อกิจกรรมเสร็จสิ้น

ตารางที่ 52 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑสถาน ด้านสิ่งที่ควรเน้นย้ำของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
สิ่งที่ควรเน้นย้ำของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ	1. พื้นฐานความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของวิทยากรผู้ดำเนินกิจกรรม โดยวิทยากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความสามารถกระตุ้นให้นักเรียนคิด	6	1. วิทยากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเป็นกลางทางความคิด และ
	2. ควรมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน เน้นกระบวนการคิดมากกว่าคำตอบ และการยอมรับในความคิดต่าง	5	ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย
	3. ควรเน้นเรื่องของตัวผลงานและสื่อประกอบกิจกรรมต้องเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน	4	2. ควรมีการพัฒนาสื่อประกอบกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน
	4. ต้องมีการเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนมาที่พิพิธภัณฑสถาน	3	
	5. การจัดเตรียมสื่อผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลได้	3	

จากตารางที่ 52 บุคลากรในพิพิธภัณฑสถานศิลปะที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า สิ่งที่ควรเน้นย้ำในการจัดการศึกษาคือ พื้นฐานความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของวิทยากรผู้ดำเนินกิจกรรม โดยวิทยากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิด ซึ่งควรมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน เน้นกระบวนการคิดมากกว่าคำตอบ และการยอมรับในความคิดต่าง

เพื่อที่นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถปรับใช้ในสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ จาก การวิจัยภาคสนามพบว่า สิ่งที่ควรเน้นย้ำในการจัดการศึกษาคือ วิทยากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน มีความเป็นกลางทางความคิด และยอมรับความคิดเห็น ที่แตกต่างหลากหลาย รวมถึงควรมีการพัฒนาสื่อประกอบกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ซึ่ง จากการสัมภาษณ์ครูที่ศนศิลป์ที่นำเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า ครูเห็นว่า การจัดเรียนรู้จากวิทยากรที่เป็น ผู้รู้ด้านศิลปะเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียน

ตารางที่ 53 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านอุปสรรคของการจัดการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัย ภาคสนามด้วยการ สัมภาษณ์และสังเกต
อุปสรรคของการ จัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะการ คิ ด อ ย่ า ง มี วิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะ	1. พื้นฐานของนักเรียน เนื่องจากหากนักเรียนไม่กล้า พูด ไม่กล้าแสดงออก และไม่มีพื้นฐานความรู้นับเป็น อุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม	5	นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มี ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ไม่กล้า แสดงความคิดเห็น ซึ่ง วิทยากรจะต้องมี ความสามารถในการ กระตุ้นให้นักเรียนกล้า แสดงความคิดเห็น
	2. กิจกรรมและผู้ดำเนินกิจกรรมต้องกระตุ้นให้ นักเรียนเกิดความสนใจ	5	
	3. หากครูไม่พานักเรียนมาก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ และ ในบางครั้งนักเรียนอาจจะเกร็งไม่กล้าพูดต่อหน้าครู	4	
	4. หลักสูตรการศึกษาไม่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	2	

ตารางที่ 53 บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า อุปสรรคของการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของ ไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะคือ พื้นฐานของนักเรียน เนื่องจากหากนักเรียนไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก และไม่มีพื้นฐานความรู้นับเป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นกิจกรรมและผู้ดำเนินกิจกรรมจึง มีความสำคัญอย่างมากในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ โดยไม่มุ่งเน้นเรื่องการประเมินผล จนเกินไป จากการวิจัยภาคสนามพบว่า อุปสรรคในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะคือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไม่กล้า แสดงความคิดเห็น ซึ่งวิทยากรจะต้องมีความสามารถในการกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น

ตารางที่ 54 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ด้านหลักการดำเนินงานในการจัดการศึกษา

รายการ	ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ความถี่	ข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์
หลักการเข้าถึง (Accessibility)	<ol style="list-style-type: none"> 1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะใช้หลักการเข้าถึงได้ในการดำเนินกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ โดยมีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม คำนึงถึงความหลากหลายของแต่ละบุคคล 2. พิพิธภัณฑ์ทำงานร่วมกับศิลปินหรือนักวิชาการในการนำเสนอเนื้อหาสาระของนิทรรศการ 3. การนำหลักสูตรไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิบ้าง แต่ยังไม่มีการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง 	<p>5</p> <p>3</p> <p>1</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ป้ายอธิบายผลงานในพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่วนใหญ่ยังเป็นการอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ 2. ข้อมูลที่ใช้ในการสื่อสารกับนักเรียนจึงยากเกินไปสำหรับระดับการเรียนรู้
หลักการความรับผิดชอบ (Accountability)	<ol style="list-style-type: none"> 1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะใช้หลักการความรับผิดชอบ (Accountability) ด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา ทั้งการเข้าอบรม ศึกษาดูงาน เรียนรู้นวัตกรรมต่าง ๆ ค้นคว้าข้อมูลและงานวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรม 2. มีการสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ทั้งภาครัฐและเอกชน 	<p>7</p> <p>3</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาความรู้ของบุคลากร โดยอนุญาตให้บุคลากรเข้าอบรมในหัวข้อที่เป็นประโยชน์ 2. การทำวิจัยประเมินโครงการกิจกรรมการศึกษา
หลักการเป็นกระบอกเสียงให้แก่ผู้ใช้งานพิพิธภัณฑ์ (Advocacy)	<ol style="list-style-type: none"> 1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะสนับสนุนด้านการศึกษา และเป็นกระบอกเสียงให้แก่ผู้ชม (Advocacy) โดยกำหนดให้งานการศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์ 2. การจัดการกิจกรรมการศึกษาและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม 	<p>5</p> <p>5</p>	<p>พิพิธภัณฑ์ศิลปะให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการศึกษา</p>

จากตารางที่ 54 บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะใช้หลักการเข้าถึงได้ (Accessibility) ในการดำเนินกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ โดยมีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม คำนึงถึงความหลากหลายของแต่ละบุคคล ทั้งนี้จากการวิจัยภาคสนามพบว่า ป้ายอธิบายผลงานในพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่วนใหญ่ยังเป็นการอธิบายข้อมูล

เชิงประจักษ์ในมุมมองของศิลปินหรือภัณฑารักษ์ ซึ่งข้อมูลบางส่วนเป็นคำศัพท์เฉพาะด้านศิลปะ ไม่สอดคล้องกับทุกกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้ในการจัดกิจกรรมการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการสื่อสารกับนักเรียนจึงยากเกินไปสำหรับระดับการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑศิลป์หลายแห่งเริ่มมีการปรับเปลี่ยนระดับการเข้าถึงเนื้อหาให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้ชมแต่ละกลุ่ม

บุคลากรในพิพิธภัณฑศิลป์ที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑศิลป์ใช้หลักการความรับผิดชอบต่อ (Accountability) ด้วยการพัฒนาความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา และมีการสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานพิพิธภัณฑศิลป์และแหล่งเรียนรู้ทั้งภาครัฐและเอกชน จากการวิจัยภาคสนามพบว่า พิพิธภัณฑศิลป์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถของบุคลากร โดยอนุญาตให้บุคลากรเข้าอบรมในหัวข้อที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงมีการทำวิจัยประเมินโครงการกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรม

บุคลากรในพิพิธภัณฑศิลป์ที่ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑศิลป์สนับสนุนด้านการศึกษา และเป็นกระบอกเสียงให้แก่ผู้ชม (Advocacy) โดยกำหนดให้งานการศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑศิลป์ มีการจัดกิจกรรมการศึกษาและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บุคลากรในพิพิธภัณฑศิลป์ที่ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลป์ สามารถสรุปว่า โรงเรียนและพิพิธภัณฑศิลป์ควรร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับมารยาทในการเข้าชมพิพิธภัณฑศิลป์แก่นักเรียน และการออกแบบกิจกรรมควรมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ครูเป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการจัดกิจกรรม ดังนั้นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะจึงควรเป็นการทำงานระหว่างโรงเรียนและหอศิลป์

3.2 พิพิธภัณฑศิลป์ควรมีการให้ความรู้หลักการชมพิพิธภัณฑศิลป์ โดยครูและพิพิธภัณฑศิลป์ควรมีการเตรียมความพร้อมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับมารยาทในการเข้าชมพิพิธภัณฑศิลป์แก่นักเรียน

3.3 การออกแบบกิจกรรมจะต้องคิดอย่างถี่ถ้วนเพื่อกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความสนใจ และกล้าแสดงออก ซึ่งวิทยากรผู้นำกิจกรรมมีความสำคัญมากในการดำเนินกิจกรรม

จากข้อเสนอแนะของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์แสดงให้เห็นว่า การสร้างความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อให้โรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังจากการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งการออกแบบกิจกรรมต้องมุ่งเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็น

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1.3 ของการวิจัยระยะที่ 1 นี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ ด้านพิพิธภัณฑ์ ด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย และด้านการพัฒนาทักษะการคิด ได้จากการเลือกแบบเจาะจง สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็นได้ดังนี้

ตารางที่ 55 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	พิพิธภัณฑ์ศิลปะสามารถพัฒนาผู้ชมได้หลากหลายระดับทั้งในระดับพื้นฐานคือ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยเป็นสถานที่ให้ประสบการณ์ทางสุนทรีย์ และการพัฒนาผู้ชมในระดับสูงคือ การพัฒนาความคิดและความตระหนักซาบซึ้งศิลปะ	6	“พิพิธภัณฑ์ศิลปะสามารถพัฒนาผู้ชมได้ในหลายด้าน และหลายระดับ ทั้งในระดับพื้นฐานคือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จนถึง การเจาะลึกไปเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะเทคนิคฝีมือ และแนวความคิด” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B
2	พิพิธภัณฑ์ศิลปะสามารถสร้างเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เข้าใจบริบททางสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์ ทั้งในระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ และนานาชาติ	5	“พิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นพื้นที่สร้างเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์สามารถเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ขยายไปสู่ระดับนานาชาติ” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ B
3	การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องเริ่มต้นจากความประทับใจที่มีต่อผลงาน ซึ่งการพัฒนาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม	2	“การเรียนรู้ศิลปะต้องเริ่มต้นจาก Intuitive knowledge คือเริ่มจากสัญชาตญาณภายใน หากจะพัฒนาการคิด เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม” ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการคิด A

จากตารางที่ 55 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อพิพิธภัณฑศิลป์ว่า พิพิธภัณฑศิลป์เป็นสถานที่ที่สามารถพัฒนาผู้ชมได้หลากหลายระดับทั้งในระดับพื้นฐานคือ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการบันเทิง โดยพิพิธภัณฑศิลป์เป็นสถานที่ที่ให้ประสบการณ์ทางสุนทรียะแก่ผู้ชม และการพัฒนาผู้ชมในระดับสูงคือ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความตระหนักซาบซึ้งทางด้านศิลปะ (Art Appreciation) ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เข้าใจบริบททางสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์ ทั้งในระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ และนานาชาติ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของนิทรรศการ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑศิลป์จะต้องเริ่มต้นจากความประทับใจที่มีต่อผลงาน ซึ่งการพัฒนาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ตารางที่ 56 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑศิลป์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	พิพิธภัณฑศิลป์สามารถพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ในหลากหลายมิติขึ้นอยู่กับเนื้อหา นิทรรศการ หรือประเด็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในมิติทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม สังคม ประวัติศาสตร์ และการเมือง	6	“การพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑศิลป์สามารถพัฒนาผู้ชมได้หลายมิติทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ และการเมือง” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
2	การพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑศิลป์จะเกิดขึ้นจากการชวนพูดคุย การตั้งคำถาม เชื่อมโยงความคิดกับประสบการณ์และการตีความของผู้ชม	6	“การพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาผู้ชมหลายมิติ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของนิทรรศการ ซึ่งจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมพูดคุย คิดตาม และตีความในมุมมองของตนเอง” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑศิลป์ B
3	การพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑศิลป์จะต้องให้ผู้ชมเชื่อมโยงศิลปะที่จัดแสดงเปรียบเทียบกับศิลปะในยุคสมัยต่าง ๆ หรือเปรียบเทียบเทคนิค ซึ่งนำไปสู่การประเมินผลงานศิลปะโดยใช้เหตุผล	3	“ต้องมีการเชื่อมโยงศิลปะยุคเก่ากับยุคใหม่ เปรียบเทียบศิลปะที่จัดแสดง เปรียบเทียบกับศิลปะในยุคสมัยต่าง ๆ หรือเปรียบเทียบเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงความคิดในการเรียนรู้” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B

จากตารางที่ 56 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่า พิพิธภัณฑศิลป์สามารถพัฒนาความคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณได้ในหลากหลายมิติขึ้นอยู่กับเนื้อหาในทรรศการ หรือประเด็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในมิติทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ และการเมือง ซึ่งการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑศิลป์จะเกิดขึ้นจากการชวนพูดคุย การตั้งถาม เชื่อมโยงความคิดกับประสบการณ์และการตีความของผู้ชม หรือการเชื่อมโยงศิลปะยุคเก่ากับยุคใหม่ เปรียบเทียบศิลปะที่จัดแสดง เปรียบเทียบกับศิลปะในยุคสมัยต่าง ๆ หรือเปรียบเทียบเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงความคิดในการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งนำไปสู่การประเมินผลงานศิลปะโดยใช้เหตุผล

ตารางที่ 57 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อวิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	ควรจัดเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทำทหายความคิดของนักเรียน ด้วยการให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผลงานศิลปะจากการศึกษาดูผลงานศิลปะที่จัดแสดง การพูดคุย ตั้งคำถาม ให้เกิด การ เชื่อมโยงงาน ศิลปะ กับ ประสบการณ์และการตีความของนักเรียน	8	“วิธีการจัดการศึกษาควรจัดเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการศึกษาที่เน้นศิลปะ ตั้งแต่การดูงานศิลปะ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ผ่านการพูดคุยและตีความของนักเรียน” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ B
2	ควรจัดเป็นกิจกรรมให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นของตนเอง	6	“วิธีการจัดกิจกรรมจะเป็นกิจกรรมการบันทึกสิ่งที่เห็น บันทึกสิ่งที่คิด และสร้างสรรค์ผลงานของตนเองโดยใช้แรงบันดาลใจจากผลงานในนิทรรศการ” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย A
3	การออกแบบกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงบริบทที่เหมาะสมกับเด็กไทย	4	“วิธีการจัดการศึกษาควรจัดเป็นกิจกรรมด้วยการให้เด็กตั้งคำถาม กล้าคิด กล้าทำ โดยจะต้องคำนึงถึงบริบทที่เหมาะสมกับเด็กไทย ซึ่งควรมีการเชื่อมโยงมิติด้านประวัติศาสตร์” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A

จากตารางที่ 57 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อวิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลป์ว่า วิธีการจัดการศึกษาควรจัดเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้นักเรียนดูงานศิลปะเป็น ยกระดับ

ความรู้ด้านศิลปะ โดยการจัดการศึกษาจะจัดเป็นกิจกรรมทำทลายความคิดของนักเรียน ด้วยการให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผลงานศิลปะจากการศึกษาดูผลงานศิลปะที่จัดแสดง การพูดคุย ตั้งคำถามให้เกิดการเชื่อมโยงงานศิลปะกับประสบการณ์และการตีความของนักเรียน ตลอดจนให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นของตนเอง ซึ่งการจัดกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ กล่าวคือ กล่าวแสดงความคิดเห็น สามารถตีความและเชื่อมโยงความคิดของตนเองกับผลงานจัดแสดง ทั้งนี้การออกแบบกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงบริบทที่เหมาะสมกับเด็กไทย

ตารางที่ 58 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	คัดเลือกเนื้อหาหรือประเด็นที่น่าสนใจจากนิทรรศการเป็นเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรม	7	“นิทรรศการควรมีการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
2	พิพิธภัณฑ์ควรจัดอบรมครูและวิทยากรให้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ การจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ และประเด็นที่เป็นประโยชน์ โดยวิทยากรและครูต้องมีความรู้ เข้าใจนักเรียน มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และกระตุ้นความคิดของนักเรียน	5	“การจัดการกิจกรรมต้องมีการเตรียมวิทยากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มผู้ชมที่หลากหลาย ซึ่งเนื้อหาการจัดกิจกรรมจะต้องให้นักเรียนถอดรหัสของผลงานศิลปะด้วยการมองผ่านกรอบวัฒนธรรม สังคม ประสบการณ์ และรหัสเฉพาะในแต่ละยุคสมัย” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B
3	กิจกรรมต้องมีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของนักเรียน โดยชุดคำถามในการจัดกิจกรรมทั้งคำถามของวิทยากรและคำถามในใบงานต้องทำทลายและกระตุ้นความคิดของนักเรียน	5	“ชุดคำถามในการจัดกิจกรรมทั้งคำถามของวิทยากรและคำถามในใบงานที่จะต้องทำทลายและกระตุ้นความคิดของผู้ชม ซึ่งจะต้องมีการตั้งถามอย่างเหมาะสม คำที่ใช้จะต้องเหมาะกับวัยของผู้ร่วมกิจกรรม” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ B

จากตารางที่ 58 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีหลาย

องค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งด้านเนื้อหา ความรู้ความสามารถของวิทยากร ครูผู้สอน ความพร้อมของนักเรียน กิจกรรม สื่อประกอบการเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้ โดยคัดเลือกเนื้อหาหรือประเด็นที่น่าสนใจจากนิทรรศการเป็นเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้พิพิธภัณฑสถานจะจัดอบรมครูและวิทยากรให้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน ศิลปะ และประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ ทั้งนี้วิทยากรผู้นำกิจกรรมและครูผู้สอนต้องมีความรู้ เข้าใจนักเรียน มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และกระตุ้นความคิดของนักเรียน โดยครูจะต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนการการศึกษาดูงานในพิพิธภัณฑสถาน กิจกรรมต้องเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของนักเรียน โดยจะต้องมีชุดคำถามในการจัดกิจกรรมทั้งคำถามของวิทยากรและคำถามในใบงานจะต้องทำทหายและกระตุ้นความคิดของนักเรียน ซึ่งจะต้องมีการตั้งถามอย่างเหมาะสมและคำพูดต่าง ๆ ที่ใช้จะต้องเหมาะกับวัยของผู้ร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 59 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสิ่งที่ควรเน้นย้ำของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑสถาน

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	การจัดกิจกรรมจะต้องให้นักเรียนได้ลองคิด แสดงความคิดเห็น โดยวิทยากรจะต้องมีชุดความรู้ให้นักเรียนได้นำไปคิด กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ตัดสินถูกผิด	8	“จะต้องให้นักเรียนได้ลองคิด แสดงความคิดเห็น โดยวิทยากรจะต้องมีชุดความรู้ให้นักเรียนได้นำไปคิด กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ตัดสินถูกผิด เพื่อให้นักเรียนกล้าพูด กล้าคิด เป็นเป้าหมายหลัก” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B
2	การจัดกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงบริบทไทย มีการเชื่อมโยงบริบทไทยเข้ากับบริบทสากล	5	“จะต้องคำนึงถึงบริบทไทย โดยมีการเชื่อมโยงบริบทไทยเข้ากับบริบทสากล ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของบริบทไทยและสากล” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
3	องค์ประกอบต่าง ๆ ของกิจกรรมจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรม	5	“ความหลากหลายของกิจกรรม สื่อประกอบ กิจกรรม และบรรยากาศการเรียนรู้จะต้องกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรม เนื่องจากทุก ๆ รายละเอียดของกิจกรรมเป็นประสบการณ์ของนักเรียน” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑสถาน A

จากตารางที่ 59 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเน้นย้ำในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะว่า การจัดการกิจกรรมจะต้องให้นักเรียนได้ลองคิด แสดงความคิดเห็น โดยวิทยากรจะต้องมีชุดความรู้ให้นักเรียนได้นำไปคิด กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ตัดสินถูกผิด โดยการจัดการกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงบริบทไทย มีการเชื่อมโยงบริบทไทยเข้ากับบริบทสากล ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของบริบทไทยและสากล ให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดทั้งการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ โดยองค์ประกอบของกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นวิทยากร เนื้อหาสาระ ชุดคำถาม สื่อและบรรยากาศการเรียนรู้ต้องกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม

ตารางที่ 60 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
ขั้นก่อนมาพิพิธภัณฑ์			
1	พิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องจัดทำคู่มือสำหรับการชมพิพิธภัณฑ์ กำหนดการกิจกรรม และข้อมูลนิทรรศการเพื่อให้ครูได้เตรียมความพร้อมนักเรียน	8	“ก่อนมาพิพิธภัณฑ์จะต้องมีการจัดทำคู่มือสำหรับการชมพิพิธภัณฑ์ กำหนดการกิจกรรม และข้อมูลนิทรรศการเพื่อให้ครูได้เตรียมความพร้อมนักเรียน” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ A
2	พิพิธภัณฑ์จะต้องมีการเตรียมความพร้อมของวิทยากรหรือเจ้าหน้าที่นำกิจกรรมให้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ เนื้อหานิทรรศการ และการถ่ายทอดความรู้	6	“จะต้องมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้เขามีพื้นฐานความรู้และเข้าใจมารยาทในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งครูจะต้องมีความรู้และเตรียมพร้อมนักเรียน รวมถึงต้องมีการอบรมวิทยากรหรือเจ้าหน้าที่นำกิจกรรม” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B
ขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรม			
1	วิทยากรจะต้องอธิบายมารยาทในการชมงานในพิพิธภัณฑ์ ลักษณะ และกำหนดการกิจกรรม	7	“วิทยากรต้องอธิบายมารยาทและกำหนดการในการชมนิทรรศการให้นักเรียน” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ A
2	วิทยากรตั้งคำถามถึงพื้นฐานความรู้และสิ่งที่ต้องการจากการมาร่วมกิจกรรมของนักเรียน จากนั้นจึงเตรียมพื้นฐานความรู้ในการดูงาน	7	“ขั้นเริ่มกิจกรรมต้องมีการตั้งคำถามถึงพื้นฐานความรู้ของนักเรียน และนักเรียนอยากได้อะไรกับการมาร่วมกิจกรรม” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ B

ตารางที่ 60 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
ขั้นตอนกิจกรรม			
1	กิจกรรมควรจะเป็นลักษณะเกมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน	7	“ควรจะเป็นลักษณะเกมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งวิทยากรผู้นำกิจกรรมจะต้องทำให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
2	กิจกรรมควรเริ่มต้นจากการให้นักเรียนเรียนรู้จากผลงานที่ประทับใจ	6	“เริ่มต้นต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้จากผลงานที่ตัวเองประทับใจ เป็นการใช้สัญชาตญาณภายใน แล้วค่อย ๆ ฝึกการใช้เหตุผล เพื่อพัฒนาการคิด” ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการคิด A
3	กิจกรรมจะต้องจุดประกายคำถามที่ท้าทายความคิด โดยให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่จัดแสดง และจะต้องให้นักเรียนบันทึกในสิ่งที่เห็น สิ่งที่คิด และสร้างสรรค์งานศิลปะ	6	“กระบวนการจัดกิจกรรมแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ การบันทึกสิ่งที่เห็น บันทึกสิ่งที่คิด และสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย A
ขั้นการสรุปและประเมินการเรียนรู้			
1	ควรมีการประเมินผลหลายด้าน ทั้งการสัมภาษณ์ สำรวจ การสะท้อนคิด หรือการประเมินผลงานของนักเรียน ซึ่งจะต้องประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	8	“จะต้องให้นักเรียนสะท้อนความคิดของตนเอง โดยต้องสรุปผลจากข้อมูลในหลาย ๆ ด้าน” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A “ขั้นการประเมินควรจะทำด้วยการสัมภาษณ์ สำรวจ หรือการสะท้อนคิด ซึ่งควรจะมีการประเมินอย่างหลากหลาย” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ A

จากตารางที่ 60 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยแบ่งกระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้น คือ ขั้นก่อนมาพิพิธภัณฑ์ ขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรม ขั้นตอนกิจกรรม และขั้นการสรุปและประเมินการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ขั้นก่อนมาพิพิธภัณฑ พิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องจัดทำคู่มือสำหรับการชมพิพิธภัณฑ กำหนดภารกิจกรม และข้อมูลนิทรรศการเพื่อให้ครูได้เตรียมความพร้อมนักเรียน นอกจากนี้พิพิธภัณฑจะต้องมีการเตรียมความพร้อมของวิทยากรหรือเจ้าหน้าที่นำกิจกรรมให้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ เนื้อหานิทรรศการ และการถ่ายทอดความรู้ โดยครูจะต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑเกี่ยวกับข้อมูลนิทรรศการ กำหนดภารกิจกรม และมารยาทในการศึกษาดูงาน

ขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรม ในเบื้องต้นวิทยากรจะต้องอธิบายมารยาทในการศึกษาดูงานในพิพิธภัณฑศิลปะ ลักษณะของกิจกรรมโดยภาพรวม และกำหนดภารกิจกรม ต่อมาวิทยากรจะตั้งคำถามถึงพื้นฐานความรู้ของนักเรียน และสิ่งที่ต้องการจากการมาร่วมกิจกรรม จากนั้นจะต้องมีการเตรียมพื้นฐานความรู้ให้แก่ักเรียน ซึ่งอาจจะมีตัวอย่าง หรือวิธีคิดในการดูงาน

ขั้นดำเนินกิจกรรม กิจกรรมควรจะเป็นลักษณะกึ่งเกมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เริ่มต้นจากการให้นักเรียนเรียนรู้จากผลงานที่ประทับใจ โดยจุดประกายคำถามที่ท้าทายความคิด โดยให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่จัดแสดง และจะต้องให้นักเรียนบันทึกในสิ่งที่เห็น สิ่งที่คิด และสร้างสรรค์งานศิลปะ

ขั้นการสรุปและประเมินการเรียนรู้ ควรมีการประเมินผลหลายด้าน ทั้งการสัมภาษณ์ สำรวจ การสะท้อนคิด หรือการประเมินผลงานของนักเรียน ซึ่งจะต้องประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ตารางที่ 61 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อองค์ประกอบของเนื้อหาสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	เนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีหลากหลายและเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน	8	“เนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีหลากหลายและเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ A
2	เนื้อหาจะต้องมีการวิเคราะห์ประเด็นนิทรรศการที่จัดแสดงในหลายมิติ ทั้งด้านองค์ประกอบศิลป์ แนวความคิดของศิลปิน แนวเรื่อง และกระบวนการ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่กำหนดว่าจะมุ่งเน้นประเด็นใด	6	“เนื้อหาสาระมีทั้งเกี่ยวกับทัศนธาตุ องค์ประกอบศิลป์ เนื้อหาเรื่องราว ประวัติศาสตร์ศิลป์ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่กำหนดว่าจะมุ่งเน้นประเด็นใด” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ B

จากตารางที่ 61 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลปะว่า เนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีหลากหลายและเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน โดยจะต้องมี

การวิเคราะห์ประเด็นนิทรรศการที่จัดแสดงในหลายมิติ ทั้งด้านองค์ประกอบศิลป์ แนวความคิดของศิลปิน แนวเรื่อง และกระบวนการแบบของศิลปะ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่กำหนดว่าจะมุ่งเน้นประเด็นใดในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้จะต้องนักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระได้ในหลายมิติ

ตารางที่ 62 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	สื่อประกอบกิจกรรมต้องมีความหลากหลาย สอดคล้องกับกิจกรรม ไม่ซับซ้อนจนเกินไป และสะดวกในการใช้งานในพิพิธภัณฑ์	8	“สื่อและอุปกรณ์จะต้องมีความสอดคล้องกับกิจกรรม และไม่ซับซ้อนจนเกินไป สะดวกในการใช้งานในพิพิธภัณฑ์” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย A
2	สื่อประกอบกิจกรรมจะต้องทำทหายกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการตั้งคำถามให้นักเรียนค้นคว้าหาคำตอบ	7	“สื่อประกอบต้องมีความหลากหลาย อาจจะเป็น Worksheet หรือ Trails ที่ท้าทายการคิดของนักเรียน” ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ B

จากตารางที่ 62 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะว่า สื่อประกอบกิจกรรมต้องมีความหลากหลายสอดคล้องกับกิจกรรม ไม่ซับซ้อนจนเกินไป และสะดวกในการใช้งานในพิพิธภัณฑ์ โดยจะต้องทำทหายกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการตั้งคำถามให้นักเรียนค้นคว้าหาคำตอบ

ตารางที่ 63 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	บรรยากาศการเรียนรู้จะต้องกระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และต้องผ่อนคลาย เป็นกันเอง	8	“บรรยากาศการเรียนรู้จะต้องกระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ต้องผ่อนคลาย” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
2	วิทยากรจะต้องควบคุมบรรยากาศให้สอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียน	7	“วิทยากรต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร ให้นักเรียนไม่เกรงกลัวในการแสดงความคิดเห็น แต่ก็ต้องไม่กันเองจนเกินไป เพราะอาจจะทำให้ควบคุมกิจกรรมไม่ได้” ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการคิด A

จากตารางที่ 63 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ว่า บรรยากาศการเรียนรู้จะต้องกระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และต้องผ่อนคลาย เป็นกันเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของวิทยากรในการควบคุมบรรยากาศให้สอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียน

ตารางที่ 64 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	การประเมินผลการเรียนรู้จะต้องประเมินจากข้อมูลหลาย ๆ ด้าน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเป็นการประเมินตามสภาพจริง ด้วยการกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน โดยประเมินทั้งขณะและหลังการดำเนินกิจกรรม	8	“ การประเมินผลการเรียนรู้จะต้องปรับเปลี่ยนไปตามกิจกรรม โดยจะเป็นการประเมินตามสภาพจริง ด้วยการกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน โดยประเมินทั้งขณะและหลังการดำเนินกิจกรรม” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ B

จากตารางที่ 64 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ว่า การประเมินผลการเรียนรู้จะต้องประเมินจากข้อมูลหลาย ๆ ด้าน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเป็นการประเมินตามสภาพจริง ด้วยการกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน โดยประเมินทั้งขณะและหลังการดำเนินกิจกรรม ทั้งการให้นักเรียนประเมินและสะท้อนความคิดของตนเอง การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม สอบถามความคิดเห็น สัมภาษณ์ ใบบงาน และประเมินจากผลงาน

ตารางที่ 65 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
บทบาทของฝ่ายโรงเรียน			
1	ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ทักษะที่ดี และกระตือรือร้นต่อการนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ โดยครูจะต้องมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑ์	8	“ครูจะต้องมีทัศนคติที่ดี และกระตือรือร้นต่อการนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ B

ตารางที่ 65 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
บทบาทของฝ่ายโรงเรียน			
2	นักเรียนจะต้องให้ความร่วมมือในการเรียนรู้โดยมีความรู้พื้นฐาน และให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม	8	“นักเรียนต้องให้ความร่วมมือ ครูเตรียมพื้นฐานความรู้มาก่อน” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
3	ผู้บริหารของโรงเรียนจะต้องมีความรู้ตระหนักคุณค่าของการศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ สนับสนุนการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์แก่นักเรียน	7	“ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปะ เห็นความสำคัญของการศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ สนับสนุนการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียน” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B
บทบาทของฝ่ายพิพิธภัณฑ์ศิลปะ			
1	ภัณฑารักษ์ต้องมีการออกแบบกิจกรรมเตรียมวิทยากร เจ้าหน้าที่ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ จัดทำคู่มือในการชมพิพิธภัณฑ์ และสื่อประกอบกิจกรรม	7	“ฝ่ายพิพิธภัณฑ์มีบทบาทในการเตรียมวิทยากร เจ้าหน้าที่ เนื้อหา สื่อ โดยพิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นตัวเชื่อมระหว่างโลกของศิลปะให้คนทั่วไปเข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะ ซึ่งตัวนิทรรศการจะเป็นตัวช่วยในการอธิบายให้เห็นคุณค่า สร้างประสบการณ์ใหม่ และยกระดับปรัสนิยม” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B
2	วิทยากรนำกิจกรรมจะต้องมีความรู้ ควบคุมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	7	“วิทยากรนำกิจกรรมจะต้องมีความรู้ ควบคุมบรรยากาศการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
3	ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ศิลปะต้องเห็นคุณค่าของการจัดกิจกรรมการศึกษา และพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ	6	“ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องเห็นคุณค่าของการจัดกิจกรรมการศึกษา สนับสนุนบุคลากร เวลา พื้นที่ และพัฒนาบุคลากร” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย B

ตารางที่ 65 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
บทบาทของหน่วยงานอื่น ๆ			
1	หน่วยงานอื่น ๆ ควรสนับสนุนให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อใช้ในการยกระดับประเทศ	2	“หน่วยงานทั้งกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม เครือข่ายต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์และแหล่งการเรียนรู้” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ B

จากตารางที่ 65 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะว่า ทั้งโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

บทบาทของฝ่ายโรงเรียน

ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ทักษะที่ดี และกระตือรือร้นต่อการนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยครูจะต้องมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑ์ และนักเรียนจะต้องให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ โดยมีความรู้พื้นฐาน เข้าใจมารยาทการชมพิพิธภัณฑ์ เปิดใจ และให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม โดยผู้บริหารของโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปะ เห็นคุณค่าของการศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ สนับสนุนการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะแก่นักเรียน

บทบาทของฝ่ายพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ภัณฑารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาจะต้องมีการออกแบบกิจกรรมเตรียมวิทยากรเจ้าหน้าที่ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ จัดทำคู่มือในการชมพิพิธภัณฑ์ และสื่อประกอบกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจ เห็นคุณค่าของศิลปะ สร้างประสบการณ์ และยกระดับนิสัยของนักเรียน โดยวิทยากรนำกิจกรรมจะต้องมีความรู้ ควบคุมบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องเห็นคุณค่าของการจัดกิจกรรมการศึกษา สนับสนุนบุคลากร เวลา พื้นที่ และพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้บริหารทั้งของโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์จะต้องสร้างความร่วมมือกัน และจะต้องสร้างความร่วมมือกับหลาย ๆ องค์กรในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

บทบาทของหน่วยงานอื่น ๆ

หน่วยงานอื่น ๆ ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และเครือข่ายต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยจะต้องสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อใช้ในการยกระดับประเทศ

ตารางที่ 66 ปัจจัยสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูศิลปะจะต้องส่งเสริม หรือจัดเวทีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์	6	“สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูศิลปะจะต้องส่งเสริม หรือจัดเวที เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนจะต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ A
2	ควรมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้	5	“ควรมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้” ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาศิลปะ B
3	พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรจัดอบรมครูและวิทยากรให้มีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และควรมีการให้ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และสื่อในช่องทางต่าง ๆ	5	“ควรจัดอบรมครู วิทยากร ให้มีความรู้ในประเด็นที่เป็นประโยชน์ ทั้งเรื่องศิลปะ การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ แล้วก็เรื่องอื่น ๆ และควรมีการให้ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ” ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย A

จากตารางที่ 66 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูศิลปะจะต้องส่งเสริม หรือจัดเวทีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และควรมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้ โดยพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรจัดอบรมครูและวิทยากรให้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ และควรมีการให้ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และสื่อในช่องทางต่าง ๆ ให้แก่ผู้สนใจ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้เชี่ยวชาญแสดงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการพัฒนาการบริการด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์อย่างลึกซึ้งมากขึ้น โดยใช้ทฤษฎีมาพัฒนาการจัดกิจกรรม และควรมีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

จากการวิเคราะห์แนวทางและรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสามารถสรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ในหลายมิติขึ้นอยู่กับเนื้อหา นิทรรศการ การจัดการศึกษาควรจัดเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผลงานจัดแสดง มีการตั้งคำถามให้เกิดการเชื่อมโยงงานศิลปะกับประสบการณ์และการตีความของนักเรียน และให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นของตนเอง

เนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีหลากหลายและเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์ประเด็นนิทรรศการที่จัดแสดงในหลายมิติ ทั้งด้านองค์ประกอบศิลป์ แนวความคิดของศิลปิน แนวเรื่อง และกระบวนการของศิลปะ สื่อประกอบกิจกรรมต้องไม่ซับซ้อนและสะดวกในการใช้งานในพิพิธภัณฑ์ บรรยายภาคการเรียนรู้ต้องกระตุ้นให้เกิดการคิดและจะต้องผ่อนคลาย เป็นกันเอง และการประเมินผลต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป็นการประเมินตามสภาพจริง มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน โดยประเมินทั้งขณะและหลังกิจกรรม

โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการศึกษาจึงควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้ นอกจากนี้สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูศิลปะ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จากการสอบถามครูทัศนศิลป์ การสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถนำมาสรุปเชื่อมโยงและวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็น โดยใช้องค์ประกอบการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 67 ดังนี้

ตารางที่ 67 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา	การวิจัย เอกสาร	ข้อมูลการ สอบถามครู ทัศนศิลป์	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ บุคลากรและ การวิจัย ภาคสนาม	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ	แนวทางการพัฒนา รูปแบบ
จุดมุ่งหมายใน การจัด การศึกษา	มุ่งเน้นให้ นักเรียนสร้าง องค์ความรู้ด้วย ตนเองผ่าน ผลงานจัดแสดง โดยส่งเสริมให้ นักเรียนมีทักษะ การคิดอย่างมี วิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะ	พัฒนาการคิด วิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะ สมัยใหม่และ ร่วมสมัยของ ไทย	พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ไม่มีการกำหนด จุดมุ่งหมาย เกี่ยวกับการ พัฒนาการคิด วิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะ	พิพิธภัณฑ์ศิลปะ พัฒนาการคิด วิจารณญาณได้ ในหลายมิติ ขึ้นอยู่กับเนื้อหา นิทรรศการ	พิพิธภัณฑ์ศิลปะกำหนด จุดมุ่งหมายในการจัด กิจกรรมการศึกษาโดย มุ่งเน้นการพัฒนาการคิด อย่างมีวิจารณญาณในการ เรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และ ร่วมสมัยของไทย
เนื้อหาสาระ	แนวทางการ พิจารณาผลงาน ศิลปะในมิติด้าน องค์ประกอบ แนวคิด และ บริบทที่ เกี่ยวข้อง ตาม แนวทางของ Sandell	เนื้อหาสาระ เกี่ยวกับการคิด วิจารณญาณใน การเรียนรู้ศิลปะ โดยให้ข้อมูล ประวัติศาสตร์ รูปแบบ และ เทคนิค	พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ให้ข้อมูลเชิง ประจักษ์ ด้าน รูปแบบ เทคนิค และเนื้อหาสาระ ของผลงานใน มุมมองของ ศิลปิน	เนื้อหาสาระควร หลากหลายและ เหมาะสมกับ ระดับชั้น โดย วิเคราะห์ นิทรรศการใน มิติองค์ประกอบ แนวเรื่อง และ กระบวนการ	กำหนดเนื้อหาสาระของ กิจกรรมโดยมุ่งเน้นข้อมูล เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รูปแบบ และเทคนิค โดย จะต้องคำนึงถึงความ หลากหลายและความ เหมาะสมกับระดับชั้น
นักเรียน	นักเรียนมี ความสามารถ ด้านการคิด วิเคราะห์อยู่ใน ระดับต่ำ จึงควร ให้ได้รับการฝึก ทักษะการคิด วิจารณญาณ	ต้องการให้ นักเรียนมีความรู้ เข้าใจศิลปะ สมัยใหม่และ ร่วมสมัยของ ไทย โดย นักเรียนมีความ สนใจการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย ของไทย	สัมภาษณ์ นักเรียนไม่กล้า พูดคุย และไม่มี ความรู้เข้าใจ ด้านศิลปะ ภาคสนาม นักเรียนสนใจ เรียนรู้ศิลปะ แต่ ไม่มีความรู้ ไม่ กล้าพูด ชอบ ความสนุกสนาน และชอบทำงาน ศิลปะ	นักเรียนต้องให้ ความร่วมมือใน การเรียนรู้ โดยมี ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับศิลปะ สมัยใหม่และ ร่วมสมัยของ ไทย รวมถึงมี ความเข้าใจ มารยาทการชม พิพิธภัณฑ์	พัฒนากิจกรรมโดยให้ นักเรียนได้ความรู้ เข้าใจ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ของไทย ด้วยการสร้างความ สนุกสนาน กำหนดชุด คำถามโดยไม่มีการตัดสิน ถูก-ผิด และให้มีกิจกรรม สร้างสรรค์งานศิลปะ

ตารางที่ 67 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา	การวิจัย เอกสาร	ข้อมูลการ สอบถามครู ทัศนศิลป์	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ บุคลากรและ การวิจัย ภาคสนาม	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ	แนวทางการพัฒนา รูปแบบ
ผู้สอน	ให้ความสำคัญ กับคำตอบ มากกว่า กระบวนการ เรียนรู้ จึงควร ปรับเปลี่ยน วิธีการสอนโดย สร้างบรรยากาศ การเรียนรู้เน้น กระบวนการคิด	ผู้สอนต้องการมี ความรู้เกี่ยวกับ ทักษะ EF และ ต้องการมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับ การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ	สัมภาษณ์ ผู้สอนไม่มี ความรู้เกี่ยวกับ การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ภาคสนาม ครูไม่รับบทบาท หน้าที่ตนเอง ใน การเรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ และ บางครั้งครูเป็น อุปสรรคในการ เรียนรู้ของ นักเรียน	ผู้สอนต้องมี ความรู้ ทัศนคติ ที่ดี และ กระตือรือร้นต่อ การนำนักเรียน มาเรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยครูจะต้องมี การเตรียมความ พร้อมของ นักเรียนก่อนมา พิพิธภัณฑ์	อบรมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ แก่ครู ทัศนศิลป์
ผู้บริหารและ บุคลากร ทางการศึกษา ในโรงเรียน	ผู้บริหาร สนับสนุนและ ดูแลการจัด การศึกษาให้ เป็นไปตาม เป้าหมาย	ผู้สอนต้องการ ให้ผู้บริหาร สนับสนุนและ ส่งเสริมการ เรียนรู้ศิลปะใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ	สัมภาษณ์ โรงเรียนที่ติดต่อ เข้าชมมีความ กระตือรือร้นใน การเรียนรู้ศิลปะ โดยโรงเรียนที่มี การทำบันทึก ความร่วมมือจะ นำนักเรียนมา เรียนรู้อยู่เสมอ ภาคสนาม ผู้บริหารมี บทบาทสำคัญ ต่อการอนุมัติให้ ครูนำนักเรียน มาเรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ	ผู้บริหารต้องมี ความรู้ ตระหนัก ถึงคุณค่าศิลปะ และการศึกษา จากแหล่งเรียนรู้ โดยจะต้อง สนับสนุนการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์	- ส่งเสริมความเข้าใจและ ตระหนักคุณค่าศิลปะให้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน - การทำบันทึกความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนกับ พิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตารางที่ 67 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา	การวิจัย เอกสาร	ข้อมูลการ สอบถามครู ทัศนศิลป์	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ บุคลากรและ การวิจัย ภาคสนาม	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ	แนวทางการพัฒนา รูปแบบ
กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อ พัฒนาการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	มุ่งเน้นให้ นักเรียนได้รับ ประสบการณ์ ตรง ในรูปแบบ ของกิจกรรม ใช้ กระบวนการสืบ สอบ ให้นักเรียน ได้ฝึกทำความเข้าใจ เข้าใจ แสดง ความคิดเห็น เกี่ยวกับผลงาน และสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะ ของตนเอง	ผู้สอนต้องการ ให้นักเรียน สามารถ วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการ เรียนรู้ได้	นักเรียนไม่ค่อย กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่สามารถ วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการ เรียนรู้ได้ โดยใน บางครั้งครูเป็น อุปสรรคต่อการ เรียนรู้	กิจกรรมการ เรียนรู้จะต้องให้ นักเรียนได้ลอง คิด แสดงความ คิดเห็น โดยไม่มี การตัดสินถูกผิด เพื่อให้นักเรียน กล้าพูด กล้าคิด เป็นเป้าหมาย หลัก โดยจะต้อง คำนึงถึงบริบท ไทย	ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียน ได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ โดยให้นักเรียน ได้ฝึกทำความเข้าใจศิลปะ ด้วยการวิเคราะห์ ประเมิน ผลงานศิลปะ แสดงความ คิดเห็นอย่างอิสระ และ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ ตนเอง
สื่อ	สื่อมุ่งเน้นการ พัฒนาทักษะ การคิดอย่างมี วิจารณญาณโดย คำนึงถึงความ แตกต่าง หลากหลายของ นักเรียน	ผู้สอนต้องการ ให้มีการใช้สื่อ เทคโนโลยี สนับสนุนการ เรียนรู้ และ ต้องการเชิญ วิทยากรมาให้ ความรู้ใน ห้องเรียน และ โรงเรียนกับ พิพิธภัณฑ์ ร่วมกันพัฒนา สื่อ	สัมภาษณ์ มุ่งเน้นการใช้ ผลงานศิลปะ เป็นสื่อในการ เรียนรู้ โดยบาง แห่งมีการพัฒนา ใบงานกิจกรรม การศึกษา ภาคสนาม สื่อประกอบ กิจกรรมยังไม่ สอดคล้องกับ กิจกรรม	สื่อประกอบ กิจกรรมจะต้อง หลากหลาย สอดคล้องกับ กิจกรรมไม่ ซับซ้อนเกินไป และสะดวกใน การใช้งานใน พิพิธภัณฑ์ โดย จะต้องทำทนาย กระบวนการคิด วิจารณญาณ	พัฒนาสื่อประกอบกิจกรรม ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการ เรียนรู้ วัสดุ และช่วงชั้นของ นักเรียน สนับสนุนการใช้สื่อ เทคโนโลยีนำเสนอข้อมูล นิทรรศการ และสนับสนุน การสร้างร่วมมือของ โรงเรียนกับพิพิธภัณฑ์

ตารางที่ 67 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา	การวิจัย เอกสาร	ข้อมูลการ สอบถามครู ทัศนศิลป์	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ บุคลากรและ การวิจัย ภาคสนาม	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ	แนวทางการพัฒนา รูปแบบ
บรรยากาศ	สร้างบรรยากาศ การเรียนรู้เน้น กระบวนการคิด โดยคำนึงถึง ความแตกต่าง หลากหลายของ นักเรียน	ผู้สอนต้องการ ให้จัดบรรยากาศ การเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับ วัย ช่วงชั้น และ วิธีการเรียนการ สอน	บรรยากาศการ เรียนรู้ควรเป็น กันเอง ผ่อน คลาย บรรยากาศการ เรียนรู้เน้นความ เป็นกันเอง แต่ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ยังไม่ สอดคล้องกับวัย ช่วงชั้น และ วิธีการเรียนรู้ ของนักเรียน	บรรยากาศการ เรียนรู้จะต้อง กระตุ้นให้เกิด การคิดอย่างมี วิจารณญาณ โดยจะต้องผ่อน คลาย เป็น กันเอง และมี ความสอดคล้อง กับวัยของ นักเรียน	จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับวัย ช่วงชั้น และ วิธีการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงช่วงวัย ระดับชั้น และความแตกต่างของ นักเรียนแต่ละคน
การประเมินผล	ประเมินผลการ เรียนรู้หลาย ด้าน ทั้งทักษะ ทักษะการคิด วิจารณญาณ พฤติกรรมการ เรียนรู้	ผู้สอนต้องการ ให้มีการนำผล การประเมินไป ปรับปรุงการจัด การศึกษา ทางด้านศิลปะ สมัยใหม่และ ร่วมสมัย	ส่วนใหญ่จะเป็น การประเมิน ความพึงพอใจ และยังไม่มี การนำผล การประเมินไป ปรับปรุงการจัด การศึกษา	การประเมินผล การเรียนรู้ จะต้องประเมิน จากข้อมูลหลาย ด้าน สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ เป็น การประเมินตาม สภาพจริง โดย ประเมินทั้งขณะ และหลังการ ดำเนินกิจกรรม	ประเมินผลการเรียนรู้หลาย ด้าน โดยประเมินทั้งขณะ และหลังการดำเนินกิจกรรม รวมถึงนำผลการประเมินไป ปรับปรุงการจัดการศึกษา ทางด้านศิลปะสมัยใหม่และ ร่วมสมัยของไทย

ตารางที่ 67 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

องค์ประกอบ การจัดการ ศึกษา	การวิจัย เอกสาร	ข้อมูลการ สอบถามครู ทัศนศิลป์	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ บุคลากรและ การวิจัย ภาคสนาม	ข้อมูลการ สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ	แนวทางการพัฒนา รูปแบบ
การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ	มุ่งเน้นให้ นักเรียนได้รับ ประสบการณ์ ตรง ในรูปแบบ ของกิจกรรม ใช้ กระบวนการสืบ สอบ ให้นักเรียน ได้ฝึกทำความเข้าใจ แสดง ความคิดเห็น เกี่ยวกับผลงาน และสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะ ของตนเอง	- ผู้สอนต้องการ ให้จัดชั้นเรียนใน พิพิธภัณฑ์ - ให้พิพิธภัณฑ์ ศิลปะมีการจัด นิทรรศการที่ หลากหลาย - ผู้สอนเห็นว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ยังขาดการ บริการด้าน การศึกษา	สัมภาษณ์ พิพิธภัณฑ์ส่วน ใหญ่จะเน้น กิจกรรมนำชม และกิจกรรม ศิลปะปฏิบัติ (Workshop) ภาคสนาม ยังไม่มี มุ่งเน้นกิจกรรม การพัฒนา ทักษะการคิดใน การชมผลงาน ศิลปะ และไม่มี การวางหลักสูตร กิจกรรม การศึกษา	การจัดการ เรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ควรจัดเป็น กิจกรรมเชิง ปฏิบัติการ เพื่อให้นักเรียนดู งานศิลปะเป็น ยกระดับความรู้ ทางด้านศิลปะ ทำทหายความคิด ของนักเรียน ให้ นักเรียนมี ปฏิสัมพันธ์กับ งานศิลปะ และ ได้สร้างสรรค์ ผลงานศิลปะ ของตนเอง	- จัดกิจกรรมการเรียนรู้จาก นิทรรศการที่มีการแสดงผล งานศิลปะหลากหลาย ประเภท - กิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียน เกิดปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ จากการชมงาน พูดคุย และ ตั้งคำถาม - ควรมีกิจกรรมให้นักเรียน ได้สร้างสรรค์งานศิลปะของ ตนเอง

จากตารางที่ 67 สามารถสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ
 ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะได้ดังนี้

ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัด
 กิจกรรมการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และ
 ร่วมสมัย

ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรกำหนดเนื้อหาสาระของกิจกรรมโดย
 มุ่งเน้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รูปแบบ และเทคนิค โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและ
 ความเหมาะสมกับระดับชั้น

ด้านนักเรียน พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรพัฒนากิจกรรมโดยให้นักเรียนได้ความรู้ เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ด้วยการสร้างความสนุกสนาน กำหนดชุดคำถามโดยไม่มีคำตอบตัดสินถูกผิด และให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ

ด้านครูผู้สอน พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรจัดอบรมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะให้แก่ครูทัศนศิลป์

ด้านผู้บริหารโรงเรียน พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักคุณค่าศิลปะให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงการจัดทำบันทึกความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑสถานศิลปะ

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้นักเรียนได้ฝึกทำความเข้าใจศิลปะด้วยการวิเคราะห์ ประเมิน ผลงานศิลปะ แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง

ด้านสื่อประกอบกิจกรรม พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรพัฒนาสื่อประกอบกิจกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ วัสดุ และช่วงชั้นของนักเรียน รวมถึงสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยีนำเสนอข้อมูล นิทรรศการ และสนับสนุนการสร้างความร่วมมือของโรงเรียนกับพิพิธภัณฑสถานในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย ช่วงชั้น และวิธีการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงช่วงวัย ระดับชั้น และความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน

ด้านการประเมินผล พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรมีการประเมินผลการเรียนรู้หลาย ๆ ด้านโดยประเมินทั้งขณะและหลังการดำเนินกิจกรรม รวมถึงนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ พิพิธภัณฑสถานศิลปะควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากนิทรรศการที่มีการแสดงผลงานศิลปะหลากหลายประเภท โดยกิจกรรมจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ จากการชมงาน พูดคุย และตั้งคำถาม รวมถึงควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้สร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การวิจัยระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบ ซึ่งสามารถแบ่งผลการวิจัยระยะที่ 2 ออกเป็น 3 ส่วน คือ 2.1) ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2.2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ 2.3) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสรุปเป็นแนวทางพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการวิจัยระยะที่ 1 มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ เพื่อวิเคราะห์เป็นโครงสร้างของรูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ 68 โครงสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

รายการ	แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ	ข้อมูลแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการวิจัยระยะที่ 1	โครงสร้างของรูปแบบ
หลักการของรูปแบบ	- ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการคิด วิจารณ์ - การศึกษาไทย 4.0 ส่งเสริม การผลิตความคิด ทักษะการ ผลิตและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ	- พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรจัด กิจกรรมการเรียนรู้จาก นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ หลากหลายประเภท	- การจัดกิจกรรมการศึกษา โดยให้นักเรียนได้รับ ประสบการณ์ตรงจากผลงาน ศิลปะที่จัดแสดง

ตารางที่ 68 โครงสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

รายการ	แนวคิด ทฤษฎี และ หลักการ	ข้อมูลแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการวิจัยระยะที่ 1	โครงสร้างของรูปแบบ
หลักการของรูปแบบ (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - บทบาทด้านการศึกษาศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ในศตวรรษที่ 21 (American Alliance of Museums, 2017) - รูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมนต์ทัศน์การเรียนรู้ (Constructivist museum) (Hein, 1999) 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้สร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง
แกนหลักของรูปแบบและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	<ul style="list-style-type: none"> - บทบาทด้านการศึกษาศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะหลักของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความคิด วิचारณญาณ การสังเคราะห์ ข้อมูล ศักยภาพในการสร้างนวัตกรรม และการคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (American Alliance of Museums, 2017) 	<ul style="list-style-type: none"> - พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ประเมินผลงานศิลปะ โดยการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งนำไปสู่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลงานศิลปะ และพูดคุยแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการสร้างสรรค์ศิลปะของตนเอง
มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการพิจารณาผลงานศิลปะของ Sandell's FTC™ (Form+ Theme+ Context) เป็นแนวทางในการพิจารณาผลงานศิลปะ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจมิติที่ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Sandell, 2009) 	<ul style="list-style-type: none"> - พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรกำหนดเนื้อหาของกิจกรรมโดยมุ่งเน้น ข้อมูล เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รูปแบบ และเทคนิค โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสมกับระดับชั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดมิติการคิดในการพิจารณาผลงานศิลปะ ใน 3 มิติ คือ <ul style="list-style-type: none"> - มิติด้านองค์ประกอบศิลป์ (Form) - มิติด้านมนต์ทัศน์ (Concept) - มิติด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ (Art History)

ตารางที่ 68 โครงสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

รายการ	แนวคิด ทฤษฎี และ หลักการ	ข้อมูลแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการวิจัยระยะที่ 1	โครงสร้างของรูปแบบ
กระบวนการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) - รูปแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบ - ลำดับขั้นการเรียนรู้ทางด้านพุทธิปัญญาของอนุกรมวิธานสำหรับการสอน การเรียน และการประเมินผล 	พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ประเมินผลงานศิลปะ โดยการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ - กระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ - กระบวนการอภิปรายแสดงความคิดเห็น - กระบวนการสร้างผลงานศิลปะ
พฤติกรรมในการเรียนรู้	การวิเคราะห์พฤติกรรมแสดงความเข้าใจ 6 ด้าน (Six facets of understanding) (Wiggins และ McTighe ,2005)	พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรพัฒนา กิจกรรมโดยให้นักเรียนได้ความรู้ เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ด้วยการสร้างความสนุกสนาน กำหนดชุดคำถามโดยไม่มีคำตอบถูก-ผิด และให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะ	การอธิบายผลงานศิลปะ การตีความผลงานศิลปะ การเปรียบเทียบผลงานศิลปะ การแสดงมุมมองของตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น และการสร้างงานศิลปะ
ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ	<ul style="list-style-type: none"> - ครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด (คีนซีนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษาชูชาติ, 2544; สุนทรสินทรพานนท์ และคณะ, 2550) - จัดบรรยากาศ สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ (องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542) 	พิพิธภัณฑ์ศิลปะควรพัฒนาสื่อประกอบกิจกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ วัย และช่วงชั้นของนักเรียน รวมถึงสนับสนุนการใช้อีสื่อเทคโนโลยีนำเสนอข้อมูลนิทรรศการ	<ul style="list-style-type: none"> - วิทยากรและครูผู้สอน ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด - จัดบรรยากาศการเรียนรู้อและสื่อประกอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

ตารางที่ 68 โครงสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (ต่อ)

รายการ	แนวคิด ทฤษฎี และ หลักการที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการวิจัยระยะที่ 1	โครงสร้างของรูปแบบ
กลไกสนับสนุนรูปแบบ	<p>หลักการ และมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์</p> <p>1. การเข้าถึงได้ (Accessibility) การเพื่อพัฒนาระดับการเข้าถึงเนื้อหา คำนึงถึงมุมมองที่หลากหลาย และการส่งเสริมการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์</p> <p>2. ความรับผิดชอบ (accountability) เป็นการพัฒนาความรู้ให้ครอบคลุมงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์</p> <p>3. การเป็นกระบอกเสียงให้ ผู้ชม (Advocacy) ด้วยการส่งเสริมให้งานการศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์</p>	<p>1) พิพิธภัณฑ์พัฒนากิจกรรมให้มีความหลากหลาย ผ่านการเรียนรู้จากผลงานจัดแสดง</p> <p>2) ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สนับสนุนกิจกรรมการศึกษา</p> <p>3) สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการจัดกิจกรรม การศึกษา นิทรรศการ</p> <p>4) เพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการ การศึกษา</p> <p>5) กำหนดให้ งานด้าน การศึกษาเป็นพันธกิจหลัก ของพิพิธภัณฑ์</p> <p>6) สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนา ความรู้ด้านการ การศึกษา</p> <p>7) พัฒนาความร่วมมือกับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการ การศึกษา</p> <p>8) พัฒนาการจัดกิจกรรม การศึกษาให้สอดคล้องกับ ความหลากหลายของ กลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>การพัฒนาการเข้าถึงเนื้อหา สารและ การเข้าถึงทาง กายภาพ การพัฒนาความ รับผิดชอบ ของ ผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง และการพัฒนา ความร่วมมือ</p>

จากตารางที่ 68 สรุปได้ว่า โครงสร้างของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะคือ กิจกรรมการเรียนรู้จากนิทรรศการที่มีการแสดงผลงานศิลปะหลากหลายประเภท โดยกิจกรรมจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ จากการชมงาน พูดคุย และตั้งคำถาม รวมถึงควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้สร้างสรรค์งานศิลปะของตนเองซึ่งผู้วิจัยนำไปพัฒนาเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปโครงสร้างของรูปแบบ ผู้วิจัยสามารถนำมาพัฒนาเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยสามารถอธิบายรายละเอียดของร่างรูปแบบได้ดังนี้

1) หลักการของรูปแบบ

การใช้กิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะโดยเน้นประสบการณ์ผ่านการทำความเข้าใจผลงานจัดแสดง การแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล และการสร้างงานศิลปะ

2) เนื้อหาของรูปแบบ

กิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งนำไปสู่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ 5 องค์ประกอบ คือ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล และการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล โดยเชื่อมโยงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับมิติการคิด 3 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบศิลป์ ด้านมโนทัศน์ และด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างผลงานศิลปะ โดยเน้นพฤติกรรมแสดงออก 6 ข้อ คือ การอธิบายผลงานศิลปะ การตีความผลงาน การเปรียบเทียบผลงาน การแสดงมุมมองของตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น และการสร้างงานศิลปะ โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ วิทยากร ครูผู้สอน สื่อประกอบ และบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งกลไกที่สนับสนุนประกอบด้วย การพัฒนาการเข้าถึง การพัฒนาความรับผิดชอบ การพัฒนาความร่วมมือ

3) มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วยมิติการคิด 3 ด้าน ดังนี้

ด้านองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการพิจารณาทัศนธาตุของผลงาน องค์ประกอบศิลป์ของผลงาน สื่อ วัสดุในการสร้างสรรค์ เทคนิค วิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้านมโนทัศน์หรือแนวคิดหลักของผลงาน เป็นการพิจารณาเนื้อหาของผลงาน การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแนวคิดและเนื้อหา กับผลงานอื่น ๆ

ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ เป็นการพิจารณาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับงาน (ผู้สร้างคือใครเกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นเมื่อไหร่ เกิดอะไรขึ้น) ประวัติศาสตร์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับผลงาน กระบวนการแบบและเทคนิคปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานสร้างสรรค์

4) กระบวนการเรียนรู้

องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ แบ่งออกเป็น 3 กระบวนการคือ กระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ กระบวนการอภิปรายแสดงความคิดเห็น และกระบวนการสร้างงานศิลปะ

5) พฤติกรรมการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

จากกระบวนการเรียนรู้ทั้งการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างผลงานศิลปะ นักเรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ 6 ข้อ คือ อธิบายผลงาน ตีความผลงาน เปรียบเทียบผลงาน แสดงมุมมองของตนเอง เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และสร้างงานศิลปะของตนเอง

6) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย วิทยากร ครูผู้สอน สื่อประกอบการเรียนรู้ และ บรรยากาศการเรียนรู้

7) กลไกสนับสนุน ประกอบด้วย กลไกการพัฒนาการเข้าถึง กลไกการพัฒนาความรับผิดชอบ และกลไกการพัฒนาความร่วมมือ

2.2 ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะไปทดลองใช้กลุ่มทดลองที่มีความใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม เพื่อนำผลการทดลองใช้ไปพัฒนารูปแบบก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบต่อไป โดยผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นการทดลองใช้ร่างรูปแบบในส่วนของกิจกรรมการศึกษานิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งมีกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มแบ่งผลการทดลองออกเป็น 5 ส่วน คือ 1) ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 3) ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 4) ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม และ 5) ข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.2.1 ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 1

ตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้ร่างรูปแบบ กลุ่มที่ 1 คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 14 คน เป็นตัวอย่างที่ได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) โดยตัวอย่างได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานិเทศการศิลปะร่วมสมัยของไทย ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีดังนี้

- 1) ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยได้ประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 โดยพิจารณาตามระดับของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ระดับ สามารถสรุปผลการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 69 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
1.การรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	ข้อ 1	4 (28.60)	9 (64.30)	1 (7.10)	-	-	3.21	0.58	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 2	5 (35.70)	8 (57.10)	1 (7.10)	-	-	3.29	0.61	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 3	4 (28.60)	10 (71.40)	-	-	-	3.29	0.47	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวม						3.26	0.54	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	
2.การ พิจารณา รายละเอียด ของข้อมูล	ข้อ 4	4 (28.60)	8 (57.10)	1 (7.10)	1 (7.10)	-	3.07	0.83	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 5	4 (28.60)	7 (50.00)	3 (21.40)	-	-	3.07	0.73	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 6	2 (14.30)	7 (50.00)	5 (35.70)	-	-	2.79	0.70	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 7	7 (50.00)	2 (14.30)	-	5 (35.70)	-	2.79	1.42	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล รวม						2.93	0.95	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	

ตารางที่ 69 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 (ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
3.การ วิเคราะห์และ จำแนกข้อมูล	ข้อ 8	2 (14.30)	9 (64.30)	2 (14.30)	-	1 (7.10)	2.79	0.97	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 9	2 (14.30)	8 (57.10)	3 (21.40)	1 (7.10)	-	2.79	0.80	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 10	2 (14.30)	7 (50.00)	5 (35.70)	-	-	2.79	0.70	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การวิเคราะห์จำแนกข้อมูล รวม						2.62	1.08	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	
4.การสรุป และตีความ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 11	1 (7.10)	10 (71.40)	2 (14.30)	1 (7.10)	-	2.79	0.70	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 12	2 (14.30)	10 (71.40)	1 (7.10)	1 (7.10)	-	2.93	0.73	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 13	2 (14.30)	8 (57.10)	2 (14.30)	1 (7.10)	1	2.64	1.08	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 14	4 (28.60)	7 (50.00)	2 (14.30)	1 (7.10)	-	3.00	0.88	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล รวม						2.84	0.90	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	
5.การประเมิน และตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 15	3 (21.40)	6 (42.90)	2 (14.30)	1 (7.10)	2 (14.30)	2.50	1.34	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 16	1 (7.10)	7 (50.00)	2 (14.30)	1 (7.10)	3 (21.40)	2.14	1.35	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 17	-	10 (71.40)	2 (14.30)	1 (7.10)	1 (7.10)	2.50	0.94	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 18	-	9 (14.30)	2 (14.30)	1 (7.10)	1 (7.10)	2.36	1.01	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 19	1 (7.10)	5 (35.70)	6 (42.90)	-	2 (14.30)	2.21	1.12	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 20	2 (14.30)	3 (21.40)	6 (42.90)	1 (7.10)	2 (14.30)	2.14	1.23	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล รวม						2.31	1.15	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน	
เฉลี่ยรวม						2.73	1.02	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	

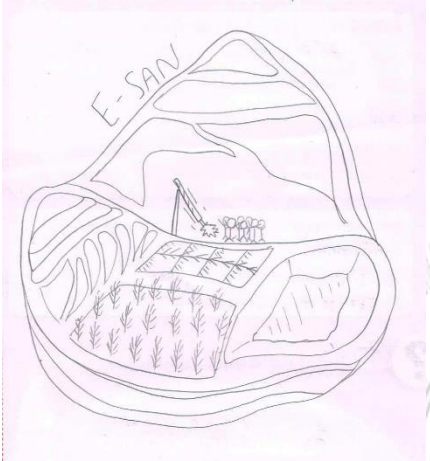
จากตารางที่ 69 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ (\bar{X} = 2.73) โดยทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 3.26)

เมื่อพิจารณาผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชมนิเทศการพบว่า นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาของนิเทศการ และสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเองได้ โดยสามารถวิเคราะห์ในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 70 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ ผลงานชื่อ เธออยู่ไหน ฉันอยู่นี่ (ผู้แพ้ในเกมเศรษฐกิจ) เป็นศิลปะจัดวาง รางรถไฟและหมอน</p> <p>แนวคิด การพัฒนาก็เหมือน การแลกเปลี่ยนสิ่งของ ซึ่งมี ทั้งข้อดีและข้อเสีย สิ่งเก่าก็ จะถูกทิ้งไป จนไม่มีใครสนใจ และถูกลืมในที่สุด เหมือนคน ริมทางรถไฟที่นอนแค้น ซึ่ง ประสบปัญหาถูกไล่ที่อยู่ อาศัย และมีการนำหมอน ใหม่มาแลกเพื่อให้ย้ายออกไป อยู่ที่อื่นอย่างไม่เต็มใจ</p>	<p>นักเรียนสามารถใช้ ทักษะการตีความและ ประเมินเชื่อมโยง เนื้อหาของผลงานใน นิเทศการเกี่ยวกับ การไถ่ร้อนที่ดินมา สร้างสรรค์ในรูปแบบ ภาพวาดการ์ตูน</p>
	<p>แรงบันดาลใจ ผลงาน “ภาพ ทิวทัศน์ธรรมชาติของภาค อีสาน”</p> <p>แนวคิด วาดภาพเป็นภาพนก และรวงข้าวแสดงถึง ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของ ภาคอีสานที่เกิดจากการ พัฒนาพื้นที่แห้งแล้งในอดีต ให้อุดมสมบูรณ์ในทุกวันนี้</p>	<p>นักเรียนสามารถใช้ ทักษะการตีความและ ประเมินเชื่อมโยง รูปแบบและเนื้อหาของ ผลงานในนิเทศการ กับแนวคิดของตนเอง เกี่ยวกับธรรมชาติของ ภาคอีสานสร้างสรรค์ เป็นผลงานศิลปะ</p>

ตารางที่ 70 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 (ต่อ)

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ จากภาพภูมิประเทศ และผลงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมภาคอีสาน</p> <p>แนวคิด วาดเป็นภาพ Infographic เพื่อสื่อถึงอาชีพ ความเป็นอยู่ และภูมิประเทศในภาคอีสาน</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการวิเคราะห์ ดีความและประเมินเชื่อมโยงรูปแบบแนวคิดและเนื้อหาของผลงานในนิเทศการมาผสมผสานกันสร้างสรรค์ในรูปแบบของภาพ Infographic เป็นภูมิประเทศในภาคอีสาน</p>

จากตารางที่ 70 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถนำแรงบันดาลใจจากผลงานที่จัดแสดงมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล พิจารณารายละเอียด วิเคราะห์ ดีความ และประเมินเชื่อมโยงในมิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์และมโนทัศน์ โดยนำแนวคิด เนื้อหา และองค์ประกอบของผลงานมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง

2) ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ เพื่อเป็นการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินสรุปได้ในตารางที่ 71

ตารางที่ 71 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	ฉันชอบผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิเทศการ	3.87	0.83
2	ฉันชอบกิจกรรมการศึกษาประกอบนิเทศการ	3.87	0.64
3	นิเทศการทำให้ฉันเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเพิ่มมากขึ้น	3.93	0.59
4	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์เพิ่มมากขึ้น	3.80	0.56
5	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลงานจัดแสดงเพิ่มมากขึ้น	4.07	0.59
6	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น	4.00	0.53

ตารางที่ 71 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานិเทศการ
กลุ่มที่ 1

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
7	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของศิลปินเพิ่มมากขึ้น	4.13	0.64
8	ฉันได้จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ของงานศิลปะ	3.87	0.64
9	ฉันได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของงานศิลปะที่จัดแสดง	4.00	0.65
10	ฉันได้ตีความและค้นหาความหมายของงานศิลปะ	3.93	0.70
11	ฉันได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะอย่างมีเหตุผล	3.93	0.70
12	ฉันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะกับวิทยากรและเพื่อน ๆ	4.13	0.74
13	ฉันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองได้	3.87	0.52
14	ฉันสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนได้ต่อไป	3.93	0.59
15	ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม	4.07	0.59
	รวม	3.96	0.63

ตารางที่ 71 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานิเทศการ
กลุ่มที่ 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.96$) โดยนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ตนเองได้
พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของศิลปินเพิ่มมากขึ้น และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะ
กับวิทยากรและเพื่อน ๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) ส่วนรายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ
ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์เพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.80$)

3) ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ
เป็นรายบุคคล โดยผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการดังนี้

ตารางที่ 72 ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	นักเรียนให้ความสนใจกับการชมนิเทศการ	5.00	0.00
2	นักเรียนตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน	4.73	0.46
3	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	5.00	0.00
4	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับวิทยากร	4.60	0.63
5	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับเพื่อนภายในกลุ่ม	4.80	0.41

ตารางที่ 72 ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานិเทศการ กลุ่มที่ 1

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.60	0.51
7	นักเรียนสามารถพูดเชื่อมโยงเนื้อหาการศึกษานิเทศการกับความคิด และ/หรือ ประสบการณ์ของตนเองได้	4.40	0.63
8	นักเรียนสามารถถ่ายทอดและนำเสนอแนวความคิดของตนเอง	4.67	0.49
9	นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองได้	4.67	0.49
10	นักเรียนให้ความร่วมมือในการสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้	4.67	0.49
	รวม	4.71	0.48

จากตารางที่ 72 ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.71$) โดยผลการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการขมนิเทศการ และตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 5.00$)

4) ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูที่นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 พบว่า การเรียนการสอนศิลปะที่โรงเรียนจะเน้นเรื่องศิลปะปฏิบัติเนื่องจากเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการขมนิเทศการศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการฝึกให้นักเรียนได้คิดและตีความผลงานศิลปะ ผู้วิจัยได้สุ่มสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 พบว่า นักเรียนชื่นชอบความหลากหลายของผลงานที่จัดแสดง แต่เห็นว่า เวลาในการร่วมกิจกรรมน้อยเกินไป ทำให้ดูงานไม่ทั่วถึงและทำใบงานไม่เสร็จ โดยนักเรียนบางส่วนเห็นว่า กิจกรรมและใบงานทำให้ศึกษางานละเอียดมากขึ้น

5) ข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 1

- เวลาในการดำเนินกิจกรรม 1.30 นาที ไม่เพียงพอต่อกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องปรับระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม
- การแจกใบงานและคู่มือการเรียนรู้ก่อนการเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสนใจใบงานและคู่มือ ส่งผลให้นักเรียนไม่ตั้งใจฟังวิทยากรนำชมเท่าที่ควร
- ใบงานที่แจกให้กับนักเรียนไม่ได้ให้เขียนชื่อและนามสกุล ทำให้นักเรียนไม่รักษาใบงาน

- ควรมีการอธิบายการใช้ใบงานและคู่มือการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ก่อนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามใบงาน

จากข้อสังเกตในการทดลองใช้ร่างรูปแบบ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาแบบการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปทดลองใช้กับตัวอย่าง กลุ่มที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- กำหนดให้กิจกรรมการเรียนรู้ใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 2.30 ชั่วโมง
- แจกใบงานและคู่มือการเรียนรู้หลังจากการนำชม
- อธิบายการใช้ใบงานและคู่มือการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ก่อนการทำกิจกรรมตามใบงาน
- ปรับปรุงใบงานด้วยการให้นักเรียนเขียนชื่อและนามสกุลของตนเองหน้าใบงาน

2.2.2 ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 2

ตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้ร่างรูปแบบ กลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน เป็นตัวอย่างที่ได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) โดยผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบมีดังนี้

- 1) ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานันทนาการ กลุ่มที่ 2

ผู้วิจัยได้ประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานันทนาการ กลุ่มที่ 2 โดยสามารถสรุปผลการประเมินได้ใน ตารางที่ 73 ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 73 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานันทนาการ กลุ่มที่ 2

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
1.การรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	ข้อ 1	1 (5.00)	15 (75.00)	3 (15.00)	1 (5.00)	-	2.80	0.62	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 2	-	12 (60.00)	6 (30.00)	2 (10.00)	-	2.50	0.69	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 3	7 (35.00)	13 (65.00)	-	-	-	3.35	0.49	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวม							2.88	0.69	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ

ตารางที่ 73 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2 (ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
2.การ พิจารณา รายละเอียด ของข้อมูล	ข้อ 4	5 (25.00)	13 (65.00)	2 (10.00)	-	-	3.15	0.59	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 5	4 (20.00)	10 (50.00)	6 (30.00)	-	-	2.90	0.72	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 6	-	14 (70.00)	6 (30.00)	-	-	2.70	0.47	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 7	4 (20.00)	10 (50.00)	5 (25.00)	-	1 (5.00)	2.80	0.95	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล รวม							2.89	0.71	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
3.การ วิเคราะห์และ จำแนกข้อมูล	ข้อ 8	2 (10.00)	14 (70.00)	2 (10.00)	2 (10.00)	-	2.80	0.77	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 9	-	14 (70.00)	1 (5.00)	4 (20.00)	1 (5.00)	2.40	0.99	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 10	-	1 (5.00)	4 (20.00)	9 (45.00)	6 (30.00)	1.00	0.86	ระดับ 1 การคิด ที่ขาดทักษะ
การวิเคราะห์จำแนกข้อมูล รวม							2.07	1.16	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
4.การสรุป และตีความ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 11	-	14 (70.00)	5 (25.00)	-	1 (5.00)	2.60	0.75	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 12	-	5 (25.00)	7 (35.00)	8 (40.00)	-	1.85	0.81	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 13	-	4 (20.00)	8 (40.00)	7 (35.00)	1 (5.00)	1.75	0.85	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 14	-	13 (65.00)	5 (25.00)	2 (10.00)	-	2.55	0.69	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล รวม							2.19	0.86	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
5.การประเมิน และตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 15	-	14 (70.00)	1 (5.00)	2 (10.00)	3 (15.00)	2.30	1.17	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 16	-	5 (25.00)	7 (35.00)	5 (25.00)	3 (15.00)	1.70	1.03	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 17	-	11 (55.00)	6 (30.00)	-	3 (15.00)	2.25	1.07	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน

ตารางที่ 73 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 (ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
	ข้อ 18	-	2 (10.00)	9 (45.00)	6 (30.00)	3 (15.00)	1.50	0.89	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 19	-	3 (15.00)	16 (80.00)	1 (5.00)	-	2.10	0.45	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 20	-	4 (20.00)	12 (60.00)	3 (15.00)	1 (5.00)	1.95	0.76	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล รวม							1.97	0.95	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
เฉลี่ยรวม							2.35	0.97	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน

จากตารางที่ 73 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่ขัดแย้งกัน (\bar{X} = 2.35) โดยทักษะการพิจารณา รายละเอียดของข้อมูลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 2.89)

เมื่อพิจารณาผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชม นิทรรศการพบว่า นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาของนิทรรศการ และสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ ของตนเองได้ โดยวิเคราะห์ในรูปแบบตารางที่ 74 ดังนี้

ตารางที่ 74 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และ แนวคิดในการสร้างสรรค์ของ นักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้ องค์ประกอบการคิดอย่างมี วิจารณญาณ
	แรงบันดาลใจ จากภาพ ทิวทัศน์ทุ่งนาในภาคอีสาน และเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด วาดภาพเกี่ยวกับ ชีวิตความเป็นอยู่ในภาค อีสาน มีทุ่งนา คลอง กระท่อม และมีเครื่องบิน ทำฝนหลวง มีชีวิตพอเพียง พอดี	นักเรียนใช้ทักษะการ วิเคราะห์ ดีความ และ ประเมินเชื่อมโยงเนื้อหา ของภาพทุ่งนาอีสาน ผสมผสานกับเนื้อหาเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียงนำมา สร้างสรรค์เป็นผลงาน ภาพทุ่งนาและมี เครื่องบินทำฝนหลวง

ตารางที่ 74 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาวัฒนธรรมการ กลุ่มที่ 2 (ต่อ)

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ จากภาพวาดการทำนาในภาคอีสาน และผลงาน ชื่อความสุขหลังฤดูเก็บเกี่ยว แสดงวิถีชีวิตชาวนาในภาคอีสาน</p> <p>แนวคิด ชาวนาทำนาด้วยความลำบาก ข้าวกำหนึ่งจึงมีค่ามาก และน้ำที่ปลูกข้าวก็ให้ชีวิต กับทุก ๆ คน</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ดีความ และประเมินเชื่อมโยงเนื้อหาและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกับแนวคิดเกี่ยวกับการทำนาและความสำคัญของน้ำ สร้างสรรค์เป็นภาพมือน้ำ รวงข้าวชูขึ้นจากน้ำ</p>
	<p>แรงบันดาลใจ จากผลงานที่เกี่ยวกับหมอลำ และภาพวาดทิวทัศน์ธรรมชาติในภาคอีสาน</p> <p>แนวคิด แสดงถึงการร้องเพลง เสียงดนตรีที่ไพเราะ และธรรมชาติในภาคอีสาน บอกถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงเนื้อหาและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการหลาย ๆ ผลงานมาผสมผสานกัน สร้างเป็นผลงานภาพวาดเครื่องดนตรีอีสานที่บรรเลงอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ</p>

จากตารางที่ 74 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถนำแรงบันดาลใจจากผลงานที่จัดแสดงมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล พิจารณารายละเอียด วิเคราะห์ ดีความ และประเมินเชื่อมโยงในมิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์และมโนทัศน์ โดยนำแนวคิดและองค์ประกอบของผลงานมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง ผลงานมีแนวคิดเกี่ยวกับภาคอีสาน โดยเฉพาะเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งการทำเกษตร การประกอบอาชีพชาวนา เครื่องดนตรี

และการแสดงหมอลำ นอกจากนี้ นักเรียนบางคนได้นำเอาประสบการณ์ของตนเองที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำฝนหลวงซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของในหลวง รัชกาลที่ 9 มาผสมผสานเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานอีกด้วย

2) ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ เพื่อเป็นการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินสรุปได้ในตารางที่ 75

ตารางที่ 75 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ
กลุ่มที่ 2

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	ฉันชอบผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ	4.85	0.37
2	ฉันชอบกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการ	4.60	0.50
3	นิทรรศการทำให้ฉันเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเพิ่มมากขึ้น	4.45	0.51
4	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะเพิ่มมากขึ้น	4.20	0.70
5	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลงานจัดแสดงเพิ่มมากขึ้น	4.35	0.67
6	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น	4.40	0.60
7	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของศิลปินเพิ่มมากขึ้น	4.30	0.57
8	ฉันได้จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ของงานศิลปะ	4.15	0.75
9	ฉันได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของงานศิลปะที่จัดแสดง	4.25	0.72
10	ฉันได้ตีความและค้นหาความหมายของงานศิลปะ	4.25	0.79
11	ฉันได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะอย่างมีเหตุผล	4.25	0.64
12	ฉันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะกับวิทยากรและเพื่อน ๆ	4.20	0.83
13	ฉันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองได้	4.35	0.59
14	ฉันสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ในการเรียนได้ต่อไป	4.45	0.51
15	ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม	4.65	0.49
	รวม	4.38	0.64

ตารางที่ 75 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.38$) โดยนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ตนเองชอบผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$)

3) ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2
ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ
กลุ่มที่ 2 เป็นรายบุคคล โดยผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

ตารางที่ 76 ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	นักเรียนให้ความสนใจกับการชมนิทรรศการ	5.00	0.00
2	นักเรียนตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน	4.20	0.53
3	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4.50	0.51
4	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับวิทยากร	4.65	0.49
5	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับเพื่อนภายในกลุ่ม	4.65	0.49
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.20	0.52
7	นักเรียนสามารถพูดเชื่อมโยงเนื้อหา นิทรรศการ กับความคิด และ/หรือ ประสบการณ์ของตนเองได้	4.10	0.64
8	นักเรียนสามารถถ่ายทอดและนำเสนอแนวความคิดของตนเอง	4.30	0.57
9	นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองได้	4.45	0.69
10	นักเรียนให้ความร่วมมือในการสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้	4.05	0.51
	รวม	4.41	0.59

ตารางที่ 76 ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการโดย
ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.41$) โดยผลการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ
กับการชมนิทรรศการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$)

4) ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูที่นำนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 พบว่า
นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพิ่งเริ่มเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก และนักเรียนไม่มี
ประสบการณ์การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยครูรู้สึกพึงพอใจที่มีกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมี
วิจารณญาณในการชมงานศิลปะ ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับความรู้และความรู้สึกจากการเข้า
ร่วมโครงการพบว่า นักเรียนเห็นว่า ตนเองได้รับความรู้เกี่ยวกับการตีความผลงานศิลปะและเนื้อหาที่
เกี่ยวข้องกับการนิทรรศการ โดยนักเรียนรู้สึกสนุกสนานและต้องการมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะอีก

5) ข้อสังเกตจากการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 2

- ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมคือ ไม่ต่ำกว่า 2.30 ชั่วโมง
 - ใบงานที่ให้นักเรียนเขียนชื่อและนามสกุลทำให้นักเรียนรักษาใบงานของตนเอง
 - ควรให้นักเรียนชมนิทรรศการให้ทั่วทั้งงานก่อน จึงแจกใบงานและคู่มือการเรียนรู้
 - วิทยากรนำชมให้ความคิดเห็นว่า Timeline ประวัติศาสตร์ศิลปะในคู่มือการเรียนรู้ ควรมีการปรับปรุงการใช้สี โดยใช้สีเน้นศิลปะแต่ละลัทธิและรูปแบบให้ดูชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- ผู้วิจัยได้นำผลจากการทดลองร่างรูปแบบ ครั้งที่ 2 ไปปรับปรุงและพัฒนาในรูปแบบเพื่อนำไปใช้ในการทดลองร่างรูปแบบ กลุ่มที่ 3 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- กำหนดให้กิจกรรมการเรียนรู้ใช้ระยะเวลา 2.30 ชั่วโมง
- กำหนดให้มีกิจกรรมนำชมนิทรรศการก่อน จึงแจกใบงานและคู่มือการเรียนรู้
- พัฒนาคู่มือการเรียนรู้ส่วน Timeline ประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยใช้สีเน้นศิลปะแต่ละลัทธิ

2.2.3 ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 3

ตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้ร่างรูปแบบ กลุ่มที่ 3 คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน เป็นตัวอย่างที่ได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) โดยผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบมีดังนี้

- 1) ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

ผู้วิจัยได้ประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 77 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 3

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
1. รวบรวม ข้อมูลที่ เกี่ยวข้อง	ข้อ 1	-	16 (88.90)	2 (11.10)	-	-	2.89	0.32	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 2	-	12 (66.70)	5 (27.80)	1 (5.60)	-	2.61	0.61	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ

ตารางที่ 77 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3 (ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
1.รวบรวม ข้อมูลที่ เกี่ยวข้อง	ข้อ 3	8 (44.40)	10 (55.60)	-	-	-	3.44	0.51	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวม							2.98	0.60	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
2.การ พิจารณา รายละเอียด ของข้อมูล	ข้อ 4	2 (11.10)	15 (83.30)	-	1 (5.60)	-	3.00	0.59	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 5	3 (16.70)	13 (72.20)	2 (11.10)	-	-	3.06	0.54	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 6	-	16 (88.90)	1 (5.60)	1 (5.60)	-	2.83	0.51	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 7	6 (33.30)	4 (22.20)	1 (5.60)	7 (38.90)	-	2.50	1.34	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล รวม							2.85	0.83	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
3.การ วิเคราะห์และ จำแนกข้อมูล	ข้อ 8	-	13 (72.20)	5 (27.80)	-	-	2.80	0.77	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 9	-	14 (70.00)	4 (22.20)	-	-	2.40	0.99	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 10	3 (16.70)	10 (55.60)	1 (5.60)	-	4 (22.20)	2.44	1.42	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
การวิเคราะห์จำแนกข้อมูล รวม							2.65	0.89	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
4.การสรุป และตีความ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 11	-	10 (55.60)	8 (44.40)	-	-	2.56	0.51	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 12	-	8 (44.40)	10 (55.60)	-	-	2.44	0.51	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 13	-	5 (27.80)	5 (27.80)	8 (44.40)	-	1.83	0.86	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 14	-	7 (38.90)	10 (55.60)	1 (5.60)	-	2.33	0.59	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล รวม							2.29	0.68	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน

ตารางที่ 77 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3 (ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
5.การประเมิน และตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 15	-	17 (94.40)	1 (5.60)	-	-	2.94	0.24	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 16	1 (5.60)	7 (38.90)	8 (44.40)	2 (11.10)	-	2.39	0.78	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 17	-	16 (88.90)	2 (11.10)	-	-	2.89	0.32	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 18	-	9 (50.00)	6 (33.30)	2 (11.10)	1 (5.60)	2.28	0.89	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 19	-	5 (27.80)	13 (72.20)	-	-	2.28	0.46	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 20	-	9 (50.00)	8 (44.40)	1 (5.60)	-	2.44	0.62	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล รวม						2.54	0.65	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	
เฉลี่ยรวม						2.63	0.76	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	

จากตารางที่ 77 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ($\bar{X} = 2.63$) โดยทักษะการรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 2.98$) รองลงมาคือ ทักษะการพิจารณารายละเอียดของ ข้อมูล ($\bar{X} = 2.85$) ส่วนทักษะการสรุปและตีความโดยใช้เหตุผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.29$)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชม นิเทศการ สามารถสรุปผลวิเคราะห์ในรูปแบบตารางที่ 78 ดังนี้

ตารางที่ 78 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 3

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ จากผลงานศิลปะจัดวาง “ส้มในภาคอีสาน” และภาพเมล็ดข้าว</p> <p>แนวคิด วาดภาพวิถีชีวิตของคนภาคอีสานที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ โดยวาดเหมือนภาพบนส้มในกรอบรูปร่างเมล็ดข้าว</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกันสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเอง</p>
	<p>แรงบันดาลใจ จากศิลปะจัดวาง “ว่าวอีสาน” ที่แสดงอยู่ในนิทรรศการ</p> <p>แนวคิด หนูเป็นคนอีสานอยากให้ทุกคนได้รู้จักว่าวของเล่นของภาคอีสาน จะได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการวิเคราะห์ ตีความ และประเมินเชื่อมโยงรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกับแนวคิดของตนเองเกี่ยวกับอนุรักษ์ว่าวอีสานสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเอง</p>
	<p>แรงบันดาลใจ ผลงานชื่อ “เธออยู่ไหน ฉันอยู่ที่นี่” เป็นงานศิลปะจัดวางวางรถไฟกับหมอน และว่าวอีสาน</p> <p>แนวคิด รถไฟรางคู่ที่เป็นการพัฒนา แต่ก็ทำให้คนบางกลุ่มต้องเสียใจ เหมือนกับภาพว่าวที่เป็นตัวแทนถึงความเจริญ ความสุข อยู่เหนือคนที่อาศัยริมทางรถไฟ</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการวิเคราะห์ ตีความ และประเมินเชื่อมโยงเนื้อหาและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกัน โดยนำเอาองค์ประกอบของผลงานมาวาดจัดวางใหม่ โดยเชื่อมโยงเนื้อหาของผลงานเข้าด้วยกัน</p>

จากตารางที่ 78 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถนำแรงบันดาลใจจากผลงานที่จัดแสดงมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล พิจารณารายละเอียด วิเคราะห์ ตีความ และประเมินเชื่อมโยงในมิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์และมโนทัศน์ โดยนำแนวคิดและองค์ประกอบของผลงานมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง ผลงานมีแนวคิดเกี่ยวกับภาคอีสาน โดยนักเรียนได้นำประเด็นทางสังคมในภาคอีสาน ซึ่งศิลปินต้องการสื่อสารถึงการไร้ที่อยู่อาศัยของประชาชนเพื่อสร้างรถไฟรางคู่ในจังหวัดขอนแก่น เชื่อมโยงกับความรู้สึกของผู้คน ทั้งในกลุ่มที่มีความสุขจากการพัฒนาและกลุ่มที่เสียใจจากการถูกไล่ที่อยู่อาศัยมาสร้างผลงาน

2) ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 3 ผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ เพื่อเป็นการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินสรุปได้ในตารางที่ 79 ดังนี้

ตารางที่ 79 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ
กลุ่มที่ 3

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	ฉันชอบผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ	4.50	0.61
2	ฉันชอบกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการ	4.35	0.49
3	นิทรรศการทำให้ฉันเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเพิ่มมากขึ้น	4.50	0.51
4	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์เพิ่มมากขึ้น	4.30	0.47
5	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลงานจัดแสดงเพิ่มมากขึ้น	4.50	0.51
6	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น	4.30	0.66
7	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของศิลปินเพิ่มมากขึ้น	4.45	0.60
8	ฉันได้จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ของงานศิลปะ	4.25	0.55
9	ฉันได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของงานศิลปะที่จัดแสดง	4.30	0.57
10	ฉันได้ตีความและค้นหาความหมายของงานศิลปะ	4.15	0.75
11	ฉันได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะอย่างมีเหตุผล	4.15	0.59
12	ฉันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะกับวิทยากรและเพื่อน ๆ	4.35	0.59
13	ฉันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองได้	4.50	0.51
14	ฉันสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนได้ต่อไป	4.50	0.51
15	ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม	4.70	0.47
	รวม	4.39	0.57

ตารางที่ 79 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานิเทศการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.39$) โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$)

3) ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3

ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3 เป็นรายบุคคล โดยผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการมีดังนี้

ตารางที่ 80 ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	นักเรียนให้ความสนใจกับการขมนิเทศการ	5.00	0.00
2	นักเรียนตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน	4.30	0.47
3	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4.55	0.51
4	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับวิทยากร	4.55	0.60
5	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับเพื่อนภายในกลุ่ม	4.50	0.51
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.30	0.47
7	นักเรียนสามารถพูดเชื่อมโยงเนื้อหาการศึกษากับความคิด และ/หรือ ประสบการณ์ของตนเองได้	4.25	0.55
8	นักเรียนสามารถถ่ายทอดและนำเสนอแนวความคิดของตนเอง	4.35	0.49
9	นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองได้	4.55	0.51
10	นักเรียนให้ความร่วมมือในการสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้	4.20	0.41
	รวม	4.46	0.52

ตารางที่ 80 ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.71$) โดยผลการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่พูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับเพื่อนภายในกลุ่มมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$)

4) ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูที่นำนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 3 พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนใจที่หลากหลาย ทั้งนักเรียนที่เลือกเรียนวิชาพิเศษศิลปะ ทัศนศาสตร์ และการงาน เป็นต้น โดยครูมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมที่มีการจัดเตรียมใบงาน และคู่มือการเรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ศิลปะอย่างมาก ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนรู้สึกชื่นชม

และรับรู้ว่าคุณเรียนจะได้เรียนรู้อะไรจากการนำนักเรียนมาพิพิธภัณฑศิลป์ ผู้วิจัยได้สุ่มสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาพบว่า นักเรียนเห็นว่า ตนเองได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในภาคอีสาน รวมถึงได้รับความรู้เกี่ยวกับการตีความผลงานศิลปะ โดยนักเรียนรู้สึกสนุกสนาน และดีใจที่ได้มาชมงานนิทรรศการศิลปะ

5) ข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลป์ กลุ่มที่ 3

จากการทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลป์ กลุ่มที่ 3 พบข้อสังเกตดังนี้

- นักเรียนที่ดูไม่ตั้งใจเรียนในสายตาครู ในช่วงแรก ๆ จะค่อนข้างเกร็งในการคำถาม แต่เมื่อบรรยากาศการเรียนรู้เป็นกันเอง และวิทยากรบอกว่า การตอบคำถาม ไม่มีถูก ไม่มีผิด ทำให้นักเรียนผ่อนคลาย กล้าพูดคุย ชักถาม และตอบคำถามวิทยากร
- นักเรียนที่รู้สึกว่าคุณเองวาดรูปไม่เก่ง จะไม่กล้าวาดภาพในใบงาน วิทยากรจึงต้องบอกว่า ไม่ต้องวาดสวย อยากวาดแบบไหนก็ได้ ทำให้นักเรียนกล้าวาดภาพลงใบงาน แต่จะเงินเมื่อวิทยากรขอดู

ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า วิทยากร ครู และบรรยากาศการเรียนรู้ รวมถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑศิลป์

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบและผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน ประกอบด้วย นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑศิลป์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาจากพิพิธภัณฑศิลป์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้รูปแบบ ใบงานและคู่มือการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผลการประเมินร่างรูปแบบดังนี้

ตารางที่ 81 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

ข้อ	รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		\bar{X}	SD.	แปลผล	\bar{X}	SD.	แปลผล
1	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของชื่อรูปแบบ	4.88	0.35	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
2	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักการของรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
3	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเนื้อหาของรูปแบบ	4.88	0.35	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
4	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของมิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
5	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกระบวนการเรียนรู้	4.88	0.35	มากที่สุด	4.50	0.53	มากที่สุด
6	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของพฤติกรรมในการเรียนรู้	4.88	0.35	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
7	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	4.88	0.35	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
8	ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ	4.88	0.35	มากที่สุด	4.50	0.53	มากที่สุด

ตารางที่ 81 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		\bar{X}	SD.	แปลผล	\bar{X}	SD.	แปลผล
9	ความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ของกลไก สนับสนุนรูปแบบ	4.88	0.35	มากที่สุด	4.50	0.53	มากที่สุด
	รวม	4.90	0.30	มากที่สุด	4.58	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 81 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) และผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของชื่อรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)
- 2) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักการของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)
- 3) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเนื้อหาของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)
- 4) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของมิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)
- 5) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกระบวนการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$)
- 6) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของพฤติกรรมในการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)
- 7) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$)

- 8) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$)
- 9) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลไกสนับสนุนรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$)

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1) ชื่อรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ชื่อรูปแบบมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ อย่างไรก็ตามควรมีการกำหนดชื่อย่อภาษาอังกฤษของรูปแบบ

2) หลักการของรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์และหลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมดีมาก แต่การจะนำรูปแบบไปใช้จริง ผู้วิจัยควรอธิบายรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น การใช้ภาษา การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

3) เนื้อหาของรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า เนื้อหาของรูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผู้ร่วมกิจกรรมทุกวัย โดยจะต้องมีการปรับให้เหมาะสมกับผู้ร่วมกิจกรรมในแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า ลักษณะนิสัยการเรียนรู้ของเด็กไทยที่ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ออกแบบไว้

4) มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า มิติการคิดทั้งด้านองค์ประกอบศิลป์ ด้านมโนทัศน์ และด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มีความสัมพันธ์กับพื้นฐานความรู้ของนักเรียนค่อนข้างมาก โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ข้อมูลที่มีในคู่มือการเรียนรู้จะมีความเพียงพอต่อกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ หากไม่เพียงพออาจจะต้องมีการปรับข้อมูล

5) กระบวนการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีความคิดเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้อาจทำได้ไม่ครบทุกประเด็น เนื่องจากฝ่ายปฏิบัติการอาจจะไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิจึงร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ควรมีการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ว่า ควรมีการสะท้อนคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสอน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต่อไป

6) ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบควรเพิ่มด้านนักเรียน โดยกำหนดให้มีการปูพื้นฐานความรู้ของนักเรียน และการเตรียมพร้อมนักเรียน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า วิทยากรและครูเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ โดย วิทยากรและครูจะต้องมีความรู้ ทั้งด้านองค์ประกอบศิลป์ ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านศิลปะวิจารณ์ และด้านอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนรูปแบบในหลายประเด็นดังนี้

ควรมีการกำหนดชุดคำถามสำหรับวิทยากร

ควรมีประกาศนียบัตรให้กับครูที่ผ่านการอบรมจากพิพิธภัณฑ์

เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในกิจกรรม ควรมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการคิดเชื่อมโยง เน้นความเพิลิตเพิลินและมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ

7) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลไกสนับสนุนรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าการสร้างความร่วมมือกับองค์กรหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งพิพิธภัณฑ์ โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการสนับสนุนให้รูปแบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้แสดงความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑ์บางแห่งอาจจะยังไม่ตอบสนองต่อกลไกสนับสนุนรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ อย่างไรก็ตามผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้วิจัยควรใส่รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านการบริหารและงบประมาณ โดยเฉพาะในการอบรมวิทยากร เพิ่มเติมในกลไกสนับสนุนด้านการพัฒนาความรับผิดชอบ

2.3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีรายละเอียดดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบ

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ปฏิบัติงาน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมและระยะเวลาที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ในทุกขั้นตอน ชุดคำพูดของวิทยากรในแต่ละขั้นตอน และขอบเขตและเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับใบงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนลำดับคำถามในใบงาน โดยเริ่มจากคำถามให้นักเรียนรวบรวมสิ่งที่เห็นจากนิทรรศการก่อน จึงเป็นคำถามเกี่ยวกับความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อการชมนิทรรศการ รวมถึงให้มีการปรับเปลี่ยนคำถามเกี่ยวกับการให้นักเรียนประเมินและตัดสินใจเชื่อมโยงผลงานศิลปะกับการรับรู้ด้านเสียง กลิ่น และรสชาติ เป็นคำถามที่สอดคล้องกับองค์ประกอบความคิดด้านการประเมินและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนเป็นคำถามที่ให้นักเรียนประเมินและตัดสินใจคัดเลือกผลงานศิลปะที่เป็นตัวแทนของนิทรรศการพร้อมระบุเหตุผล

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคู่มือการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงคู่มือในส่วนลำดับเวลา (Timeline) ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะไทยและตะวันตก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปรับการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับลัทธิหรือกระบวนแบบด้านศิลปะให้สอดคล้องกัน

ปรับการนำเสนอผลงานศิลปะโดยระบุลัทธิหรือกระบวนแบบในลำดับเวลาประวัติศาสตร์ศิลปะไทยให้สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก

ปรับลดคำอธิบายในลำดับเวลา (Timeline) ให้สั้นและกระชับมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า คู่มือการเรียนรู้ควรเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนธาตุในงานศิลปะเพื่อเป็นข้อมูลให้กับนักเรียนในการทำกิจกรรมตามใบงาน โดยผู้วิจัยได้นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงรูปแบบ และนำไปใช้กับตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การวิจัยระยะที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะไปใช้กับตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม ซึ่งในกิจกรรมการศึกษาที่มีเนื้อหาของนิทรรศการแตกต่างกัน ดังนี้

ตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 ร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในภาคอีสาน สร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัย ผ่านการตีความของศิลปิน ในรูปแบบของงานจิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะจัดวาง วิดีโอ อาร์ต และ ศิลปะจัดวางเชิงปฏิสัมพันธ์ เป็นต้น

ตัวอย่าง กลุ่มที่ 2 ร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการศิลปะที่มีความหลากหลายทั้งด้าน เนื้อหา แรงบันดาลใจ เทคนิคและรูปแบบของการแสดงออก โดยมีผลงานศิลปะหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะศิลปะที่ผู้ชมต้องมีส่วนร่วม (Participatory Art) ศิลปะจัดวาง และวิดีโอ อาร์ต เป็นต้น

3.1 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แบ่งผลการใช้รูปแบบเป็น 5 ส่วน คือ 1) ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ 3) ผลการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ 4) ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ และ 5) ข้อเสนอแนะจากการใช้รูปแบบ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบ สรุปเป็นผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนท้ายของผลการใช้รูปแบบ ผู้วิจัยนำผลการใช้มาปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3.1.1 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 1

ตัวอย่างที่ใช้ในการใช้รูปแบบ กลุ่มที่ 1 คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 5 จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) จำนวน 50 คน ซึ่งนักเรียนทั้งหมดมาจากโครงการแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อและทางค่ายนำมาเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จึงเป็นตัวอย่างที่ได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) โดยผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีดังนี้

1) ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1
ผู้วิจัยได้ประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 โดย
สามารถสรุปผลการประเมินได้ใน ตารางที่ 82 ดังนี้

ตารางที่ 82 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
1.การรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	ข้อ 1	12 (24.00)	33 (66.00)	5 (10.00)	-	-	3.14	0.57	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 2	12 (24.00)	32 (64.00)	5 (10.00)	1 (2.00)	-	3.10	0.65	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 3	31 (62.00)	15 (30.00)	3 (6.00)	1 (2.00)	-	3.52	0.71	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวม							3.25	0.67	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
2.การ พิจารณา รายละเอียด ของข้อมูล	ข้อ 4	22 (44.00)	21 (42.00)	4 (8.00)	3 (6.00)	-	3.24	0.85	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 5	16 (32.00)	20 (40.00)	9 (18.00)	5 (10.00)	-	2.94	0.96	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 6	10 (20.00)	24 (48.00)	15 (30.00)	1 (2.00)	-	2.86	0.76	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 7	13 (26.00)	18 (36.00)	7 (14.00)	12 (24.00)	-	2.64	1.12	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล รวม							2.92	0.95	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
3.การ วิเคราะห์และ จำแนกข้อมูล	ข้อ 8	4 (8.00)	29 (58.00)	5 (10.00)	12 (24.00)	-	2.50	0.95	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 9	4 (8.00)	21 (42.00)	7 (14.00)	18 (36.00)	-	2.22	0.99	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 10	6 (12.00)	8 (16.00)	5 (10.00)	31 (62.00)	-	1.78	1.11	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล รวม							2.17	1.07	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
4.การสรุป และตีความ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 11	5 (10.00)	33 (66.00)	9 (18.00)	3 (6.00)	-	2.80	0.70	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 12	6 (12.00)	26 (52.00)	16 (32.00)	2 (4.00)	-	2.72	0.73	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ

ตารางที่ 82 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 (ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
4.การสรุป และตีความ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 13	4 (8.00)	18 (36.00)	12 (24.00)	16 (32.00)	-	2.20	0.99	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 14	5 (10.00)	32 (64.00)	10 (20.00)	3 (6.00)	-	2.78	0.71	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล รวม							2.63	0.82	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
5.การประเมิน และตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 15	16 (32.00)	22 (44.00)	8 (16.00)	4 (8.00)	-	3.00	0.90	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 16	5 (10.00)	34 (68.00)	7 (14.00)	4 (8.00)	-	2.80	0.73	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 17	3 (6.00)	33 (66.00)	9 (18.00)	4 (8.00)	1 (2.00)	2.66	0.80	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 18	10 (20.00)	23 (46.00)	6 (12.00)	11 (22.00)	-	2.64	1.05	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 19	7 (14.00)	28 (56.00)	12 (24.00)	2 (4.00)	1 (2.00)	2.76	0.82	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 20	7 (14.00)	16 (32.00)	8 (16.00)	18 (36.00)	1 (2.00)	2.20	1.14	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
ทักษะการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล รวม							2.68	0.94	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
เฉลี่ยรวม							2.73	0.96	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ

จากตารางที่ 82 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ (\bar{X} = 2.73) โดยทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 3.25) รองลงมาคือ ทักษะการพิจารณารายละเอียดของข้อมูล (\bar{X} = 2.92) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณพบว่า

องค์ประกอบด้านทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ (\bar{X} = 3.25) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในการวาดภาพผลงานในนิเทศการที่ตนเองที่ประทับใจ (\bar{X} = 3.52) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยการวาดภาพผลงานที่ตนเองประทับใจ ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด (f = 31)

องค์ประกอบด้านทักษะการพิจารณารายละเอียดของข้อมูลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ($\bar{X} = 2.92$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการพิจารณาวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน ($\bar{X} = 3.24$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถพิจารณาเกี่ยวกับวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด ($f = 22$)

องค์ประกอบด้านการวิเคราะห์และจำแนกข้อมูลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่ขัดแย้งกัน ($\bar{X} = 2.17$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการที่มีความคล้ายคลึงจากงานศิลปะที่นักเรียนประทับใจ ($\bar{X} = 2.50$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานที่ตนเองประทับใจกับผลงานในประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด ($f = 6$)

องค์ประกอบด้านการสรุปและตีความโดยใช้เหตุผลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ($\bar{X} = 2.63$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการสรุปและตีความในสิ่งที่ศิลปินต้องการสื่อสารได้มากที่สุด ($\bar{X} = 2.80$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถสรุปเหตุผลว่า เหตุผลที่ผลงานที่ตนเองประทับใจจึงจัดแสดงในนิทรรศการ ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด ($f = 6$)

องค์ประกอบด้านการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ($\bar{X} = 2.68$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการประเมินและตัดสินใจเชื่อมโยงผลงานที่ตนเองประทับใจกับงานในนิทรรศการ ($\bar{X} = 3.00$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถประเมินและตัดสินใจได้ว่า ผลงานที่ตนเองประทับใจมีความเชื่อมโยงกับงานชิ้นใดในนิทรรศการ ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด ($f = 16$)

เมื่อพิจารณาผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชมนิทรรศการพบว่า นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาของผลงานที่จัดแสดงในนิทรรศการนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเองได้ โดยวิเคราะห์ในรูปแบบตารางที่ 83 ดังนี้

ตารางที่ 83 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 1

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ ภาพถ่าย “ประท้วงการทำเหมืองแร่โปแตชในภาคอีสาน”</p> <p>แนวคิด หลายคนต่างความคิด ต่างเหตุผล ในการทำเหมืองแร่โปแตชในภาคอีสาน สุดท้ายไม่มีใครแก้ปัญหาได้ และเรื่องนั้นก็ยังคงเป็นปัญหาต่อประเทศชาติต่อไป</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ดีความ และประเมินในการเชื่อมโยงเนื้อหาผลงานในนิทรรศการเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่โปแตช ผสานกับแนวคิดของตนเองสร้างสรรค์ในรูปแบบภาพลายเส้น</p>
	<p>แรงบันดาลใจ ผลงานชื่อ “เธออยู่ไหน ฉันอยู่นี่” ศิลปะจัดวางวางรถไฟกับหมอน</p> <p>แนวคิด คนที่อยู่ริมทางรถไฟที่ถูกไล่ออกจากบ้านเพื่อสร้างรถไฟรางคู่กลายเป็นคนไม่มีที่อยู่อาศัย อยากให้คนในจังหวัดขอนแก่นทุกคนได้มีความสุข สงบ และมีที่อยู่เป็นของตนเอง</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ดีความ และประเมินเชื่อมโยงเนื้อหาผลงานในนิทรรศการเกี่ยวกับการไล่ออกจากบ้านมาสร้างสรรค์ในรูปแบบเป็นภาพบ้าน และผู้คนที่มิใช่หน้ายิ้มแย้ม</p>
	<p>แรงบันดาลใจ สิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของภาคอีสาน</p> <p>แนวคิด วาดภาพนำเสนอสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของภาคอีสาน โดยเฉพาะเมืองสุรินทร์</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการดีความและประเมินเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับภาคอีสาน ผสานกับประสบการณ์ของตนเองวาดเป็นภาพลายเส้นนำเสนอสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสาน</p>

ตารางที่ 83 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 1 (ต่อ)

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ จากภาพวาด “เกิดแต่ดินอีสาน” ภาพพ่อใหญ่บุญเรือง ยางเครือ</p> <p>แนวคิด นำชีวิตการเป็นอยู่ของชาวนามาผสมผสานกับภาพพ่อใหญ่บุญเรืองที่เป็นชาวอีสาน</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงเนื้อหาและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกันสร้างสรรค์เป็นภาพพ่อใหญ่บุญเรืองยืนอยู่ในท้องนา</p>
	<p>แรงบันดาลใจ จากภาพวาด “ทิวทัศน์แม่น้ำโขง”</p> <p>แนวคิด วาดภาพลายเส้นแสดงทิวทัศน์แม่น้ำโขงที่บ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ที่มี ความสวยงาม และสงบ</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงเนื้อหาและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกับประสบการณ์ของตนเองวาดเป็นภาพทิวทัศน์แม่น้ำโขง</p>
	<p>แรงบันดาลใจ จากภาพวาด “ทิวทัศน์ริมฝั่งโขง”</p> <p>แนวคิด วาดภาพผานางคอยที่หน้าผายามเช้าจะมีแสงสว่างริมฝั่งโขง ไทย-ลาว แสงแดดสีเหลืองปลูกชาวบ้านให้ตื่น เมื่อมองลงไปตรงหน้าผาจะมองเห็นหมู่บ้านดงนา พุงนา และแม่น้ำโขงอย่างชัดเจน</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงเนื้อหาและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกับประสบการณ์ของตนเองวาดเป็นภาพทิวทัศน์แม่น้ำโขงบริเวณผานางคอย</p>

จากตารางที่ 83 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถนำแรงบันดาลใจจากผลงานที่จัดแสดงมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล พิจารณารายละเอียด วิเคราะห์ ตีความ และประเมินเชื่อมโยงในมิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์และมโนทัศน์มาใช้ในการสร้างงานศิลปะ ผลงานมีแนวคิดเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมอีสาน นักเรียนนำเอาแนวคิดและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมกับประสบการณ์สร้างเป็นผลงานของตนเอง ทั้งการนำประเด็นสังคมในภาคอีสานเกี่ยวกับการประท้วงการทำเหมืองแร่โปแตช หรือการไล่รื้อที่อยู่อาศัยของประชาชนริมทางรถไฟในจังหวัดขอนแก่น และการนำเสนอสิ่งเป็นเป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสาน นอกจากนี้ นักเรียนชาวอีสานนำประสบการณ์ของตนเอง โดยวาดทิวทัศน์แม่น้ำโขงในจังหวัดตนเอง

2) ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ เพื่อเป็นการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินสรุปได้ในตารางที่ 84

ตารางที่ 84 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	ฉันชอบผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ	4.50	0.64
2	ฉันชอบกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการ	4.57	0.50
3	นิทรรศการทำให้ฉันเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเพิ่มมากขึ้น	4.61	0.50
4	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์เพิ่มมากขึ้น	4.54	0.58
5	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลงานจัดแสดงเพิ่มมากขึ้น	4.29	0.66
6	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น	4.25	0.70
7	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของศิลปินเพิ่มมากขึ้น	4.39	0.74
8	ฉันได้จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ของงานศิลปะ	4.25	0.70
9	ฉันได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของงานศิลปะที่จัดแสดง	4.32	0.61
10	ฉันได้ตีความและค้นหาความหมายของงานศิลปะ	4.39	0.57
11	ฉันได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะอย่างมีเหตุผล	4.36	0.68
12	ฉันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะกับวิทยากรและเพื่อน ๆ	4.36	0.62
13	ฉันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองได้	4.39	0.57
14	ฉันสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนได้ต่อไป	4.57	0.57
15	ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม	4.64	0.56
	รวม	4.43	0.62

ตารางที่ 84 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานิเทศการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.43$) โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$)

3) ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ

ผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ เป็นรายบุคคล โดยผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ ดังนี้

ตารางที่ 85 ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	นักเรียนให้ความสนใจกับการขมนิเทศการ	4.90	0.31
2	นักเรียนตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน	4.80	0.52
3	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	5.00	0.00
4	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับวิทยากร	4.50	0.61
5	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับเพื่อนภายในกลุ่ม	4.35	0.49
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.40	0.75
7	นักเรียนสามารถพูดเชื่อมโยงเนื้อหาการศึกษากับความคิด และ/หรือ ประสบการณ์ของตนเองได้	4.25	0.72
8	นักเรียนสามารถถ่ายทอดและนำเสนอแนวความคิดของตนเอง	4.10	0.72
9	นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองได้	4.80	0.62
10	นักเรียนให้ความร่วมมือในการสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้	4.80	0.62
	รวม	4.59	0.64

ตารางที่ 85 ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.59$) โดยผลการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 5.00$)

4) ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูที่นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 1 พบว่า ครูที่นำนักเรียนเข้าร่วมโครงการเป็นครูที่เลี้ยงประจำโครงการ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี สาขา การสอนวิทยาศาสตร์ ไม่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านศิลปะ โดยครูมีความคิดเห็นต่อกิจกรรม

การศึกษานิทรรศการว่า กิจกรรมทำให้นักเรียนได้ฝึกรวบรวมและพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะ อย่างไรก็ตามครูเห็นว่า งานศิลปะที่จัดแสดงบางชิ้นควรจะมีการจำกัดอายุผู้เข้าชม

“ไม่ได้เป็นอาจารย์ศิลปะครับ เป็นครูที่เลี้ยงในค่าย ตอนนี่เรียน ป.ตรี การสอนวิทยาศาสตร์ครับ... กิจกรรมวันนี้ก็ดีนะครับ นักเรียนได้ดูและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนิทรรศการ ทำให้ฝึกพิจารณารายละเอียดของงานศิลปะ... แต่งานลิงเด้า ที่ดูเป็นการร่วมเพศ นี่น่าจะจำกัดอายุคนดูนะครับ”

ครูที่เลี้ยง โครงการค่ายแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อ

ผู้วิจัยได้สุ่มสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับความรู้และความรู้สึกจากการเข้าร่วมโครงการพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกประทับใจที่ได้มาชมนิทรรศการ และตนเองได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ความรู้เกี่ยวกับการตีความหมายของงานศิลปะ เรียนรู้วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนในภาคอีสาน และเห็นว่า ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและในชีวิตประจำวันได้

“หนูรู้สึกว่ ตัวเองได้ความรู้มากขึ้น ได้มองเห็นวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนภาคอีสาน ได้รู้จักศิลปะมากขึ้น ได้ข้อคิดจากการตีความงานแต่ละชิ้น ซึ่งมีข้อคิดที่ดี ทำให้หนูได้เรียนรู้โลกที่กว้างขึ้น”

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม 1

“ผมว่า เราสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ครับ เช่น เอาไปฝึกตีความสิ่งต่าง ๆ อย่างงานที่ได้ดูในวันนี้ก็นำไปเป็นคติ พิจารณาความหมายของแต่ละสิ่งล้วนแต่มีความสำคัญ คนหลาย ๆ คนในงานก็เป็นแรงบันดาลใจให้เราได้ และงานหลายงานในวันนี้ก็ทำให้เราเข้าใจธรรมชาติมากขึ้น”

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม 1

5) ข้อเสนอแนะจากการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 1

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมาจากทุกภาคในประเทศไทย ทำให้ในการทำกิจกรรมนักเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยมีการเปรียบเทียบเนื้อหาของผลงานที่จัดแสดงกับประสบการณ์ของตนเอง ดังนี้

- ภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเขื่อนเก็บน้ำ นักเรียนที่มาจากอื่น ๆ พูดถึงเขื่อนในภาคของตนเอง
- งานศิลปะจัดวางที่มีอุปกรณ์จับปลา นักเรียนภาคใต้พูดคุยกับเพื่อน ๆ ว่า อุปกรณ์จับปลาของภาคอีสานขึ้นไต่บ้างที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างจากอุปกรณ์ของภาคใต้
- งานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทิวทัศน์ริมฝั่งโขง นักเรียนจากจังหวัดอุบลราชธานี ได้นำภาพถ่ายของตนเองที่ถ่ายทิวทัศน์ริมฝั่งโขง ในจังหวัดอุบลราชธานี มาแสดงให้เพื่อน ๆ ได้ดู รวมถึงเชิญชวนให้ไปเที่ยวสถานที่ดังกล่าว

3.1.2 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 2

ตัวอย่างที่ใช้ในการใช้รูปแบบ กลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 5 จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) จำนวน 50 คน ซึ่งนักเรียนทั้งหมดมาจากโครงการค่ายแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อ และทางค่ายนำมาเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จึงเป็นตัวอย่างที่ได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) โดยผลการใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีดังนี้

1) ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานันทนาการ กลุ่มที่ 2

ผู้วิจัยได้ประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานันทนาการ กลุ่มที่ 2 โดยสามารถสรุปผลการประเมินได้ใน ตารางที่ 86 ดังนี้

ตารางที่ 86 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานันทนาการ กลุ่มที่ 2

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
1.การรวบรวม ข้อมูลที่ เกี่ยวข้อง	ข้อ 1	29 (58.00)	20 (40.00)	1 (2.00)	-	-	3.56	0.54	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 2	19 (38.00)	28 (56.00)	3 (6.00)	-	-	3.32	0.59	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 3	28 (56.00)	20 (40.00)	2 (4.00)	-	-	3.52	0.58	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
ทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวม						3.47	0.58	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ	

ตารางที่ 86 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2
(ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
2.การ พิจารณา รายละเอียด ของข้อมูล	ข้อ 4	24 (48.00)	23 (46.00)	2 (4.00)	1 (2.00)	-	3.40	0.67	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 5	15 (30.00)	21 (42.00)	7 (14.00)	7 (14.00)	-	2.88	1.00	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 6	9 (18.00)	30 (60.00)	8 (16.00)	3 (6.00)	-	2.90	0.76	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 7	6 (12.00)	17 (34.00)	10 (20.00)	15 (30.00)	2 (4.00)	2.20	1.12	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
ทักษะพิจารณารายละเอียดของข้อมูล รวม							2.85	1.00	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
3.การ วิเคราะห์และ จำแนกข้อมูล	ข้อ 8	-	26 (52.00)	3 (6.00)	21 (42.00)	-	2.10	0.97	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 9	-	27 (54.00)	3 (6.00)	20 (40.00)	-	2.14	0.97	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 10	-	4 (8.00)	5 (10.00)	33 (66.00)	8 (16.00)	1.10	1.11	ระดับ 1 การคิด ที่ขาดทักษะ
ทักษะการวิเคราะห์จำแนกข้อมูล รวม							1.78	1.02	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
4.การสรุป และตีความ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 11	8 (16.00)	27 (54.00)	14 (28.00)	1 (2.00)	-	2.82	0.77	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 12	4 (8.00)	29 (58.00)	13 (26.00)	2 (4.00)	2 (4.00)	2.62	0.85	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 13	2 (4.00)	27 (54.00)	3 (6.00)	17 (34.00)	1 (2.00)	2.20	0.99	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 14	2 (4.00)	37 (74.00)	9 (18.00)	2 (4.00)	-	2.78	0.58	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
ทักษะการสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล รวม							2.62	0.85	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ

ตารางที่ 86 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 (ต่อ)

ทักษะการคิด อย่างมี วิจารณญาณ	ข้อ คำถาม	ระดับการคิด ความถี่ (f) และร้อยละ					\bar{X}	SD.	แปลผล
		4	3	2	1	0			
5.การประเมิน และตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล	ข้อ 15	10 (20.00)	23 (46.00)	2 (4.00)	14 (28.00)	1 (2.00)	2.54	1.16	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ
	ข้อ 16	-	24 (48.00)	12 (24.00)	14 (28.00)	-	2.20	0.73	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 17	-	18 (36.00)	13 (26.00)	19 (38.00)	-	1.98	0.87	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 18	1 (2.00)	15 (30.00)	9 (18.00)	25 (50.00)	-	1.84	1.05	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 19	1 (2.00)	28 (56.00)	15 (30.00)	6 (12.00)	-	2.48	0.74	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
	ข้อ 20	1 (2.00)	17 (34.00)	12 (24.00)	18 (36.00)	2 (4.00)	1.94	0.98	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
ทักษะการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล รวม							2.16	0.96	ระดับ 2 การคิด ที่ขัดแย้งกัน
เฉลี่ยรวม							2.53	1.05	ระดับ 3 การคิด ที่มีสมรรถนะ

จากตารางที่ 86 ผลการประเมินใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ($\bar{X} = 2.53$) โดยทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมาคือ ทักษะการพิจารณารายละเอียดของข้อมูล ($\bar{X} = 2.85$) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณพบว่า

องค์ประกอบด้านทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ($\bar{X} = 3.47$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลงานจัดแสดงในนิทรรศการ ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลงานจัดแสดงในนิทรรศการ ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด ($f = 29$)

องค์ประกอบด้านทักษะการพิจารณารายละเอียดของข้อมูลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ($\bar{X} = 2.85$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการพิจารณาวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด ($f = 24$)

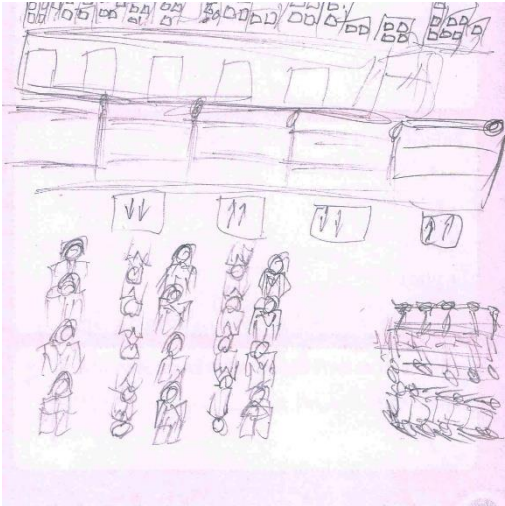
องค์ประกอบด้านการวิเคราะห์และจำแนกข้อมูลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่ขัดแย้งกัน (\bar{X} = 1.78) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการวิเคราะห์งานศิลปะในนิทรรศการที่มีความแตกต่างจากงานศิลปะที่นักเรียนประทับใจ (\bar{X} = 2.14) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์และจำแนก ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้

องค์ประกอบด้านการสรุปและตีความโดยใช้เหตุผลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ (\bar{X} = 2.62) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการสรุปและตีความในสิ่งที่ศิลปินต้องการสื่อสาร (\bar{X} = 2.82) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถสรุปและตีความในสิ่งที่ศิลปินต้องการสื่อสาร ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด (f = 8)

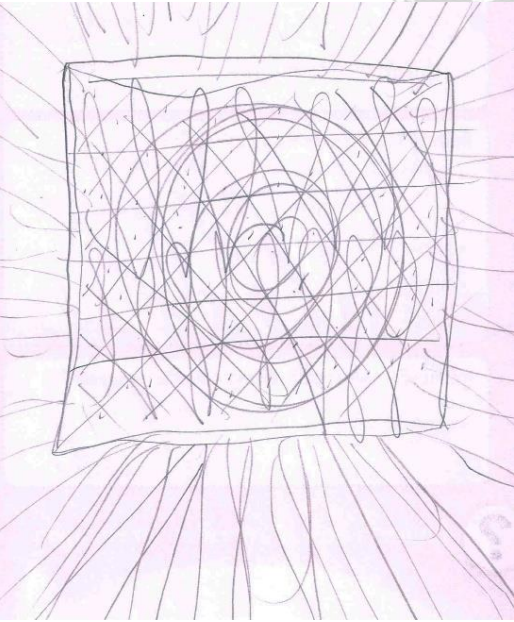
องค์ประกอบด้านการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่ขัดแย้งกัน (\bar{X} = 2.16) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการประเมินและตัดสินใจเชื่อมโยงผลงานที่ตนเองประทับใจกับงานชิ้นอื่น ๆ ในนิทรรศการ (\bar{X} = 2.54) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนสามารถประเมินและตัดสินใจได้ว่า ผลงานที่ตนเองประทับใจมีความเชื่อมโยงกับงานชิ้นใดในนิทรรศการ ในระดับการคิดที่เป็นแบบอย่างได้มากที่สุด (f = 10)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจที่ได้รับจากการชมนิทรรศการพบว่า นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอของศิลปิน เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้ โดยสามารถสรุปได้ในตารางที่ 87 ดังนี้

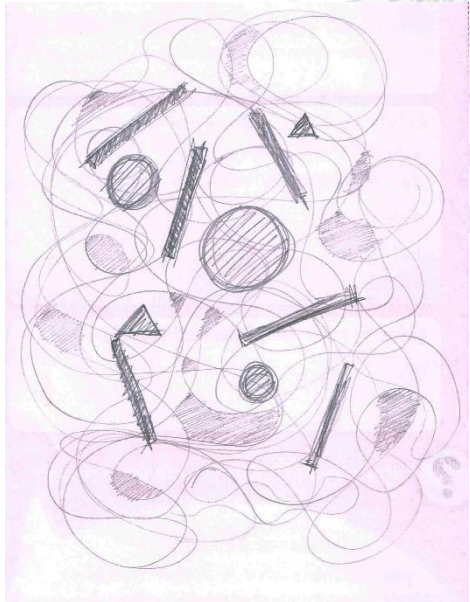
ตารางที่ 87 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ ผลงานศิลปะจัดวาง “Ins trend, 2017” แสดงเรื่องราวชีวิตในแต่ละวันของคนในสังคม</p> <p>แนวคิด นำสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตของคนในสังคมมาวาดเป็นภาพแสดงความวุ่นวายบนสถานี BTS</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตีความ และประเมินเชื่อมโยงแนวคิดจากผลงานในนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวชีวิตประจำวันของคนในสังคมมาผสมกับประสบการณ์ของตนเองสร้างสรรค์เป็นภาพลายเส้นแสดงความวุ่นวายบน BTS</p>

ตารางที่ 87 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 (ต่อ)

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ ผลงานศิลปะจัดวาง “Ins trend, 2017” แสดงเรื่องราวชีวิตในแต่ละวันของคนในสังคม</p> <p>แนวคิด วาดภาพเป็นหน้าคนที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลายในแต่ละวัน อารมณ์ความรู้สึกสามารถบอกเล่าเรื่องราวชีวิตในแต่ละวันว่าเป็นอย่างไร รู้สึกอย่างไร</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ดีความและประเมินเชื่อมโยงแนวคิดจากผลงานในนิทรรศการที่เกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตประจำวันของคนในสังคมมาแนวคิดของตนเองสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ</p>
	<p>แรงบันดาลใจ ภาพลายเส้น “SCRAMBLE” ผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างผลงาน</p> <p>แนวคิด เส้นแต่ละเส้นเกิดจากความรู้สึก เพราะแต่ละเส้นจะให้ความรู้สึกไม่เหมือนกัน หากเส้นหลายเส้นอยู่ในภาพเดียวกันจะสื่อความรู้สึกที่หลากหลาย</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงรูปแบบของผลงานลายเส้นในนิทรรศการมาเป็นแนวคิดของตนเองสื่อถึงความรู้สึกของเส้นรูปแบบต่าง ๆ</p>

ตารางที่ 87 การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2 (ต่อ)

ภาพผลงานศิลปะของนักเรียน	แรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ของนักเรียน	ผลการวิเคราะห์การใช้องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	<p>แรงบันดาลใจ งานศิลปะจัดวาง I-D 1229900394905 นำเสนอเรื่องราวของศิลปินผ่านประสบการณ์ส่วนตัวที่อยู่ในลักษณะของภาษา วัตถุ จัดวาง แสง และเสียง</p> <p>แนวคิด งานนี้เป็นจินตนาการของเด็กคนหนึ่งแสดงถึงความรู้ที่ไม่ได้มีมาเท่ากัน แต่สามารถเติมให้เท่ากันได้ แต่ต้องใช้เวลาและความพยายาม</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงแนวคิดจากผลงานในนิเทศการมาเป็นแรงบันดาลใจ โดยนำจินตนาการของตนเองสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารถึงการเติมเต็มความรู้ด้วยจินตนาการ</p>
	<p>แรงบันดาลใจ ภาพลายเส้น “SCRAMBLE” ผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างผลงาน</p> <p>แนวคิด ความผิดพลาดไม่ใช่สิ่งที่ไร้ประโยชน์ งานแสดงถึงเส้นที่พันกันอย่างยุ่งเหยิง บิดม้วน ปิดทับ ทำออกมาเป็นงานศิลปะได้ อีกนัยหนึ่งแสดงให้เห็นว่า เราสามารถนำเอาความผิดพลาดมาใช้ประโยชน์ หรือเป็นบทเรียนได้นั่นเอง</p>	<p>นักเรียนใช้ทักษะการตีความและประเมินเชื่อมโยงรูปแบบของผลงานลายเส้นในนิเทศการมาผสานเป็นแนวคิดของตนเองสร้างสรรค์เป็นภาพลายเส้นเพื่อสื่อสารถึงการพัน ปิดทับของเส้น</p>

จากตารางที่ 87 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถนำแรงบันดาลใจจากผลงานที่จัดแสดงมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล พิจารณารายละเอียด วิเคราะห์ ตีความ

และประเมินเชื่อมโยงในมิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์และมโนทัศน์มาใช้ในการสร้างงานศิลปะ ดั่งที่นักเรียนได้นำเรื่องราวในชีวิตประจำวันผสมกับประสบการณ์ของตนเอง ทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับ ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมบนสถานีรถไฟฟ้า BTS หรือการแสดงอารมณ์บนใบหน้าของคนใน สังคม นอกจากนี้ยังได้นำเอาเทคนิควิธีที่ศิลปินนำมาประยุกต์ใช้

2) ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ เพื่อเป็น การประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินสรุปได้ในตารางที่ 88

ตารางที่ 88 ผลการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ กลุ่มที่ 2

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	ฉันชอบผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ	4.22	0.65
2	ฉันชอบกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการ	4.12	0.55
3	นิทรรศการทำให้ฉันเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเพิ่มมากขึ้น	4.26	0.69
4	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์เพิ่มมากขึ้น	3.94	0.66
5	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลงานจัดแสดงเพิ่มมากขึ้น	4.17	0.70
6	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น	4.39	0.60
7	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของศิลปินเพิ่มมากขึ้น	4.37	0.52
8	ฉันได้จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ของงานศิลปะ	4.06	0.66
9	ฉันได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของงานศิลปะที่จัดแสดง	4.22	0.65
10	ฉันได้ตีความและค้นหาความหมายของงานศิลปะ	4.17	0.55
11	ฉันได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะอย่างมีเหตุผล	4.06	0.56
12	ฉันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะกับวิทยากรและเพื่อน ๆ	4.08	0.62
13	ฉันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองได้	4.11	0.59
14	ฉันสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนได้ต่อไป	4.32	0.59
15	ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม	4.22	0.65
	รวม	4.19	0.62

ตารางที่ 88 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.19$) โดยนักเรียนได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการ สร้างงานเพิ่มมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$)

3) ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2

ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2 เป็นรายบุคคล โดยผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการมีดังนี้

ตารางที่ 89 ผลการสังเกตนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2

ข้อ	รายการ	\bar{X}	SD.
1	นักเรียนให้ความสนใจกับการขมนิเทศการ	4.90	0.31
2	นักเรียนตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน	4.97	0.18
3	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4.97	0.18
4	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับวิทยากร	4.90	0.31
5	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับเพื่อนภายในกลุ่ม	4.70	0.60
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.63	0.67
7	นักเรียนสามารถพูดเชื่อมโยงเนื้อหาการศึกษากับความคิด และ/หรือ ประสบการณ์ของตนเองได้	4.70	0.60
8	นักเรียนสามารถถ่ายทอดและนำเสนอแนวความคิดของตนเอง	4.70	0.60
9	นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองได้	4.70	0.60
10	นักเรียนให้ความร่วมมือในการสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้	4.70	0.60
	รวม	4.79	0.51

ตารางที่ 89 ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.79$) โดยผลการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่นักเรียนตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน และตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$)

4) ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูที่นำนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ กลุ่มที่ 2 พบว่า ครูที่นำนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ เป็นครูที่เลี้ยงประจำโครงการ ซึ่งเป็นครูผู้สอนด้านคณิตศาสตร์ โดยเหตุผลที่ครูนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกิดจากความต้องการให้นักเรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายประเภท และนักเรียนไม่เคยมีประสบการณ์การ

ชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งครูรู้สึกชื่นชอบการให้ความรู้ของวิทยากรที่เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนกล้าพูดและตอบคำถามในการเรียนรู้

“เป็นครูที่เลี้ยงคะ ปกติสอนคณิตศาสตร์ พอติทางค่ายอยากให้นักเรียนได้ประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้คะ นีก็ไปหลายที่ อย่างน้อง ๆ ที่มาวันนี้ก็ไม่เคยเข้าหอศิลป์เลย... ในส่วนกิจกรรมก็ชอบการให้ความรู้ของวิทยากรคะ น้อง ๆ ดูผ่อนคลาย ไม่กลัว กล้าพูด กล้าคุยดีคะ”

ครูพี่เลี้ยง โครงการค่ายแนะแนวและเตรียมความพร้อมเพื่อการศึกษาต่อ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับความรู้และความรู้สึกจากการเข้าร่วมโครงการพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกประทับใจที่ได้มาชมนิทรรศการ และเห็นว่าตนเองได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ เทคนิค และวัสดุในการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย โดยนักเรียนมีความรู้สึกทางบวกกับศิลปะและจะความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

“วันนี้ได้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นงานหลาย ๆ ชิ้นมีความแปลกใหม่ ไม่ได้มีข้อจำกัดว่าต้องวาดรูปสวย ทำให้มีกำลังใจในการทำงานศิลปะมากขึ้น”

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มที่ 2

“ผมเพิ่งรู้ว่า ศิลปะมีหลายรูปแบบมากกว่าที่คิดมาก รู้สึกประทับใจมากที่สุดที่ได้มาดู ได้รับความรู้ใหม่ ๆ เยอะมาก และรู้สึกทำท่ายอยากลองทำบ้าง”

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มที่ 2

5) ข้อสังเกตจากการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มที่ 2

5.1) เนื่องจากผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการมีนำเสนอโดยใช้วัสดุ เทคนิค และรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนให้ความสนใจกับวัสดุ เทคนิค และรูปแบบของงานที่ผู้ชมสามารถสัมผัสสัมพันธ์กับผลงานศิลปะ อย่างไรก็ตามนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถวิเคราะห์และจำแนกผลงานศิลปะในนิทรรศการได้ เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการชมนิทรรศการประเภทดังกล่าว วิทยากรจึงมีความสำคัญต่อการให้ความรู้ในการวิเคราะห์และจำแนกงานศิลปะแก่นักเรียน

5.2) การให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการชมนิทรรศการผลงานศิลปะร่วมสมัย ที่มีความแปลกใหม่ มีการใช้เทคนิค วัสดุในการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ตลอดจนเรื่องราวที่เป็นประเด็นทางสังคม นำมาจัดแสดงในรูปแบบที่ผู้ชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผลงาน ไม่สามารถเรียนรู้ได้เฉพาะในชั้นเรียน จำเป็นต้องสร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

3.1.3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างตัวอย่าง 2 กลุ่ม

ผู้วิจัยเปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากใบงานของตัวอย่างทั้งสองกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 90 ผลการเปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างตัวอย่าง 2 กลุ่ม

องค์ประกอบการคิดอย่างมี วิจารณญาณ	กลุ่ม	n	\bar{X}	SD.	t	p
การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	1	50	3.25	0.51	-2.328	.022*
	2	50	3.47	0.40		
การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล	1	50	2.92	0.71	.588	.558
	2	50	2.85	0.56		
การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล	1	50	2.17	0.84	2.481	.015*
	2	50	1.78	0.71		
การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล	1	50	2.63	0.61	.085	.932
	2	50	2.62	0.57		
การประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล	1	50	2.68	0.57	4.309	.000*
	2	50	2.16	0.62		
คะแนนรวม	1	50	2.73	0.42	2.551	.012*
	2	50	2.53	0.35		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 90 การเปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างตัวอย่าง 2 กลุ่ม จากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกันพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกันส่งผลต่อคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยคะแนนรวมของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และองค์ประกอบการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล และการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลของตัวอย่าง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในองค์ประกอบการพิจารณารายละเอียดของข้อมูลและการสรุป และตีความโดยใช้เหตุผลของตัวอย่าง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์

ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย วิทยากร เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของหอศิลป์ ผู้นำชมของหอศิลป์ และผู้สังเกตการณ์พฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 91 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบ

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
1	กิจกรรมและใบงานช่วยให้นักเรียนสังเกตงานศิลปะในมิติต่าง ๆ อย่างละเอียด	7	“กิจกรรมและใบงานช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แทนที่จะเป็นการดูงานเพียงผ่าน ๆ ดูแล้วไม่รู้เรื่อง ไม่สามารถสื่อสารกับตัวงาน” วิทยากร
2	กิจกรรมเป็นการฝึกทักษะการคิดและการตั้งคำถาม เพื่อเชื่อมโยงความคิดและมุมมองของตนเองกับมุมมองของวิทยากร เพื่อนร่วมชั้น และประสบการณ์ของตนเอง รวมถึงเชื่อมโยงกับผลงานศิลปะร่วมสมัยและบริบทอื่น ๆ	6	“กิจกรรมช่วยให้นักเรียนฝึกตีความ พิจารณา งานศิลปะแบบมีความหมาย ด้วยการตีความ ผลงานศิลปะในมุมมองและประสบการณ์ของตนเอง เชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และมุมมองของเพื่อน ๆ และวิทยากร” วิทยากร
3	กิจกรรมเป็นการฝึกทักษะการคิด การตั้งคำถาม เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลงานศิลปะโดยใช้เหตุผล	6	“กิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดตั้งคำถาม พิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินองค์ประกอบในตัวผลงานบนฐานข้อมูลอย่างมีเหตุผล” วิทยากร

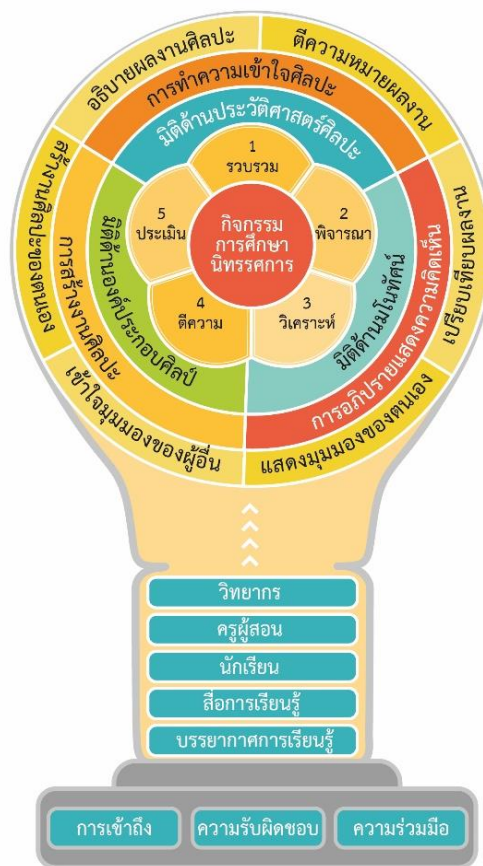
ตารางที่ 91 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบ (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นความคิดเห็น	ความถี่	ตัวอย่างความคิดเห็น
4	กิจกรรมช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองโดยใช้แรงบันดาลใจจากนิทรรศการ	5	“นักเรียนได้วาดภาพโดยใช้แรงบันดาลใจจากนิทรรศการ ซึ่งพบว่า นักเรียนหลายคนสามารถตีความภาพและเทคนิคที่ตนเองชื่นชอบ บวกกับจินตนาการของตนเองสร้างสรรค์ออกมาได้ค่อนข้างดี” วิทยากร
5	คู่มือการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงข้อมูลในนิทรรศการกับประวัติศาสตร์ศิลปะ	3	“คู่มือการเรียนรู้คิดว่า เป็นคู่มือที่ดีทำให้เด็กได้มองเห็นภาพรวมของประวัติศาสตร์ศิลปะได้เปรียบเทียบศิลปะไทยและต่างประเทศในแต่ละยุค” ผู้สังเกตการณ์พฤติกรรมของนักเรียน
6	คู่มือการเรียนรู้ช่วยให้ครูทัศนศิลป์วางแผนการสอนในการนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ	2	“คู่มือช่วยให้ครูศิลปะวางแผนการสอนอย่างมีทิศทางในการนำนักเรียนเข้าไปสู่หอศิลป์อย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน” วิทยากร

จากตารางที่ 91 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบพบว่า การจัดกิจกรรมการศึกษา นิทรรศการตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ กิจกรรมและใบงานช่วยให้นักเรียนสังเกตงานศิลปะในมิติต่าง ๆ รวมถึงการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงกับมุมมองของวิทยากร เพื่อนร่วมชั้น และประสบการณ์ของตนเอง เป็นการฝึกทักษะการคิด การตั้งคำถาม เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลงานศิลปะโดยใช้เหตุผล รวมถึงสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองโดยใช้แรงบันดาลใจจากนิทรรศการ

3.2 รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการใช้รูปแบบ มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ โดยออกแบบเป็นแผนภาพ (Infographic) รูปหลอดไฟ ซึ่งเป็นภาพสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึง ความคิดที่ชัดเจน หรือการเกิดแนวคิดใหม่ รวมถึงการใช้สีหลักของภาพเป็นสีเหลือง เพื่อสื่อความหมายถึง ความกระตือรือร้น และมีความคิดสร้างสรรค์ นำเสนอในแผนภาพที่ 3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

รูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของ
ไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีส่วนประกอบสำคัญ 9 ส่วน ดังนี้

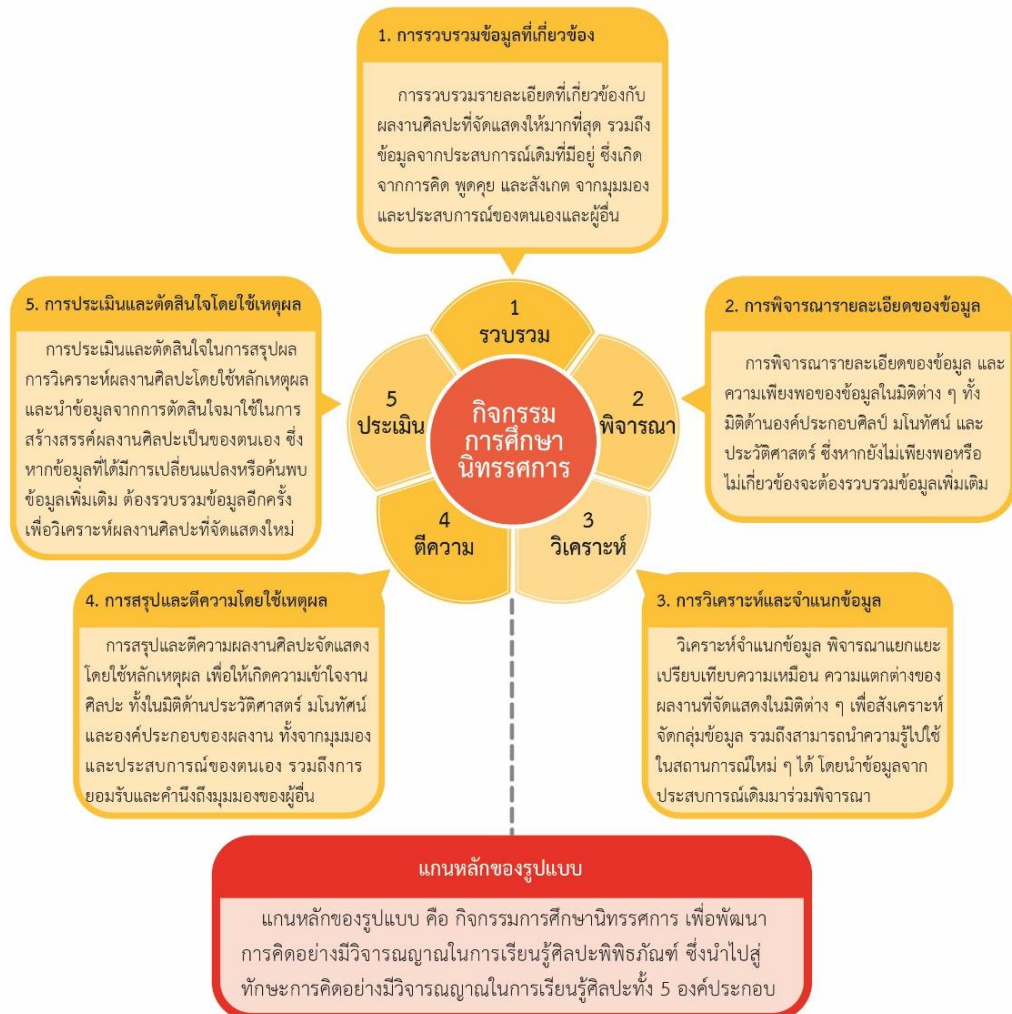
1) ชื่อรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์
Critical Thinking in Art Learning in Museums Model: CTALM Model

2) หลักการของรูปแบบ

หลักการของรูปแบบ คือ การใช้กิจกรรมการศึกษานิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อ
ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ด้วยการเรียนรู้
โดยเน้นประสบการณ์ผ่านผลงานจัดแสดง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการสืบสอบ ผ่าน
กระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

3) แกนหลักของรูปแบบ

แผนภาพที่ 4 แกนหลักของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ

แกนหลักของรูปแบบเป็นกิจกรรมการศึกษานิثرศการเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑศิลปะ ซึ่งนำไปสู่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

ทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง คือ การศึกษาดูงาน รวบรวมรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะที่จัดแสดงให้มากที่สุด รวมถึงข้อมูลจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ซึ่งเกิดจากการคิด การพูดคุย และการสังเกต จากมุมมองและประสบการณ์ของตนเอง

ทักษะการพิจารณารายละเอียดของข้อมูล คือ การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล และความเพียงพอของข้อมูลในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติทางด้านประวัติศาสตร์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ ซึ่งหากยังไม่เพียงพอหรือไม่เกี่ยวข้องจะต้องรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

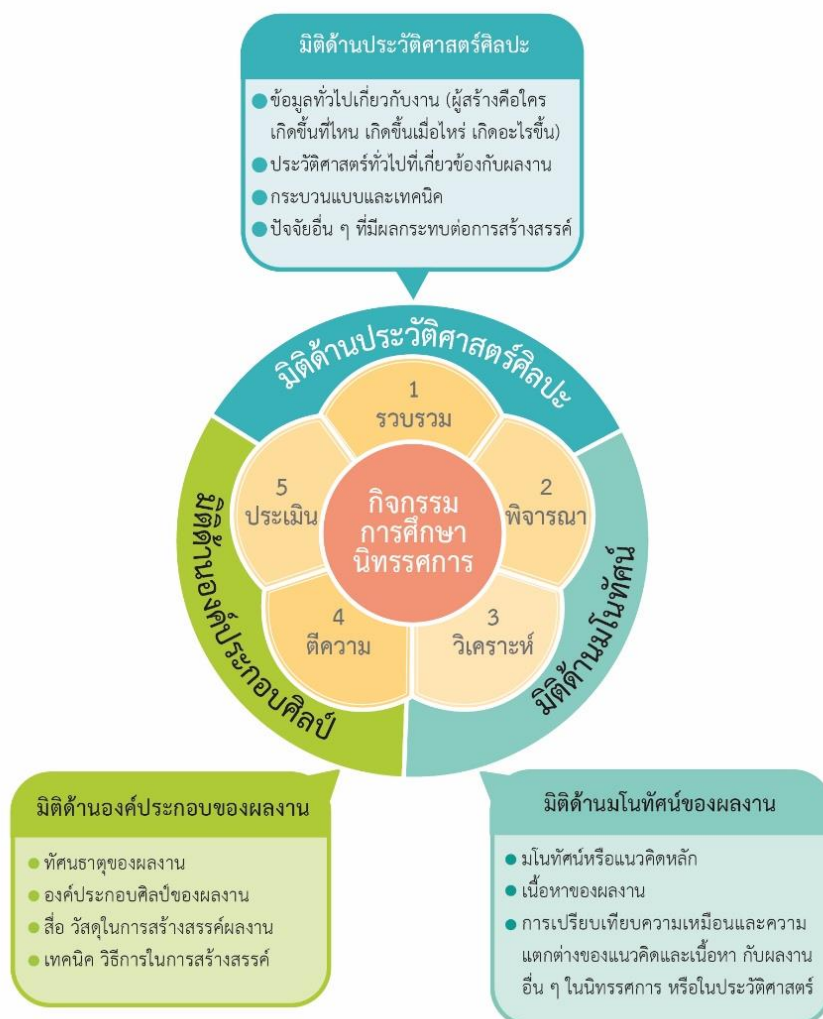
ทักษะการวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล คือ การวิเคราะห์ พิจารณาแยกแยะ เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของผลงานที่จัดแสดงในมิติต่าง ๆ เพื่อสังเคราะห์จัดกลุ่มข้อมูล รวมถึงสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ โดยนำข้อมูลจากประสบการณ์เดิมมาร่วมพิจารณา

ทักษะการสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล คือ การสรุปและตีความผลงานศิลปะจัดแสดงโดยใช้หลักเหตุผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจงานศิลปะ ทั้งในมิติด้านประวัติศาสตร์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบของผลงาน ทั้งจากมุมมองและประสบการณ์ของตนเอง รวมถึงยอมรับและคำนึงถึงมุมมองของผู้อื่น

ทักษะการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล คือ การประเมินและตัดสินใจในการสรุปผลการวิเคราะห์ผลงานศิลปะโดยใช้หลักเหตุผล และนำข้อมูลจากการตัดสินใจมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง หากข้อมูลที่ได้เปลี่ยนแปลงหรือค้นพบข้อมูลเพิ่มเติม ต้องรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง

โดยกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการวิเคราะห์ ตีความ และประเมินผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ เชื่อมโยงกับมิติการคิด 3 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงาน ด้านมโนทัศน์ และด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างผลงานศิลปะ โดยเน้นพฤติกรรมแสดงออก 6 ข้อ คือ การอธิบายผลงานศิลปะ การตีความผลงานศิลปะ การเปรียบเทียบผลงานศิลปะ การแสดงมุมมองของตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น และการสร้างงานศิลปะของตนเอง โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ วิทยากร ครูผู้สอน นักเรียน สื่อประกอบการเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งกลไกที่สนับสนุนประกอบด้วย การพัฒนาการเข้าถึง การพัฒนาความรับผิดชอบ และการพัฒนาความร่วมมือ

4) มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

แผนภาพที่ 5 มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สอดคล้องกับแนวทางการพิจารณาผลงานศิลปะของ Sandell's FTC™ เป็นแนวทางในการพิจารณาผลงานศิลปะ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจมิติที่ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Sandell, 2009) ซึ่งประกอบด้วยมิติการคิด 3 ด้าน คือ มิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงาน (Form) มิติการคิดด้านมโนทัศน์ (Concept) และ มิติการคิดด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ (Art History) โดยมีรายละเอียดของมิติการคิดดังนี้

มิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงาน (Form) เป็นการพิจารณาผลงานศิลปะเกี่ยวกับทัศนธาตุของผลงาน องค์ประกอบศิลป์ของผลงาน สื่อ วัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน เทคนิค และวิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน

มิติการคิดด้านมโนทัศน์ หรือแนวคิดหลักของผลงาน (Concept) เป็นการพิจารณาผลงานศิลปะเกี่ยวกับเนื้อหาของผลงาน การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแนวคิดและเนื้อหา กับผลงานอื่น ๆ ในนิทรรศการ หรือในประวัติศาสตร์

มิติการคิดด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ (Art History) เป็นการพิจารณาผลงานศิลปะเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับงาน ทั้ง ผู้สร้างคือใคร เกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นเมื่อไหร่ และเกิดอะไรขึ้น ประวัติศาสตร์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับผลงาน กระบวนแบบ (Style) และรูปแบบของผลงาน รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) กระบวนการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

แผนภาพที่ 6 กระบวนการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

รายละเอียดขององค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ แบ่งออกเป็น 3 กระบวนการคือ กระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ กระบวนการอภิปรายแสดงความคิดเห็น และกระบวนการสร้างงานศิลปะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1) กระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ

กระบวนการนี้เป็นการทำความเข้าใจผลงานศิลปะที่จัดแสดงด้วยการฝึกสังเกต สำนวจ รวบรวมข้อมูล การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล การตีความข้อมูล และประเมินและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 นักเรียนชมผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ สังเกตและรวบรวมข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทงานที่จัดแสดงในขั้นต้นว่าเป็นภาพอะไร เช่น ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพ ทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง เป็นต้น มีผลงานจัดแสดงประเภทใดบ้าง

ขั้นที่ 2 นักเรียนเลือกผลงานที่ตนเองประทับใจและพิจารณารายละเอียดของผลงานศิลปะ ในมิติด้านองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงาน ด้านมโนทัศน์ และด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ

ขั้นที่ 3 นักเรียนวิเคราะห์และจำแนก เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของผลงาน ศิลปะที่จัดแสดง และเปรียบเทียบผลงานในนิทรรศการกับผลงานในประวัติศาสตร์

ขั้นที่ 4 นักเรียนตีความ ค้นหาความหมายของผลงาน ในมุมมองของตนเอง และมุมมองของ ศิลปิน รวมถึงตีความเนื้อหาของนิทรรศการ

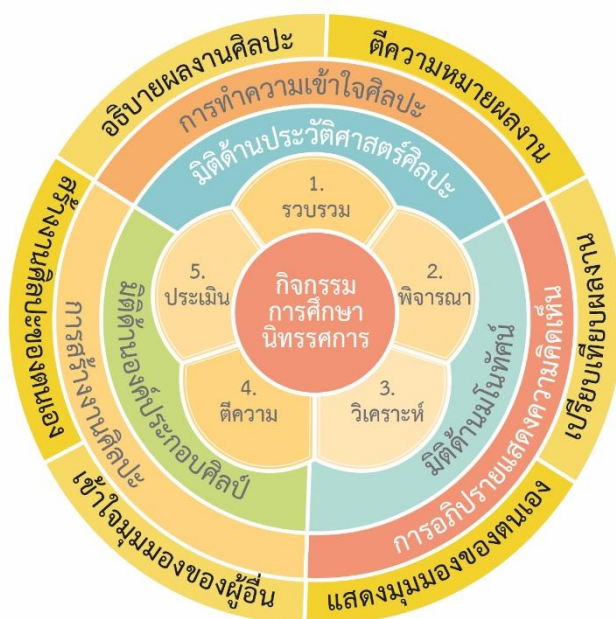
5.2) กระบวนการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการอภิปรายแสดงความคิดเห็น โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ของตนเองอย่างมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของวิทยากรและเพื่อน เป็นการฝึกให้นักเรียนใช้ทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการร่วมมือในการทำงานร่วมกัน เพื่อนำ ข้อมูลที่ได้มาประเมินและตัดสินใจในการสรุปผลการวิเคราะห์ผลงานศิลปะ

5.3) กระบวนการสร้างงานศิลปะ

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสร้างสรรค์ ให้นักเรียนนำแรงบันดาลใจที่ ได้รับจากการร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ มาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง เป็นการ ฝึกทักษะการคิดเชื่อมโยง ทักษะการกำหนดแนวความคิด และทักษะการสร้างสรรค์ ซึ่งการสร้างสรรค์ เป็นลำดับขั้นการเรียนรู้ทางด้านพุทธิปัญญาขั้นสูงสุดตามอนุกรมวิธานสำหรับการสอน การเรียน และ การประเมินผล ที่เป็นปรับปรุงการจัดกลุ่มวัสดุประสงค์ทางการศึกษาของบลูม (Krathwohl และ Anderson, 2001) ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์และติดตัวคงทน

6) พฤติกรรมการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

แผนภาพที่ 7 พฤติกรรมการเรียนรู้
ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

จากกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทั้งกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างผลงานศิลปะ นักเรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อสื่อถึงความเข้าใจอย่างแท้จริง 6 ข้อ (Wiggins และ McTighe, 2005) คือ

6.1) การอธิบายเกี่ยวกับผลงานศิลปะ เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่นักเรียนสามารถบรรยายสิ่งที่เห็น ทั้งประเภทผลงานในนิทรรศการ ความคาดหวังต่อการชมผลงาน รายละเอียดของผลงานด้านวัสดุ เทคนิค และข้อมูลในป้ายอธิบายผลงาน เป็นต้น

6.2) การตีความหมายผลงานศิลปะ เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่นักเรียนสามารถตีความหมายของผลงานศิลปะที่ศิลปินต้องการสื่อสาร ตีความประเด็นที่ภัณฑารักษ์ต้องการสื่อสาร และการตีความความสัมพันธ์ของผลงานที่จัดแสดงกับผลงานอื่น ๆ ในนิทรรศการ เป็นต้น

6.3) การเปรียบเทียบผลงานศิลปะ เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความคิดเพื่อเปรียบเทียบผลงานศิลปะ โดยอธิบายความเหมือน ความแตกต่างของรูปแบบ และเนื้อหาของผลงานศิลปะที่จัดแสดง รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการเปรียบเทียบผลงานในนิทรรศการกับศิลปะตะวันตก เป็นต้น

6.4) การแสดงมุมมองของตนเอง เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่นักเรียนสามารถแสดง มุมมองของตนเอง โดยการพิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากผลงานศิลปะที่จัดแสดง รวมทั้ง ประสบการณ์ของตนเอง ด้วยการนำเสนอมุมมองของตนเองที่มีต่อผลงานศิลปะที่จัดแสดงใน นิทรรศการ ทั้งการอธิบายในใบงานและการพูดคุยแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น เป็นต้น

6.5) การเข้าใจมุมมองของผู้อื่น เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่นักเรียนสามารถแสดงความ เข้าใจจากสถานการณ์หรือมุมมองของผู้อื่นได้ โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์สิ่งที่นักเรียนตีความในสิ่ง ที่ศิลปิน และภัณฑารักษ์ต้องการสื่อสาร รวมถึงการที่นักเรียนสามารถอภิปรายแสดงความคิดเห็น อย่างมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและวิทยากร เป็นต้น

6.6) การสร้างงานศิลปะของตนเอง เป็นพฤติกรรมสร้างสรรค์ ให้นักเรียนนำแรงบันดาลใจที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ มาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง ด้วย การประมวลความคิดทั้งการรวบรวม พิจารณา วิเคราะห์ ตีความ และประเมินตัดสินใจสรุปผลการ วิเคราะห์ผลงานศิลปะโดยใช้หลักเหตุผล มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง

7) ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะใน พิพิธภัณฑ

ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ปัจจัย คือ วิทยากร ครูผู้สอน นักเรียน สื่อประกอบการเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1) วิทยากร

วิทยากรเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ กล่าว พุดคุย และตอบคำถาม โดยวิทยากรจะต้องมีบุคลิกที่เป็นมิตร มีความรู้ มีความสามารถในการ ถ่ายทอดความรู้ และมีความเป็นกลางในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ซึ่งวิทยากรจำเป็นต้องมี ความรู้ในด้านต่อไปนี้

มีความรู้ ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม และวิชาการศาสตร์อื่น ๆ

มีความรู้ปรัชญาศิลปะ ประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ ทฤษฎีศิลป์ และ ความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ

มีความรู้ ความเข้าใจจิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

7.2) ครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูจะต้องเห็นความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑ์ ช่วยวิทยากรกระตุ้นความสนใจนักเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดในกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียน โดยครูจะต้องมีความรู้ที่จำเป็นดังนี้

มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะ

มีความรู้มารยาทการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนิทรรศการ เพื่อเตรียมนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑ์

มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

7.3) นักเรียน มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยนักเรียนจะต้องเปิดใจในการเรียนรู้และมีความรู้ที่จำเป็น ดังนี้

มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร ทั้งการพูดคุยกับวิทยากร และเขียนอธิบายในใบงาน

มีความรู้พื้นฐานทางด้านศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับทัศนธาตุทางศิลปะ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และประวัติศาสตร์ศิลปะ

มีความรู้เกี่ยวกับมารยาทการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

7.4) สื่อประกอบการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้จะต้องมีความหลากหลาย เหมาะสมกับช่วงชั้น กระตุ้นความสนใจ และท้าทายความคิดของนักเรียน ทั้งนี้นอกจากผลงานศิลปะและเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับนิทรรศการแล้ว สื่อการเรียนรู้ประเภทใบงาน (Worksheets) หรือสื่อประกอบกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ (Museum Trails) มีความสำคัญอย่างยิ่งในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำกิจกรรมการศึกษานิทรรศการได้ตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้ นอกจากนี้ควรมีคู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียน เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ของนักเรียน ทั้งนี้หากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสามารถนำเสนอสื่อประกอบการเรียนรู้ในเว็บไซต์ หรือสื่อสังคมออนไลน์

เพื่อให้ครูหรือนักเรียนสามารถดาวน์โหลด (download) จะเป็นประโยชน์เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ครูและนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑ์

7.5) บรรยากาศการเรียนรู้

บรรยากาศการเรียนรู้จะต้องมีความผ่อนคลาย สนุกสนาน และกระตุ้นความสนใจของนักเรียน สร้างความสัมพันธ์กับผู้ชม (Engagement) ทั้งด้านปัญญา อารมณ์ และพฤติกรรม ดังนี้

ด้านปัญญา ให้นักเรียนได้ฝึกตั้งคำถาม และตอบคำถาม โดยไม่มีถูกผิด เน้นกระบวนการสืบสอบ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ด้านอารมณ์ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเป็นมิตร กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

ด้านพฤติกรรม การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การสร้างให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและมีความสุขกับกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นตอน ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับวิทยากรและเพื่อน ๆ ร่วมกิจกรรม

8) กลไกสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

กลไกที่สนับสนุนรูปแบบ ประกอบด้วยกลไกสำคัญ 3 กลไก คือ กลไกการพัฒนาการเข้าถึง กลไกการพัฒนาความรับผิดชอบ และกลไกการพัฒนาความร่วมมือ โดยกลไกสนับสนุนเกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของไทย ผสานกับหลักการและมาตรฐานการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ ของคณะกรรมการการศึกษาสมาคมพิพิธภัณฑ์สหรัฐอเมริกา (American association of museums, 2005) โดยมีรายละเอียดดังนี้

8.1) การพัฒนาการเข้าถึง (Accessibility)

การเข้าถึงเนื้อหาสาระของนิทรรศการ ด้วยการใช้ระดับภาษาและเนื้อหาที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าชม

การเข้าถึงโดยการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ (Website and Social media) นำเสนอข้อมูลนิทรรศการให้แก่ โรงเรียนที่ไม่สามารถเข้ามาที่พิพิธภัณฑ์ได้

การเข้าถึงทางด้านกายภาพ โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้เข้าชมทุกกลุ่ม

8.2) การพัฒนาความรับผิดชอบ (Accountability)

การฝึกอบรม (Training) ฝึกอบรมวิทยากรให้มีความรู้ ความสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้
 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ ครูผู้สอน เพื่อสร้าง
 ความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

8.3) การพัฒนาความร่วมมือ (Collaboration)

การสนับสนุน

ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้วยการสนับสนุน
 งบประมาณ เวลา และบุคลากร

ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ด้วยการสนับสนุน
 งบประมาณ เวลา และบุคลากร

ภาครัฐสนับสนุนการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยการกำหนดนโยบาย การ
 พัฒนาหลักสูตร และสนับสนุนงบประมาณ

การสร้างความร่วมมือ

โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อทำความเข้าใจ
 ในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียน

โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตร สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้
 สร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ 3) ศึกษาผลการใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2.1 การวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยใช้แบบสอบถามจากครูทัศนศิลป์

1.2.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์

1.2.2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1.2.2.2 การวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์

1.3 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยนำข้อมูลพื้นฐานจากการวิจัยระยะที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างและพัฒนาร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.2 การทดลองใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

2.3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการจัดสนทนากลุ่ม และผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบ

การวิจัยระยะที่ 3 การใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

3.2 การใช้รูปแบบกับตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่ม ในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบและปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะฉบับสมบูรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สรุปผลการวิจัย

การสรุปการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามระยะการวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 3 ผลการใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1.1) ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1.2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมี
วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ 3) ผล
การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้
ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1) ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบการเรียนรู้จะต้องมุ่งเน้นให้
นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วย
ตนเองผ่านผลงานจัดแสดง (Hein, 1999) ในรูปแบบของกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการ โดย
ใช้กระบวนการสืบสอบเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ โดยให้นักเรียนได้ทำ
ความเข้าใจและอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานจัดแสดง ซึ่งการให้นักเรียนพิจารณาผลงาน
ศิลปะในมิติด้านองค์ประกอบ แนวคิด และบริบทที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักเรียนเข้าใจมิติที่ซับซ้อนของ
ความหมายในภาษาภาพ และเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Sandell, 2009) นอกจากนี้ควรให้
นักเรียนสร้างงานศิลปะของตนเอง ซึ่งการสร้างสรรคเป็นการใช้ทักษะการคิดขั้นสูงสุดตามลำดับชั้น
การเรียนรู้ด้านพุทธิปัญญา (Anderson et al., 2001) โดยการจัดกิจกรรมการศึกษาจะต้องคำนึงถึง
หลักการและมาตรฐานศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (American association of museums, 2005) ด้วยการ
พัฒนาระดับการเข้าถึงทั้งด้านเนื้อหาของงานจัดแสดงและการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ พัฒนาความ
รับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์ และส่งเสริมให้การศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์

1.2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการ พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ ศิลปะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการ
คิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สรุปเป็น
2 ส่วน คือ 1.2.1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครู
ทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 1.2.2) ผลศึกษา
สภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

1.2.1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครู ทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะ 2) ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 3) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครู ด้านประโยชน์และความจำเป็นของพิพิธภัณฑ์ศิลปะคือ การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานที่จัดแสดง ด้านปัญหาและอุปสรรคคือ พิพิธภัณฑ์ยังขาดการบริการด้านการศึกษา และครูเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้

1.2.2) ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และการวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ กิจกรรมการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นกิจกรรมนำชมและกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ โดยไม่มีการวางหลักสูตรกิจกรรมการศึกษา โดยในส่วนของ การนำชมจะให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบ เทคนิค และเนื้อหาของผลงานในมุมมองของศิลปิน ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสนใจการเรียนรู้ศิลปะ แต่ไม่มีความรู้พื้นฐานและไม่ค่อยกล้าตอบคำถาม นักเรียนชอบความท้าทายสนุกสนานและชอบสร้างสรรค์งานศิลปะ ส่วนครูผู้สอนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ และผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการอนุมัติให้ครูนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้สื่อประกอบกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยายภาคการเรียนรู้เน้นความเป็นกันเอง แต่ไม่สอดคล้องกับวัย ช่วงชั้น และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการประเมินผลกิจกรรมมีเพียงการประเมินผลความพึงพอใจของครูและนักเรียน ทั้งนี้

บุคลากรด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่มีจำนวนน้อยและไม่ใช่ว่าผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา รวมถึงงบประมาณในการจัดกิจกรรมการศึกษามีค่อนข้างจำกัด

1.3) ผลศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑสถานศิลปะที่ควรจะเป็น

การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาการคิดที่ควรจะเป็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่า พิพิธภัณฑสถานศิลปะสามารถพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณได้ในหลายมิติขึ้นอยู่กับเนื้อหาบทเรียน ซึ่งเนื้อหาการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับระดับชั้น จัดกิจกรรมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเป็นเป้าหมายหลัก โดยนักเรียนต้องให้ความร่วมมือ มีความรู้พื้นฐานทางศิลปะ และเข้าใจมารยาทการชมพิพิธภัณฑสถาน ผู้สอนต้องมีความรู้ กระตือรือร้นในการนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน และเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนมาพิพิธภัณฑสถาน และผู้บริหารโรงเรียนต้องสนับสนุนให้นักเรียนได้มาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน สื่อประกอบกิจกรรมต้องมีความหลากหลาย สะดวกในการใช้งานในพิพิธภัณฑสถาน และทำทหาย กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ บรรยายภาคการเรียนรู้ต้องมีความผ่อนคลาย และสอดคล้องกับ ช่วงวัยของนักเรียน ในส่วนของการประเมินผลการเรียนรู้ต้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป็นการประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินทั้งขณะและหลังการดำเนินกิจกรรม

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 ได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในพิพิธภัณฑสถานศิลปะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑสถานศิลปะของไทยส่วนใหญ่ ยังไม่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ โดย กิจกรรมในปัจจุบันมุ่งเน้นกิจกรรมนำชมและกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ ซึ่งจากศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานศิลปะของไทยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมสนใจการเรียนรู้ศิลปะ แต่ไม่มีความรู้พื้นฐานและไม่กล้าตอบคำถาม นักเรียนส่วนใหญ่ชอบความท้าทายและชอบสร้างสรรค์ งานศิลปะ ซึ่งจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า พิพิธภัณฑสถานสามารถพัฒนาการ คิดอย่างมีวิจารณญาณได้ด้วยการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย และสอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียน

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การวิจัยระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาพัฒนาเป็นร่างรูปแบบ และนำร่างรูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่มีความใกล้เคียงกับตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม เพื่อนำผลทดลองใช้ในแต่ละครั้งมาปรับปรุงและพัฒนาร่างรูปแบบ และนำร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถสรุปรายละเอียดของการพัฒนาแบบ ดังนี้

2.1 ร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาพัฒนาเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยหลักการของรูปแบบ คือ การใช้กิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ผ่านผลงานจัดแสดง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการสืบสอบ ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

2.2 ผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 3 กลุ่ม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากที่สุด โดยนักเรียนสามารถนำแนวคิดและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกันสร้างสรรค์เป็นผลงานของตนเองได้ ซึ่งจากการทดลองใช้ร่างรูปแบบพบว่า ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมไม่ควรต่ำกว่า 2.30 ชั่วโมง โดยควรให้นักเรียนขมนิทรรศการให้ทั่วทั้งงานก่อนแล้วจึงแจกใบงานและคู่มือการเรียนรู้ และควรมีการอธิบายการใช้ใบงานและคู่มือการเรียนรู้ก่อนการทำกิจกรรม ทั้งนี้ใบงานที่ให้นักเรียนเขียนชื่อและนามสกุลของตนเองจะทำให้นักเรียนรักษาใบงาน ทั้งนี้จากการสะท้อนคิดของนักเรียนที่เคยมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า กิจกรรมและใบงานทำให้ศึกษางานศิลปะในนิทรรศการได้ละเอียดมากขึ้น

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกรายการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะว่า ลักษณะนิสัยการเรียนรู้ของเด็กไทยที่ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังนั้นวิทยากรและครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีความรู้และสามารถกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ควรมีการจัดทำคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการสะท้อนคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสอนเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต่อไป รวมถึงควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรหลาย ๆ ฝ่าย และผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนให้รูปแบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การวิจัยระยะที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ผู้วิจัยนำรูปแบบไปใช้กับตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน ในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน โดยตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 ร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในภาคอีสาน ส่วนตัวอย่าง กลุ่มที่ 2 ร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการศิลปะที่มีความหลากหลายทั้งด้านเนื้อหา แรงบันดาลใจ เทคนิคและรูปแบบ โดยเฉพาะศิลปะประเภทที่ผู้ชมต้องมีส่วนร่วม

สรุปผลการใช้รูปแบบแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 3.1) ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการด้วยการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน และ 3.2) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบ สรุปผลการใช้ได้ดังนี้

3.1) ผลการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ผลการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยภาพรวมของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ โดยทักษะการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ

ตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาในนิทรรศการที่มีเนื้อหาแตกต่างกันส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คะแนนรวมของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยองค์ประกอบการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และจำแนกข้อมูล และประเมินและตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการพิจารณารายละเอียดของข้อมูลและสรุปและตีความของตัวอย่างทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชมนิทรรศการพบว่า ตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาและเทคนิคของผลงานในนิทรรศการมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเอง โดยผลงานของกลุ่มที่ 1 มีแนวความคิดเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมอีสาน นักเรียนนำแนวคิดและรูปแบบของผลงานในนิทรรศการมาผสมผสานกับประสบการณ์ของตนเองมาสร้างเป็นผลงานศิลปะ ส่วนกลุ่มที่ 2 มีแนวความคิดเชื่อมโยงเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนในสังคม และนำเทคนิคที่ศิลปินใช้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างผลงาน

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมโดยภาพรวมของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี โดยผลการประเมินความพึงพอใจ กลุ่มที่ 1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 พบว่า นักเรียนได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานเพิ่มมากขึ้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยภาพรวมของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก โดยผลการสังเกต กลุ่มที่ 1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงและตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ผลการสัมภาษณ์ครูที่นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มที่ 1 เห็นว่า กิจกรรมทำให้นักเรียนได้ฝึกรวบรวมและพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะ ส่วนผลการสัมภาษณ์ครู กลุ่มที่ 2 พบว่า ครูชื่นชอบการให้ความรู้ของวิทยากรที่เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนกล้าพูดและตอบคำถามในการเรียนรู้ โดยผลการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับความรู้และความรู้สึกจากการเข้าร่วมโครงการ กลุ่มที่ 1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกประทับใจที่ได้มาชมนิทรรศการ และเห็นว่า ตนเองได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะและการตีความหมายของงานศิลปะ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนในภาคอีสาน ส่วนกลุ่มที่ 2 เห็นว่า ตนเองได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ เทคนิค และวัสดุในการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย โดยนักเรียนมีความรู้สึกทางบวกกับศิลปะ และจะนำความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง

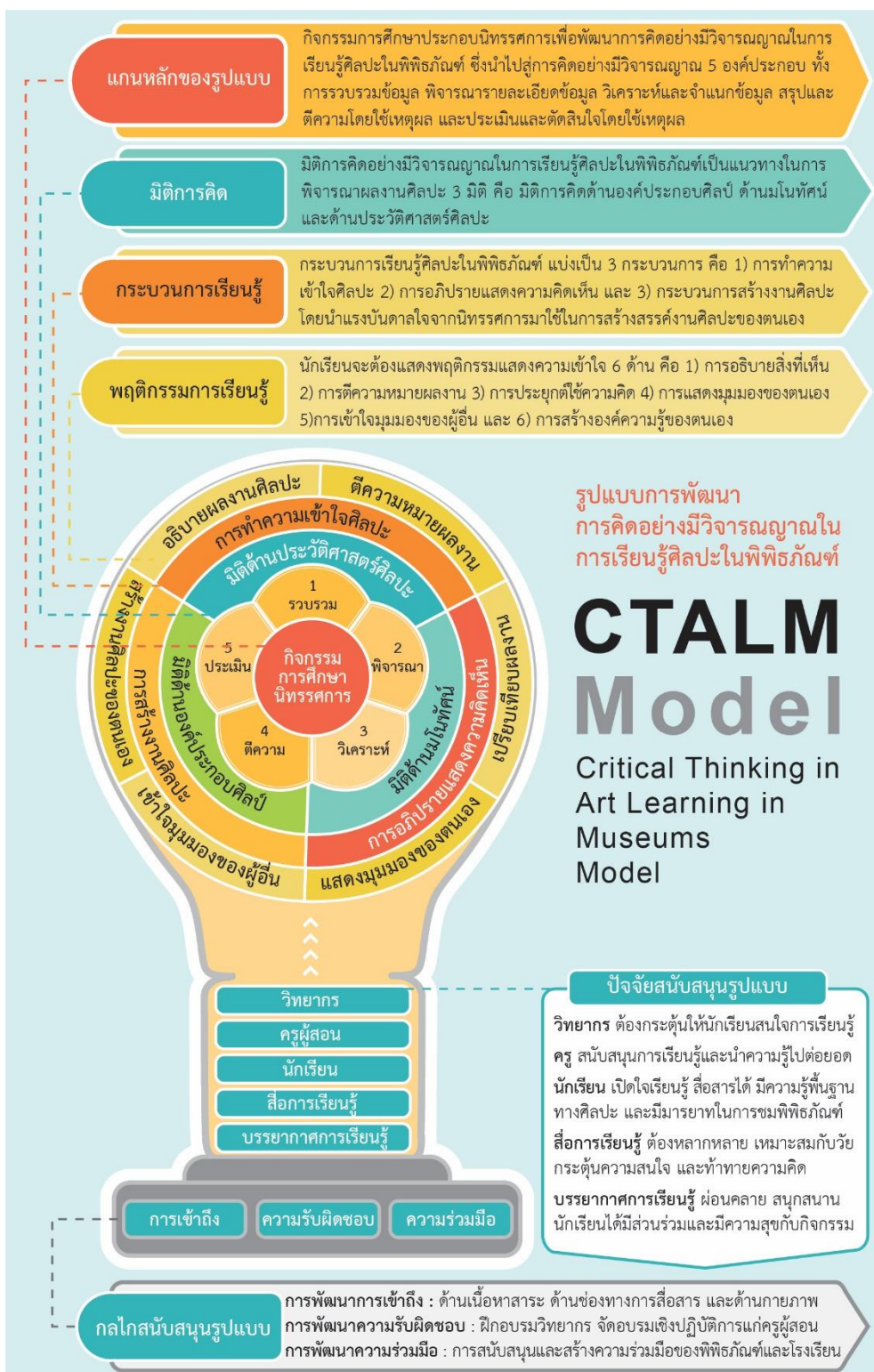
ข้อสังเกตจากการทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมาจากทุกภาคในประเทศไทย ทำให้ในการทำกิจกรรมนักเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยมีการเปรียบเทียบเนื้อหาของผลงานที่จัดแสดงกับประสบการณ์ของตนเอง กลุ่มที่ 2 พบว่า นักเรียนให้ความสนใจกับวัสดุ เทคนิคการสร้างสรรค์ และรูปแบบของงานที่ผู้ชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผลงานศิลปะ แต่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถวิเคราะห์และจำแนกผลงานศิลปะในนิทรรศการได้ เนื่องจากไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานศิลปะแบบที่ผู้ชมต้องมีส่วนร่วม

3.2) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบ

จากความคิดเห็นของวิทยากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทดลองใช้รูปแบบพบว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ กิจกรรมและใบงานช่วยให้นักเรียนสังเกตงานศิลปะในมิติต่าง ๆ รวมถึงการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงกับมุมมองของวิทยากร เพื่อร่วมชื่นชมและประสบการณ์ของตนเอง เป็นการฝึกทักษะการคิดเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินงานศิลปะโดยใช้เหตุผล รวมถึงสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นของตนเองโดยใช้แรงบันดาลใจจากผลงานศิลปะในนิทรรศการ

ผู้วิจัยนำผลการใช้รูปแบบมาพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ โดยมีหลักการของรูปแบบเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งนำไปสู่องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล และการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล โดยกำหนดมิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ 3 มิติ คือ มิติด้านองค์ประกอบศิลป์ มโนทัศน์ และประวัติศาสตร์ศิลปะ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างผลงานศิลปะ โดยมีพฤติกรรมการเรียนรู้ 6 ด้าน คือ อธิบายผลงาน ตีความผลงาน เปรียบเทียบผลงาน แสดงมุมมองของตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น และสร้างงานศิลปะ โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ วิทยากร ครูผู้สอนนักเรียน สื่อประกอบ และบรรยากาศการเรียนรู้ และกลไกสนับสนุนคือ การพัฒนาการเข้าถึง การพัฒนาความรับผิดชอบ และการพัฒนาความร่วมมือ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์
Critical Thinking in Art Learning in Museums: CTALM Model

แผนภาพที่ 8 รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2) ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ 3) ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า ครูต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะที่จัดแสดง อย่างไรก็ตามครูส่วนใหญ่เห็นว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะยังขาดการบริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้เข้าชม ทั้งนี้กิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการนำชมนิทรรศการและการสอนศิลปะปฏิบัติ ซึ่งดำเนินการโดยบุคลากรที่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาส่งผลให้การจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับวัย ช่วงชั้น และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งสื่อประกอบกิจกรรมไม่สอดคล้องกับกิจกรรม นอกจากนี้การประเมินผลกิจกรรมมีเพียงการประเมินผลความพึงพอใจของครูและนักเรียนเท่านั้น จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยขาดการศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้ใช้งาน ดังงานวิจัยของ อำนาจ เย็นสบาย (2548) ที่พบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยประสบปัญหาในการบริหารจัดการ และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือความต้องการของประชาชนเป็นฐาน ดังนั้นการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะจำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างความมีส่วนร่วมและความต้องการจำเป็นของผู้ใช้งาน

การจัดกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยบุคลากรที่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ส่งผลให้นักเรียนไม่มีความรู้และความเข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย สอดคล้องงานวิจัยของ กมลวรรณ จันทวร (2555) ที่พบว่า การที่ประชาชนเข้าไม่ถึงวงการศิลปะและไม่เข้าใจศิลปะร่วมสมัยเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เป็นวงจรที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะและการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ในประเทศไทย พิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงต้องพัฒนาการจัด

การศึกษาเพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงและเกิดความเข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยบูรณาการศิลปวัฒนธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้และวิถีชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ของไทยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ ส่วน งานวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์จะมุ่งเน้นเฉพาะการสร้างประสบการณ์ทาง สุนทรียะ ต่างจากงานวิจัยของต่างประเทศที่มีทั้งการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงทดลอง โดยมุ่งเน้นการ วิจัยเพื่อการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้ใช้งานพิพิธภัณฑ์แต่ละกลุ่ม เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

บทบาทด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ในศตวรรษที่ 21 ต้องสนับสนุนการพัฒนาทักษะหลัก ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความคิดวิจรรณญาณ การสังเคราะห์ข้อมูล ศักยภาพในการสร้าง นวัตกรรม และการคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Kratz และ Merritt, 2011) และต้องเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ (Constructivist museum) ให้ผู้ชมสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง (Hein, 1999) บทบาทด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์จึงต้อง มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดของผู้ชม ทั้งนี้จากการวิจัยเอกสารพบว่า นักเรียนไทยมีทักษะการคิด วิเคราะห์ในระดับต่ำ ดังงานวิจัยของดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ (2559) ที่พบว่า นักเรียนมี ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ในระดับต่ำ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 เพียงร้อยละ 2.09 การจัดการ เรียนรู้จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความคิดที่ชาญฉลาด ทั้งการคิด สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และคิดเชิงวิพากษ์ (พลฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, 2553) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ ของพิพิธภัณฑ์จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดของผู้ชมในการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่าน ผลงานจัดแสดง สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมี วิจรรณญาณและการแก้ปัญหา รวมถึงต้องเข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม (the Partnership for 21st Century Learning, 2010)

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วม สมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การอภิปรายข้อค้นพบจากการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการ เรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 2.1) การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการ เรียนรู้ศิลปะผ่านกิจกรรมการศึกษานันทนาการในพิพิธภัณฑ์ 2.2) กระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการ พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ และ 2.3) ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

2.1 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร การศึกษาสภาพในปัจจุบัน และการศึกษาแนวทางที่ควรจะเป็นในอนาคต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มุ่งเน้นการให้โอกาสทางการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกคน โดยให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดงในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมนต์ศรัทธาการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Hein, 1999) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงกำหนดหลักการการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์เพื่อให้ นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการชมผลงานศิลปะในนิทรรศการในรูปแบบของกิจกรรม การศึกษาประกอบนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์เป็นไปตาม ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของโคลบ (Kolb, 1999) ซึ่ง เน้นย้ำบทบาทของประสบการณ์ในกระบวนการเรียนรู้ ความรู้เกิดจากการผสมผสานประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์เชิงรูปธรรม การสังเกตด้วยการสะท้อนคิด การสร้างมนต์ศรัทธาเชิงนามธรรม และการ ทดลองปฏิบัติจริง สอดคล้องกับงานวิจัย (Das, 2015) ที่พบว่า กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์เป็นเครื่องมือใน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถใช้ กับการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ใช้ในการเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระ การเรียนรู้และใช้ในการเรียนรู้เชิงลึก ซึ่งการใช้นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้จะช่วยพัฒนา คุณภาพของการศึกษาในระบบโรงเรียน

กิจกรรมการศึกษานิทรรศการของรูปแบบมุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาตามองค์ประกอบการคิด อย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล การสรุปและการตีความโดยใช้ เหตุผล และการประเมินและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยเชื่อมโยงกิจกรรมการศึกษานิทรรศการกับมิติ การคิด 3 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบศิลป์ ด้านมนต์ศรัทธา และด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ สอดคล้องกับ Sandell (2009) ที่ได้กำหนดแนวทางในการพิจารณาผลงานศิลปะเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมิติที่ ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพและเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยพิจารณาผลงาน ศิลปะในด้านองค์ประกอบศิลป์ (Form) เกี่ยวกับรูปแบบ เทคนิค และองค์ประกอบต่าง ๆ ในการ สร้างสรรค์ ด้านแนวเรื่อง (Theme) เกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างสรรค์ และด้านบริบทที่เกี่ยวข้อง (Context) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลงาน ทั้งชื่อศิลปิน ปีที่สร้างสรรค์ และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการกำหนดมิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการพิจารณาผลงานศิลปะทั้ง 3 ด้าน ยังสอดคล้องกับ Berrett (2004) ที่กล่าวถึงหลักการในการตีความผลงานศิลปะจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาของงาน

(Subject matter) สื่อและวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ (Medium) รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของผลงาน (Form) และบริบทที่เกี่ยวข้องของผลงาน (Context) โดย Berrett (2004) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับความหมายของศิลปะจะเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักซาบซึ้ง ศิลปะ ผ่านการอ่าน เขียน และพูดคุยเกี่ยวกับศิลปะ

กระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบมุ่งเน้นหลักการจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบ (Inquiry – Based Instruction) ซึ่งกระบวนการสืบสอบมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน สอดคล้องกับกลยุทธ์การคิดวิเคราะห์ภาพ (Visual Thinking Strategies หรือ VTS) ของ Yenawine (2014) เป็นวิธีการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้พิจารณาผลงานศิลปะ ตอบข้อซักถาม และร่วมอภิปรายกับเพื่อนและผู้สอน ซึ่งการพิจารณาและการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ปรากฏในภาพเป็นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ดังงานวิจัยของ Lampert (2006a) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบสอบจะเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงและความสามารถของผู้เรียนทั้งด้านศิลปะและการใช้ชีวิตในการเผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งจากการวิจัยภาคสนามในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า นักเรียนไทยชอบกิจกรรมที่สนุกสนานและชอบสร้างสรรค์งานศิลปะ ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยกำหนดเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบโดยแบ่งออกเป็น 3 กระบวนการ คือ การทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สอดคล้องกับกิจกรรม TALK THINK MAKE ของศูนย์ศิลปะร่วมสมัยออสเตรเลีย ซึ่งจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจผลงานในนิทรรศการการอภิปรายให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยตนเอง (Australian Centre for Contemporary Art, 2018) สอดคล้องกับ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำเพื่อหาประสบการณ์ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสร้างงานศิลปะโดยให้นักเรียนนำแรงบันดาลใจที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมมาสร้างงานศิลปะของตนเอง สอดคล้องกับลำดับขั้นการเรียนรู้ทางด้านพุทธิปัญญาขั้นสูงสุดของอนุกรมวิธานสำหรับการสอน การเรียน และการประเมินผล (Anderson et al., 2001)

กิจกรรมการศึกษานิทรรศการของรูปแบบมุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงออกถึงความเข้าใจอย่างแท้จริง 6 ด้าน คือ การอธิบายผลงานศิลปะ การแปลความผลงานศิลปะ การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานศิลปะ การแสดงมุมมองของตนเอง การเข้าใจมุมมองของผู้อื่น และการสร้างงานศิลปะ สอดคล้องกับเกณฑ์การวิเคราะห์พฤติกรรมแสดงความเข้าใจ 6 ด้านของ Wiggins และ McTighe (2005) ที่ว่า ผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริงจะต้องสามารถอธิบาย แปลความหมาย ประยุกต์ใช้ความรู้ แสดงมุมมองของตนเอง เอาใจใส่มุมมองของผู้อื่น และสร้างองค์ความรู้ของตนเอง ซึ่งการเปิดโอกาส

ให้นักเรียนทำงานด้วยตนเองจะช่วยให้นักเรียนวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งเป็นแนวทางส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2550) โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตีความสิ่งที่ศิลปินต้องการสื่อสารและตีความเนื้อหาของนิทรรศการ รวมถึงการร่วมอภิปรายกับเพื่อนและวิทยากร เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงมุมมองของตนเอง และใส่ใจมุมมองของผู้อื่น และเป็นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Short (1998) ที่พบว่า การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมศิลปะปฏิบัติเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจศิลปะได้อย่างแท้จริง กิจกรรมการเรียนรู้จะต้องให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการสืบสอบอย่างมีวิจารณญาณด้วยการพูดและเขียนอภิปรายความคิดเห็นของตนเองโดยใช้เหตุผล

2.2 กระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า กระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจะต้องเริ่มต้นจากความประทับใจที่มีต่อผลงาน ซึ่งการพัฒนาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้เกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์จึงเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนเลือกเรียนรู้จากผลงานศิลปะในนิทรรศการที่ตนเองประทับใจ มุ่งเน้นความรู้สึกรักของนักเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) (Cohen, 1999) ที่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) จากสิ่งที่น่าสนใจ มีความสนใจ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ว่า ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์จึงมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่ตนเองรู้สึกสนใจ โดยในกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะจะเริ่มต้นจากการให้นักเรียนเลือกเรียนรู้จากผลงานในนิทรรศการที่ตนเองประทับใจ จากนั้นจึงทำความเข้าใจและอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่ประทับใจ ซึ่งความประทับใจแรกมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ ดังงานวิจัยของ Shteingart, Neiman, and Loewenstein (2013); Bedekar, Nasab, and Boles (2015) ที่พบว่า ความประทับใจแรกส่งผลต่อพฤติกรรมและความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเลือกเรียนรู้จากผลงานในนิทรรศการที่ตนเองประทับใจ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ โดยเมื่อนักเรียนเลือกผลงานที่ประทับใจ แล้วจากนั้นจึงมุ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามที่กำหนดไว้ในรูปแบบ เป็น

การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาสมอง (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), (2015)) โดยเป็นการทำงานประสานกันระหว่างสมองซีกขวาในด้านความรู้สึกและจินตนาการ และสมองซีกซ้ายด้วยการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างงานศิลปะ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมองในการเรียนการสอนของ Caine and Caine (1990) ที่กล่าวว่า อารมณ์ความรู้สึกมีความสำคัญต่อแบบแผนการเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีความเข้าใจอารมณ์และทัศนคติของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสม ดังที่ สுகนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2550) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจด้วยตนเอง ให้ความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรู้สึกที่เป็นอิสระ โดยฝึกให้นักเรียนมีการอภิปรายร่วมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวางแผนการทำงานและควบคุมตนเองให้ดำเนินงานตามแผนการทำงาน

2.3 ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะและการวิจัยภาคสนามพบว่า ครูผู้สอนบางท่านเป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เนื่องจากครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และนักเรียนจะเกร็งไม่กล้าตอบคำถามต่อหน้าครูเพราะกลัวตอบคำถามผิด สอดคล้องกับ มนต์รี วงษ์สะพาน (2556) ที่พบว่า นักเรียนขาดทักษะการคิดเนื่องจากผู้สอนให้ความสำคัญกับคำตอบมากกว่ากระบวนการ นักเรียนขาดเครื่องมือช่วยคิดและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ได้ กิจกรรมการศึกษานិพนธ์การตามรูปแบบจึงให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด โดยวิทยากรและครูผู้สอนเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด โดยให้นักเรียนแสวงหาความรู้ ฝึกแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกการวางแผนการทำงานด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ และการสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้ (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ, 2544; สุกนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2550) สอดคล้องกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิที่พบว่า วิทยากรและครูจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ โดยวิทยากรและครูจะต้องมีความรู้และสามารถกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Terreni (2015) ที่พบว่า นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะและครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ศิลปะและโอกาสทางการศึกษาที่หลากหลายของเด็ก ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ศิลปะชั้นนำในต่างประเทศให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ดังที่ พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (MoMA) ได้จัดกิจกรรม Art & Inquiry: Museum Teaching Strategies for Your Classroom เป็นกิจกรรมอบรมการใช้กระบวนการสืบสอบในการเรียนรู้ศิลปะให้แก่ครูในระบบโรงเรียนและนักศึกษาตามอัยยาศัย (The

Museum of Modern Art, 2018) เพื่อให้ครูสามารถใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบพบว่า นักเรียนสนใจการเรียนรู้ศิลปะ แต่ไม่มีความรู้พื้นฐานและไม่ค่อยกล้าตอบคำถาม โดยนักเรียนชอบกิจกรรมที่สนุกสนานทำท่าย และชอบสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งจากการสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า หากนักเรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากรจะทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ ดังนั้นนักเรียนจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ ทั้งนี้จากการทดลองใช้ร่างรูปแบบพบข้อสังเกตว่า นักเรียนที่ดูไม่ตั้งใจเรียนในสายตาคูหรือนักเรียนที่คิดว่าตนเองวาดรูปไม่เก่ง จะไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งการตอบคำถาม การวาดรูปลงในใบงาน แต่เมื่อบรรยากาศการเรียนรู้ผ่อนคลายและเป็นกันเอง ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vanada (2016) ที่พบว่า ชั้นเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะมีผลกระทบทางบวกต่อความนับถือตนเองของผู้เรียน ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังงานวิจัยของ วิลาวณิชย์ ดาราฉาย (2554) ที่พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการรับรู้ความสามารถตนด้านการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและปานกลาง สอดคล้องกับ Bandura (1994) ที่กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ปลูกฝังการรับรู้ความสามารถของตนเองทางปัญญา ด้วยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกเพื่อจูงใจและเสริมสร้างการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียน ดังงานวิจัยของ นิธิภัทร บาลศิริ (2553) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ความสามารถทางภาษา และความเชื่ออำนาจภายในตน มีอิทธิพลต่อค่าอัตราพัฒนาการของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับสูง สอดคล้องกับ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2549) ที่กล่าวว่า คุณภาพของความคิดของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับคุณภาพทางสมอง พันธุกรรม และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

สื่อและบรรยากาศการเรียนรู้เป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบพบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะจัดบรรยากาศการเรียนรู้โดยเน้นความเป็นกันเอง แต่สื่อและกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับวัย ช่วงชั้น และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาว่า ต้องจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ซึ่ง สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2550) กล่าวว่า สื่อและบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า ต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยสื่อต้องมีความหลากหลาย เหมาะสมกับช่วงชั้น กระตุ้นความสนใจและทำท่ายความคิดของนักเรียน จากการสอบถามความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์พบว่า ครูต้องการให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะนำเสนอข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ในเว็บไซต์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ครูหรือนักเรียนสามารถดาวน์โหลดมาเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลีรัตน์ มิลินทสุต (2548) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ขอให้

พิพิธภัณฑ์จัดทำข้อมูลเฉพาะเรื่องหรือตามความต้องการของโรงเรียน เพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้สำหรับครูและผู้เรียนในห้องสมุดและเว็บไซต์ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่พบว่า การนำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับโรงเรียนที่ไม่สามารถเดินทางมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ โดยการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ต้องมีความผ่อนคลายและกระตุ้นความสนใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและมีความสุขกับกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นตอน ซึ่งจากงานวิจัยของ Kwan and Wong (2015) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองส่งผลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การอภิปรายข้อค้นพบจากการใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 3.1) ผลการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ 3.2) มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ และ 3.3) ผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชมนิทรรศการ

3.1 ผลการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

จากการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะจากใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการพบว่า โดยภาพรวมของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการคิดที่มีสมรรถนะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการศึกษานิทรรศการตามรูปแบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบสืบสอบ ด้วยกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สอดคล้องกับงานวิจัย Burchenal and Lasser (2007); Lampert (2006a); Lazo and Smith (2014) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะที่เน้นกระบวนการสืบสอบ ด้วยการให้ผู้เรียนพิจารณาผลงานศิลปะและอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกับครูและเพื่อนร่วมชั้นช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งผลการวิจัยมีความขัดแย้งกับงานวิจัยของดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ (2559) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนพิเศษศิลปะมีคะแนนคิดวิเคราะห์ต่ำกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียน โดยคณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าอาจเป็นเพราะนักเรียนที่เรียนเก่งไม่ใช้เวลาไปกับกิจกรรมศิลปะ และนักเรียนที่เรียนไม่เก่งหันมาเรียนพิเศษในด้านที่ตนเองถนัด ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะที่ความเหมาะสมสามารถพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้ สอดคล้องกับ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544) ที่กล่าวว่า การให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อภิปรายแสดงความคิดเห็นและลงมือกระทำเพื่อหาประสบการณ์ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า คะแนนประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยรวมมีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล และการประเมินและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีความแตกต่างกัน ส่วนการพิจารณารายละเอียดของข้อมูลและการสรุปและตีความโดยใช้เหตุผลไม่มีความแตกต่างกัน จากผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนแสดงให้เห็นว่า พื้นฐานความรู้เดิมและประสบการณ์ของนักเรียนส่งผลต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ สอดคล้อง เพียเจต์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2547) ที่กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญามีการปรับตัวผ่านกระบวนการซึมซาบประสบการณ์และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา จากการซึมซาบประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมเกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ ซึ่งการที่นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยจึงไม่สามารถวิเคราะห์และประเมินผลงานศิลปะที่จัดแสดงได้ นอกจากนี้การที่นักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดแตกต่างกันอาจเกิดจากคุณภาพทางสมอง พันธุกรรม และสภาพแวดล้อม (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549) ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยให้นักเรียน ครูที่ศนศิลป์จึงควรนำนักเรียนมาเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในพิพิธภัณฑ์ซึ่งสามารถสร้างประสบการณ์ทางศิลปะที่มีความหมายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นสำหรับนักเรียน (Burchenal and Lasser, 2007) สอดคล้องกับ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ต้องให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการแนะนำแหล่งเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด

3.2 มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

จากการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะจากใบงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการพบว่า ตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีมิติการคิดด้านองค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงานและด้านมโนทัศน์อยู่ในระดับการที่มีสมรรถนะ ส่วนมิติด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ตัวอย่างกลุ่มที่ 1 มีระดับการคิดที่ขัดแย้งกัน ส่วนตัวอย่างกลุ่มที่ 2 มีระดับการคิดที่ขาดทักษะ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในมิติด้านประวัติศาสตร์ศิลปะอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งแม้ว่าหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์รูปแบบตะวันตกและตะวันออก แต่จากการประเมินใบงานที่ให้นักเรียนเปรียบเทียบผลงานศิลปะที่ตนเองประทับใจในนิทรรศการว่ามีความคล้ายคลึงกับศิลปะตะวันตกในยุคใดหรือรูปแบบใดพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนขาดความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและขาดประสบการณ์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบงานศิลปะ ซึ่งอาจเกิดจากการที่เรียนการสอนประวัติศาสตร์ศิลปะในโรงเรียนที่เน้นการท่องจำ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบ

งานศิลปะได้ ดังนั้นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะจึงไม่ควรมุ่งเน้นการท่องจำเพียงอย่างเดียว ดังงานวิจัยของนิภากร ธาราภูมิ (2555) ที่กล่าวว่า รูปแบบการสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ควรให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีหลักการและเหตุผล และฝึกแสดงความคิดเห็น โดยสื่อการสอนที่ดีที่สุดคือ การนำผู้เรียนไปศึกษาสถานที่จริง ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนามิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ครูทัศนศิลป์จึงควรนำนักเรียนมาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยเชื่อมโยงผลงานศิลปะในนิทรรศการเปรียบเทียบกับผลงานศิลปะในประวัติศาสตร์ศิลปะ

อย่างไรก็ตามจากการประเมินแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ตามรูปแบบยังไม่สามารถพัฒนามิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านประวัติศาสตร์ศิลปะได้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มที่กล่าวว่า มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับพื้นฐานความรู้ของนักเรียนค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเกิดจากพื้นฐานความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะของนักเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบยังไม่ได้มุ่งเน้นมิติด้านประวัติศาสตร์ศิลปะเท่าที่ควร โดยเฉพาะการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยที่มีความก้าวหน้าไปตามความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2539) ทำให้ยากที่จะชี้ชัดได้ว่าเป็นศิลปะในยุคใด แม้ว่าในกิจกรรมการเรียนรู้จะมีคู่มือการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่สรุปลำดับเวลา (Timeline) ประวัติศาสตร์ศิลปะ แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนามิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนามิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านประวัติศาสตร์ศิลปะตามรูปแบบจึงเป็นข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะควรมุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกทักษะการเชื่อมโยงความคิดในมิติต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจงานศิลปะอย่างลึกซึ้งมากขึ้น สอดคล้องกับ Berrett (2004); Sandell (2009); Stavropoulos (1992) ที่กล่าวว่าการทำความเข้าใจผลงานศิลปะจะต้องเชื่อมโยงมิติการคิดด้านต่าง ๆ อันประกอบด้วยมิติด้านองค์ประกอบ แนวเรื่อง และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

3.3 ผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชมนิทรรศการ

กระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ประมวลทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งการรวบรวม พิจารณา วิเคราะห์ ตีความ และประเมินผลงานศิลปะในนิทรรศการ นำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับลำดับขั้นของกระบวนการทางปัญญาของวัตฤประสงศ์ทางการศึกษาของบลูมใหม่ การสร้างสรรค์เป็นลำดับขั้นสูงสุดของกระบวนการทางปัญญา โดยนักเรียนสามารถนำองค์ประกอบต่าง ๆ มาเชื่อมโยงเข้าด้วยการเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Krathwohl, 2002) จากการวิเคราะห์ผลงานศิลปะที่นักเรียนสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการชมนิทรรศการพบว่า ตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอของผลงานในนิทรรศการ มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะของตนเองได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะช่วยส่งเสริมการ

ฝึกทักษะการพิจารณา วิเคราะห์ และตีความผลงานศิลปะ ทั้งในมิติด้านองค์ประกอบศิลป์ มโนทัศน์ และประวัติศาสตร์ศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพิจารณาผลงานศิลปะของ Sandell (2009) ที่ว่า การพิจารณาผลงานศิลปะในมิติด้านองค์ประกอบศิลป์ ด้านแนวเรื่อง และด้านบริบทที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลงาน ทั้งชื่อศิลปิน ปีที่สร้างสรรค์ และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้ ผู้เรียนเข้าใจมิติที่ซับซ้อนของความหมายในภาษาภาพและเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

การวิเคราะห์ผลงานศิลปะของตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 พบว่า นักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมอีสานกับประสบการณ์ของตนเองมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน ศิลปะได้ สอดคล้องกับ UNESCO (1973) ที่กล่าวว่า พิพิธภัณฑสถานมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ จากผลการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจมิติทางสังคมวัฒนธรรมภาคอีสาน ทั้งนี้อาจเกิดจาก กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะวิเคราะห์ ตีความ และประเมินผลงานศิลปะ สอดคล้องกับ แนวทางปฏิรูปหลักสูตรพหุวัฒนธรรมของ Banks (2015) เกี่ยวกับระดับการบูรณาการเนื้อหา ด้าน พหุวัฒนธรรม ระดับที่ 4 ซึ่งเป็นแนวทางการเชื่อมโยงเนื้อหาด้านชาติพันธุ์กับสังคม (The social action approach) โดยนักเรียนจะต้องคิดวิเคราะห์ ประเมินและตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นด้านชาติพันธุ์กับสังคม เป็นการใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทาง วัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ ยงยวน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์ (2553) ที่ใช้กิจกรรม ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ด้วยการวิพากษ์ ชื่นชม และเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ศิลปะ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไทยมุสลิมล้วนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมยอมรับความหลากหลายทาง วัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่ร่วมกิจกรรมศิลปะแบบปกติ ซึ่งจากการวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์ ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ 1 พบว่า นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตีความผลงานใน นิทรรศการเกี่ยวกับวิถีชีวิต สภาพปัญหา และมิติทางสังคมของภาคอีสานมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน ศิลปะของตนเองได้

การวิเคราะห์ผลงานศิลปะของตัวอย่าง กลุ่มที่ 2 พบว่า นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเรื่องราว เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนในสังคม และนำเอาเทคนิควิธีที่ศิลปินใช้มาประยุกต์ในการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ตรงจากผลงาน จัดแสดง ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจและอภิปรายแสดงความคิดเห็นสามารถพัฒนาความเข้าใจ ของนักเรียนที่มีต่องานศิลปะร่วมสมัยได้ สอดคล้องกับ Berrett (2004) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ วิจารณ์เกี่ยวกับความหมายของศิลปะจะเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักซาบซึ้งซึ่งศิลปะ ซึ่งงานวิจัย ของ Lampert (2006b) พบว่า การเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบสามารถเสริมสร้างการคิดอย่างมี วิจารณญาณและความสามารถด้านศิลปะของผู้เรียน ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ ตรงจากผลงานจัดแสดงสอดคล้องกับรูปแบบพิพิธภัณฑสถานเพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ (Constructivist

museum) โดยให้ผู้เข้าชมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง (Hein, 1999) ซึ่งงานวิจัยของ Kisida et al. (2016) พบว่า การชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่งผลกระทบทางบวกต่อความสามารถของผู้เรียนในการตรวจสอบผลงานศิลปะอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการโดยเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถสร้างความเข้าใจศิลปะและเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Montana-Hoyos and Lemaitre (2011) ที่พบว่า การคิดสร้างสรรค์ในศิลปะร่วมสมัยและการศึกษาด้านการออกแบบสามารถเพิ่มขึ้นได้ผ่านการคิดอย่างเป็นระบบ และการคิดสร้างสรรค์สามารถเติมเต็มได้ด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากการวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ 2 พบว่า นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตีความผลงานในนิทรรศการ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองได้

จากการวิเคราะห์แนวคิดและการสะท้อนคิดของนักเรียนกลุ่มที่ 2 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจศิลปะร่วมสมัย ทั้งนี้อาจเกิดจากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบเป็นไปตามแนวคิด หลักการและทฤษฎีที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ สอดคล้องกับหลักการและมาตรฐานศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (American association of museums, 2005) ที่ว่า พิพิธภัณฑ์จะต้องพัฒนาระดับการเข้าถึงเนื้อหาในการจัดแสดงด้วยการคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานาจ เย็นสบาย (2548) ที่ว่า การให้การศึกษาของหอศิลป์ควรมีการจัดการแบบมีอาชีพตามองค์ประกอบของมาตรฐาน ซึ่งแม้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการหอศิลป์ในประเทศไทยเกิดจากการที่ประชาชนเข้าไม่ถึงวงการศิลปะและไม่เข้าใจศิลปะร่วมสมัย (กมลวรรณ จันทวร, 2555) และทรศนะของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2539) ที่ว่า ศิลปะร่วมสมัยก้าวหน้าไปตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นงานศิลปะที่มีความก้าวล้ำ ส่งผลให้ประชาชนไม่เข้าใจศิลปะร่วมสมัย แต่ผลการวิเคราะห์ผลงานและการสะท้อนคิดของนักเรียนแสดงให้เห็นว่า นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจศิลปะร่วมสมัย ทั้งนี้อาจเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิทรรศการที่ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลงานในนิทรรศการและอภิปรายความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นของตนเอง สอดคล้องกับ Kratz and Merritt (2011) ที่กล่าวว่า บทบาทด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะหลักของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งความคิดวิจรรย์ญาณ การสังเคราะห์ข้อมูล การสร้างนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักซาบซึ้งศิลปะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) การนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะไปใช้ ควรมีการปรับคำถามและเนื้อหาในกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยและระดับชั้น
- 2) การนำรูปแบบไปใช้ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้เรียน ทั้งด้านศาสนา ความเชื่อ และเชื้อชาติ เป็นต้น
- 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบในแต่ละครั้ง ควรมีการปรับระดับของเนื้อหาสาระในมิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งมิติด้านองค์ประกอบศิลป์ มโนทัศน์ และประวัติศาสตร์ศิลปะ ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนและเนื้อหาประวัติศาสตร์
- 4) การนำรูปแบบไปใช้ต้องมีการอบรมเตรียมความพร้อมของวิทยากรให้สามารถดำเนินกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) จากการวิจัยพบว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ศิลปะกับโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ศิลปะกับโรงเรียน
- 2) จากการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ตามรูปแบบยังไม่สามารถพัฒนามิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะด้านประวัติศาสตร์ศิลปะได้ ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนามิติการคิดด้านประวัติศาสตร์ศิลปะในพิพิธภัณฑ์
- 3) เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาที่แตกต่างออกไป
- 4) การวิจัยครั้งนี้ใช้การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นการวัดผลครั้งเดียวจากการร่วมกิจกรรม ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการออกแบบการวิจัยให้สามารถศึกษาพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลวรรณ จันทวร. (2555). **การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กำจร สุนพงษ์ศรี. (2558). **ศิลปะสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2548). **องค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- จิรา จงกล. (2532). **พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ. (2559). **โครงการ “การศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย”**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ทิตนา เขมมณี. (2559). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา เขมมณี และคณะ. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ชนวัฒน์ กันภัย. (2554). **การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปวิจารณ์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการคิดขั้นสูงของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวดี ถังคุบุตร. (2552). **การพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้แผนผังทางปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นตวัน ชื่นชม. (2549). **หอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร : แนวทางในการออกแบบและการบริหารจัดการ**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิคม มุสิกคามะ. (2536). **คู่มือ : การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

- นิธิภัทร บาลศิริ. (2553). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต : การประยุกต์ใช้โมเดลพัฒนาการพหุระดับแบบผสม**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภากร ธาราภูมิ. (2555). **การศึกษารูปแบบการสอนของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญวิชาประวัติศาสตร์ ศิลปะระดับอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัญญัติ ยงย่วน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์. (2553). การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 16(6), 954-972.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). **หลักการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. (2559). พิพิธภัณฑวิทยากับศาสตร์อื่น ๆ: เขตแดนที่ไม่ต้องปักปัน. ใน อิศระ ชูศรี (บรรณาธิการ), **พิ(ศ)พิพิธภัณฑ**. กรุงเทพฯ: สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ.
- ผดุงชัย ภู่อพัฒน์. (2012). **แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา**. เข้าถึง 1 มีนาคม 2559, จาก <http://202.29.240.84/webquest/01%20Curriculum/L1%20cur/L1-PDF6%20padungchai.pdf>
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2553). **การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์: พื้นฐานการศึกษาด้านประเด็นวิกฤตทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. (2549). **พัฒนาการมนุษย์**. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานูร์รักษ์. (2537). **การพัฒนาารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครุ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2556). **การศึกษาไทย 4.0 : การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2556). การยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 13(2), 125-139.
- มลิวัลย์ สมศักดิ์. (2540). **รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ปริญญาโททางการศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545). **ศิลปศึกษาแนวปฏิรูปฯ ความเป็นมา ปรัชญาหลักการ วิวัฒนาการ ด้านหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย**. กรุงเทพฯ: ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มูลนิธิหอศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9. (2550). ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 : 6 ทศวรรษศิลปะไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหอศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์-พับลิเคชันส์.
- ลักษณ์ สิริวัฒน์. (2549). การคิด (Thinking). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโชค มุกตมณี. (2554). หอศิลป์ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (ฉบับที่ 37, หน้า 40-77).
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2538). ศิลปะร่วมสมัยจดหมายเหตุ. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2539). โลกศิลปะ. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2548). ศิลปะในประเทศไทย : จากศิลปะโบราณในสยามถึงศิลปะสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือลาดพร้าว.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: วิมวอลอาร์ต.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2527). ศิลปะร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: วิมวอลอาร์ต.
- วิลาวัลย์ ดาราฉาย. (2554). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนด้านการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3. ปรินซิพัลนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาชีวิตทุกช่วงวัย (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2544). ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศิริวัฒน์ แสนเสริม. (2543). ความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และนักวิชาการศิลปศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวัฒน์ แสนเสริม. (2546). การเรียนรู้สหวิทยาการจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ. BU ACADEMIC REVIEW, 2(1), 109-119.
- ศิลป์ พีระศรี. (2546). ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย. ใน วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (บรรณาธิการ), ศิลปวิชาการ : ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีอนุสรณ์.

- สันติ งามเสริฐ. (2553). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. เข้าถึง 1 มีนาคม 2559, จาก <http://www.rtna.ac.th/departments/stat/06/pdf/article/Principle%20of%20Educational%20Measurement%20and%20Evaluation.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12**. เข้าถึง 1 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). **พระราชบัญญัติส่งเสริมศิลปกรรม พ.ศ.2551**. นนทบุรี: วิชั่น พีริเพรส.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). **ศิลปกรรมร่วมสมัยในประเทศไทย**. เข้าถึง 1 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.ocac.go.th/article-detail-74.html>
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). **นโยบายและยุทธศาสตร์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2550). **พัฒนาทักษะการคิด พิชิตการสอน**. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2559). บทนำ. ใน สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ (บรรณาธิการ), **ปฏิบัติการพิพิธภัณฑ: บทเรียนจากคนอื่น**. กรุงเทพฯ: สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ.
- สุทธาสินี วัชรบูล. (2544). **พิพิธภัณฑชุมชนพลังแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2546). **จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บ้านหัวแหลม.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2548). กว่าจะเป็นศิลปะร่วมสมัยไทย. ใน วรเทพ ประชากุล (บรรณาธิการ), **เข้านอก/ออกใน : รวมบทสัมภาษณ์และบทความศิลปะร่วมสมัย (พ.ศ. 2546-48)** (หน้า 9-39). กรุงเทพฯ: ไอคอน พรินติ้ง.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย. (2538). **การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนของนิสิตนักศึกษา กับแบบการสอนของอาจารย์ต่อการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลีรัตน์ มิลินทสูต. (2548). **การศึกษาการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียน การสอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาทิตยา จันทะวงษ์. (2540). **บทบาทของหอศิลปะแห่งชาติในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยใน ประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อำนาจ เย็นสบาย. (2548). **รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : หอศิลป์**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2555). **ทักษะความคิด: พัฒนาอย่างไร**. กรุงเทพฯ: อินทร์ณน.

ภาษาอังกฤษ

- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Wittrock, M. C. (2001). **A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives**, abridged edition. White Plains, NY: Longman.
- Australian Centre for Contemporary Art. (2018). Education Program. **School programs**. Retrieved from <https://acca.melbourne/learn/programs/school-programs/>
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), **Encyclopedia of human behavior** (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted from: H. Friedman, [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998).
- Banks, J. A. (2015). **Cultural diversity and education** (Sixth ed.): Routledge.
- Barrett, T. (2004). Investigating art criticism in education: An autobiographical narrative. **Handbook of research and policy in art education**, 725-749.

- Bedekar, V. N., Nasab, A. S., & Boles, W. W. (2015). **Improvement in learning experiences by adopting student centered teaching practices**. Paper presented at the 122nd ASEE Annual Conference & Exposition, Seattle, WA.
- Burchenal, M. K., & Lasser, S. (2007). Beyond the field trip. **From periphery to center: Art museum education in the 21st century**, 103-109.
- Caine, R. N., & Caine, G. (1990). **Understanding a brain-based approach to learning and teaching**. Retrieved October 10, 2015, from The Association for Supervision and Curriculum Development <https://pdfs.semanticscholar.org/8d58/b6af940e0117fcd4f52ef7e73e16690261f5.pdf>
- Chen, H. (2007). Exploration of the development of museum-school collaboration in art education: Prospects and difficulties in a case example. **The International Journal of Arts Education**, 5(2), 119-134.
- Cohen, L. M. (1999). **Educational Philosophies**. Retrieved from <https://oregonstate.edu/instruct/ed416/PP3.html>
- Committee on Education. (2005). **Excellence in Practice : Museum Education Principles and Standards**. Retrieved October 10, 2015, from American association of museums <http://ww2.aam-us.org/docs/default-source/accreditation/committee-on-education.pdf?sfvrsn=0>
- Danker, S. H. (2012). **Museums and schools: Strengthening relationships between an art museum educator and local teachers**: University of Illinois at Urbana-Champaign.
- Das, S. (2015). Using Museum Exhibits: An Innovation in Experiential Learning. **College Teaching**, 63(2), 72-82.
- Edson, G. (2004). Museum Management. In P. Boylan (Ed.), **Running a Museum: A Practical Handbook** (pp. 133-145). Paris, France: ICOM-International Council of Museums.
- Elliot, J. R. (2012). **The Infinity and Beyond: Museum-School Partnerships Beyond the Field Trip**.
- Ennis, R. H. (2011). **The nature of critical thinking: An outline of critical thinking dispositions and abilities**. Paper presented at the Sixth International Conference on Thinking, Cambridge, MA.

- Erickson, M., & Hales, L. (2014). Teen artists: Impact of a contemporary art museum. **Studies in Art Education**, 56(1), 412-425.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2000). **Learning from museums: visitor experiences and the making meaning**. United kingdom: Altamira Press.
- Hein, G. (1999). Is meaning making constructivism? Is constructivism meaning making. **The Exhibitionist**, 18(2), 15-18.
- Henry, C. (2010). **The museum experience: The discovery of meaning**. National Art Education Association.
- Herreman, Y. (2004). Display, Exhibits and Exhibitions. In P. Boylan (Ed.), **Running a Museum: A Practical Handbook** (pp. 91-103). Paris, France: ICOM-International Council of Museums.
- Hui, X. (2012). **Exploration Of Museum-School Collaborations In Shanghai China**. Drexel University.
- ICOM. (2007). **Museum Definition**. Retrieved from <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>
- Kisida, B., Bowen, D. H., & Greene, J. P. (2016). Measuring critical thinking: Results from an art museum field trip experiment. **Journal of Research on Educational Effectiveness**, 9(sup1), 171-187.
- Kolb, D. A., Boyatzis, R. E., and Mainemelis, C. (1999). **Experiential Learning Theory: Previous Research and New Directions**. Cleveland, OH: Case Western Reserve University.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. **Theory into practice**, 41(4), 212-218.
- Kratz, S., & Merritt, E. (2011). Museums and the future of education. **On the Horizon**, 19(3), 188-195. doi:<https://doi.org/10.1108/10748121111163896>
- Kwan, Y. W., & Wong, A. F. (2015). Effects of the constructivist learning environment on students' critical thinking ability: Cognitive and motivational variables as mediators. **International Journal of Educational Research**, 70, 68-79.
- Lampert, N. (2006a). Critical thinking dispositions as an outcome of art education. **Studies in Art Education**, 47(3), 215-228.

- Lampert, N. (2006b). Enhancing critical thinking with aesthetic, critical, and creative inquiry. **Art Education**, 59(5), 46-50.
- Lau, J., & Chan, J. (n.d.). **What is critical thinking?** Retrieved March 15, 2015, from <http://philosophy.hku.hk/think/critical/ct.php>
- Lazo, V. G., & Smith, J. (2014). Developing thinking skills through the visual: An a/r/tographical journey. **International Journal of Education through Art**, 10(1), 99-116.
- Lewis, G. D. (1998). **History of museums**. Retrieved October 10, 2015, from Encyclopædia Britannica, inc. <https://www.britannica.com/topic/history-of-museums-398827>
- McIntosh, C. (2013). **Cambridge Advanced Learner's Dictionary** (Fourth ed.): Cambridge University Press.
- MoMA Learning. (2016). **What Is Modern Art?** Retrieved February 25, 2016, from https://www.moma.org/learn/moma_learning/themes/what-is-modern-art
- Montana-Hoyos, C., & Lemaitre, F. (2011). Systems thinking, disciplinarity and critical thinking in relation to creativity within contemporary arts and design education. **Studies in Learning, Evaluation, Innovation & Development**, 8(2).
- Museum. (2016). In Helicon (Ed.), **The Hutchinson Unabridged Encyclopedia with Atlas and Weather Guide**. Abington, UK: Helicon. Retrieved from <https://search.credoreference.com/content/entry/heliconhe/museum/0?institutionId=3998>.
- Nam, E. (2009). **Collaborations between Art Museums and Schools: A Focus on High School Art Teachers' Utilization of Museum Resources**.
- National Gallery Singapore. (2018). **School Programmes**. Retrieved from <https://www.nationalgallery.sg/discover-learn/schools/secondary>
- Nilson, C., Fetherston, C. M., McMurray, A., & Fetherston, T. (2013). Creative arts: an essential element in the teacher's toolkit when developing critical thinking in children. **Australian Journal of Teacher Education** (Online), 38(7), 1.

- Partnership for 21st century skills. (2010). **21st Century Skills Map for the Arts**. Retrieved April 10, 2015, from http://www.p21.org/storage/documents/P21_arts_map_final.pdf
- Paul, R., & Elder, L. (2006). **The Miniature Guide to Critical Thinking**. The Foundation Critical Thinking.
- Paul, R., & Elder, L. (2007). **Consequential Validity: Using Assessment to Drive Instruction**. The Foundation Critical Thinking.
- Poshyananda, A. (1992). **Modern art in Thailand in the nineteenth and twentieth centuries**. Singapore: Oxford university Press.
- S.M.A.K. (2018). Visit S.M.A.K. **In the classroom**. Retrieved from <http://smak.be/en/visit-smak/in-the-classroom>
- Sandell, R. (2009). Using Form+ Theme+ Context (FTC) for rebalancing 21st-century art education. **Studies in Art Education**, 50(3), 287-299.
- Sandywell, B. (2011). **Dictionary of Visual Discourse: A Dialectical Lexicon of Terms**. Routledge.
- Short, G. (1998). The high school studio curriculum and art understanding: An examination. **Studies in Art Education**, 40(1), 46-65.
- Shteingart, H., Neiman, T., & Loewenstein, Y. (2013). The Role of First Impression in Operant Learning. **Journal of Experimental Psychology: General**, 142(2), 476-488.
- Stavropoulos, C. S. (1992). **A diagnostic profile of art understandings based on verbal responses to works of art**. The Ohio State University.
- Terreni, L. (2015). Young children's learning in art museums: a review of New Zealand and international literature. **European Early Childhood Education Research Journal**, 23(5), 720-742.
- The Art Story Foundation. (2016). **Definition of Modern Art**. Retrieved February 25, 2016 from <http://www.theartstory.org/definition-modern-art.htm>
- The Foundation for Critical Thinking. (n.d.). **Rubrics for assessing student reasoning abilities**. Retrieved April 1, 2016, from <http://www.criticalthinking.org/pages/critical-thinking-testing-and-assessment/594>

- The Museum of Modern Art. (2018). **Classes at MoMA**. Retrieved from <https://www.moma.org/research-and-learning/classes>
- The Open University. (2008). **Thinking Critically**. Retrieved October 10, 2015, from <http://www.openuniversity.edu/sites/www.openuniversity.edu/files/brochures/Critical-thinking-Open-University.pdf>
- UNESCO. (1973). **Museum, Imagination and Education**. Retrieved October 10, 2015 <http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000055/005509eo.pdf>
- UNESCO. (2010). **Teaching and Learning for a Sustainable Future**. Retrieved February 25, 2016, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001252/125238e.pdf>
- UNESCO. (2016). **The four pillars of learning**. Retrieved February 25, 2016, from <http://www.unesco.org/new/en/education/networks/global-networks/aspnet/about-us/strategy/the-four-pillars-of-learning/>
- UNESCO. (n.d.). **Sustainable Development Goals for Culture on the 2030 Agenda**. Retrieved February 19, 2016, from <https://en.unesco.org/sdgs/clt>
- United Nations. (2017). **Progress towards the Sustainable Development Goals**. Retrieved February 19, 2017, from http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2017/66&Lang=E
- United Nations. (n.d.). **Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development**. Retrieved April 10, 2015, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
- Vanada, D. I. (2016). An equitable balance: Designing quality thinking systems in art education. **International Journal of Education & the Arts**, 17(11).
- Wiggins, G. P., & McTighe, J. (2005). **Understanding by design**. Ascd.
- Yenawine, P. (2014). **Visual Thinking Strategies**. Cambridge: Harvard Education Press.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในตรวจเครื่องมือวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือแบบสอบถามสำหรับครูทัศนศิลป์ แบบสัมภาษณ์บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ

1. รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ศาสตราจารย์ชาน สาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์สุธี คุณาวิชยานนท์ หัวหน้าภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รองศาสตราจารย์ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล อาจารย์ประจำคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร อาจารย์พิเศษสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินทิรา พรหมพันธุ์ ประธานสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

1. รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ศาสตราจารย์ชาน สาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล อาจารย์ประจำคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินทิรา พรหมพันธุ์ ประธานสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในตรวจสอบความเหมาะสมด้านการใช้ภาษาของใบงานและกรอบคำถามในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์

1. อาจารย์เริงชัย ทองหล่อ อาจารย์ประจำโรงเรียนจิตรลดา (สายวิชาชีพ) ครูภาษาไทยดีเด่นประจำปี พ.ศ.2541 จากคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ

รายนามบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ให้สัมภาษณ์

1. คุณปัทมา ก่อทอง	ภัณฑารักษ์ชำนาญการ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า
2. คุณกฤษณา หัตถ์อัจฉรากุล	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
3. คุณวรฉัตร วาทะพุกกณะ	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
4. ดร.โนรี แห่งสวัสดิ์	ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน
หอศิลป์อันดามัน
5. อาจารย์ศรีศิลป์ เอมเจริญ	ผู้จัดการหอศิลป์เอมเจริญ
6. อาจารย์ ดร.วินัย ปราบริปู	ผู้อำนวยการหอศิลป์ปรินาน
7. คุณกมลรัตน์ กิรติอติสัย	ภัณฑารักษ์หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ
8. อาจารย์ ดร.ปรมพร ศิริกุลชยานนท์	ผู้อำนวยการหอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้สัมภาษณ์แนวทางการจัดการศึกษาและการพัฒนารูปแบบที่ควรจะเป็น

1. ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์
อาจารย์ประจำคณะจิตรกรรม ประติมากรรม
และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. รองศาสตราจารย์สุธี คุณาวิชยานนท์ หัวหน้าภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม
ประติมากรรม และภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มล.นิพาดา เทวกุล อาจารย์เกษียณอายุราชการ ภาควิชาปรัชญา
และศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้เชี่ยวชาญด้านสุนทรียศาสตร์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถพล อนันตวรสกุล ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร อาจารย์พิเศษสาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. คุณหทัยรัตน์ มณเฑียร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการมูลนิธิบ้านฮอลันดา นักพิพิธภัณฑ์และผู้
ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบพิพิธภัณฑ์และ
วิทยากรโครงการอบรมวิชาการและทักษะ
ปฏิบัติการด้านพิพิธภัณฑ์ (Museum
Academy 2016) สถาบันพิพิธภัณฑ์การ
เรียนรู้แห่งชาติ (สพร.)
8. คุณพัฒนพงศ์ มณเฑียร ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑ์
วิทยากรโครงการอบรมวิชาการและทักษะ
ปฏิบัติการด้านพิพิธภัณฑ์ (Museum
Academy 2016-2018) สถาบันพิพิธภัณฑ์การ
เรียนรู้แห่งชาติ (สพร.)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการประชุม
สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร	อาจารย์พิเศษสาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินทิรา พรหมพันธุ์	ประธานสาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์สุชาติ ทองสีมา	อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์	อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
5. อาจารย์สุทธิดี ปิยะโยธิน	อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี
6. อาจารย์อนิวัฒน์ ทองสีดา	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตบางนา
7. คุณพัฒน์พงศ์ มณเฑียร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑ์
วิทยากรโครงการอบรมวิชาการและทักษะ
ปฏิบัติการด้านพิพิธภัณฑ์ (Museum
Academy 2016-2018) สถาบันพิพิธภัณฑ์การ
เรียนรู้แห่งชาติ (สพร.)
8. คุณวรฉัตร วาทะพุกกณะ	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานคร
9. คุณเมธาวี กิตติอาภรณ์พล	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา หอศิลป์มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับครูที่สอนศิลปะของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสังกัดมหาวิทยาลัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่อการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

3. กรุณาตอบแบบสอบถามตามสภาพที่เป็นจริงอย่างครบถ้วน เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมข้อมูล

4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบต่อปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม จึงใคร่ขอความกรุณาส่งแบบสอบถามที่ตอบเรียบร้อยแล้ว **ส่งคืนผู้วิจัย ภายในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2560** จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวปทุมมา บำเพ็ญทาน

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง
2. อายุ (1) น้อยกว่า 30 ปี (2) 30-39 ปี
 (3) 40-49 ปี (4) 50 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด
 (1) ปริญญาตรี (2) ปริญญาโท
 (3) ปริญญาเอก (4) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. ตำแหน่ง (1) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
 (2) ครูทัศนศิลป์
 (3) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. ประสบการณ์ในปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน
 (1) น้อยกว่า 5 ปี (2) 5-9 ปี (3) 10-15 ปี
 (4) 16-19 ปี 20 ปีขึ้นไป
6. ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย
 (1) มีประสบการณ์ (โปรดระบุ).....
 (2) ไม่เคยมีประสบการณ์
7. ประสบการณ์ของท่านที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 (1) เข้าชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จำนวน.....ครั้ง ต่อปี
 (2) จัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 (3) ส่งผลงานเข้าร่วมแสดงในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 (4) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
 (5) ไม่เคยมีประสบการณ์
8. ประสบการณ์ในการนำผู้เรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 (1) มีประสบการณ์ จำนวน.....ครั้ง
 (1.1) พิพิธภัณฑ์ (โปรดระบุชื่อ).....
เป็นเรื่องเกี่ยวกับ.....
 (1.2) พิพิธภัณฑ์ (โปรดระบุชื่อ).....
เป็นเรื่องเกี่ยวกับ.....
 (1.3) พิพิธภัณฑ์ (โปรดระบุชื่อ).....
เป็นเรื่องเกี่ยวกับ.....
 (2) ไม่เคยมีประสบการณ์

9. การนำนักเรียนในความรับผิดชอบของท่านไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่เกิดจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) ข้อกำหนดในการประกันคุณภาพการศึกษา
- (2) ครู อาจารย์ ต้องการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์
- (3) คำสั่งของผู้บริหารสถานศึกษา
- (4) พิพิธภัณฑ์ศิลปะทำหนังสือขอความร่วมมือ
- (5) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องรายการที่ตรงกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนนดังนี้

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพปัจจุบัน”

- ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะในสภาพปัจจุบันในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพที่พึงประสงค์”

- ระดับ 5 หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง ไม่พึงประสงค์ หรือควรมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง การตอบแบบสอบถาม (เฉพาะข้อ 1.1)

รายการ	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ท่านมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาในด้านต่อไปนี้ในระดับใด										
1.1 การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบเทคนิค และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย				/		/				

ข้อ 1.1 หมายถึง ท่านเห็นว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่ของไทยมีการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันในระดับน้อย และท่านเห็นว่า พึงประสงค์หรือควรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

รายการ	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4. ท่านมีคุณลักษณะในด้านต่อไปนี้ ในระดับใด										
4.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ <ul style="list-style-type: none"> ประวัติศาสตร์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย รูปแบบศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย เทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย 										
4.2 ท่านมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และทฤษฎีด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย										
4.3 ท่านมีความสามารถในการถ่ายทอดหลักการปฏิบัติงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย										
4.4 ท่านมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย										
4.5 ท่านมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย										
4.6 ท่านมีความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย										
4.7 ท่านมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการของสมองส่วนบริหารจัดการ (Executive Functions, EF)										
4.8 ท่านวิเคราะห์ความแตกต่างทางความสามารถของผู้เรียนรายบุคคล										
5. ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนของท่านมีคุณลักษณะในด้านต่อไปนี้ ในระดับใด										
5.1 ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะ										
5.2 ผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน										
5.2 ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ										
5.3 ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ										
5.4 บุคลากรทางการศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดเรียนรู้ศิลปะ										

รายการ	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
6. ท่านมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนในการเรียนรู้ ศิลปะในด้านต่อไปนี้ ในระดับใด										
6.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน										
6.2 การให้ผู้เรียนได้พูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ										
6.3 การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้										
6.4 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดด้วยการตั้งคำถาม										
6.5 การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหา										
6.6 การกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความจำหรือข้อมูลจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในการเรียนรู้										
6.7 การให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม										
6.8 การฝึกการยับยั้งชั่งใจ การยืดหยุ่นความคิด และการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น										
6.9 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง										
6.10 การฝึกให้ผู้เรียนใส่ใจจดจ่อ และการมุ่งเป้าหมายในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง										
6.11 การให้ผู้เรียนริเริ่ม วางแผนและการจัดระบบดำเนินการด้วยตนเอง										
6.12 การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการเรียนรู้										
6.13 การให้ผู้เรียนประเมินและตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล โดยคำนึงการนำไปใช้และผลที่ตามมา										
6.14 การให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเองจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา										
6.15 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลการเรียนรู้										
6.16 การให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบต่อไป										
6.17 ผู้สอนมีการวัด ประเมินผล และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน										

ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่อการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑศิลป์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องรายการที่ตรงกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑศิลป์

รายการ	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑศิลป์ในด้านต่อไปนี้ ในระดับใด										
1. มีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย หลากหลายประเภท										
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละวัย และเนื้อหาของนิทรรศการ										
3. ให้ผู้เข้าชมสามารถพูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระต่อผลงานจัดแสดง										
4. มีจัดบรรยายหรืออบรมเชิงปฏิบัติการจากศิลปิน หรือผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย										
5. มีการบริการนำชมผลงานศิลปะโดยเจ้าหน้าที่										
6. มีการใช้สื่อสารสนเทศสมัยใหม่ประกอบการชม นิทรรศการ										
7. มีการจัดชั้นเรียนในพิพิธภัณฑศิลป์										
8. มีการสาธิตการสร้างสรรคการทำงานศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัย										
9. มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อส่งเสริมงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย										
10. มีสื่อการเรียนรู้หลากหลายประเภทและมีความเหมาะสมกับแต่ละวัย										
11. การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ นิตาน ฯลฯ เป็นสื่อการเรียนรู้										
12. การใช้สื่อวีดิทัศน์ในการเรียนรู้ เช่น สไลด์ ภาพยนตร์										
13. การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการเรียนรู้										
14. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย										
15. การสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑศิลป์										

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

กรุณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1. ท่านเห็นว่าการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านเห็นว่า การใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และประเด็นใดที่ควรแก้ไขเร่งด่วน

.....

.....

.....

3. ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้
ที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้สำหรับบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ที่ภาพรวมจึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นต่อผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร รายงานวิจัย และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สรุปรายละเอียดพอสังเขปในเอกสารประกอบการสัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวปทุมมา บำเพ็ญทาน

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์

1. การดำเนินการสัมภาษณ์

วันที่สัมภาษณ์..... เวลา.....

สถานที่.....

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

อายุ.....ปี ประสบการณ์ทำงาน.....ปี

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน.....ปี

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

สาขาวิชา..... คณะ.....

สถาบัน.....

ตอนที่ 2 การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

1. หน่วยงานของท่านมีการจัดกิจกรรมทางการศึกษาอะไรบ้าง
2. หน่วยงานของท่านมีแนวทางหรือรูปแบบ (Theme) ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาอย่างไรบ้าง
3. หน่วยงานของท่านให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยหรือไม่และมีการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง
4. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าจุดเด่นของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะของหน่วยงานของท่านคืออะไร เพราะเหตุใด
5. จุดอ่อนหรือข้อจำกัดของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยของหน่วยงานของท่านคืออะไร เพราะเหตุใด
6. โอกาสหรือปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยของหน่วยงานของท่านคืออะไร เพราะเหตุใด
7. ท่านคิดว่า ปัญหาหรืออุปสรรคของการจัดการศึกษาในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยของหน่วยงานของท่านคืออะไร เพราะเหตุใด

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1. ขอให้ท่านช่วยแนะนำว่า หากมีการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรใช้ผลงานศิลปะชิ้นใดบ้าง ของศิลปินท่านใดบ้าง
2. เนื่องจากปัจจุบันการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) มีความสำคัญต่อการศึกษามาก ในความคิดเห็นของท่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะหมายถึงอะไร และการจัดการศึกษา

เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรเป็นเช่นใด

3. หน่วยงานของท่านมีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยหรือไม่ และมีการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง
4. หากไม่เคยมีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในหน่วยงานของท่านมีความเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่า หน่วยงานของท่านควรกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยอย่างไร ให้เกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพ
6. ท่านคิดว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
7. ท่านคิดว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
8. ท่านคิดว่า จุดประสงค์สำคัญ/สิ่งที่ควรเน้นย้ำ ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยคืออะไร เพราะเหตุใด
9. ท่านคิดว่า อุปสรรคของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยคืออะไร เพราะเหตุใด
10. ท่านใช้หลักการดำเนินงานในประเด็นต่อไปนี้อย่างไร เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 - 10.1 การเข้าถึงได้ (Accessibility) คือ การสร้างความมีส่วนร่วมในการทำงานของหลายภาคส่วน เพื่อ พัฒนาระดับการเข้าถึงเนื้อหาในการจัดแสดง ด้วยการคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลาย
 - 10.2 ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ การพัฒนาความรู้ให้ครอบคลุมงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ ทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์กับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ การวิจัย และการใช้เครื่องมือทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
 - 10.3 การสนับสนุน / การเป็นกระบอกเสียงให้แก่ผู้ชม (Advocacy) คือ การส่งเสริมให้งานการศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการศึกษานิเทศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะซึ่งประกอบด้วย นักเรียน ครูทัศนศิลป์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานิเทศการ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 2 หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ครูทัศนศิลป์ที่นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 3 หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในภาพรวมจึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นต่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 1 หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

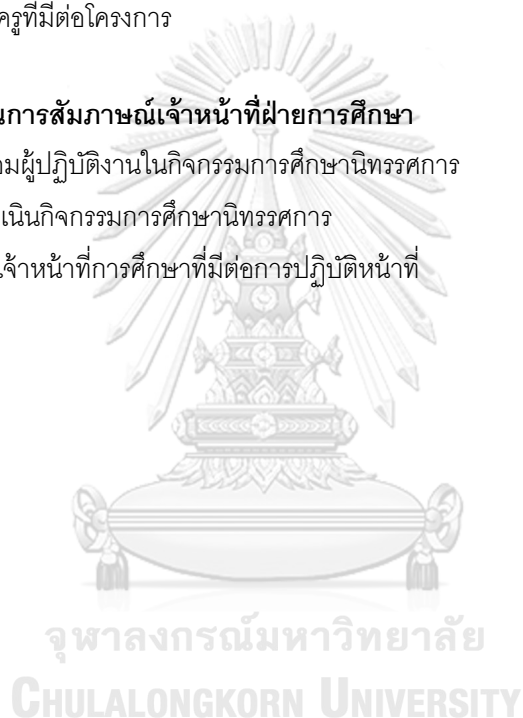
1. กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะที่โรงเรียน
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ทั่วไป และพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
3. ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโครงการ
4. ประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้รับจากการร่วมโครงการ

ตอนที่ 2 หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ครูทัศนศิลป์ที่นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

1. ประสบการณ์ของครูทัศนศิลป์ในการนำนักเรียนเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
2. ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมกับหลักสูตรการศึกษา
3. ความรู้สึกของครูที่มีต่อโครงการ

ตอนที่ 3 หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา

1. การเตรียมพร้อมผู้ปฏิบัติงานในกิจกรรมการศึกษานันทรรคการ
2. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการศึกษานันทรรคการ
3. ความรู้สึกของเจ้าหน้าที่การศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม
2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาศิลปะ ด้านพิพิธภัณฑ์ ด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย และด้านการพัฒนาทักษะการคิด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาและรูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ควรจะเป็น แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในภาพรวมจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความต้องการจำเป็นของครูทัศนศิลป์ และสภาพการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย รวมถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร รายงานวิจัย และกรณีศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สรุปรายละเอียดพอสังเขป

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวปทุมมา บำเพ็ญทาน

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์

1. การดำเนินการสัมภาษณ์

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

สถานที่.....

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

อายุ.....ปี ประสบการณ์ทำงาน.....ปี

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน.....

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

สาขาวิชา..... คณะ.....

สถาบัน.....

ตอนที่ 2 รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทย
ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1. ท่านคิดว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะ สามารถทำอะไรกับผู้ชม และพัฒนาผู้ชมในด้านใดได้บ้าง
 2. เนื่องจากปัจจุบันการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) มีความสำคัญต่อการศึกษามาก ท่านคิดว่า การเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจะก่อให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในมิติใดบ้าง
 3. ท่านคิดว่า วิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
 4. ท่านคิดว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
 5. ท่านคิดว่า จุดประสงค์สำคัญ/สิ่งที่ควรเน้นย้ำ ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยคืออะไร เพราะเหตุใด
 6. ท่านคิดว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นควรเป็นอย่างไร
- ขั้นก่อนมาพิพิธภัณฑ์
 - ขั้นก่อนเรียน
 - ขั้นดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
 - ขั้นสรุปและประเมินผล

7. ท่านคิดว่า องค์ประกอบของเนื้อหาสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรจะมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
8. ท่านคิดว่า สื่อและอุปกรณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรจะมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
9. ท่านคิดว่า การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
10. ท่านคิดว่า การประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
11. ท่านคิดว่า บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

บทบาทของโรงเรียน

- บทบาทของครูผู้สอน
- บทบาทของนักเรียน
- บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของพิพิธภัณฑ์

- บทบาทของภัณฑารักษ์/นักศิลปศึกษา พิพิธภัณฑ์
- บทบาทของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์
- บทบาทของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ส่วนอื่น ๆ

บทบาทของหน่วยงานส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

12. ท่านคิดว่า ปัจจัยเสริมหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษานอกพิพิธภัณฑ์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยควรจะมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิเทศการในการวิจัยระยะที่ 2

1. สาระสำคัญ

กิจกรรมการศึกษาประกอบนิเทศการเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ซึ่งนำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 องค์ประกอบ ทั้งการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล การสรุปและตีความโดยใช้เหตุผล และการประเมินและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการวิเคราะห์ ตีความ และประเมินงานศิลปะ เชื่อมโยงกับมิติการคิด 3 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบศิลป์ ด้านมโนทัศน์ และด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอภิปราย แสดงความคิดเห็น และการสร้างผลงานศิลปะ

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2.1 วัตถุประสงค์ (ผลลัพธ์ปลายทาง)

- 2.1.1 นักเรียนมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ วัสดุ รูปแบบ เทคนิค ของศิลปินได้
- 2.1.2 นักเรียนมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตีความผลงานจัดแสดงได้
- 2.1.3 นักเรียนสามารถสร้างผลงานศิลปะโดยมีแรงบันดาลใจจากนิเทศการได้

2.2 วัตถุประสงค์นำทาง

- 2.2.1 นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับองค์ประกอบศิลป์ วัสดุ รูปแบบ และเทคนิค ในการสร้างสรรค์งานของศิลปิน
- 2.2.2 นักเรียนตีความหมายของผลงานสร้างสรรค์งานของศิลปินได้
- 2.2.3 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกใช้อองค์ประกอบศิลป์ วัสดุ รูปแบบ และเทคนิคเพื่อสื่อความหมายของงานได้
- 2.2.4 นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะเป็นของตนเองได้

3. กลุ่มเป้าหมาย

- 3.1 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
- 3.2 จำนวนนักเรียนสูงสุดต่อกลุ่ม 25 คน
- 3.3 จำนวนเจ้าหน้าที่ต่อกลุ่ม 1 คน

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ระยะเวลารวม 2.30 ชั่วโมง

ขั้นที่ 1 การนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้

ระยะเวลารวม 30 นาที

1.1 วิทยากรแนะนำเนื้อหาของนิทรรศการ กำหนดการของกิจกรรม และมารยาทในการชมนิทรรศการ

1.2 วิทยากรนำชมนิทรรศการ พร้อมอธิบายรายละเอียดของผลงาน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม

ระยะเวลารวม 100 นาที

2.1 ขั้นอธิบายการทำกิจกรรม

ระยะเวลา 10 นาที

วิทยากรอธิบายการทำกิจกรรม แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 25 คน แจกใบงาน (Worksheet) และคู่มือการเรียนรู้แก่นักเรียน

2.2 ขั้นการทำความเข้าใจศิลปะ

ระยะเวลา 30 นาที

ขั้นตอนนี้เป็นการทำความเข้าใจผลงานศิลปะที่จัดแสดงด้วยการฝึกสังเกต และสำรวจรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์จัดกลุ่มข้อมูล และตีความข้อมูล

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนดูผลงานจัดแสดง ระบุข้อมูลรายละเอียดสังเขปเกี่ยวกับประเภทงาน ทั้งชื่อผลงาน ชื่อศิลปิน ขนาด วัสดุ เทคนิค วิธีการ และกระบวนการแบบและเทคนิคในการสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลปะออกจากภาพรวมเป็นส่วนย่อยให้เห็นว่ามี หลักการจัดองค์ประกอบ

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของผลงานจัดแสดงทั้งด้านเนื้อหา กระบวนการแบบ และเทคนิค

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนตีความ เป็นการค้นหาความหมายของผลงาน

2.3 ขั้นอภิปรายแสดงความคิดเห็น

ระยะเวลา 20 นาที

ขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการร่วมมือในการทำงานร่วมกัน โดยวิทยากรตั้งคำถามเกี่ยวกับการสื่อความหมายของงานของศิลปะ โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในมุมมองของตนเอง และรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน

2.4 ขั้นการสร้างงานศิลปะ

ระยะเวลา 40 นาที

ขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงหรือฝึกปฏิบัติเพื่อเกิดทักษะ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์และติดตัวคงทน

ขั้นที่ 3 สรุป

ระยะเวลารวม 20 นาที

1. นักเรียนนำเสนอผลงานของตนเอง
2. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้

5. สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ผลงานจัดแสดงในนิทรรศการ
2. ตัวอย่างวัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน
3. ใบงาน (Worksheet) กิจกรรมการศึกษา นิทรรศการ
4. วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน

6. กิจกรรมเสนอแนะ**1. กิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์**

ครูมอบหมายนักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยใช้แรงบันดาลใจจากนิทรรศการ

2. กิจกรรมสำหรับฝึกทักษะเพิ่มเติม

นักเรียนร่วมกันจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะของไทยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา
นิทรรศการ

ใบงานกิจกรรมการศึกษานิทรรศการในการวิจัยระยะที่ 2

Art Explorer Worksheet

ชื่อ.....นางสาว.....

Critical Thinking in Art Learning in Museums

 บอกความรู้ที่และความรู้ที่ได้จากการชมนิทรรศการ

ลองสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง
โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้ชมจากนิทรรศการ

 ลองสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง
โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้ชมจากนิทรรศการ

สิ่งที่ประทับใจ คือ

แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

 เราลองจินตนาการกันดูนะ
ถ้าตอนกลางคืน งานศิลปะทุกชิ้นมีชีวิตขึ้นมา...
คุณคิดว่า งานศิลปะชิ้นนี้จะพูดคุยกับงานชิ้นใดในนิทรรศการ
แล้วคุณคิดว่า เขาจะพูดคุยเรื่องอะไรกันนะ

 ถ้างานชิ้นนี้เป็นเครื่องดนตรี จะเป็นเครื่องดนตรีอะไร

 ถ้างานชิ้นนี้เป็นอาหาร จะเป็นอาหารอะไร

 ถ้างานชิ้นนี้มีกลิ่น จะเป็นกลิ่นอะไร

 เราจะอธิบายงานศิลปะชิ้นนี้ให้เพื่อนฟังได้อย่างไร

ยินดีต้อนรับ

คุณคาดหวังอะไรจากการชมนิทรรศการนี้

เมื่อมองไปรอบ ๆ นิทรรศการนี้ คุณจะเห็นงานศิลปะอะไรบ้าง

คุณประทับใจศิลปะชิ้นใด เมื่อได้ชมนิทรรศการนี้
ให้วาดลงในกรอบข้างล่างนี้ด้วย

ดูงานที่ประทับใจใกล้ ๆ...
คุณเห็นรายละเอียดอะไรบ้างในงานศิลปะชิ้นนี้บ้าง

งานศิลปะชิ้นนี้สร้างจากอะไร

ศิลปินใช้เทคนิคในการสร้างผลงานอย่างไร

ศิลปินใช้ เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว อย่างไรบ้าง

- เส้น
- สี
- รูปร่าง
- รูปทรง
- พื้นผิว

ดูที่ป้ายอธิบายผลงานนี้ว่า มีชื่ออยู่อะไรบ้าง

? คุณคิดว่า ศิลปินต้องการสื่อสารอะไรกับเรา

? คุณคิดว่า ทำไมงานนี้ถึงมาจัดแสดงอยู่ในนิทรรศการนี้

มีคำถามอะไร จะถามศิลปินบ้างไหม

คุณประทับใจงานนี้เพราะอะไร ให้บอกเหตุผลหน่อย

+ เราพิจารณางานศิลปะในนิทรรศการนี้กัน
ให้ทำงานศิลปะที่คล้ายกับงานชิ้นนี้

ทำงานศิลปะที่แตกต่างกับงานชิ้นนี้

💡 งานศิลปะชิ้นนี้คล้ายคลึงกับศิลปะตะวันตกยุคใด หรือรูปแบบใด

แผนภาพที่ 9 ใบงานกิจกรรมการศึกษา นิทรรศการในการวิจัยระยะที่ 2

คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียนในการวิจัยระยะที่ 2

คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สำหรับนักเรียน

Critical Thinking in Art Learning in Museums

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ศิลปะเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมของสังคมชาติได้ความเกี่ยวข้องกันวิถีชีวิต คติความเชื่อ และรูปแบบของวัฒนธรรมอันหลากหลายในสังคม ซึ่งศิลปะในบางประเทศได้เจริญพัฒนากว้างขวางจนแสดงถึงรูปแบบศิลปะที่ประณีตพิถีพิถันที่สร้างความตื่นตัวความตื่นตาของประชาชนและเรื่องราวการรวมกันที่ออกมาเป็นวงกว้างเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในการสร้างสรรค์โดยนักคิดนักเขียนศิลปะตะวันตก ต่อมาการสร้างสรรคศิลปะในประเทศไทยได้ความก้าวหน้าอย่างมากและได้รับการศึกษา ต่อมาการสร้างสรรคศิลปะในประเทศไทยได้ความก้าวหน้าอย่างมากและได้รับการศึกษา ต่อมาการสร้างสรรคศิลปะในประเทศไทยได้ความก้าวหน้าอย่างมากและได้รับการศึกษา

- พ.ศ. 2394-2453 ศิลปะแบบตะวันตกในสยาม
- พ.ศ. 2453-2486 ศิลปะสยามและศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย
- พ.ศ. 2477 ก่อตั้งโรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. 2486 ยุติงานเขียนเป็นเทววิทยาศิลปะบาป
- พ.ศ. 2487-2491 การเคลื่อนไหวของศิลปินสมัยใหม่
- พ.ศ. 2492-2505 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 1
- พ.ศ. 2506-2515 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 2
- พ.ศ. 2516-2522 ศิลปะจิตรกรรมไทยสมัยใหม่
- พ.ศ. 2523-2530 ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคโลกาภิวัตน์
- พ.ศ. 2531-2545 ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคโลกาภิวัตน์
- พ.ศ. 2545-2560 ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคดิจิทัล

มารยาทในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

- กรุณาอย่าสัมผัสงานศิลปะ
- กรุณาอย่าใช้แฟลชถ่ายรูป
- กรุณาอย่ารับประทานอาหาร
- กรุณาอย่าวิ่งเล่น
- กรุณาอย่าสูบบุหรี่
- กรุณาอย่าส่งเสียงดัง
- กรุณาอย่าสัมผัสงานศิลปะ
- กรุณาอย่าปีนป่าย
- กรุณาอย่าดื่มเครื่องดื่ม
- กรุณาอย่าใช้แฟลชถ่ายรูป

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยตะวันตก

ปลายศตวรรษที่ 19 ศิลปะตะวันตกเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านศิลปกรรม ศิลปินในกลุ่มอิมпрессиโอนิสซึม (Impressionism) เสนอแนวคิดการสร้างสรรคด้านทัศนศาสตร์ โดยเอาความประทับใจที่มองเห็นเป็นจุดตั้งต้นในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งศิลปินได้ใช้แสงและเงาในการสร้างสรรค์งาน รวมถึงปรัชญาที่ตัดลึกลับลึกลับ และความรู้สึกที่คลุมเครือ ซึ่งศิลปินได้ใช้แสงและเงาในการสร้างสรรค์งาน รวมถึงปรัชญาที่ตัดลึกลับลึกลับ และความรู้สึกที่คลุมเครือ ซึ่งศิลปินได้ใช้แสงและเงาในการสร้างสรรค์งาน รวมถึงปรัชญาที่ตัดลึกลับลึกลับ และความรู้สึกที่คลุมเครือ ซึ่งศิลปินได้ใช้แสงและเงาในการสร้างสรรค์งาน

Post-Impressionism	Neo-Impressionism	Art Deco	Abstract Expressionism	Pop Art	Conceptual Art
1874-1886 ศิลปินในกลุ่มอิมпрессиโอนิสซึม	1886-1900 ศิลปินในกลุ่มอิมпрессиโอนิสซึม	1920s-1930s ศิลปินในกลุ่มอิมпрессиโอนิสซึม	1940s-1950s ศิลปินในกลุ่มอิมпрессиโอนิสซึม	1950s-1960s ศิลปินในกลุ่มอิมпрессиโอนิสซึม	1960s-1970s ศิลปินในกลุ่มอิมпрессиโอนิสซึม

สงวนลิขสิทธิ์ในคู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สำหรับนักเรียนในการวิจัยระยะที่ 2

แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการศึกษานิทรรศการ (สำหรับนักเรียน)

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนทำเครื่องหมาย / ลงในช่องรายการที่ตรงกับความเป็นจริง โดยมีเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

5	หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด	(80% ขึ้นไป)
4	หมายถึง มีความพึงพอใจค่อนข้างมาก	(61-80%)
3	หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง	(41-60%)
2	หมายถึง มีความพึงพอใจค่อนข้างน้อย	(21-40%)
1	หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยหรือไม่มีเลย	(น้อยกว่า 20%)

ข้อ	รายการ	5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ฉันชอบผลงานศิลปะที่จัดแสดงในนิทรรศการ					
2	ฉันชอบกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการ					
3	นิทรรศการทำให้ฉันเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเพิ่มมากขึ้น					
4	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะเพิ่มมากขึ้น					
5	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผลงานจัดแสดงเพิ่มมากขึ้น					
6	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น					
7	ฉันได้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของศิลปินเพิ่มมากขึ้น					
8	ฉันได้จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ของงานศิลปะ					
9	ฉันได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของงานศิลปะที่จัดแสดง					
10	ฉันได้ตีความและค้นหาความหมายของงานศิลปะ					
11	ฉันได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะอย่างมีเหตุผล					
12	ฉันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะกับวิทยากรและเพื่อน					
13	ฉันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองได้					
14	ฉันสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนได้ต่อไป					
15	ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม					

แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ

ชื่อนิเทศการ.....

วันที่.....

คำชี้แจง

ขอให้ท่านสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานิเทศการ ตามรายการสังเกตที่กำหนดให้ โดยมี เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมมากที่สุด	(80% ขึ้นไป)
4	หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมมาก	(61-80%)
3	หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมปานกลาง	(41-60%)
2	หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมน้อย	(21-40%)
1	หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย	(น้อยกว่า 20%)

ชื่อ-นามสกุลของนักเรียน.....

ข้อ	รายการสังเกต	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	หมายเหตุ
1	นักเรียนให้ความสนใจกับการขมนิเทศการ						
2	นักเรียนตั้งใจพิจารณาผลงานที่จัดแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน						
3	นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย						
4	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับ วิทยากร						
5	นักเรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกับ เพื่อนภายในกลุ่ม						
6	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น						
7	นักเรียนสามารถพูดเชื่อมโยงเนื้อหาการนิเทศการกับ ความคิด และ/หรือ ประสบการณ์ของตนเองได้						
8	นักเรียนสามารถถ่ายทอดและนำเสนอแนวความคิดของ ตนเอง						
9	นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองได้						
10	นักเรียนให้ความร่วมมือในการสรุปและอภิปรายผลการ เรียนรู้						

**แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ
รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ**

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. แบบประเมินฉบับนี้สำหรับผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เนื้อหาสาระสำคัญในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 2 รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวปทุมมา บำเพ็ญทาน

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 เนื้อหาสาระสำคัญในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

เนื้อหาสาระสำคัญ

ศิลปะเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมอันหลากหลายในสังคม โดยเฉพาะศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและก้าวหน้าไปตามการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยที่มีลักษณะเฉพาะเป็นสิ่งที่ท้าทายกระบวนการตีความ (Henry, 2010) ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อการตัดสินใจ (Ennis, 2011; สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2550) สร้างความรู้ เข้าใจที่นำไปสู่ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าศิลปะ ส่งผลให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ที่ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม (UN, 2015) ศิลปะในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมายาวนานจนเกิดเป็นรูปแบบศิลปะไทยประเพณีที่สร้างสรรค์อยู่บนคติความเชื่อทางพุทธศาสนาและเรื่องราวจากวรรณคดี ต่อมาศิลปะในประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการสร้างสรรค์โดยรับอิทธิพลศิลปะตะวันตก จากการศึกษาที่พระมหากษัตริย์ได้นำศิลปะตะวันตกเข้ามาสู่ราชสำนักและสถาบันการศึกษา ต่อมาการสร้างสรรค์ศิลปะในประเทศไทยได้นำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยกลับมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน ก่อให้เกิดแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ในบริบทไทย เป็นการเปลี่ยนผ่านจากศิลปะสมัยใหม่สู่ศิลปะร่วมสมัยของไทย ซึ่งพัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะต่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก การเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยจึงทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินไทย อันจะก่อให้เกิดการตระหนักคุณค่าและพัฒนาการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยของไทยต่อไป

การเรียนรู้จากผลงานศิลปะที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดการสร้างความรู้ เข้าใจ ที่จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ประเทศไทยมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์จำนวนมาก อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยยังประสบปัญหาการดำเนินงาน และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือความต้องการของประชาชนเป็นฐาน ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนเข้าไม่ถึงและไม่เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย (อำนาจ เย็นสบาย, 2548; คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2548; กมลวรรณ จันทร์, 2555) จึงจำเป็นต้องพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในสร้างความรู้ เข้าใจศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งการพัฒนาทักษะการคิดต้องเริ่มตั้งแต่วัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำรงชีวิตและศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

ด้วยการส่งเสริมการทำงานของทักษะสมอง (Executive functions) โดยสมองสามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและฝึกคิด (คันทันนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ, 2544) การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะต้องมุ่งเน้นหลักการเรียนรู้ตามกระบวนการสืบสอบ กระบวนการกลุ่ม และประสบการณ์ ด้วยการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงผลงานศิลปะ ให้ผู้เรียนได้เห็นถึงรายละเอียดของศิลปะ ก่อให้เกิดการรับรู้อย่างลึกซึ้ง และสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านงานจัดแสดง (Henry, 2010; Hein, 1999) โดยการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ตามหลักการเข้าถึง ความรับผิดชอบ และการสนับสนุน (AAM, 2005)

ด้วยความสำคัญของการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงมีความจำเป็นจัดโครงการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ” ขึ้น เพื่อเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 2 รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย
ของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องรายการความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ
รูปแบบ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนนดังนี้

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “ความเหมาะสม”

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “ความเป็นไปได้”

ระดับ 5 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง การตอบแบบประเมิน (เฉพาะข้อ 1)

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ชื่อรูปแบบ	/					/				
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม(ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม).....										

ข้อ 1. หมายถึง ท่านเห็นว่าชื่อรูปแบบมีความเหมาะสมของเนื้อหาในระดับมากที่สุด และท่านเห็นว่า มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด

1. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของชื่อรูปแบบ

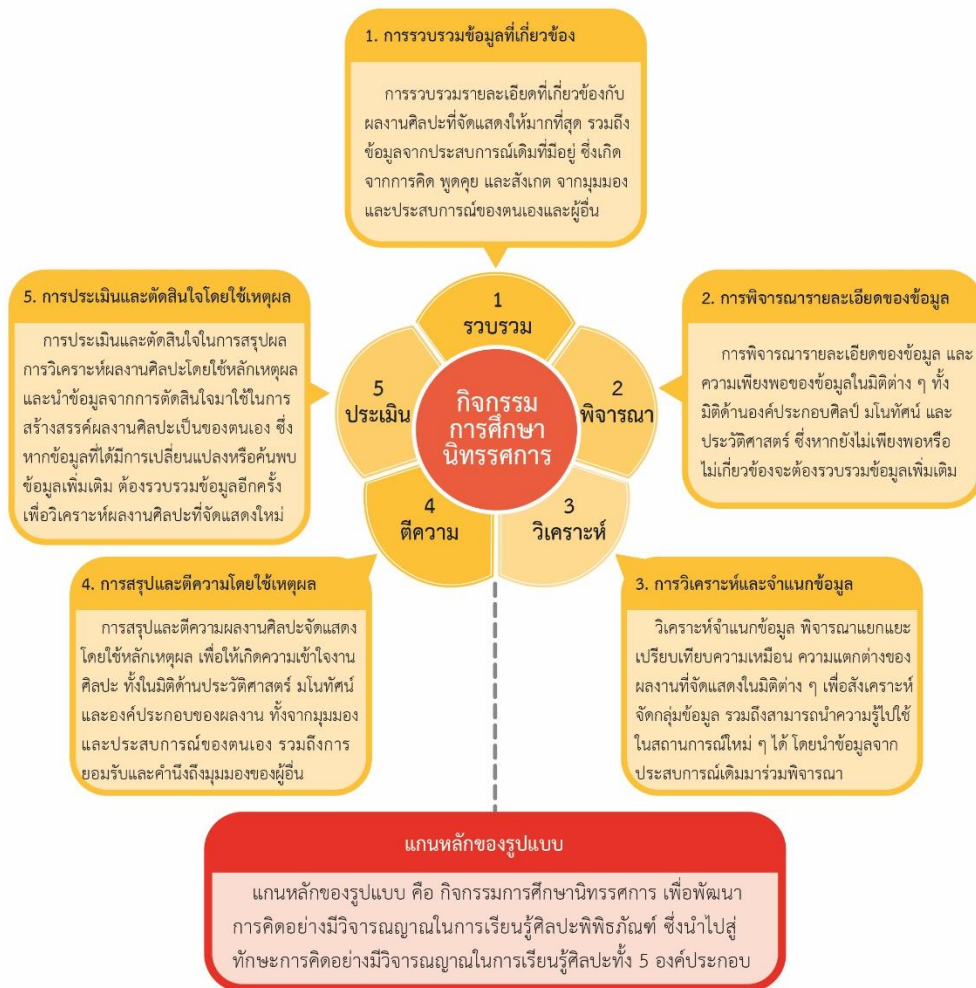
CRITICAL THINKING IN ART LEARNING IN MUSEUMS MODEL										
รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์										
รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ชื่อรูปแบบ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม										
.....										
.....										
.....										
.....										

2. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักการของรูปแบบ

หลักการของรูปแบบ คือ การใช้กิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ผ่านผลงานจัดแสดง การแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล และสร้างองค์ความรู้ของตนเองด้วยการสร้างงานศิลปะ

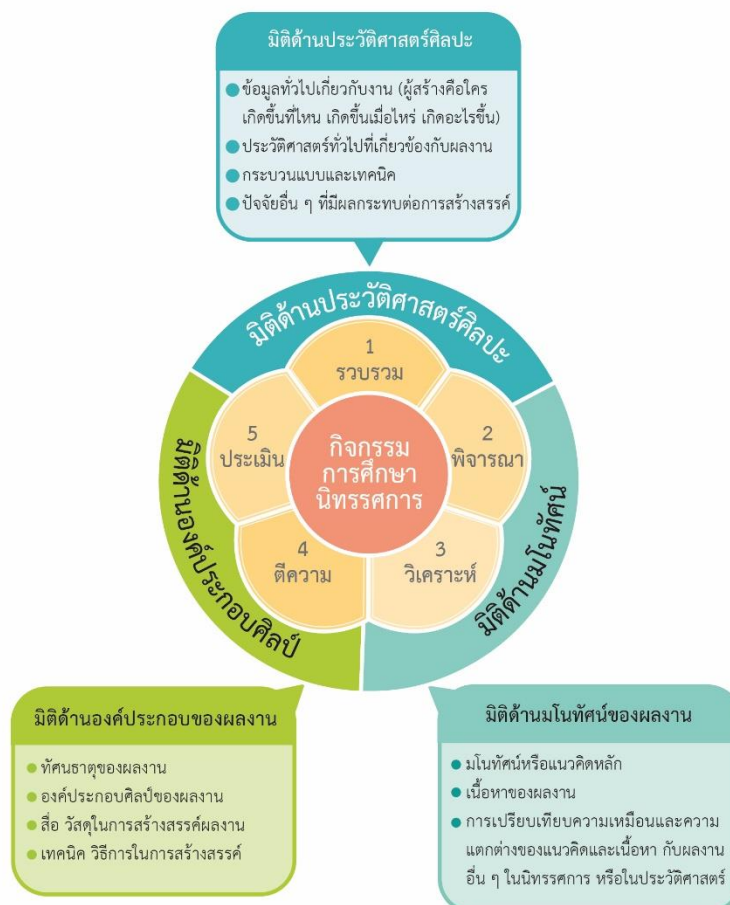
รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
2. หลักการของรูปแบบ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม										
.....										
.....										
.....										
.....										
.....										

3. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแกนหลักของรูปแบบและองค์ประกอบด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทั้ง 5 องค์ประกอบ

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3. แกนหลักของรูปแบบและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม										
.....										
.....										

4. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบด้านมิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทั้ง 3 มิติ

จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4. มิติการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม									

5. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทั้ง 3 ขั้นตอน

รายละเอียดขององค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย
ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

กระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ

กระบวนการนี้เป็นการทำความเข้าใจผลงานศิลปะที่จัดแสดงด้วยการฝึกสังเกต และสำรวจ รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษา วิเคราะห์หาเหตุผล

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนได้ดูผลงานจัดแสดง ระบุข้อมูล เป็นข้อมูลรายละเอียดสังเขปเกี่ยวกับประเภทงาน ชื่อผลงาน ชื่อศิลปิน ขนาด วัสดุ เทคนิค วิธีการ และสังเกตผลงานในขั้นต้นว่าเป็นภาพอะไร เช่น ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพทิวทัศน์ เป็นต้น มีกระบวนการและเทคนิคในการสร้างสรรค์แบบใด

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ออกจากภาพรวมเป็นส่วนย่อยให้เห็นว่ามีหลักการจัดภาพที่กลมกลืนหรือขัดแย้งอย่างไร

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของผลงานจัดแสดงทั้งด้านเนื้อหา กระบวนการ และเทคนิค

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนตีความ เป็นการค้นหาความหมายของผลงาน

กระบวนการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

กระบวนการนี้เป็นการให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการร่วมมือในการทำงานร่วมกัน

กระบวนการสร้างงานศิลปะ

กระบวนการนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงหรือฝึกปฏิบัติเพื่อเกิดทักษะ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์และติดตัวคงทน

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5. กระบวนการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม									

6. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบด้านพฤติกรรมในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่ และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทั้ง 6 ข้อ

บรรยาย (Explain)	นักเรียนสามารถบรรยายสิ่งที่เห็น : ผลงานในนิทรรศการ รายละเอียดของผลงาน
ตีความ (Interpret)	นักเรียนสามารถตีความ อธิบายความเหมือน ความแตกต่างของรูปแบบ และเนื้อหาของผลงานศิลปะที่จัดแสดง
ประยุกต์ใช้ (Apply)	นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความคิดจากการตีความเปรียบเทียบกับสถานการณ์จริง
สร้างมุมมอง (Have Perspective)	นักเรียนสามารถแสดงมุมมองของตนเอง โดยพิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล จากผลงานศิลปะที่จัดแสดง ร่วมกับประสบการณ์ของตนเอง
มีความรู้สึกร่วม (Empathize)	นักเรียนสามารถแสดงความเข้าใจจากสถานการณ์หรือมุมมองของผู้อื่นได้ รวมถึงการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
สร้างองค์ความรู้ของตัวเอง (Have self-knowledge)	นักเรียนสามารถสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งที่ตนเองได้รับจากการร่วมกิจกรรม นำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นของตนเองได้

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
6. พฤติกรรมการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม									

7. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบด้านขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 4 ขั้นตอน

รายละเอียดของขั้นตอนการออกแบบกิจกรรม

การออกแบบกิจกรรมการศึกษามุ่งเน้นการกำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิด เรียนโดยเน้น ประสบการณ์ผ่านผลงานจัดแสดง การตั้งคำถามที่ดี ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นตอนที่ 1 : การกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์

- กำหนดเป้าหมาย
- เนื้อหาสาระ
- สื่อและอุปกรณ์
- บรรยากาศและสภาพแวดล้อม

ขั้นตอนที่ 2 : การกำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ เพื่อเป็น ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการประเมินผู้เรียน

การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้เรียนศึกษาดูงาน รวบรวมรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับผลงาน ศิลปะที่จัดแสดงให้มากที่สุด โดยผู้เรียนจะต้องบันทึกและบรรยายสิ่งที่เห็น : รายละเอียดของ ผลงาน องค์ประกอบศิลป์

การพิจารณารายละเอียดของข้อมูล ผู้เรียนสามารถพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล และความเพียงพอของข้อมูลในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติทางด้านประวัติศาสตร์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบใน การสร้างสรรค์ ซึ่งหากยังไม่เพียงพอหรือไม่เกี่ยวข้องจะต้องรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล ผู้เรียนสามารถตีความ อธิบายความเหมือน ความความ แตกต่างของรูปแบบและเนื้อหาของผลงานศิลปะที่จัดแสดงในมิติต่าง ๆ เพื่อสังเคราะห์จัดกลุ่ม ข้อมูล ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความคิดจากการตีความเปรียบเทียบกับสถานการณ์จริงได้

การสรุปและตีความผลงานศิลปะจัดแสดง โดยใช้หลักเหตุผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจงาน ศิลปะ ทั้งในมิติด้านประวัติศาสตร์ มโนทัศน์ และองค์ประกอบของผลงาน ผู้เรียนสามารถแสดง มุมมองของตนเองและผู้เรียนสามารถแสดงความเข้าใจจากสถานการณ์หรือมุมมองของผู้อื่นได้

การประเมินความถูกต้องสมเหตุสมผลของข้อมูลโดยใช้หลักเหตุผล สร้างเป็นองค์ความรู้ของ ตนเอง โดยผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นของตนเองได้

ขั้นตอนที่ 3 : การวางแผนประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน

- **ขั้นก่อนมาพิพิธภัณฑ์**
 - พิพิธภัณฑ์ศิลปะจัดทำข้อมูลเนื้อหา นิทรรศการ มารยาทในการเข้าชม และกำหนดภารกิจกรรม ให้แก่ครูผู้สอน
 - ครูผู้สอนเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์
- **ขั้นก่อนเรียน**
 - วิทยากรแนะนำเนื้อหาของนิทรรศการ กำหนดการ และมารยาทในการชมนิทรรศการ
 - วิทยากรอธิบายการทำกิจกรรม แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม และแจกใบงาน (Worksheet)
- **ขั้นการเรียนรู้**
 - ผู้เรียนชมนิทรรศการตามอัยาศัย และทำกิจกรรมตามใบงาน
 - ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมพูดคุยอภิปรายแสดงความคิดเห็น โดยวิทยากรคอยตั้งคำถามตามชุดคำถามที่เตรียมไว้
 - ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- **ขั้นสรุปและประเมินผล**
 - ผู้เรียนนำเสนอผลงานและสะท้อนความคิดของตนเอง
 - วิทยากรให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เรียน
 - วิทยากรและผู้เรียนร่วมกันสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 : การประเมินกิจกรรม

- การวัดและประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ด้วยการประเมินผู้เรียนจากการความสามารถปฏิบัติตามภาระงาน (Structured on demand task) การแสดงออก (Demonstration) และทักษะการสืบสอบ (Inquiry) ด้วยการใช้ใบงาน แบบสังเกต และแบบประเมินความพึงพอใจ

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
7. หลักการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม									

8. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของปัจจัยสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบประกอบด้วย วิทยากร ครูผู้สอน สื่อประกอบการเรียนรู้ และ
 บรรยากาศการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิทยากร ต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ กล่าวพูดคุย และตอบคำถาม
 โดยจะต้องมีบุคลิกที่เป็นมิตร มีความรู้ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และมีความเป็นกลางใน
 การอภิปรายแสดงความคิดเห็น

ครูจะต้องเห็นความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์
 ศิลปะ ช่วยวิทยากรกระตุ้นความสนใจนักเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอด
 ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียน

สื่อการเรียนรู้จะต้องมีความหลากหลาย เหมาะสมกับช่วงชั้น กระตุ้นความสนใจ และท้าทาย
 ความคิดของนักเรียน

บรรยากาศการเรียนรู้จะต้องมีความผ่อนคลาย สนุกสนาน และกระตุ้นความสนใจของ
 นักเรียน

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
8. ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบ										
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม									

9. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลไกสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

กลไกสนับสนุนรูปแบบ ประกอบด้วย การพัฒนาการเข้าถึง การพัฒนาความรับผิดชอบ และการ
 พัฒนาความร่วมมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาการเข้าถึง (Accessibility)

- การเข้าถึงเนื้อหาสาระของนิทรรศการ ด้วยการใช้ระดับภาษาและเนื้อหาที่หลากหลายและ
 เหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าชม
- การเข้าถึงโดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม
 ออนไลน์ (Website and Social media) นำเสนอข้อมูลนิทรรศการให้แก่ โรงเรียนที่ไม่
 สามารถเข้ามาที่พิพิธภัณฑ์ได้
- การเข้าถึงทางด้านกายภาพ โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้เข้าชมทุกกลุ่ม

การพัฒนาความรับผิดชอบ (Accountability)

- การฝึกอบรม (Training) ฝึกอบรมวิทยากรให้มีความรู้ ความสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้
 เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชม
- การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ ครูผู้สอน เพื่อสร้าง
 ความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

การพัฒนาความร่วมมือ (Collaboration)

- การสนับสนุน
 - ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ด้วยการสนับสนุนงบประมาณ เวลา
 และบุคลากร
 - ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ด้วยการสนับสนุนงบประมาณ เวลา
 และบุคลากร
 - ภาครัฐสนับสนุนการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยการกำหนดนโยบาย การพัฒนา
 หลักสูตร และสนับสนุนงบประมาณ

คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ 3

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ศิลปะในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาจนกระทั่งเป็นรูปแบบศิลปะไทยประเพณีที่รับแรงบันดาลใจมาจากตะวันตก เมื่อถึงรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงริเริ่มการนำศิลปะตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย โดยทรงตั้งโรงเรียนศิลปะขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ และทรงสนับสนุนให้ศิลปินไทยได้มีโอกาสไปศึกษาที่ต่างประเทศ จากการพัฒนาทางด้านศิลปะที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและมีความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ ตลอดจนการรับเอาศิลปะตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นมาใหม่

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ซึ่งสามารถสรุปพัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยได้ดังนี้

- พ.ศ. 2394-2453 ศิลปินแนวตะวันตกในสยาม
- พ.ศ. 2453-2486 ศิลปะสยามและศิลปะไทยในต่างประเทศ
- พ.ศ. 2456 ก่อตั้งโรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. 2477 ก่อตั้งโรงเรียนศิลปกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2487-2491 การแสดงนิทรรศการศิลปะสมัยใหม่
- พ.ศ. 2492 การแสดงนิทรรศการกรมช่างศิลป์ครั้งที่ 1
- พ.ศ. 2506-2515 การแสดงนิทรรศการแห่งชาติครั้งที่ 1-7
- พ.ศ. 2516-2522 ศิลปะเพื่อชีวิตในประเทศไทย
- พ.ศ. 2523-2530 ศิลปะเพื่อชีวิตร่วมสมัย
- พ.ศ. 2531-2545 ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคโลกาภิวัตน์
- พ.ศ. 2545-2560 ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคดิจิทัล

Learning in Art Museums

Instructor's Guide

Critical Thinking in Art Learning in Museums

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ศิลปะในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาจนกระทั่งเป็นรูปแบบศิลปะไทยประเพณีที่รับแรงบันดาลใจมาจากตะวันตก เมื่อถึงรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงริเริ่มการนำศิลปะตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย โดยทรงตั้งโรงเรียนศิลปะขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ และทรงสนับสนุนให้ศิลปินไทยได้มีโอกาสไปศึกษาที่ต่างประเทศ จากการพัฒนาทางด้านศิลปะที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและมีความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ ตลอดจนการรับเอาศิลปะตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นมาใหม่

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

ซึ่งสามารถสรุปพัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยได้ดังนี้

- พ.ศ. 2394-2453 ศิลปินแนวตะวันตกในสยาม
- พ.ศ. 2453-2486 ศิลปะสยามและศิลปะไทยในต่างประเทศ
- พ.ศ. 2456 ก่อตั้งโรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. 2477 ก่อตั้งโรงเรียนศิลปกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2487-2491 การแสดงนิทรรศการศิลปะสมัยใหม่
- พ.ศ. 2492 การแสดงนิทรรศการกรมช่างศิลป์ครั้งที่ 1
- พ.ศ. 2506-2515 การแสดงนิทรรศการแห่งชาติครั้งที่ 1-7
- พ.ศ. 2516-2522 ศิลปะเพื่อชีวิตในประเทศไทย
- พ.ศ. 2523-2530 ศิลปะเพื่อชีวิตร่วมสมัย
- พ.ศ. 2531-2545 ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคโลกาภิวัตน์
- พ.ศ. 2545-2560 ศิลปะร่วมสมัยของไทยในยุคดิจิทัล

ทฤษฎี (Elements of Art) คือ ส่วนประกอบต่าง ๆ ใช้จัดเป็นภาพศิลปะ ได้แก่ จุด เส้น สี รูปทรง พื้นผิว ลวดลาย ซึ่งภาษา-วรรคกาศและทิศทางสร้างเป็นงานศิลปะได้โดยรอบรูปร่าง เส้นทิศทางลักษณะ ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นขนาน เส้นโค้ง เส้นตรง

เส้น คือ จุดทอด ๆ จุดมาเรียงต่อกันเป็นทิศทางทิศทางหนึ่ง เส้นทิศทางลักษณะ ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นขนาน เส้นโค้ง เส้นตรง

สี คือ ลักษณะของแสงที่ปรากฏแก่สายตาได้เป็นสี ในทางศิลปะใช้ศึกษาในวรรคของสี (Color) ออกเป็น 2 วรรคคือ วรรคแม่สี และ วรรคผสม

รูปทรง คือ เส้นขอบของวัตถุ มีลักษณะเป็น 2 มิติ (กว้าง ยาว) และออกเป็น 3 มิติ เช่น รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงเรขาคณิต และรูปทรงอิสระ เป็นต้น

รูปทรง คือ รูปทรงเรขาคณิต มีลักษณะเป็น 3 มิติ (กว้าง ยาว ลึก) และออกเป็น 3 มิติ เช่น รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงเรขาคณิต และรูปทรงอิสระ เป็นต้น

พื้นผิว คือ ลักษณะของแสงที่ปรากฏแก่สายตาได้เป็นสี ในทางศิลปะใช้ศึกษาในวรรคของสี (Color) ออกเป็น 2 วรรคคือ วรรคแม่สี และ วรรคผสม

รูปทรง คือ เส้นขอบของวัตถุ มีลักษณะเป็น 2 มิติ (กว้าง ยาว) และออกเป็น 3 มิติ เช่น รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงเรขาคณิต และรูปทรงอิสระ เป็นต้น

ทิศทาง คือ ลักษณะของแสงที่ปรากฏแก่สายตาได้เป็นสี ในทางศิลปะใช้ศึกษาในวรรคของสี (Color) ออกเป็น 2 วรรคคือ วรรคแม่สี และ วรรคผสม

หมายเหตุในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

- ห้ามสูบบุหรี่
- ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ห้ามรับประทานอาหาร
- ห้ามใช้แฟลชถ่ายรูป
- ห้ามใช้มือถือ
- กรุณาอย่าสัมผัสงาน
- กรุณาอย่าขีดเขียน
- กรุณาอย่าใช้ของมีคม
- กรุณาอย่าใช้ของมีคม
- กรุณาอย่าใช้ของมีคม
- กรุณาอย่าใช้ของมีคม

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของตะวันตก

ปลายศตวรรษที่ 19 ศิลปะตะวันตกในทวีปยุโรปเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านเนื้อหาวิธีการ ความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะแบบเสรีที่ไร้ข้อจำกัด (Impressionism) เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในวงการศิลปะ และมีความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการค้นคว้าเกี่ยวกับแสงสีและทัศนศาสตร์ในทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงปรัชญาที่ยึดหลักอัตถิภาวนิยม และทฤษฎีจิตวิทยา

ศิลปินร่วมสมัยตะวันตกยุคต้นๆ เริ่มสร้างสรรค์งานโดยไม่ได้ยึดติดกับการเขียนแบบเหมือนเดิมในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ศิลปินมีอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ต่างจากงาน ศิลปินร่วมสมัยตะวันตกยุคต้นๆ เริ่มสร้างสรรค์งานโดยไม่ได้ยึดติดกับการเขียนแบบเหมือนเดิมในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ศิลปินมีอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ต่างจากงาน ศิลปินร่วมสมัยตะวันตกยุคต้นๆ เริ่มสร้างสรรค์งานโดยไม่ได้ยึดติดกับการเขียนแบบเหมือนเดิมในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ศิลปินมีอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ต่างจากงาน

Impressionism

1874-1886 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Post-Impressionism

1886-1900 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Neo-Impressionism

1886-1900 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Symbolism

1886-1900 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Cubism

1907-1914 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Abstract Expressionism

1940-1950 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Pop Art

1950-1960 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Abstract Expressionism

1940-1950 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Neo-Expressionism

1970-1980 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

Street Art

1970-1980 ศิลปินเริ่มใช้สีเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของศิลปะแบบคลาสสิก

จุดเด่น: ใช้สีสดใส, แสงสว่าง, พื้นผิวที่แตกตื้น

พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของตะวันตก

ปลายศตวรรษที่ 19 ศิลปะตะวันตกในทวีปยุโรปเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านเนื้อหาวิธีการ ความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะแบบเสรีที่ไร้ข้อจำกัด (Impressionism) เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในวงการศิลปะ และมีความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการค้นคว้าเกี่ยวกับแสงสีและทัศนศาสตร์ในทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงปรัชญาที่ยึดหลักอัตถิภาวนิยม และทฤษฎีจิตวิทยา

ศิลปินร่วมสมัยตะวันตกยุคต้นๆ เริ่มสร้างสรรค์งานโดยไม่ได้ยึดติดกับการเขียนแบบเหมือนเดิมในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ศิลปินมีอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ต่างจากงาน ศิลปินร่วมสมัยตะวันตกยุคต้นๆ เริ่มสร้างสรรค์งานโดยไม่ได้ยึดติดกับการเขียนแบบเหมือนเดิมในการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ศิลปินมีอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ต่างจากงาน

คู่มือการจัดเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

สาระสำคัญ

กิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้จากงานศิลปะ ด้วยการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการผ่านผลงานศิลปะแสดงต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการศิลปะ เพื่อให้ นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้เป็นของตนเอง ตามรูปแบบกิจกรรมที่ออกแบบไว้บนนิทรรศการ (Course model) โดยจัดเป็นกิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจศิลปะ การอธิบายและแสดงความคิดเห็น และการสร้างสรรคดีงานศิลปะ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

วัตถุประสงค์ (ผลลัพธ์ปลายทาง)

- นักเรียนมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ วิสัยทัศน์ และเทคนิค ของศิลปินได้
- นักเรียนมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตีความผลงานจัดแสดงได้
- นักเรียนสามารถสร้างผลงานศิลปะโดยมีแรงบันดาลใจจากนิทรรศการได้

วัตถุประสงค์นำทาง

- นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับองค์ประกอบศิลป์ วิสัยทัศน์ และเทคนิค ในการสร้างสรรค์งานของศิลปิน
- นักเรียนตีความหมายของผลงานสร้างสรรค์งานของศิลปินได้
- นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของงานเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบศิลป์ วิสัยทัศน์ และเทคนิคเพื่อสื่อความหมายของงานได้
- นักเรียนสามารถสร้างงานศิลปะเป็นของตนเองได้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
กลุ่มเป้าหมายรอง
ผู้ปกครอง/ผู้สนใจ*
จำนวนนักเรียนสูงสุดต่อกลุ่ม
25 คน
จำนวนเจ้าหน้าที่ต่อกลุ่ม
1 คน
*ผู้สนใจจะรับเป็นทีมและจัดทำเป็นนิทรรศการร่วมกับโรงเรียน

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ผลงานจัดแสดงในนิทรรศการ
2. ตัวอย่างสื่อ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน
3. โน้ตงาน (Worksheet) กิจกรรมการศึกษาประกอบนิทรรศการ
4. วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ระยะเวลา

- 1) การนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 40 นาที
- 2) การดำเนินกิจกรรม ระยะเวลา 90 นาที
- 3) การสรุปผลการเรียนรู้ ระยะเวลา 20 นาที

ขั้นที่ 1 การนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้

- 1.1 วิเคราะห์และจับใจความของนิทรรศการ กำหนดการของกิจกรรม และมารยาทในการชมนิทรรศการ ระยะเวลา 40 นาที
- 1.2 วิเคราะห์ชมนิทรรศการ หรืออธิบายรายละเอียดของผลงาน ระยะเวลา 40 นาที
- 1.3 วิเคราะห์อธิบายการที่กิจกรรม แบ่งผู้เข้าชมออกเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยน (Workshee) และคู่มือการเรียนรู้ ระยะเวลา 20 นาที

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนทำความเข้าใจศิลปะ

ขั้นตอนมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ความเข้าใจและศิลปะที่จัดแสดงด้วยภาษามีลักษณะ และสร้าง ความ วิเคราะห์ ลักษณะหรือทัศนศิลป์ และตีความข้อมูล

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนดูผลงานจัดแสดง และดูข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทงาน ทั้งชื่อผลงาน ชื่อศิลปิน ชนิด วัสดุ เทคนิค วิธีการ และกระบวนการในการสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจับใจความภาพและองค์ประกอบศิลป์ของผลงาน

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของผลงาน จัดทำเนื้อหา กระบวนการ และเทคนิค

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนตีความ เป็นการค้นหาคำตอบของผลงาน

2.2 **ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น**

ขั้นตอนมีเป้าหมายให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กิจกรรมจัดดำเนินการเรียนรู้โดยให้นักเรียน แสดงความคิดเห็นในมุมมองของตนเอง และรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

2.3 **ขั้นตอนสร้างงานศิลปะ**

ขั้นตอนมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงหรือมีปฏิบัติเพื่อเกิดทักษะ เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติเป็นของตนเอง อย่างสมบูรณ์และคิดด้วยตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ระยะเวลา 2.30 ชั่วโมง

ขั้นที่ 3 สรุปผลการเรียนรู้

1. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 20 นาที
2. ครูทบทวนและชื่นชมร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้

จุดคำถามเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

1. ขั้นตอนการชมเชยศิลปะที่เกี่ยวข้อง

- คุณเห็นงานศิลปะประเภทใดบ้างในนิทรรศการ
- ศิลปินใช้ สี รูปทรง พื้นผิว อย่างไร
- งานศิลปะชิ้นนี้ได้รับแรงบันดาลใจอย่างไร
- ศิลปินใช้เทคนิคในการสร้างงานอย่างไร
- รายละเอียดชิ้น ๆ ของงานมีอะไรที่น่าสนใจ
- ศิลปินต้องการบอกอะไรบางอย่าง ส่วนใดเป็นจุดเด่นของงาน

2. ขั้นตอนการตีความรายละเอียดของข้อมูล

ศิลปินสร้างงานนี้เพื่อใคร

งานนี้สื่ออะไร และสร้างขึ้นมาทำไม

ศิลปินอธิบายผลงานว่าอะไร

- คุณรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับงานจากที่เห็น
- รายละเอียดที่คุณประทับใจมีอะไรบ้าง
- คุณคิดว่า ทำในศิลปะนี้จริงสร้างงานชิ้นนี้ออกมา
- คุณคิดว่าทำไม ศิลปินเลือกเป็นเหมือนนี้

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล

- งานศิลปะชิ้นนี้เป็นงานศิลปะประเภทใด
- คุณคิดว่า งานชิ้นนี้มีความคล้ายคลึงกับงานศิลปะใดในนิทรรศการ
- คุณคิดว่า งานชิ้นนี้มีความแตกต่างกับงานศิลปะใดในนิทรรศการ
- คุณคิดว่า งานชิ้นนี้มีความคล้ายคลึงกับงานศิลปะตะวันตกในยุโรปใด หรือภูมิภาคใด

4. ขั้นตอนการตีความ สรุปโดยใช้เหตุผล

คุณคิดว่า ศิลปินต้องการสื่อสารอะไรกับเรา เพราะอะไร

คุณคิดว่า ศิลปินต้องการสื่อถึงความสำคัญมากที่สุด เพราะอะไร

คุณจะมีอีกเหตุผลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ขั้นตอนการประเมินและตัดสินโดยใช้เหตุผล

- ทำไมงานชิ้นนี้จึงมีความสำคัญได้มาจัดแสดงในนิทรรศการนี้
- คุณคิดว่า งานชิ้นนี้ ดี หรือ ไม่ดี อย่างไร เพราะอะไร
- คุณชอบงานชิ้นนี้หรือไม่ เพราะอะไร
- หากคุณสร้างงานชิ้นนี้ขึ้นมาจะเหมือนหรือต่างอย่างไร
- คุณได้รับแรงบันดาลใจ หรือ ความรู้ อะไรใหม่ จากกิจกรรมนิทรรศการนี้

ควรปรับระดับการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่ม

แผนภาพที่ 11 คู่มือการจัดกิจกรรมการศึกษานิทรรศการในการวิจัยระยะที่ 3

ใบงานกิจกรรมการศึกษานิเทศการในการวิจัยระยะที่ 3

Art Explorer Worksheet

ชื่อ.....นามสกุล.....

Critical Thinking in Art Learning in Museums

บอกความรู้สึกรู้สึกและความรู้ที่ได้จากการชมนิทรรศการ

ลองสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง โดยใช้แรงบันดาลใจที่ได้ชมจากนิทรรศการ

สิ่งที่ประทับใจมากที่สุด คือ
แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

เราลองจินตนาการกันดูนะ ถ้าตอนกลางคืน งานศิลปะทุกชิ้นมีชีวิตขึ้นมา...
คุณคิดว่า งานศิลปะชิ้นนี้จะพูดคุยกับงานชิ้นใดในนิทรรศการ
แล้วคุณคิดว่า เขาจะพูดคุยเรื่องอะไรกันนะ

เราจะอธิบายงานศิลปะชิ้นนี้ให้เพื่อนฟังว่าอย่างไร

เราลองเลือกผลงานศิลปะสัก 2 ชิ้น เพื่อใช้ออกแบบโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์นิทรรศการ พร้อมบอกเหตุผล

ชื่อผลงาน.....
เหตุผล.....

ชื่อผลงาน.....
เหตุผล.....

ยินดีต้อนรับ

เมื่อมองไปรอบ ๆ นิทรรศการนี้ คุณเห็นงานศิลปะอะไรบ้าง

คุณคาดหวังจะรู้จากการชมนิทรรศการนี้

คุณประทับใจศิลปะชิ้นใด เมื่อได้ชมนิทรรศการนี้
ให้วาดลงในกรอบข้างล่างนี้เลย

ดูงานที่ประทับใจใกล้ ๆ...
คุณเห็นรายละเอียดอะไรบ้างในงานศิลปะชิ้นนี้บ้าง

งานศิลปะชิ้นนี้สร้างจากอะไร

ศิลปินใช้เทคนิคในการสร้างผลงานอย่างไร

ศิลปินใช้ เส้น สี รูปทรง พื้นผิว อย่างไรบ้าง

- เส้น
- สี
- รูปทรง
- พื้นผิว

ดูที่ป้ายอธิบายผลงานนี้ว่า มีข้อมูลอะไรบ้าง

? คุณคิดว่า ศิลปินต้องการสื่อสารอะไรกับเรา

? คุณคิดว่า ทำไมงานนี้ถึงมาจัดแสดงอยู่ในนิทรรศการนี้

มีคำถามอะไร จะถามศิลปินบ้างไหม

คุณประทับใจงานนี้เพราะอะไร ให้บอกเหตุผลหน่อย

+ เราพิจารณางานศิลปะในนิทรรศการนี้กัน
ให้ทำงานศิลปะที่คล้ายกับงานชิ้นนี้

หางานศิลปะที่แตกต่างกับงานชิ้นนี้

💡 งานศิลปะชิ้นนี้คล้ายคลึงกับศิลปะตะวันตกยุคใด หรือรูปแบบใด

แผนภาพที่ 12 ใบงานกิจกรรมการศึกษานิทรรศการในการวิจัยระยะที่ 3

Timeline พัฒนาการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย และตะวันตก

<p>2382-1839: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2384-2411: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2394: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>1839-1870: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 1851: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2400: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2417: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2418: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2426: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2427: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2434: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2435: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2456: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2457: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2468: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2469: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2477: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2478: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2486: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2487: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2499: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2500: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2512: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2513: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2517: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2518: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2533: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2534: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2556: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2557: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2565: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2566: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2590: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>	<p>2591: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2595: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p> <p>2596: จิตรกรรมแบบจีน (จีน) - 2600: จิตรกรรมแบบจีน (จีน)</p>
---	---	---	---	---	---	---	---	---

แผนภาพที่ 13 คู่มือการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสำหรับนักเรียนในการวิจัยระยะที่ 3

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวปทุมมา บำเพ็ญทาน เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 สำเร็จการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 สำเร็จการศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี การศึกษา 2557 โดยได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นนิสิตดีเด่น ระดับดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2560 ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

